

ព្រះ

អង្គកថា

ភាសាចារឹក

សុត្តន្តបិដក

មជ្ឈិមនិកាយោ

ឧបនិបណ្ឌិត

។ និមោ តស្ស ភក្កវត្តោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

មជ្ឈិមនិកាយេ

ឧបវិបល្លាស-អដ្ឋកថា

១. ទេវទហវគ្គោ

១. ទេវទហសុត្តវល្លាសា

១. ឯវំ មេ សុតន្តិ ទេវទហសុត្តំ។ តត្ថ ទេវទហំ នាមាតិ ទេវា វុច្ឆន្តិ វាជានោ,
តត្ថ ច សក្យរាជ្យំ មជ្ឈិមទោត្តរណី អហោសិ ចាសាទិកា អារក្ខសម្បជ្ជា, សា
ទេវានំ ទហត្ថា “ទេវទហ”ន្តិ បញ្ញាយិត្តំ។ តទុចាទាយ សោមិ និគមោ
ទេវទហន្តេ សង្ខំ គតោ។ ភក្កវា តំ និគមំ និស្សាយ លុម្ពិនិវេនវិហរតិ។ សព្វំ តំ
បុព្វេកតហេតុតិ បុព្វេ កតកម្មបច្ចយា។ ឥមីនា កម្មវេទនញ្ច កិរិយវេទនញ្ច
បដិក្ខិបិត្វា ឯកំវិចាកវេទនមេវ សម្បជ្ជន្តិតិ ទស្សេតិ។ ឯវំ វាទិនោ, ភិក្ខុវេ,
និគណ្ហាតិ ឥមីនា បុព្វេ អនិយមេត្វា វុត្តំ និយមេត្វា ទស្សេតិ។

អហុវម្ពេ មយន្តិ ឥទំ ភក្កវា តេសំ អជាននភាវំ ជានន្តោវ កេវលំ
កលិសាសនំ អាហេបេតុកាមោ បុច្ឆតិ។ យេ ហិ “មយំ អហុវម្ពា”តិបិ ន ជានន្តិ,
តេ កមំ កម្មស្ស កតភាវំ វា អកតភាវំ វា ជានិស្សន្តិ។ ឧត្តវិបុល្លាយបិ ឯសេវ
នយោ។

២. ឃុំសន្តតិ ចូឡឡុក្ខត្តន្ទ (ម. និ. ១.១៧៩-១៨០) មហានិគ្គស្ស វេទនេ សន្តតិ សន្តតិ អត្តោ, ឥត បន ឯត្តកស្ស ហនស្ស តុម្ហាកំ អជាននកាលេ សន្តតិ អត្តោ។ ន កល្បន្តិ ន យុត្តំ។

៣. កាឡបលេបនេនាតិ តហលូបលេបនេន, បុនប្បុនំ វិសរញ្ញិតេន, ន បន ខលិយាលិត្តនវិយ។ ឯសនិយាតិ ឯសនិសលាកាយ អន្តមសោ នន្តកវដ្ឋិយាបិ។ ឯសេយ្យាតិ កម្មីរំ វា ឧត្តានំ វាតិ វិមំសេយ្យ។ អគទដ្ឋារន្តិ ឈាមហារីតកស្ស វា អាមលកស្ស វា បុណ្ណំ។ ឱទហេយ្យាតិ បក្ខិបេយ្យ។ អរោគោតិអាទិ មាគណ្ហិយសុត្ត (ម. និ. ២.២១៣) វុត្តមេវ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ត ឥទំ ឱបម្មសំសន្នំ, សល្លេនវិទូស្ស ហិវិទូកាលេ វេទនាយ ចាកជកាលោវិយ ឥមេសំ “មយំ បុព្វេ អហុវម្ហា វា នោ វា, ចាបកម្មំ អករម្ហា វា នោ វា, ឯវរូបំ វា ចាបំ ករម្ហា” តិ ជាននកាលោ សិយា។ វណមុខស្ស បរិកន្តនាធិសុ ចតុសុ កាលេសុ វេទនាយ ចាកជកាលោវិយ “ឯត្តកំ វា នោ ធុក្ខំ និដ្ឋិណ្ណំ, ឯត្តកេ វា និដ្ឋិណ្ណោ សព្វមេវ ធុក្ខំ និដ្ឋិណ្ណំ ភវិស្សតិ, សុទ្ធន្តេ បតិដ្ឋិតា នាម ភវិស្សមា” តិ ជាននកាលោ សិយា។ អបរភាគេ ជាសុភារជាននកាលោវិយ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទាយ ជាននកាលោ សិយា។ ឯវមេត្ត ឯកាយ ឧបមាយ តយោ អត្តោ, ចតុហិ ឧបមាហិ ឯកោ អត្តោ បរិធិបិតោ។

៤. ឥមេ បន តតោ ឯកម្មី ន ជានន្តិ, វិវដ្ឋិត្វា គតេ សល្លេ អវិទ្ធោវ “វិទ្ធោសិ មយា” តិ បច្ចត្តិកស្ស វេទនប្បមាលោនេវ “វិទ្ធោស្មី” តិ សញ្ញំ ឧប្បាទេត្វា ធុក្ខប្បត្តបុរិសោវិយ កេវលំ មហានិគ្គស្ស វេទនប្បមាលោនេ សព្វមេតំ សទ្ធិហន្តា ឯវំ សល្លោបមាយ ភគវតា និក្ខហិតា បច្ឆាហិវតុំ អសក្កោន្តា យថា នាម ធុត្តលោ សុនខោ មិគំ ឧដ្ឋាបេត្វា សាមិកស្ស អភិមុខំ ករិត្វា អត្តនា

ឱសក្កតិ, ឯវំ មហានិគឈ្លាស្ស មត្តកេ វាទំ បក្ខិបន្តា និគឈ្លា,
អារុសោតិអាទិមាហំសុ។

៥. អថ នេភគវា សាចរិយកេ និគ្គណ្ហោ បញ្ចខោ ឥមេតិអាទិមាហ។
តត្រាយស្មន្តានន្តិ តេសុ បញ្ចាសុ ធម្មេសុ អាយស្មន្តានំ។ កាអតីតំសេ សត្តវិ
សន្ធាតិ អតីតំសវាទិម្ហំ សត្តវិ កាសន្ធា។ យា អតីតវាទំ សន្ធិហន្តានំ តុម្ហាកំ
មហានិគឈ្លាស្ស សន្ធា, សា កតមា? កី ភូតត្ថា អភូតត្ថា, ភូតវិចាកា
អភូតវិចាកាតិ បុច្ឆតិ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ សហធម្មិកន្តិ
សហេតុកំ សការណំ។ វាទបដិហារន្តិ បច្ឆាគមនកវាទំ។ ឯត្តារតា តេសំ
“អថនេថ សទ្ធិ, សព្ពុត្តលា ឯសា”តិ សន្ធានេនកវាទំ នាម ទស្សេតិ។

៦. អវិជ្ជា អញ្ញាណាតិ អវិជ្ជាយ អញ្ញាលោន។ សម្មាហាតិ សម្មាហាន។
វិបដ្ឋេថាតិ វិបរីតតោ សន្ធិហថ, វិបល្លាសគ្គាហំ វា គណ្ហថាតិ អត្ថោ។

៧. ទិដ្ឋធម្មវេទនីយន្តិ ឥមស្មីយេវ អត្តភាវេ វិចាកទាយកំ។ ឧបក្កមេនាតិ
បយោគេន។ បធានេនាតិ វីរិយេន។ សម្បរាយវេទនីយន្តិ ទុតិយេ វា តតិយេ វា
អត្តភាវេ វិចាកទាយកំ។ សុខវេទនីយន្តិ ឥដ្ឋារម្មណវិចាកទាយកំ
កុសលកម្មំ។ វិបរីតំ ទុក្ខវេទនីយំ។ បរិបក្កវេទនីយន្តិ បរិបក្កេ និប្បន្នេ
អត្តភាវេ វេទនីយំ, ទិដ្ឋធម្មវេទនីយស្សវេតំ អធិវចនំ។ អបរិបក្កវេទនីយន្តិ
អបរិបក្កេ អត្តភាវេ វេទនីយំ, សម្បរាយវេទនីយស្សវេតំ អធិវចនំ។ ឯវំ
សន្តេបិ អយមេត្តវិសេសោ - យំ បឋមវយេ កតំ បឋមវយេ វា មជ្ឈិមវយេ វា
បច្ឆិមវយេ វា វិចាកំ ទេតិ, មជ្ឈិមវយេ កតំ មជ្ឈិមវយេ វា បច្ឆិមវយេ វា វិចាកំ
ទេតិ, បច្ឆិមវយេ កតំ តត្ថេវវិចាកំ ទេតិ, តំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ នាម។ យំ បន
សត្តទិវសព្ពន្ធពេ វិចាកំ ទេតិ, តំ បរិបក្កវេទនីយំ នាម។ តំ កុសលម្មិ ហោតិ
អកុសលម្មិ។

ត្រីមាតិកា វត្ថុនិ - បុណ្ណា ឆាម ក៏ ទុក្ខតមនុស្សា រាជគហោ សុមនសេដ្ឋី
និស្សាយ វសតិ។ តមេនំ ឯកទិវសំ នគរម្ហិ នក្ខត្តេ សង្ឃជ្ជេ សេដ្ឋី អាហា - “សច្ច
អន្ធិ កសិស្សសិ, ទ្វេ ច គោណោ នង្គលញ្ចា លភិស្សសិ។ កំ នក្ខត្តំ កិឡិស្សសិ,
កសិស្សសិ” តិ។ កំ មេ នក្ខត្តេន, កសិស្សមីតិ? តេន ហិ យេ គោណោ ឥច្ឆសិ,
តេ គហោត្វា កសាហីតិ។ សោ កសិតុំ គតោ។ តំ ទិវសំ សារិបុត្តត្ថេ រោ និរោធា
វុជ្ជាយ “កស្ស សង្កហំ ករោមី” តិ? អារជ្ជន្តោ បុណ្ណំ ទិស្វា បត្តចីវរំ អាធាយ
តស្ស កសនជ្ជានំ គតោ។ បុណ្ណា កសី ឋបេត្វា ថេរស្ស ទន្តកដ្ឋំ ទត្វា
មុខោទកំ អធាសិ។ ថេរោ សរីរំ បដិជគ្គិត្វា កម្មន្តស្ស អវិទូរេ និសីទិ
ភត្តាភិហារំ ឱលោកេន្តោ។ អថស្ស ភរិយំ ភត្តំ អាហារន្តិ ទិស្វា អន្តរាមគ្គេយេវ
អត្តានំ ទស្សសិ។

សា សាមិកស្ស អាហាជកត្តំ ថេរស្ស បត្តេ បក្ខិបិត្វា បុន គន្ធា អញ្ញំ ភត្តំ
សម្មាទេត្វា ទិវា អគមាសិ។ បុណ្ណា ឯកវារំ កសិត្វា និសីទិ។ សាមិ ភត្តំ
គហោត្វា អាគច្ឆន្តិ អាហា - “សាមិ ចាតោវ តេ ភត្តំ អាហារិយិត្ត, អន្តរាមគ្គេ បន
សារិបុត្តត្ថេវ ទិស្វា តំ តស្ស ទត្វា អញ្ញំ បចិត្វា អាហារន្តិយា មេ ឧស្សរោ ជាតោ,
មា កុដ្ឋិ សាមី” តិ។ ភទ្កកំ តេ ភទ្កេ កតំ, មយា ថេរស្ស ចាតោវ ទន្តកដ្ឋញ្ចា
មុខោទកញ្ចា ទិន្នំ, អម្ពាភំយេវានេន បិណ្ឌាចាតោបិ បរិភុត្តោ, អន្ធិ ថេរេន
កតសមណាធម្មស្ស មយំ ភាគិនោ ជាតាតិ ចិត្តំ បសាទេសិ។ ឯកវារំ
កសិតជ្ជានំ សុវណ្ណាមេវ អហោសិ។ សោ ភុញ្ញិត្វា កសិតជ្ជានំ ឱលោកេន្តោ
វិជ្ជោតមាទំ ទិស្វា ឧដ្ឋាយ យដ្ឋិយា បហរិត្វា វត្តសុវណ្ណាការំ ជានិត្វា “រញ្ជោ
អកថេត្វា បរិភុញ្ញិតុំ ន សក្កា” តិ គន្ធា រញ្ជោ អាហោចេសិ។ រាជា តំ សត្តំ
សកដេហិ អាហារាបេត្វា រាជង្គណោ រាសី កាវេត្វា “កស្សិមស្មី នគរេ ឯត្តកំ
សុវណ្ណំ អត្ថី” តិ បុច្ឆិ។ កស្ស ចិ នត្ថិតិ ច វុត្តេ សេដ្ឋីជ្ជានមស្ស អធាសិ។ សោ
បុណ្ណាសេដ្ឋី ឆាម ជាតោ។

អបរម្បីវត្ត - តស៊ូយេវ រាជគហេ កាឡវឡិយោ នាម ទុគ្គតោ អត្ថិ។
តស្ស ភរិយា បណ្ណាម្ពិលយាគុំ បចិ។ មហាកស្សបត្តោរោ និរោធា វុដ្ឋាយ “កស្ស
សង្កហំ ករោមី” តិ អាវុដ្ឋន្តោ តំ ទិស្វា គន្ធា គហេទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ សា បត្តំ
គហេទ្វា សព្ពំ តត្ថ បក្ខិបិទ្វា ថេរស្ស អនាសិ, ថេរោវិហារំ គន្ធា សត្ត
ឧបនាមេសិ។ សត្តា អត្តនោ យាបនមត្តំ គណ្ហិ, សេសំ បញ្ចន្ធិ ភិក្ខុសតានំ
បហោសិ។ កាឡវឡិយោបិ តំ ហំនំ បត្តោ ច្ចឡ កំលភិ។ មហាកស្សចោ
សត្តារំ កាឡវឡិយស្ស វិចាកំ បុច្ឆិ។ សត្តា “ឥតោ សត្តមេ ទិវសេ សេដ្ឋិច្ឆត្តំ
លភិស្សតី” តិ អាហា។ កាឡវឡិយោ តំ កថំ សុទ្ធា គន្ធា ភរិយាយ អាហោចេសិ។

តទា ច រាជា នគរំ អនុសញ្ញារន្តោ ពហិនគរេ ជីវសូលេ និសិន្នំ បុរិសំ អន្ទស។
បុរិសោ រាជានំ ទិស្វា ឧច្ឆាសទ្ធិំ អកាសិ “តុម្កាកំ មេ ភុញ្ញនភត្តំ បហិណាថ
នេវា” តិ។ រាជា “បេសេស្សមី” តិ វត្វា សាយមាសភត្តេ ឧបនិតេ សរិទ្ធា “ឥមំ
ហរិវត្ថំ សមត្តំ ជានាថា” តិ អាហា, នគរេ សហស្សភណ្ឌិកំ ចារេសុំ។ តតិយវារេ
កាឡវឡិយស្ស ភរិយា អគ្គហេសិ។ អថ នំ រញ្ជោ ទស្សេសុំ, សា បុរិសវេសំ
គហេទ្វា បញ្ញាវុធសន្នន្ធា ភត្តចាតី គហេទ្វា នគរា និក្ខមិ។ ពហិនគរេ តាលេ
អធិវត្តោ ធិយតាលោ នាម យក្ខោ តំ វុក្ខមូលេន គច្ឆន្តី ទិស្វា “តិដ្ឋ តិដ្ឋ
ភក្ខោសិ មេ” តិ អាហា។ នាហំ តវ ភក្ខោ, រាជទូតោ អហន្តិ។ កត្ត គច្ឆសីតិ។
ជីវសូលេ និសិន្នស្ស បុរិសស្ស សន្តិកត្តិ។ មមបិ ឯកំ សាសនំ ហរិវត្ថំ
សក្ខិស្សសីតិ។ អាម សក្ខិស្សមីតិ។ “ធិយតាលស្ស ភរិយា សុមននេវរាជធិតា
កាឡិ បុត្តំ វិជាតា” តិ អាហោចេយ្យាសិ។ ឥមស្មី តាលមូលេ សត្ត និធិកុម្ពិយោ
អត្ថិ, តា វុក្ខំ គណ្ហាយ្យាសីតិ។ សា “ធិយតាលស្ស ភរិយា សុមននេវរាជធិតា
កាឡិ បុត្តំ វិជាតា” តិ ឧគ្យោសេន្តី អគមាសិ។

សុមនទេវោយក្ខុសមាគមេនិសិន្នោសុត្វា “ឯកោមនុស្សាអម្ពាភំ
បិយបវត្ថី អាហារតិ, បក្កោសថន”ន្តិសាសនំសុត្វាបសន្នោ “ឥមស្សុវុក្ខស្ស
បរិមណ្ឌលច្ឆាយាយ ជវណដ្ឋានេនិធិកុម្មិយោ តុយ្ហំ ទម្មី”តិ អាហា។ ជីវសូលេ
និសិន្នបុរិសោភត្ថំ ភុញ្ញិត្វា មុខបុញ្ញនកាលេ ឥត្ថិជស្សោតិ ញត្វា ចូឡាយ
ខំសិ, សាអសិនាអត្តនោ ចូឡំ ជិន្និត្វា រញ្ជោ សន្តិកំយេវ គតា។ រាជា
ភត្តភោជិតភារោ កថំ ជានិតត្តោតិ? ចូឡសញ្ញាយាតិ វត្វា រញ្ជោ អាចិត្តិត្វា តំ
ធនំ អាហារាបេសិ។ រាជា អញ្ញស្ស ឯត្ថកំ ធនំ នាម អត្ថិតិ។ នត្ថិ ទេវាតិ។ រាជា
តស្ស បតី តស្មី នគរេ ធនសេដ្ឋី អកាសិ។ មល្លិកាយបិ ទេវិយា វត្ថុ កថេតព្ពំ។
ឥមាធិ តាវ កុសលកម្មេ វត្ថុនិ។

នន្ទមាណវកោ បន ឧប្បលវណ្ណាយ ថេរិយាវិប្បជិបដ្ឋិ, តស្ស មញ្ចតោ
ឧដ្ឋាយ និក្ខមិត្វា គច្ឆន្តស្ស មហាបថវី ភិដ្ឋិត្វា ឱកាសមទាសិ, តត្ថវ
មហានកំ បរិដ្ឋោ។ នន្ទោបិ គោយាតកោ បណ្ណាស វស្សនិ គោយាតកកម្ពំ
កត្វា ឯកទិវសំ ភោជនកាលេ មំសំ អលភន្តោ ឯកស្ស ជីវមានកគោណស្ស
ជ្ឈំ ជិន្និត្វា អដ្ឋារេសុ បចាបេត្វា ខាទិតុំ អារទ្ធោ។ អថស្ស ជ្ឈំ មូលេ ជិន្និត្វា
ភត្តចាតិយំយេវ បតិតា, សោវិវរវន្តោ កាលំ កត្វា និរយេ និព្ពត្តិ។ នន្ទោបិ
យក្ខោ អញ្ជោន យក្ខេន សទ្ធិ អាគាសេន គច្ឆន្តោ សាវិបុត្តត្ថេវំ នវោរោបិតេហិ
កេសេហិ វត្ថិភាគេ អញ្ជោកាសេ និសិន្នំ ទិស្វា សីសេ បហវិតុកាមោ ឥតរស្ស
យក្ខស្ស អាហេចត្វា តេន វារិយមាណោបិ បហារំ ទត្វា ឧប្បាមិ ឧប្បាមិតិ វិវរវន្តោ
តស្មីយេវ ហានេ ភូមិ បរិសិត្វា មហានិរយេ និព្ពត្តោតិ ឥមាធិ អកុសលកម្មេ
វត្ថុនិ។

យំ បន អន្តមសោ មរណសន្តិកេបិ កតំ កម្ពំ ភវន្តេវ វិចាកំ ទេតិ, តំ សព្វំ
សម្បរាយវេទនិយំ នាម។ តត្ថ យោ អបរិហានស្ស ឈានស្ស វិចាកោ

និព្វត្តិស្សតិ, សោ ឥធ និព្វត្តិតវិចារកោតិ វុត្តោ។ តស្ស មូលភូតំ កម្មំ នេវ
ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ន សម្បរាយវេទនីយន្តិ, នវិចារិតំ, កិញ្ញាបិ នវិចារិតំ,
សម្បរាយវេទនីយមេវ បនេតន្តិ វេទិតព្ពំ។ យោ បឋមមគ្គាទីនំ ភវន្តវេ
ជលសមាបត្តិវិចារកោ, សោ ឥធ និព្វត្តិតគុណោត្វេវ វុត្តោ។ កិញ្ញាបិ វេវ វុត្តោ,
មគ្គកម្មំ បន បរិបក្កវេទនីយន្តិ វេទិតព្ពំ។ មគ្គចេតនាយេវ ហិ សព្ពលហំ
ជលនាយិកា អនន្តរជលត្តាតិ។

៨. ពហុវេទនីយន្តិ សញ្ញាភវូបកំ។ អប្បវេទនីយន្តិ អសញ្ញាភវូបកំ។
សវេទនីយន្តិ សវិចារកំ កម្មំ។ អវេទនីយន្តិ អវិចារកំ កម្មំ។ វេវ សន្តោតិ ឥមេសំ
ទិដ្ឋធម្មវេទនីយាទីនំ កម្មានំ ឧបក្កមេន សម្បរាយវេទនីយាទិ ភាវការណាស្ស
អលាភេ សតិ។ អដលោតិ និប្បលោ និវត្តកោតិ។ វត្តាវតា
អនិយ្យានិកសាសនេ បយោគស្ស អដលតំ ទស្សេត្វា បធានច្នេនកវាទោ នាម
ទស្សិតោតិ វេទិតព្ពំ។ សហធម្មិកា វាទានុវាទាតិ បរេហិ វុត្តការណេន
សការណា ហុត្វា និគណ្ណានំ វាទា ច អនុវាទា ច។ ការយ្ហំ ហំនំ អាគច្ឆន្តិ
វិញ្ញាហិ គរហិតព្ពំ ការណំ អាគច្ឆន្តិ។ “វាទានុប្បត្តា ការយ្ហដ្ឋានា”តិបិ ចាហោ។
តស្សត្ថោ - បរេហិ វុត្តេន ការណេន សការណា និគណ្ណានំ វាទំ អនុប្បត្តា តំ
វាទំ សោសេន្តា មិលាបេន្តា ទុក្ខជកម្មការិនោតិអាទយោ ទស ការយ្ហដ្ឋានា
អាគច្ឆន្តិ។

៩. សង្កតិភាវហេតុតិ និយតិភាវការណា។ ចាបសង្កតិកាតិ
ចាបនិយតិនោ។ អភិជាតិហេតុតិ ធម្មភិជាតិហេតុ។

១០. វេវ និគណ្ណានំ ឧបក្កមស្ស អដលតំ ទស្សេត្វា ឥទានិ
និយ្យានិកសាសនេ ឧបក្កមស្ស វីរិយស្ស ច សដលតំ ទស្សេត្តំ កថញ្ច,
ភិក្ខុវេតិអាទិមាហា។ តត្ថ អនទ្ធកូតន្តិ អនទិកូតំ។ ទុក្ខេន អនទិកូតោ នាម

មនុស្សត្រកាល វុច្ឆតិ, ន តំ អន្ទុកាវេតិ នាភិកវតីតិ អត្ថោ។ តម្បី
នាធម្មការាយ ធុត្តរកាវិកាយ បយោជេន្តោ ធុត្តន អន្ទុកាវេតិ នាម។ យេ
បន សាសនេ បព្ពជិត្វា អារញ្ញកា វា ហោន្តិ រុក្ខមូលិកាធយោ វា, តេ ធុត្តន ន
អន្ទុកាវេតិ នាម។ និយ្យានិកសាសនស្មិត្តិ វិរិយំ សម្មាវាយាមោ នាម ហោតិ។

បេរោ បនាហ - យោ ឥស្សរកុលេ និព្ពត្តោ សត្តវស្សិកោ ហុត្វា
អលង្កតប្បជិយត្តោ បិតុអង្គេ និសិទ្ធោ យវេ ភត្តកិច្ចំ កត្វា និសិទ្ធេន
ភិក្ខុសង្ឃេន អនុមោទនាយ ករិយមាណាយ តិស្សោ សម្បត្តិយោ ធស្សេត្វា
សច្ចេសុ បកាសិតេសុ អរហត្តំ ចាបុណាតិ, មាតាបិតុហិ វា “បព្ពជិស្សសិ
តាតា” តិ វុត្តោ “អាម បព្ពជិស្សមី” តិ វត្វា ម្ចាបេត្វា អលង្ករិត្វា វិហារំ នីតោ
តបបញ្ចកំ ឧគ្គល្លាត្វា និសិទ្ធោ កេសេសុ ឱហារិយមាណេសុ ខុរុគ្គេយេវ អរហត្តំ
ចាបុណាតិ, នវបព្ពជិតោ វា បន មនោសិលាតេលមក្ខិតេន សីសេន បុនទិវសេ
មាតាបិតុហិ បេសិតំ កាជភត្តំ ភុញ្ញិត្វា វិហារេ និសិទ្ធោវ អរហត្តំ ចាបុណាតិ,
អយំ ន ធុត្តន អត្តានំ អន្ទុកាវេតិ នាម។ អយំ បន ឧក្កជ្ជសក្ការោ។ យោ
នាសិកុច្ឆិយំ និព្ពត្តោ អន្តមសោ រជតមុទ្ធិកម្បិ បិដ្ឋន្ទិត្វា
គោរកបិយដ្ឋមត្តេនាបិ សរិវំ វិលិម្មេត្វា “បព្ពាជេថ ន” តិ នីតោ ខុរុគ្គេ វា
បុនទិវសេ វា អរហត្តំ ចាបុណាតិ, អយម្បិ ន អនន្ទភូតំ អត្តានំ ធុត្តន
អន្ទុកាវេតិ នាម។

ធម្មិកំ សុខំ នាម សង្ឃតោ វា គណតោ វា ឧប្បន្នំ ចតុបច្ចយសុខំ។
អនធម្មតោតិ តណ្ហាមុច្ឆនាយ អមុច្ឆតោ។ ធម្មិកញ្ញិ សុខំ ន បរិច្ចជាមីតិ ន
តត្ថ គេនោ កាតញ្ញោ។ សង្ឃតោ ហិ ឧប្បន្នំ សលាកភត្តំ វា វស្សវាសិកំ វា
“ឥនមត្តំ ឯត” តិ បរិច្ឆិត្វា សង្ឃមជ្ឈេ ភិក្ខុនំ អន្តរេ បរិភុញ្ញោន្តោ បត្តន្តរេ បទុមំ
វិយ សីលសមាធិវិបស្សនាមគ្គដលេហិ វឌ្ឍតិ។ ឥមស្សាតិ បច្ចុប្បន្នានំ បញ្ចន្នំ

ឧទ្ទានំ មូលភូតស្ស។ ទុក្ខនិទានស្សតិ តណ្ហាយ។ សា ហិ បញ្ចក្ខន្ធទុក្ខស្ស
និទានំ។ សង្ខារំ បទហតោតិ សម្មយោគវីរីយំ ករោន្តស្ស។ វិរាគោ ហោតីតិ
មគ្គេន វិរាគោ ហោតិ។ វេទំ វុត្ថំ ហោតិ “សង្ខារបដានេន មេ ឥមស្ស
ទុក្ខនិទានស្ស វិរាគោ ហោតី”តិ ឯវំ បដាធាតីតិ ឥមិនា សុខាបដិបទា
ចិប្បាភិញ្ញា កថិតា។ ទុតិយវារេន តស្ស សម្មយោគវីរីយស្ស មជ្ឈត្តតាការោ
កថិតោ។ សោ យស្ស ហិ ខ្វាស្សតិ ឯត្ថ អយំ សង្ខេបត្តោ - សោ បុគ្គលោ យស្ស
ទុក្ខនិទានស្ស សង្ខារបដានេន វិរាគោ ហោតិ, សង្ខារំ តត្ថ បទហតិ,
មគ្គបដានេន បទហតិ។ យស្ស បទ ទុក្ខនិទានស្ស អជ្ឈបេក្ខតោ ឧបេក្ខំ
ភាវេន្តស្ស វិរាគោ ហោតិ, ឧបេក្ខំ តត្ថ ភាវេតិ, មគ្គការវនាយ ភាវេតិ។
តស្សតិ តស្ស បុគ្គលស្ស។

១១. បដិពទ្ធិចិត្តោតិ ធន្តរាគេន ពទ្ធិចិត្តោ។ តិព្ពច្ឆន្ទោតិ ពហលច្ឆន្ទោ។
តិព្ពាបេក្ខោតិ ពហលបត្តនោ។ សន្តិជ្ជន្តិន្តិ ឯកតោ តិជ្ជន្តិ។ សញ្ញាគ្សន្តិន្តិ
មហាហសីតំ ហសមានំ។ សំហសន្តិន្តិ សីតំ កុរុមានំ។

ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខុវេតិ ឯត្ថ វេទំ ឱបម្មវិការវនំ - ឯកោ ហិ បុរិសោ ឯកិស្សា
ឥត្តិយា សារត្តោ ឃាសច្ឆានមាលាលង្គារាធិនិ ធាត្វា យវេ វាសេតិ។ សា តំ
អតិចរិត្វា អញ្ញំ សេវតិ។ សោ “ន្ទន អហំ អស្សា អន្សបំ សក្ការំ ន ករោមី”តិ
សក្ការំ វង្សេសិ។ សា ភិយ្យោសោមត្តាយ អតិចរិតិយេវ។ សោ - “អយំ
សក្ការិយមាធាបិ អតិចរតេវ, យវេ មេ វសមាធា អនត្ថម្បិ ករេយ្យ, នីហារមិ
ន”ន្តិ បរិសមជ្ឈេ អលំវចនីយំ កត្វា “មា បុន គេហំ ចារិសី”តិ វិស្សន្នេសិ។ សា
កេនចិ ឧចាយេន តេន សទ្ធិ សន្តំ កាតុំ អសក្កោន្តិ នជនច្ចកាធិហិ សទ្ធិ
វិចរតិ។ តស្ស បុរិសស្ស តំ ទិស្វា នេវ ឧប្បជ្ឈតិ ទោមនស្សំ, សោមនស្សំ បទ
ឧប្បជ្ឈតិ។

តត្ថ បុរិសស្ស ឥត្តិយា សាវត្តកាលោវិយ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ អត្តការេ
 អាលយោ។ ឃាសច្ឆាធនាធិនំ ធនា យវេ វសាបនកាលោវិយ អត្តការេស្ស
 បដិជគ្គនកាលោ។ តស្ស អតិចរណកាលោវិយ ជគ្គិយមានស្សេវ
 អត្តការេស្ស បិត្តបកោចាធិនំ វសេន សាពាធតា។ “អត្តនោ អនុរូបំ សក្ការំ
 អលភន្តី អតិចរតី” តិ សល្លកេត្វា សក្ការេវឡំវិយ “ភេសន្តំ អលភន្តោ ឯវំ
 ហោតី” តិ សល្លកេត្វា ភេសន្តករណកាលោ។ សក្ការេ វឡំតេបិ បុន
 អតិចរណំវិយ បិត្តាធិសុ ឯកស្ស ភេសន្តេ ករិយមានេ សេសានំ
 បកោបវសេន បុន សាពាធតា។ បរិសមន្តេ អលំវេចនិយំ កត្វា គេហា
 និក្ខឡំវិយ “ឥនាធិ តេ នាហំ ធាសោ ន កម្មករោ, អនមតគ្គេ សំសារេ តំយេវ
 ឧបជ្ឈហន្តោវិចរី, កោ មេ តយា អត្តោ, ជិដ្ឋ វា ភិដ្ឋ វា” តិ តស្មី អនបេក្ខតំ
 អាបន្តិកាវិយំ បិរំ កត្វា មគ្គេន កិលេសសមុគ្គាតនំ។ នដនច្ចកាធិហិ
 នច្ចមានំវិចរន្តិ ធិស្វាយថា តស្ស បុរិសស្ស ទោមនស្សំ ន ឧប្បជ្ឈតិ,
 សោមនស្សមេវ ឧប្បជ្ឈតិ, ឯវមេវ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ អរហត្តំ បត្តស្ស
 បិត្តបកោចាធិនំ វសេន អាពាធិកំ អត្តការំ ធិស្វា ទោមនស្សំ ន ឧប្បជ្ឈតិ,
 “មុច្ឆិស្សមិ វត ខន្ធបរិហារទុក្ខតោ” តិ សោមនស្សមេវ ឧប្បជ្ឈតីតិ។ អយំ បន
 ឧបមា “បដិពទ្ធិចិត្តស្ស ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ, អប្បដិពទ្ធិចិត្តស្ស នត្ថេតន្តិ ព្រាត្វា
 ឥត្តិយា ធន្តរាគំ បដហតិ, ឯវមយំ ភិក្ខុ សម្ពារំ វា បទហន្តស្ស ឧបេក្ខំ វា
 ភារេន្តស្ស ទុក្ខនិទានំ បហាយតិ, នោ អញ្ញថាតិ ព្រាត្វា តទុកយំ សម្មាទេន្តោ
 ទុក្ខនិទានំ បដហតី” តិ ឯតមត្តំ វិភារេតុំ អាគតាតិ វេទិតញ្ច។

១២. យថា សុខំ ទោមេវិហារតោតិ យេន សុខេនវិហារិតុំ ឥន្ទ្រាមិ តេន, មេ
 វិហារតោ។ បទហតោតិ បេសេន្តស្ស។ ឯត្ថ ច យស្ស សុខា បដិបទា
 អសប្បាយា, សុខុមចីវរាធិ ធារេន្តស្ស ចាសាធិកេ សេនាសនេ វសន្តស្ស ចិត្តំ

វិក្ខុបតិ, ទុក្ខា បដិបទា សប្បាយា, ជិន្នតិជ្ជានិ ជូលចីវរានិ ធារេន្តស្ស
សុសានុក្ខមូលាធិសុ វសន្តស្ស ចិត្តំ ឯកគ្គំ ហោតិ, តំ សទ្ធាយេតំ វុត្តំ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ ឥទំ ឱបម្មសំសន្ននំ, ឧសុកាហោវិយ ហិ
ជាតិជរាមរណភីតោ យោគី ទដ្ឋញ្ចោ, វុត្តកុដិលជិម្ពតេជនំវិយ
វុត្តកុដិលជិម្ពចិត្តំ, ទ្វេ អលាតាវិយ កាយិកចេតសិករីរិយំ, តេជនំ ឧជុំ
ករេន្តស្ស កញ្ចិកតេលំវិយ សទ្ធា, នមនទណ្ឌាកោវិយ លោកុត្តរមគ្គោ,
ឧស្សការស្ស វុត្តកុដិលជិម្ពតេជនំ កញ្ចិកតេលេន សិនេហោត្វា អលាតេសុ
តាបេត្វា នមនទណ្ឌាកេន ឧជុករណំវិយ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ វុត្តកុដិលជិម្ពចិត្តំ
សទ្ធាយ សិនេហោត្វា កាយិកចេតសិករីរិយេន តាបេត្វា លោកុត្តរមគ្គេន
ឧជុករណំ, ឧសុការស្សេវ ឯវំ ឧជុកតេន តេជនេន សបត្តំ វិជ្ជិត្វា
សម្មត្តិអនុភវនំវិយ ឥមស្ស យោគិនោ តថា ឧជុកតេន ចិត្តេន កិលេសគណំ
វិជ្ជិត្វា ចាសាធិកេ សេនាសនេ និរោធវរតលកតស្ស
ជលសមាបត្តិសុខានុភវនំ ទដ្ឋព្ពំ។ ឥធ តថាគតោ
សុខាបដិបទាឱប្បាភិញ្ញាភិក្ខុនោ, ទុក្ខាបដិបទាទន្ធាភិញ្ញាភិក្ខុនោ ច
បដិបត្តិយោ កចិតា, ឥតរេសំ ទ្វិន្នំ ន កចិតា, តា កថេតុំ ឥមំ ទេសនំ អារភិ។
ឥមាសុ វា ទ្វីសុ កចិតាសុ ឥតរាបិ កចិតាវ ហោន្តិ, អាគមនីយបដិបទា បន ន
កចិតា, តំ កថេតុំ ឥមំ ទេសនំ អារភិ។ សហាគមនីយាបិ វា បដិបទា កចិតាវ,
អទស្សិតំ បន ឯកំ ពុទ្ធប្បាទំ ទស្សេត្វា ឯកស្ស កុលបុត្តស្ស និក្ខមនទេសនំ
អរហត្តេន វិនិវុត្តេស្សាមីតិ ទស្សេតុំ ឥមំ ទេសនំ អារភិ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចាសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

ទេវទហសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. បញ្ចត្តយសុត្តន្ត

២០. ឯវមេសុតន្តិ បញ្ចត្តយសុត្តន្ត។ តត្ថ ឯកេតិ ឯកេច្ឆេ។
សមណព្រាហ្មណាតិ បរិព្ពជុបគតតាវេន សមណា ជាតិយា ព្រាហ្មណា,
លោកេន វា សមណាតិ ច ព្រាហ្មណាតិ ច ឯវំ សម្មតា។ អបរន្តំ កប្បេត្វា
វិកប្បេត្វា គណ្ណាន្តិតិ អបរន្តកប្បិកា។ អបរន្តកប្បោ វា ឯតេសំ អត្ថិតិបិ
អបរន្តកប្បិកា។ ឯត្ថ ច អន្តោតិ “សក្កាយោ ខោ, អាវុសោ, ឯកោ
អន្តោ” តិអាទីសុ (អ. និ. ៦.៦០) វិយ ឥធ កោដ្ឋាសោ អធិប្បតោ។ កប្បោតិ
តណ្ហាទិដ្ឋិយោ។ វុត្តម្បិ ចេតំ “កប្បោតិ ឧទ្ធានតោ ទ្វេ កប្បា តណ្ហាកប្បោ ច
ទិដ្ឋិកប្បោ ចា” តិ។ តស្មា តណ្ហាទិដ្ឋិវសេន អនាគតំ ខន្ធកោដ្ឋាសំ កប្បេត្វា
បិតាតិ អបរន្តកប្បិកាតិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្វោ។ តេសំ ឯវំ អបរន្តំ កប្បេត្វា
បិតានំ បុនប្បុនំ ឧប្បជ្ឈនវសេន អបរន្តមេវ អនុគតា ទិដ្ឋិតិ អបរន្តានុទិដ្ឋិនោ។
តេ ឯវំទិដ្ឋិនោ តំ អបរន្តំ អារត្ត អាគម្ម បដិច្ច អញ្ញម្បិ ជនំ ទិដ្ឋិតតិកំ ករោត្តា
អនេកវិហិតានិ អធិវុត្តិបទានិ អភិវទន្តិ។ អនេកវិហិតានីតិ អនេកវិទានិ។
អធិវុត្តិបទានីតិ អធិវចនបទានិ។ អថ វា ភូតមត្តំ អធិកវិត្វា យថាសភាវតោ
អគ្គហេត្វា វត្ថនតោ អធិវុត្តិយោតិ ទិដ្ឋិយោ វុច្ឆន្តិ, អធិវុត្តិនំ បទានិ
អធិវុត្តិបទានិ, ទិដ្ឋិទីបកានិ វចនានីតិ អត្ថោ។

សញ្ញិតិ សញ្ញាសមដ្ឋី។ អរោកោតិ និទ្វោ។ ឥត្ថកេតិ ឥត្តំ ឯកេ, ឯវមេកេតិ
អត្ថោ។ ឥមិនា សោឡស សញ្ញាវាទា កថិតា, អសញ្ញិតិ ឥមិនា អដ្ឋ អសញ្ញាវាទា,
នេវសញ្ញានសញ្ញិតិ ឥមិនា អដ្ឋ នេវសញ្ញានសញ្ញាវាទា, សតោ វា បន
សត្តស្សាតិ ឥមិនា សត្ត ឧច្ឆេទវាទា។ តត្ថ សតោតិ វិជ្ជមានស្ស។ ឧច្ឆេទន្តិ
ឧបច្ឆេទំ។ វិនាសន្តិ អទស្សនំ។ វិកវន្តិ ភវិកមំ។ សញ្ញានេតានិ
អញ្ញមញ្ញវេវចនានេវ។ ទិដ្ឋជម្ពុនិព្វានំ វាតិ ឥមិនា បញ្ច ទិដ្ឋជម្ពុនិព្វានវាទា

កថិតា។ តត្ថ ទិដ្ឋធម្មោតិ បច្ចក្ខណ្ឌោ វុច្ចតិ, តត្ថ តត្ថ បដិលទ្ធអត្តការស្សេតំ
អធិវចនំ។ ទិដ្ឋធម្មោ និព្វានំ ទិដ្ឋធម្មនិព្វានំ, ឥមស្សីយេវ អត្តការេ ទុក្ខរូបសមន្តិ
អត្តោ។ សន្តំ វាតិ សញ្ញាតិអាទិវសេន តីហាការេហិ សន្តំ។ តីណិ ហោន្តិ
សញ្ញា អត្តាតិអាទិនិ សន្តអត្តវសេន ឯកំ, ឥតរាទិ ទ្វេតិ វេ តីណិ។

២២. រូបី វាតិ ករជ្ជបេន វា កសិណារូបេន វា រូបី។ តត្ថ លាភី កសិណារូបំ
អត្តាតិ គណ្ណាតិ, តក្កិ ឧភោមិ រូបាទិ គណ្ណាតិយេវ។ អរូបិន្តិ
អរូបសមាបត្តិនិមិត្តំ វា, វេបេត្វា សញ្ញាក្ខន្ធិ សេសអរូបធម្មោ វា អត្តាតិ
បញ្ញាបេន្តា លាភិនោមិ តក្កិកាមិ វេ បញ្ញាបេន្តិ។ តតិយទិដ្ឋិ បន
មិស្សកតាហាវសេន បវត្តា, ចតុត្តា តក្កកាហោនេវ។ ទុតិយចតុក្កេ បឋមទិដ្ឋិ
សមាបន្នកវាវេន កថិតា, ទុតិយទិដ្ឋិ អសមាបន្នកវាវេន, តតិយទិដ្ឋិ
សុប្បមត្តេន វា សរាវមត្តេន វា កសិណាបរិកម្មវសេន, ចតុត្ថទិដ្ឋិ
វិបុលកសិណាវសេន កថិតាតិ វេទិតញ្ចា។

ឯតំ វា បនេកេសំ ឧបាទិវត្ថតន្តិ សញ្ញាតិបនេន សង្ខេបតោ វុត្ថំ
សញ្ញាសត្តកំ អតិក្កន្តានន្តិ អត្តោ។ អបវេ អជ្ជកន្តិ វេទន្តិ។ តទុក្ខយំ បរតោ
អាវិភវិស្សតិ។ អយំ បនេត្ថ សង្ខេបតោ - កេចិ ហិ ឯតា សត្ត វា អជ្ជ វា សញ្ញា
សមតិក្កមិត្តុំ សក្កោន្តិ, កេចិ បនេន សក្កោន្តិ។ តត្ថ យេ សក្កោន្តិ, តេវ
គហិតា។ តេសំ បនេ ឯកេសំ ឧបាទិវត្ថតំ អតិក្កមិត្តុំ សក្កោន្តានំ យថាមិ នាម
គង្គំ ឧត្តិណ្ឌេសុ មនុស្សេសុ ឯកោ ធិយវាបី គន្ធា តិដ្ឋយ្យ, ឯកោ តតោ បរំ
មហាគាមំ; ឯវេមេវ ឯកេ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ អប្បមាលំ អាទេញ្ញន្តិ វត្វា
តិដ្ឋន្តិ, ឯកេ អាកិញ្ចាញ្ចាយតនំ។ តត្ថ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ តាវ ទស្សេតុំ
វិញ្ញាណកសិណាមេកេតិ វុត្ថំ។ បរតោ “អាកិញ្ចាញ្ចាយតនមេកេ” តិ វត្ថុតិ។
តយិទន្តិ តំ ឥទំ ទិដ្ឋិតតញ្ចា ទិដ្ឋិបច្ចយញ្ចា ទិដ្ឋាវម្ពណញ្ចា។ តថាគតោ

អភិជានាតីតិ។ ឥមិនា បច្ចុយេន ឥទំ នាម ទស្សនំ គហិតន្តិ អភិវិសិដ្ឋន
ញ្ញាលោន ជានាតិ។

ឥនានិ តនេវវិត្តារេន្តោ យេ ខោ តេ ភោន្តោតិអាទិមាហ។ យា វា បន
ឯតាសំ សញ្ញានន្តិ យា វា បន ឯតាសំ “យទិ រូបសញ្ញាន”ន្តិ ឯវំ វុត្តសញ្ញានំ។
បរិសុទ្ធាតិ និរុបក្កិលេសា។ បរមាតិ ឧត្តមា។ អក្កាតិ សេដ្ឋា។ អនុត្តរិយា
អក្ខាយតីតិ អសទិសា កថិយតិ។ យទិ រូបសញ្ញានន្តិ ឥមិនា ចតស្សោ
រូចាវចរសញ្ញា កថិតា។ យទិ អរូបសញ្ញានន្តិ ឥមិនា
អាភាសានញ្ញាយតនវិញ្ញាណញ្ញាយតនសញ្ញា។ ឥតរេហិ បន ធ្វិហិ បទេហិ
សមាបន្នកវារោ ច អសមាបន្នកវារោ ច កថិតោតិ ឯវមេតា កោដ្ឋាសតោ
អដ្ឋ, អត្ថតោ បន សត្ត សញ្ញា ហោន្តិ។ សមាបន្នកវារោ ហិ បុរិមាហិ
ធម្មិសង្កហិតោយេវ។ តយិទំ សង្ខតន្តិ តំ ឥទំ សត្តម្បិ សញ្ញាគតំ សង្ខ
ទិដ្ឋិគតេន សង្ខតំ បច្ចុយេហិ សមាគន្ធា កតំ។ ឡិណ្ឌវិកន្តិ សង្ខតត្តាវ ឡិណ្ឌវិកំ។
អត្ថិ ខោ បន សង្ខារានំ និរោធាតិ ឯតេសំ បន សង្ខតន្តិ វុត្តានំ សង្ខារានំ
និរោធសង្ខាតំ និព្វានំ នាម អត្ថិ។ អត្ថេតន្តិ ឥតិវិទិត្វាតិ តំ ខោ បន និព្វានំ “អត្ថ
ឯត”ន្តិ ឯវំ ជានិត្វា។ តស្ស និស្សរណទស្សវីតិ តស្ស សង្ខតស្ស
និស្សរណទស្សី និព្វានទស្សី។ តថាគតោ តទុចារិវត្តោតិ តំ សង្ខតំ អតិក្កន្តោ
សមតិក្កន្តោតិ អត្ថោ។

២៣. តត្រាតិ តេសុ អដ្ឋសុ អសញ្ញិវាទេសុ។ រូបំ វាតិអាទិនិ សញ្ញិវាទេ
វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញានិ។ អយញ្ញា យស្មា អសញ្ញិវាទោ, តស្មា ឥធ ទុតិយចតុក្កំ
ន វុត្តំ។ បដិក្កោសន្តីតិ បដិពាហន្តិ បដិសេធេន្តិ។ សញ្ញា រោគោតិអាទិសុ
អាពាធដ្ឋេន រោគោ, សនោសដ្ឋេន គណ្ណោ, អនុបរិដ្ឋដ្ឋេន សល្លំ។ អាគតី វា គតី
វាតិអាទិសុ បដិសន្ធិវសេន អាគតី, ចុតិវសេន គតី, ចវនវសេន ចុតី,

ឧបបន្ទនវសេន ឧបបត្តិ, បុនប្បនំ ឧប្បន្និត្វា អបរាបរំ វឌ្ឍនវសេន វុត្តិវិវុត្តិ
វេបុល្លំ។ កាមញ្ច ចតុរោការកវេ រូបំ វិនាមិ វិញ្ញាណស្ស បវត្តិ អត្តិ, សេសេ
បន តយោ ខន្ធវិនា នត្តិ។ អយំ បន បញ្ចោ បញ្ចោរោការកវេសេន កថិតោ។
បញ្ចោរោការេ ហិ ឯត្ថកេ ខន្ធវិនាវិញ្ញាណស្ស បវត្តិ នាម នត្តិ។ វិតណ្ណាវាទិ
បនេត្ថ “អញ្ញាត្រ រូចាតិអាទិវេចនតោ អរូបកវេច រូបំ, អសញ្ញាកវេ ច វិញ្ញាណំ
អត្តិ, តថា និរោធសមាបន្នស្ស” តិ វេទិតិ។ សោ វត្ថុញ្ចោ - ព្យញ្ញនច្ឆាយាយ ចេ
អត្ថំ បដិពាហសិ, អាគតី វាតិអាទិវេចនតោ តំ វិញ្ញាណំ បក្ខិទ្វិបទចតុប្បនា
វិយ ឧប្បតិក្វាមិ គច្ឆតិ, បទសាមិ គច្ឆតិ, កោវិសាលាវល្លិអាទិនិវិយ ច វឌ្ឍតិកិ
អាបន្នតិ។ យេ ច ភកវតា អនេកសតេសុ សុត្តេសុ តយោ ភវា វុត្តា, តេ
អរូបកវស្ស អភាវា ទ្វេវ អាបន្នតិ។ តស្មា មា ឯវំ អវេច, យថា វុត្តមត្តំ
ធារេហិតិ។

២២. តត្រាតិ អដ្ឋសុ នេវសញ្ញាណសញ្ញាវាទេសុ ភុម្មំ។ ឥធាមិ រូបំ វាតិអាទិនិ
វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញានិ។ អសញ្ញា សម្មាហោតិ និស្សញ្ញភារោ នាមេស
សម្មាហជ្ជានំ។ យោ ហិ កិញ្ចំ ន ជាតាតិ, តំ អសញ្ញំ ឯសោតិ វេទន្តិ។
ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្ពសម្ពាមត្តេនាតិ ទិដ្ឋវិញ្ញាតព្ពមត្តេន
សុតវិញ្ញាតព្ពមត្តេន មុតវិញ្ញាតព្ពមត្តេន។ ឯត្ថ ច វិជាតាតិវិញ្ញាតព្ពំ,
ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្ពមត្តេន បញ្ចុទ្ធវិកសញ្ញាបវត្តិមត្តេនាតិ អយញ្ញំ ឯត្ថ
អត្តោ។ សម្ពាមត្តេនាតិ ឌីឡាវិកសម្ពាមវត្តិមត្តេនាតិ អត្តោ។ ឯតស្ស
អាយតនស្សាតិ ឯតស្ស នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនស្ស។ ឧបសម្មទន្តិ
បដិលាភំ។ ព្យសនំ ហេតន្តិវិនាសោ ហេស, វុដ្ឋានំ ហេតន្តិ អត្តោ។
បញ្ចុទ្ធវិកសញ្ញាបវត្តញ្ញំ ឌីឡាវិកសម្ពាមវត្តំ វា អប្បវត្តំ កត្វា តំ
សមាបន្និតព្ពំ។ តស្ស បន បវត្តេន តតោ វុដ្ឋានំ ហោតិកិ ទស្សេតិ។
សម្ពាមត្តិបត្តព្ពមក្ខាយតិកិ ឌីឡាវិកសម្ពាមវត្តិយា បត្តព្ពន្តិ ន

អក្ខរាយតិ។ សង្ខារវាសេសសមាបត្តិបត្តព្ពន្ធិ សង្ខារានំយេវ អវសេសា
ការវាសេន សព្វសុខុមការំ បត្តា សង្ខារ, តេសំ បវត្តិយា ឯតំ បត្តព្ពន្ធិ
អត្ថោ។ ឯវរុបេសុ ហិ សង្ខារេសុ បវត្តេសុ ឯតំ បត្តព្ពន្ធិ នាម ហោតិ។ តយិទន្តិ តំ
ឥទំ ឯតំ សុខុមម្បិ សមាទំ សង្ខតំ សង្ខតត្តា ច ឱឡារិកំ។

២៥. តត្រាតិ សត្តសុ ឧច្ឆេទវាទេសុ ភុម្មំ។ ឧទ្ធិសរន្តិ ឧទ្ធិវុច្ឆតិ
អនាគតសំសារវាទោ, អនាគតំ សំសារវាទំ សរន្តិ អត្ថោ។ អាសត្តិយេវ
អភិវទន្តិ លក្ខនកំយេវ វទន្តិ។ “អាសត្ត”ន្តិបិ ចាថោ, តណ្ហំយេវ វទន្តិ អត្ថោ។
ឥតិ បេច្ច ភវិស្សមាតិ ឯវំ បេច្ច ភវិស្សម។ ខត្តិយា ភវិស្សម, ព្រាហ្មណា
ភវិស្សមាតិ ឯវមេត្ត នយោ នេតត្ថោ។ វាណិជ្ជបមា មញ្ញេតិ វាណិជ្ជបមា វិយ
វាណិជបជិកាតា វាណិជសទិសា មយ្ហំ ឧបជ្ជហន្តិ។ សក្កាយភយាតិ
សក្កាយស្ស ភយា។ តេ ហិ យថេវ “ចត្តារោ ខោ, មហារាជ, អភយស្ស
ភាយន្តិ។ កតមេ ចត្តារោ? គណ្ឌាប្បាទោ ខោ, មហារាជ, ភយា បថវី ន ខាទតិ
‘មា បថវី ឱយ៍’តិ, កោន្តោ ខោ, មហារាជ, ឯកចាទេន តិដ្ឋតិ ‘មា បថវី ឱសីទី’តិ,
កិកី ខោ, មហារាជ, ឧត្តានា សេតិ ‘មា អម្ពា ឧទ្ធិយ៍’តិ, ព្រាហ្មណធម្មិកោ ខោ,
មហារាជ, ព្រាហ្មថវិយំ ន ចរតិ ‘មា លោកោ ឧទ្ធិដ្ឋី’តិ ឥមេ ចត្តារោ អភយស្ស
ភាយន្តិ, ឯវំ សក្កាយស្ស ភាយន្តិ”។ សក្កាយបរិជេតុច្ឆាតិ តមេវ
តេភូមកសង្ខាតំ សក្កាយំ បរិជេតុច្ឆមាទា។ សា គទុលពាទ្វាតិ ទណ្ឌាកេ វន្តិ
បវេសេត្វា ពទ្ធសុនខោ។ ឯវមេវមេតិ ឯត្ថ ទទ្ធិត្ថម្ភា វិយ ឱលោ វិយ ច
តេភូមកធម្មសង្ខាតោ សក្កាយោ ទទ្ធិត្ថោ, សា វិយ ទិដ្ឋិគតិកោ, ទណ្ឌាកោ វិយ
ទិដ្ឋិ, វន្តិ វិយ តណ្ហា, គទុលេន ពទ្ធិត្វា ថម្ភេ វា ឱលេ វា ឧបនិពទ្ធសុនខស្ស
អត្ថនោ ធម្មតាយ ទិដ្ឋិត្វា គន្តំ អសមត្ថស្ស អនុបរិធាវនំ វិយ ទិដ្ឋិគតិកស្ស
ទិដ្ឋិទណ្ឌាកេ បវេសិតាយ តណ្ហាវន្តិយា ពទ្ធិត្វា សក្កាយេ ឧបនិពទ្ធស្ស
អនុបរិធាវនំ វេទិតព្ពំ។

២៦. ឥសានេវ បញ្ចាយតនាជីតិ ឥសានេវ បញ្ច ការណានិ។ ឥតិ មាតិកំ
ឋបេន្តេនបិ បញ្ចេវ ឋបិតានិ, និគមេន្តេនបិ បញ្ចេវ និគមិតានិ, ភាជេន្តេន បន
ចត្តារិ ភាជិតានិ។ ទិដ្ឋជម្មនិព្វានំ កុហំ បរិជ្ជន្តិ។ ឯកត្តនានត្តវសេន ទ្វីសុ
បទេសុ បរិជ្ជន្តិ វេទិតព្ពំ។

២៧. ឯវញ្ច ចតុចត្តាលីស អបរន្តកប្បិកេ ទស្សេត្វា ឥនានិ អជ្ឈារស
បុព្វន្តកប្បិកេ ទស្សេត្តំ សន្តិ, ភិក្ខុវេតិអាទិមាហ។ តត្ថ
អតីតកោជ្ឈាសសម្មាតំ បុព្វន្តំ កប្បេត្វា វិកប្បេត្វា គណ្ណាន្តិតិ បុព្វន្តកប្បិកា។
បុព្វន្តកប្បិកា ឯកេសំ អតីតិ បុព្វន្តកប្បិកា។ ឯវំ សេសម្បិ បុព្វេវុត្តប្បការំ
វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ សស្សតោ អត្តា ច លោកោ ចាតិ រូចាទីសុ អញ្ញតរំ
អត្តាតិ ច លោកោតិ ច គហេត្វា សស្សតោ អមរោ និទ្ទោ ធុរោតិ អភិវទន្តិ។
យថាហ “រូបំ អត្តា ចេវ លោកោ ច សស្សតោ ចាតិ អត្តានញ្ច លោកញ្ច
បញ្ញាបេន្តិ” តិ វិត្តារោ។ អសស្សតាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ ច បឋមវាទេន
ចត្តារោ សស្សតវាទា វុត្តា, ទុតិយវាទេន សត្ត ឧច្ឆេទវាទា។

ននុ ចេតេ ហោជ្ឈា អាគតា, ឥធ កស្មា បុន គហិតាតិ។ ហោជ្ឈា តត្ថ តត្ថ
មតោ តត្ថ តត្ថេវ ឧច្ឆិជ្ជតីតិ ទស្សនត្ថំ អាគតា។ ឥធ បន បុព្វេនិវាសលាភី
ទិដ្ឋិតតិកោ អតីតំ បស្សតិ, ន អនាគតំ, តស្ស ឯវំ ហោតិ “បុព្វន្តតោ អាគតោ
អត្តា ឥដេវ ឧច្ឆិជ្ជតិ, ឥតោ បរំ ន គច្ឆតី” តិ ឥមស្សត្ថស្ស ទស្សនត្ថំ គហិតា។
តតិយវាទេន ចត្តារោ ឯកច្ឆសស្សតវាទា វុត្តា, ចតុត្ថវាទេន ចត្តារោ
អមរាវិក្ខេបិកា វុត្តា។ អន្តវាតិ សបរិយន្តោ បរិច្ឆិទ្ទោ បរិវដុមោ។
អវឡិកកសិណស្ស តំ កសិណំ អត្តាតិ ច លោកោតិ ច គហេត្វា ឯវំ ហោតិ។
ទុតិយវាទោ វឡិកកសិណស្ស វសេន វុត្តោ, តតិយវាទោ តិរិយំ វឡេត្វា

ឧទ្ទិសដោយ អរវង្សិតកសិណស្ស, ចតុត្ថវាទោ តក្កិវសេន វុត្តោ។ អនន្តរចតុត្ថ
ហោជ្ជា វុត្តនយមេវ។

ឯកន្តសុខិតិ និរន្តរសុខិ។ អយំ ទិដ្ឋិលាភិជាតិស្សរតក្កិនំ វសេន ឧប្បជ្ជតិ។
លាភិនោ ហិ បុព្វេនិវាសញ្ញាលោន ខត្តិយាទិកុលេ ឯកន្តសុខមេវ អត្ថនោ ជាតិ
អនុស្សរន្តស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ។ តថា ជាតិស្សរស្ស បច្ចុប្បន្នំ សុខមនុកវតោ
អតីតាសុ សត្តសុ ជាតិសុ តាទិសមេវ អត្ថការំ អនុស្សរន្តស្ស។ តក្កិស្ស បន
សេសុខសមជ្ឈិនោ “អតីតេចាហំ ឯវមេវ អហោសិ”ន្ត តក្កេនេវ ឧប្បជ្ជតិ។

ឯកន្តទុក្ខិតិ អយំ ទិដ្ឋិលាភិនោ នុប្បជ្ជតិ។ សោ ហិ ឯកន្តេនេវ សេន
ឈានសុខេន សុខិ ហោតិ។ សេន ទុក្ខេន ដុដ្ឋស្ស បន ជាតិស្សរស្ស តក្កិស្សេវ ច
សា ឧប្បជ្ជតិ។ តតិយា សេន វេកិណ្ណាសុខទុក្ខានំ សព្វេសម្មិ តេសំ ឧប្បជ្ជតិ,
តថា ចតុត្ថា ទិដ្ឋិ។ លាភិនោ ហិ សនាទិ ចតុត្ថជ្ឈានំ វសេន អនុក្ខមសុខស្ស, បុព្វ
ចតុត្ថជ្ឈានិកមេវ ព្រហ្មលោកំ អនុស្សរន្តស្ស។ ជាតិស្សរស្សាបិ បច្ចុប្បន្នេ
មជ្ឈត្តស្ស, អនុស្សរន្តស្សាបិ មជ្ឈត្តភូតដ្ឋានមេវ អនុស្សរន្តស្ស, តក្កិនោបិ
បច្ចុប្បន្នេ មជ្ឈត្តស្ស, អតីតេបិ ឯវំ ភវិស្សតីតិ តក្កេនេវ គណ្ណាន្តស្ស ឯសា ទិដ្ឋិ
ឧប្បជ្ជតិ។ ឯត្តាវតោ ចត្តារោ សស្សតវាទា, ចត្តារោ ឯកច្ចសស្សតិកា, ចត្តារោ
អន្តានន្តិកា, ចត្តារោ អមរាវិក្ខេបិកា, ទ្វេ អធិច្ច-សមុប្បន្និកាតិ អដ្ឋារសបិ
បុព្វន្តកប្បិកា កថិតា ហោនិ។

២៨. សនាទិ ទិដ្ឋន្ទារំ ឧទ្ទរន្តោ តត្រ, ភិក្ខុវេតិអាទិមាហា។ តត្ថ បច្ចុត្តំយេវ
ញ្ញាណន្តិ បច្ចុក្ខញ្ញាណំ។ បរិសុទ្ធន្តិ និរុបក្កិលេសំ។ បរិយោទាតន្តិ បកស្សរំ។
សត្តបទេហិ វិបស្សនាញ្ញាណំយេវ កថិតំ។ សទ្ធាទយោ ហិ បញ្ច ធម្មា
ពាហិរសមយស្មិម្បិ ហោន្តិ, វិបស្សនាញ្ញាណំ សាសនស្មីយេវ។ តត្ថ
ញ្ញាណភាគមត្តមេវ បរិយោទបេដ្ឋិតិ មយមិទំ ជាធាមាតិ ឯវំ តត្ថ

ព្យាណកោដ្ឋាសំ ឌីតាវេន្តិយេវ។ ឧបាទានមក្ខាយតីតិ ន តំ ព្យាណំ,
មិច្ឆាទស្សនំ នាមេតំ, តស្មា តទបិ តេសំ ភវន្តានំ ទិដ្ឋចាទានំ អក្ខាយតីតិ
អត្ថោ។ អថាបិ តំ ជាននមត្តលក្ខណត្ថា ព្យាណភាគមត្តមេវ, តថាបិ តស្ស
ទស្សនស្ស អនុចាតិវត្ថនតោ ឧបាទានបច្ចយតោ ច ឧបាទានមេវ។
តទុចាតិវត្ថោតិ តំ ទិដ្ឋិ អតិក្កន្តោ។ ឯត្រាវតា ចត្តារោ សស្សតវាទា, ចត្តារោ
ឯកច្ចសស្សតិកា, ចត្តារោ អន្តានត្ថិកា, ចត្តារោ អមរាវិក្ខេបិកា, ទេ
អធិច្ចសមុប្បន្និកា, សោឡស សញ្ញាវាទា, អដ្ឋ អសញ្ញាវាទា, អដ្ឋ
នេវសញ្ញានាសញ្ញាវាទា, សត្ត ឧច្ឆេទវាទា, បញ្ច ទិដ្ឋធម្មនិព្វានវាទាតិ ព្រហ្មជាលេ
អាគតា ទ្វាសដ្ឋិបិ ទិដ្ឋិយោ កថិតា ហោតិ។ ព្រហ្មជាលេ បន កថិតេ ឥទំ សុត្តំ
អកថិតមេវ ហោតិ។ កស្មា? ឥធ តតោ អតិវេកាយ សក្កាយទិដ្ឋិយា
អាគតត្ថា។ ឥមស្មី បន កថិតេ ព្រហ្មជាលំ កថិតមេវ ហោតិ។

៣០. ឥទានិ ឥមា ទ្វាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិយោ ឧប្បជ្ឈមាណ សក្កាយទិដ្ឋិបមុខេនេវ
ឧប្បជ្ឈន្តិទិ ទស្សេតុំ ឥធ, ភិក្ខុវេ, ឯកច្ឆោតិអាទិមាហ។ តត្ថ បដិនិស្សន្តាតិ
បរិច្ចាគេន។ កាមសំយោជនានំ អនទិដ្ឋានាតិ បញ្ចកាមគុណាតណ្ហានំ
និស្សន្តត្ថា។ បរិវេកំ បីតិទ្ធិ សប្បីតិកជ្ឈានទ្វយបីតិ។ និរុដ្ឋតីតិ ឈាននិរោធន
និរុដ្ឋតិ។ សមាបត្តិតោ បន វុដ្ឋិតស្ស និរុទ្ធា នាម ហោតិ។ យថេវ ហិ
“អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ និរោធា ឧប្បជ្ឈតិ និរាមិសំ សុខំ, និរាមិសសុខស្ស
និរោធា ឧប្បជ្ឈតិ អទុក្ខមសុខា វេទនា”តិ ឯត្ថ ន អយមត្ថោ ហោតិ -
ចតុត្ថជ្ឈាននិរោធា តតិយជ្ឈានំ ឧបសម្បជ្ឈវិហរតីតិ។ អយំ បនេត្ត អត្ថោ -
ចតុត្ថជ្ឈានា វុដ្ឋាយ តតិយំ ឈានំ សមាបជ្ឈតិ, តតិយជ្ឈានា វុដ្ឋាយ ចតុត្ថំ
ឈានំ សមាបជ្ឈតីតិ, ឯវសម្បទមិទំ វេទិតព្ពំ។ ឧប្បជ្ឈតិ ទោមនស្សន្តិ
ហីនជ្ឈានបរិយាទានកទោមនស្សំ។ សមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតចិត្តស្ស បន
កម្មនីយភារោ កថិតោ។

បរិវេកា បីតិ តិ សា ឯវ ឈានទ្វយបីតិ។ យំ ឆាយា ជហតីតិ យំ ហំ
ឆាយា ជហតិ។ កី វុត្តំ ហោតិ? យស្មី ហំនេ ឆាយា អត្ថិ, តស្មី អាតថោ នត្ថិ។
យស្មី អាតថោ អត្ថិ, តស្មី ឆាយា នត្ថិ តិ។

៣១. និរាមិសំ សុខន្តិ តតិយជ្ឈានសុខំ។

៣២. អនុក្ខមសុខន្តិ ចតុត្ថជ្ឈានវេទនំ។

៣៣. អនុចាទានោហមស្មីតិ និគ្គហឈោ អហមស្មី។ និព្វានសប្បាយន្តិ
និព្វានស្ស សប្បាយំ ឧបការក្ខតំ។ ននុ ច មគ្គទស្សនំ នាម សព្ពត្ថ និកត្តិយា
សុក្ខាបិកាយ ឧប្បជ្ឈតិ, កថមេតំ និព្វានស្ស ឧបការបដិបទា នាម ជាតន្តិ,
សព្ពត្ថ អនុចាទិយនវសេន អគ្គណ្ណានវសេន ឧបការបដិបទា នាម ជាតំ។
អភិវទតីតិ អភិមាណេន ឧបវទតិ។ បុព្ពន្តានុទិដ្ឋិន្តិ អជ្ឈាសវិធម្មិ បុព្ពន្តានុទិដ្ឋិ។
អបរន្តានុទិដ្ឋិន្តិ ចតុចត្តាវសវិធម្មិ អបរន្តានុទិដ្ឋិ។ ឧចាទានមក្ខាយតីតិ
អហមស្មីតិ គហឈាស្ស សក្កាយទិដ្ឋិបរិយាបន្នត្តា ទិដ្ឋចាទានំ អក្ខាយតិ។

សន្តិវរបទន្តិ រូបសន្តិកិលេសត្តា សន្តំ ឧត្តមបទំ។ ធន្នំ ជស្សរាយតនានន្តិ
ភគវតា “យត្ថ ចក្ខុ ច និរុដ្ឋតិ រូបសញ្ញា ច និរុដ្ឋតិ សោ អាយតនោ
វេទិតញ្ចោ” តិ ឯត្ថ ទ្វិន្នំ អាយតនានំ បដិក្ខេបេន និព្វានំ ទស្សិតំ។

“យត្ថ អាចោ ច បថី, តេជោ វាយោ ន កាធិតិ;
អតោ សរា និវត្តន្តិ, ឯត្ថ វដ្ឋំ នវត្តតិ;
ឯត្ថ នាមញ្ញ រូបញ្ញ, អសេសំ ឧបវុដ្ឋតិ” តិ។ (សំ. និ. ១.២៧) -

ឯត្ថ បន សម្ពាវបដិក្ខេបេន និព្វានំ ទស្សិតំ។

“កត្ថ អាចោ ច បថី, តេជោ វាយោ ន កាធិតិ;

កត្ត ជ័យញ្ញ រស្សញ្ញ, អណ្ណំ ជូលំ សុភាសុភំ;
កត្ត នាមញ្ញ រូបញ្ញ, អសេសំ ឧបរុដ្ឋតី"តិ។ (ធិ. និ. ១.៤៩៨);

តត្រ វេយ្យាករណំ ភវតិ -

“វិញ្ញាណំ អនិទស្សនំ, អនន្តំ សព្វតោ បភ”ន្តិ -

ឯត្ថ សង្ខារបដិក្ខុបេន និព្វានំ ទស្សិតំ។ ឥមស្មី បន សុត្ត
ធអាយតនបដិក្ខុបេន ទស្សិតំ។ អញ្ញត្ថ ច អនុចាទាវិមោក្ខាតិ និព្វានមេវ
ទស្សិតំ, ឥធម បន អវហត្ថជលសមាបត្តិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

បញ្ចត្ថយសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. កិច្ចសុត្តវណ្ណានា

៣៤. ឯវំ មេ សុតន្តិ កិច្ចសុត្តំ។ តត្ថ បិសិទាវាយន្តិ ឯវំនាមកេ
មណ្ឌលបទេសេ។ ពលិហារណាតិ តស្មី វនសណ្ណោ ភូតានំ ពលី អាហារន្តិ, តស្មា
សោ ពលិហារណាតិ វុត្តោ។ ជីវរហេតុតិ ជីវរការណា, ជីវំ បច្ឆាសីសមាទោតិ
អត្តោ។ ឥតិភវាភវហេតុតិ ឯវំ ឥមំ ទេសនាមយំ បុញ្ញកិរិយវត្ថុំ និស្សាយ តស្មី
តស្មី ភវេ សុខំ វេទិន្ស្សមីតិ ធម្មំ ទេសេតីតិ កី តុម្កាកំ ឯវំ ហោតីតិ អត្តោ។

៣៥. ចត្តារោ សតិបដ្ឋានាតិអាទយោ សត្តតិស ពោធិបក្ខិយធម្មា
លោកិយលោកុត្តរាវ កថិតា។ តត្តាតិ តេសុ សត្តតិសាយ ធម្មេសុ។ សិយំសូតិ
ភវេយ្យំ។ អភិធម្មតិ វិសិដ្ឋ ធម្មេ, ឥមេសុ សត្តតិសពោធិបក្ខិយធម្មេសូតិ
អត្តោ។ តត្រ ចេតិ ឥទម្បិ ពោធិបក្ខិយធម្មេស្វេវ ភុម្មំ។ អត្តតោ ចេវ នានំ

ព្យញ្ជនតោ ចាតិ ឯត្ថ “កាយោ សតិបដ្ឋានំ វេទនា សតិបដ្ឋាន”ន្តិ វុត្ថុ
អត្ថតោ នាមំ ហោតិ, “សតិបដ្ឋានា”តិ វុត្ថុ បន ព្យញ្ជនតោ នាមំ នាម ហោតិ។
តទមិនាប័តិ តំ តុម្ពេ ឥមិនាបិ ការណេន ជាតាថាតិ អត្ថញ្ច ព្យញ្ជនញ្ច
សមាទេត្វា អថស្ស ច អញ្ញថា គហិតភារោ ព្យញ្ជនស្ស ច មិច្ឆា រោបិតភារោ
ទស្សតត្តោ។ យោ ធម្មោ យោ វិនយោតិ ឯត្ថ អត្ថញ្ច ព្យញ្ជនញ្ច
វិញ្ញាបនការណមេវ ធម្មោ ច វិនយោ ច។

៣៧. អត្ថតោ ហិ ខោ សមេត្តិ តិ សតិយេវ សតិបដ្ឋានន្តិ គហិតា។
ព្យញ្ជនតោ នាមន្តិ កេវលំ ព្យញ្ជនមេវ សតិបដ្ឋានោតិ វា សតិបដ្ឋានាតិ វា
មិច្ឆា រោបេថ។ អប្បមត្តកំ ខោតិ សុត្តន្តំ បទ្វា ព្យញ្ជនំ អប្បមត្តកំ នាម
ហោតិ។ បរិត្តមត្តំ ធនិតំ កត្វា រោបិតេបិ ហិ និព្ពតី បត្តំ សក្កា ហោតិ។

តត្រិទំ វុត្ថុ - វិជយារាមវិហារវាសី កិរេកោ ជីណាសវត្ថុរោ ធ្វិទ្ធិ ភិក្ខុនំ
សុត្តំ អាហារិក្ខា កម្មដ្ឋានំ កថេន្តោ - “សមុទ្ទោ សមុទ្ទោតិ, ភិក្ខុវេ, អស្សតវា
បុព្វជ្ជនោ ភាសតី”តិ ធនិតំ កត្វា អាហា។ ឯកោ ភិក្ខុ “សមុទ្ទោ នាម, ភន្តេ”តិ
អាហា។ អាវុសោ, សមុទ្ទោតិ វុត្ថេបិ សមុទ្ទោតិ វុត្ថេបិ មយំ លោណាសាគរមេវ
ជាតាម, តុម្ពេ បន នោ អត្ថគវេសកា, ព្យញ្ជនគវេសកា, គដ្ឋថ មហាវិហារេ
បគុណាព្យញ្ជនានំ ភិក្ខុនំ សន្តិកេ ព្យញ្ជនំ សោធាបេថាតិ កម្មដ្ឋានំ អកថេត្វាវ
ឧដ្ឋាបេសិ។ សោ អបរភាគេ មហាវិហារេ ភេរី បហារាបេត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស
ចតុសុ មគ្គេសុ បញ្ចំ កថេត្វាវ បរិនិព្ពតោ។ ឯវំ សុត្តន្តំ បទ្វា ព្យញ្ជនំ
អប្បមត្តកំ នាម ហោតិ។

វិនយំ បន បទ្វា នោ អប្បមត្តកំ។ សាមណេរបព្ពជ្ជាបិ ហិ ឧភតោសុធ្វិតោ
វុត្តតិ, ឧបសម្មទាទិកម្មានិបិ សិបិលាទីនំ ធនិតាទិករណាមត្តេនេវ កុប្បន្តិ។
ឥធ បន សុត្តន្តព្យញ្ជនំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។

៣៨. អថ ចតុត្ថវារេ វិវាទោ កស្មា? សញ្ញាយ វិវាទោ។ “អហំ សតិមេវ
សតិបដ្ឋានំ វទាមិ, អយំ ‘កាយោ សតិបដ្ឋាន’ន្តិ វទតិ”តិ ហិ នេសំ សញ្ញា
ហោតិ។ ព្យញ្ញនេបិ ឯសេវ នយោ។

៣៩. ន ចោទនាយ តវិតព្ពន្ធិ ន ចោទនត្ថាយ វេកាយិតព្ពំ។ ឯកោច្ឆា ហិ
បុគ្គលោ “នលាដេ តេ សាសបមត្តា បិឡកា”តិ វុត្តោ “មយ្ហំ នលាដេ
សាសបមត្តំ បិឡកំ បស្សសិ, អត្តនោ នលាដេ តាលបក្កមត្តំ មហាកណ្ណំ ន
បស្សសិ”តិ វទតិ។ តស្មា បុគ្គលោ ឧបបរិក្ខិតញោ។ អទន្ធិទិដ្ឋតិ អនាទានទិដ្ឋ
សុំសុមារំ ហទយេ បក្ខិបន្នោវិយ ទន្ធិំ ន គណ្ណាតិ។

ឧបយាតោតិ ចណ្ណាការេន វណាយដ្ឋិតស្ស វិយ ទុក្ខប្បត្តិ។
សុប្បដិទិស្សត្តិ “កី នាម អហំ អាបន្នោ, កទា អាបន្នោ”តិ វា “ត្វំ អាបន្នោ, តវ
ឧបជ្ឈាយោ អាបន្នោ”តិ វា ឯកំ ទ្វេ វារេ វត្វាបិ “អសុកំ នាម អសុកទិវសេ
នាម, ភន្តេ, អាបន្នត្ថ, សណិកំ អនុស្សរថា”តិ សវិត្វា តាវទេវ វិស្សន្នេតិ។
វិហោសាតិ ពហុំ អត្តញ្ច ការណញ្ច អាហារន្តស្ស កាយចិត្តកិលមថោ។
សក្កោមីតិ ឯវុចោ ហិ បុគ្គលោ ឱកាសំ ការេត្វា “អាបត្តិ អាបន្នត្ថ, ភន្តេ”តិ
វុត្តោ “កទា កិស្មី វត្ថុស្មី”ន្តិ វត្វា “អសុកទិវសេ អសុកស្មី វត្ថុស្មី”ន្តិ វុត្តោ “ន
សរាមិ, អាវុសោ”តិ វទតិ, តតោ “សណិកំ, ភន្តេ, សរថា”តិ ពហុំ វត្វា សារិតោ
សវិត្វា វិស្សន្នេតិ។ តេនាហា “សក្កោមី”តិ។ ឥមិនា នយេន សព្ពត្ថ អត្ថោ
វេទិតញោ។

ឧបេក្ខា នាតិមញ្ញិតញាតិ ឧបេក្ខា ន អតិក្កមិតញា, កត្តញ្ចា ជនេតញ្ចាតិ
អត្ថោ។ យោ ហិ ឯវុចំ បុគ្គលំ បិតកំយេវ បស្សវំ ករោន្តំ ទិស្វាបិ “នទុ,
អាវុសោ, ទិសីទិតញ”ន្តិ វទតិ, សោ ឧបេក្ខំ អតិមញ្ញិតិ នាម។

៤០. វដ្តសំហារភេតិ វចនសញ្ញារោ។ ឥមេហិ កថិតំ អម្ពសំ អន្តរំ បវេសេយ្យ,
តុម្ពេ ឥមេហិ ឥនព្វិទព្វា វុត្តាតិ អម្ពហិ កថិតំ ឥមេសំ អន្តរំ បវេសេយ្យាតិ
អត្ថោ។ ទិដ្ឋិបឡាសោតិអាទីហិ ចិត្តស្ស អនាវាជនិយភារោ កថិតោ។ តំ
ជានមាណោ សមាណោ គរហេយ្យាតិ តំ សត្តា ជានមាណោ សមាណោ និន្ទេយ្យ
អម្ពេតិ។ ឯតំ បនាវុសោ, ធម្មន្តិ ឯតំ កលហាភណ្ឌានធម្មំ។

តព្វោតិ តំ សញ្ញត្តិការកំភិក្ខុំ។ ឯវំ ព្យាករេយ្យាតិ មយា ឯតេ សុទ្ធន្តេ
បតិជ្ជាបិភាតិ អវត្វា យេន ការណេន សញ្ញត្តិ កតា, តទេវ ទស្សន្តោ ឯវំ
ព្យាករេយ្យ។ តាហំ ធម្មំ សុត្វាតិ ឯត្ថ ធម្មោតិ សារណីយធម្មោ អធិប្បតោ។ ន
ចេវ អត្តានន្តិអាទីសុ “ព្រហ្មលោកប្បមាលោក ហោស អគ្គិ ឧដ្ឋាសិ, កោ
ឯតមញ្ញត្រ មយា និព្វាបេតុំ សមត្ថោ”តិ ហិ វទន្តោ អត្តានំ ឧក្កំសេតិ នាម។
“ឯត្ថកា ជនាវិចរន្តិ, ឱកាសោលទ្ធីំ ន សក្កា, ឯកោបិ ឯត្ថកមត្តំ និព្វាបេតុំ
សមត្ថោ នាម នត្ថិ”តិ វទមាណោ បវំ វម្ពេតិ នាម។ តទុកយម្បេស ន ករោតិ។
ធម្មោ បនេត្ថ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ព្យាករណំ, តេសំ ភិក្ខុនំ សញ្ញត្តិករណំ
អនុធម្មោ, តទេវ ព្យាករោតិ នាម។ ន ច កោចិ សហធម្មិកោតិ អញ្ញោ ចស្ស
កោចិ សហេតុកោ បវេហិ វុត្តោ វាទោ វា អនុវាទោ វា គរហិតព្ពការំ
អាគច្ឆន្តោ នាម នត្ថិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចាសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

កិច្ចិសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. សាមគាមសុត្តវណ្ណានា

៤១. ឯវំ មេ សុតន្តិ សាមគាមសុត្តំ។ តត្ថ សាមគាមេតិ សាមាកានំ
ឧស្សន្តត្តា ឯវំលទ្ធីនាមេ គាមេ។ អនុនា កាលង្គតោតិ សម្បតិ កាលំ កតោ។

ទ្វេដកជាតាតិ ទ្វេជ្ឈជាតា ទ្វេភាគជាតា។ កណ្តាណាធិសុ កណ្តានំ
បុព្វភាគកលហោ, តំ ទណ្ឌាណាធិវសេន បណ្ណាត្តិវីតិក្កមវសេន ច វុទ្ធិតំ
កលហោ, “ន តុំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជាធាសី” តិអាទិកំ វិរុទ្ធវចនំ វិវាទោ។
វិតុទន្តាតិ វិតុទ្ឋន្តា។ សហិតំ មេតិ មម វចនំ អត្ថសហិតំ។ អធិចិណ្ឌំ តេ
វិបរាវត្តន្តិ យំ តវ អធិចិណ្ឌំ ចិរកាលសេវនវសេន បគុណំ, តំ មម វាទំ អាគម្ម
និវត្តំ។ អាហេមិតោ តេ វាទោតិ តុយ្ហំ ឧបរិ មយា ទោសោ អាហេមិតោ។ ចរ
វាទប្បមោក្ខាយាតិ កត្តបុជំ អាធាយ តំ តំ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា វាទប្បមោក្ខត្ថាយ
ឧត្តរិ បរិយេសមាធា ចរ។ និព្ពេថេហិ វាតិ អថ មយា អាហេមិតវាទតោ អត្តានំ
មោចេហិ។ សចេ បហោសីតិ សចេ សក្កោសិ។ វិជោយេវាតិ មរណាមេវ។

នាជបុត្តិយេសូតិ នាជបុត្តស្ស អន្តេវាសិកេសុ។ និព្ពិន្ទូចាតិ
ឧក្កណ្ឌិតសភាវា, អភិវាទនាធិនិ ន ករោន្តិ។ វិវត្តរូចាតិ វិគតបេមា។
បដិវាទរូចាតិ តេសំ និបច្ចកិរិយតោ និវត្តសភាវា។ យថា តន្តិយថា ច
នុវត្តាតាធិសភាវេ ធម្មវិនយេ និព្ពិន្ទុវិវត្តបដិវាទរូបេហិ ភវិតព្ពំ, តថេវ ជាតាតិ
អត្តោ។ នុវត្តាតេតិ ទុក្ខចិតេ។ ទុប្បវេទិតេតិ ទុវិញ្ញាបិតេ។
អនុបសមសំវត្តនិកេតិ វាគាធិនំ ឧបសមំ កាតុំ អសមត្តោ។ ភិន្នដូបេតិ
ភិន្នបតិដ្ឋេ។ ឯត្ថ ហិ នាជបុត្តោវ នេសំ បតិដ្ឋេន ដូចោ, សោ បន ភិន្នោ មតោ។
តេន វុត្តំ “ភិន្នដូបេ” តិ។ អប្បជិសរណោតិ តស្សេវ អភាវេន
បជិសរណាវិវហិតេ។

ននុ ចាយំ នាជបុត្តោ នាធិវាសិកោ, សោ កស្មា ចាវាយំ កាលំកតោតិ។
សោ កិវ ឧចាលិនា គហបតិនា បដិវុទ្ធសច្ឆេន ទសហិ គាថាហិ ភាសិតេ
ពុទ្ធកុណោ សុត្វា ឧណ្ហំ លោហិតំ ធម្មេសិ។ អថ នំ អជាសុកំ គហេត្វា ចារំ
អគម៌សុ, សោ តត្ថ កាលមកាសិ។ កាលំ កុរុមាធា ច “មម លទ្ធិ

អនិយ្យានិកា សារវហិតា, មយំ តាវ នដ្ឋា, អវសេសជនោ មា អចាយបូរកោ
អហោសិ។ សចេ បនាហំ ‘មម សាសនំ អនិយ្យានិក’ន្តិ វត្តាមិ, ន សទ្ធិហិស្សន្តិ។
យំនូនាហំ ទ្វេបិ ជនេ ន ឯកនីហារេន ឧគ្គណ្ហាបេយ្យំ, តេ មមច្ចយេន អញ្ញមញ្ញំ
វិវទិស្សន្តិ។ សត្តា តំវិវាទំ បដិច្ច ឯកំ ធម្មកថំ កថេស្សតិ, តតោ តេ
សាសនស្ស មហាន្តការំ ជាតិស្សន្តិ”តិ។

អថ នំ ឯកោ អន្តោវាសិកោ ឧបសង្កមិត្វា អាហា “ភន្តេ, តុម្ពេ ធុព្ពលា, មយ្ហំ
ឥមស្មី ធម្មេ សារំ អាចិក្ខុថ អាចរិយប្បមាណា”ន្តិ។ អាវុសោ, ត្វំ មមច្ចយេន
សស្សតន្តិ គណ្ហោយ្យាសីតិ។ អបរោចិ តំ ឧបសង្កមិ, តំ ឧច្ឆេទំ គណ្ហាបេសិ។ ឯវំ
ទ្វេបិ ជនេ ឯកលទ្ធិកេ អកត្វា ពហូ នាណនីហារេន ឧគ្គណ្ហាបេត្វា
កាលមកាសិ។ តេ តស្ស សវីរកិច្ចំ កត្វា សន្និបតិក្វា អញ្ញមញ្ញំ បុច្ឆិសុ
“កស្សវុសោ, អាចរិយោ សារមាចិក្ខុ”តិ? ឯកោ ឧដ្ឋហិត្វា មយ្ហន្តិ អាហា។ កី
អាចិក្ខុតិ? សស្សតន្តិ។ អបរោ តំ បដិពាហិត្វា មយ្ហំ សារំ អាចិក្ខុតិ អាហា។ ឯវំ
សព្ពេ “មយ្ហំ សារំ អាចិក្ខុ, អហំ ជេដ្ឋកោ”តិ អញ្ញមញ្ញំ វិវាទំ វឡេត្វា អក្កោសេ
ចេវ បរិភាសេ ច ហត្ថចានបហារាទិនិ ច បវត្តេត្វា ឯកមគ្គេន ទ្វេ អគច្ឆន្តា
នាណទិសាសុ បក្កមីសុ, ឯកច្ឆេ គិហី អហោសុំ។

ភគវតោ បន ធរមានកាលេបិ ភិក្ខុសង្ឃេ វិវាទោ ន ឧប្បន្និ។ សត្តា ហិ
តេសំ វិវាទការណោ ឧប្បន្នមត្តយេវ សយំ វា គន្ធា តេ វា ភិក្ខុ បក្កោសាបេត្វា
ខន្តិ មេត្តា បដិសន្ធិា អវិហឹសា សារណីយធម្មេសុ ឯកំ ការណំ កថេត្វា វិវាទំ
វុបសមេតិ។ ឯវំ ធរមាណេបិ សង្ឃស្ស បតិជ្ជាវ អហោសិ។ បរិទិព្ពាយមាណេបិ
អវិវាទការណំ កត្វាវ បរិទិព្ពាយិ។ ភគវតោ ហិ សុត្តេ ទេសីតា ចត្តារោ
មហាបទេសា (អ. និ. ៤.១៨០; ធិ. និ. ២.១៨៧) យាវន្តទិវសា ភិក្ខុនំ បតិជ្ជា ច
អវស្សយោ ច។ តថា ខន្ធកេ ទេសីតា ចត្តារោ មហាបទេសា (មហាវ. ៣០៥)

សុត្តន្ត វុត្តានិ ចត្តាវិ បញ្ញាព្យាករណានិ (អ. និ. ៤.៤២) ច។ តេនេវាហ - “យោ វោ
មយា, អាណន្ទ, ធម្មា ច វិនយោ ច ទេសិតោ បញ្ញាត្តោ, សោ វោ មមច្ចយេន
សត្តា”តិ (ធី. និ. ២.២១៦)។

៤២. អថ ខោ ចុន្ទោ សមណុទ្ទេសោតិ អយំ ជេរោ ធម្មសេនាបតិស្ស
កនិជ្ជភាតិកោ។ តំ ភិក្ខុ អនុបសម្មន្នកាលេ ចុន្ទោ សមណុទ្ទេសោតិ
សមុទាចរិទ្ធា ជេរកាលេបិ តជេរ សមុទាចរិសុ។ តេន វុត្តំ “ចុន្ទោ
សមណុទ្ទេសោ”តិ។ ឧបសង្កម្មីតិ កស្មា ឧបសង្កម្មិ? នាជបុត្តោ កិរ កាលំកតេ
ជម្ពុធិបេ មនុស្សា តត្ថ តត្ថ កថំ បវត្ថយីសុ - “និគណ្ណោ នាជបុត្តោ ឯកោ
សត្តាតិ បញ្ញាយិត្ថ, តស្ស កាលកិរិយាយ សាវកានំ វិវាទោ វិវាទោ ជាតោ,
សមណោ បន គោតមោ ជម្ពុធិបេ ចន្ទោវិយ សូរិយោវិយ ច ចាកដោយេវ,
កីធិសោ នុខោ សមណោ គោតមេ បរិនិព្វតេ សាវកានំ វិវាទោ ភវិស្សតី”តិ។
ជេរោ តំ កថំ សុត្វា ចិន្តេសិ - “ឥមំ កថំ គហេត្វា ទសពលស្ស អាហេចស្សមិ,
សត្តា ច ឯតំ អត្ថប្បត្តិ កត្វា ឯកំ ទេសនំ កថេស្សតី”តិ។ សោ និក្ខមិទ្ធា យេន
សាមគារមោ, យេនាយស្មា អាណន្ទោ តេនុបសង្កម្មិ។ ឧដុមេវ ភគវតោ សន្តិកំ
អគន្ធា យេនស្ស ឧបជ្ឈាយោ អាយស្មា អាណន្ទោ តេនុបសង្កម្មីតិ អត្តោ។ ឯវំ
កិរស្ស អហោសិ - “ឧបជ្ឈាយោ មេ មហាបញ្ញោ, សោ ឥមំ សាសនំ សត្ថ
អាហេចស្សតិ, អថ សត្តា តទន្ធរូបំ ធម្មំ ទេសេស្សតី”តិ។ កថាចាកតន្តិ
កថាមូលំ, មូលញ្ញា ចាកតន្តិ វុច្ចតិ។ យថាហ -

“អប្បកេនបិ មេធាវី, ចាកតេនវិចក្ខណោ;
សមុដ្ឋាបេតិ អត្តានំ, អណ្តំ អគ្គីវ សន្ទម”ន្តិ។ (ជា. ២.១.៤);

ទស្សនាយាតិ ទស្សនត្ថាយ។ កី បនិមិត្តា ភគវា ន ទិដ្ឋបុព្វោតិ? នោ ន
ទិដ្ឋបុព្វោ, អយញ្ញា អាយស្មា ទិវា នវ វារេ វត្ថំ នវ វារេតិ ឯកាហំ អដ្ឋាវស វារេ

ឧបជ្ជានមេវ គច្ឆតិ។ ទិវសស្ស បន សតក្ខត្តំ វា សហស្សក្ខត្តំ វា គន្តកាមោ
សមាធាបិ ន អការណា គច្ឆតិ, ឯកំ បញ្ចុទ្ធារំ គហេត្វាវ គច្ឆតិ។ សោ តំទិវសំ
តេន គន្តកាមោ ឯវមាហ។

អហិតាយ ទុក្ខាយ នេវមនុស្សនន្តិ ឯកស្មីវិហារេ សង្ឃមជ្ឈេ ឧប្បន្នោ
វិវាទោ កងំ នេវមនុស្សនំ អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្ថតិ? កោសម្ពកក្ខន្ធកេ
(មហាវ. ៤៥០) វិយ ហិ ធ្វិសុ ភិក្ខុសុ វិវាទំ អាបន្នេសុ តស្មីវិហារេ តេសំ
អន្តេវាសិកាវិវទន្តិ, តេសំ ឱវាទំ គណ្ណាន្តោ ភិក្ខុនិសង្ស្យាវិវទតិ, តតោ តេសំ
ឧបជ្ជាកាវិវទន្តិ, អថ មនុស្សនំ អារក្ខនេវតា ទ្វេ កោដ្ឋាសា ហោន្តិ។ តត
ធម្មវាទីនំ អារក្ខនេវតា ធម្មវាទិនិយោ ហោន្តិ, អធម្មវាទីនំ អធម្មវាទិនិយោ
ហោន្តិ។ តតោ តាសំ អារក្ខនេវតានំ មិត្តា ភុម្មនេវតា ភិជ្ឈន្តិ។ ឯវំ បរម្មរាយ
យាវ ព្រហ្មលោកា វេបេត្វា អរិយសាវកេ សព្វេ នេវមនុស្ស ទ្វេ កោដ្ឋាសា
ហោន្តិ។ ធម្មវាទីហិ បន អធម្មវាទិនោវ ពហុតរា ហោន្តិ, តតោ យំ ពហុហិ
គហិតំ, តំ គណ្ណន្តិ។ ធម្មំ វិស្សន្នេត្វា ពហុតរាវ អធម្មំ គណ្ណន្តិ។ តេ អធម្មំ
បូរេត្វា វិហារន្តា អចាយេ និត្តត្ថន្តិ។ ឯវំ ឯកស្មីវិហារេ សង្ឃមជ្ឈេ ឧប្បន្នោ
វិវាទោ ពហូនំ អហិតាយ ទុក្ខាយ ហោតិ។

៤៣. អភិញ្ញា ទេសិតាតិ មហាពោធិមូលេ និសិន្នេន បច្ចក្ខំ កត្វា
បវេទិតា។ បតិស្សយមាណូចាវិហារន្តិ ឧបនិស្សយ វិហារន្តិ។ ភគវតោ
អច្ចយេនាតិ ឯតរហិ ភគវន្តំ ជេដ្ឋកំ កត្វា សគារវាវិហារន្តិ, តុម្ហាកំ, កន្លេ,
ឧត្តតេជតាយ ទុរាសនតាយ វិវាទំ ជនេតុំ ន សក្កាន្តិ, ភគវតោ បន អច្ចយេន
វិវាទំ ជនេយ្យន្តិ វទតិ។ យត្ថ បន តំ វិវាទំ ជនេយ្យំ, តំ ទស្សន្តោ អជ្ឈាជីវេ វា
អធិបាតិមោក្ខ វាតិ អាហ។ តត អជ្ឈាជីវេតិ អាជីវហេតុ អាជីវការណា -
“ភិក្ខុ ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ ឧល្លបតិ អាបត្តិ ចារាជិកស្សា” តិអាទិនា (បរិ. ២៨៧)

នយោន បរិវារ បញ្ញត្តានិ ធនិក្ខបទានិ, តានិ វេបេត្វា សេសានិ
សត្តសិក្ខាបទានិ អធិចាតិមោក្ខំ នាម។ អប្បមត្តកោ សោ អានន្ទាតិ អជ្ឈាជីវំ
អធិចាតិមោក្ខញ្ច អារត្ត ឧប្បន្នវិវាទោ នាម យស្មា បរស្ស កថាយបិ អត្តនោ
ធម្មតាយបិ សល្លកេត្វា សុប្បជហោ ហោតិ, តស្មា “អប្បមត្តកោ” តិ វុត្តោ។

តត្រាយំ នយោ - ឥន្ទេកោ “ន សក្កា ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ អនុល្លបន្តេន កិញ្ចិ
លទ្ធ” ត្ថិអាទិនិ ចិន្តេត្វា អាជីវហេតុ ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ វា ឧល្លបតិ សញ្ញវត្ថុ វា
អាបជ្ជតិ, យោ តេ វិហារេ វសតិ, សោ ភិក្ខុ អរហាតិអាទិនា នយោន
សាមន្តជប្បនំ វា ករោតិ, អតិលានោ វា អត្តនោ អត្ថាយ បណ្ឌិតភោជនានិ
វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ញតិ, ភិក្ខុនំ វា បន តានិ វិញ្ញាបេត្វា ចាជិនេសនីយំ អាបជ្ជតិ,
យោ កោចិ ទុក្ខជវត្ថុកំ យំ កិញ្ចិ សូចោទនវិញ្ញត្តិមេវ វា ករោតិ, អញ្ញាតរំ វា
បន បណ្ឌិតវីតិក្កមំ ករោត្តោ វិហារតិ, តមេនំ សព្វហ្មចារី វរំ សញ្ញានន្តិ - “កី
ឥមស្ស ឥមិនា លាភេន លទ្ធន, យោ សាសនេ បព្ពជិត្វា មិច្ឆាជីវេន ជីវិកំ
កប្បេតិ, បណ្ឌិតវីតិក្កមំ ករោតិ” តិ។ អត្តនោ ធម្មតាយបិស្ស វរំ ហោតិ -
“កិស្ស មយ្ហំ ឥមិនា លាភេន, យោហំ វរំ ស្វាគ្វាតេ ធម្មវិនយេ បព្ពជិត្វា
មិច្ឆាជីវេន ជីវិកំ កប្បេមិ, បណ្ឌិតវីតិក្កមំ ករោមី” តិ សល្លកេត្វា តតោ
ឱរមតិ។ វរំ បរស្ស កថាយបិ អត្តនោ ធម្មតាយបិ សល្លកេត្វា សុប្បជហោ
ហោតិ។ តេន ភគវា “អប្បមត្តកោ” តិ អាហា។

មគ្គេ វា ហិ, អានន្ទ, បដិបទាយ វាតិ លោកុត្តរមគ្គំ បត្វា វិវាទោ នាម
សត្តសោ វូបសម្មតិ, នត្តិ អធិគតមគ្គានំ វិវាទោ។ បុព្វភាគមគ្គំ បន
បុព្វភាគបដិបទញ្ច សន្ធាយេ តំ វុត្តំ។

តត្រាយំ នយោ - វរំ ភិក្ខុ មនុស្សា លោកុត្តរធម្មេ សម្ភារេន្តិ។ សោ
សន្និវិហារិកាធម្មោ អាគន្ធា វន្តិត្វា បិតេ បុច្ឆតិ “កី អាគតត្ថា” តិ។

មនសិកាតព្វកម្មដ្ឋានំ បុច្ឆិតុំ, ភន្តេតិ។ និសីទេ, ខណ្ឌេវ អរហន្តំ ចាបេតុំ
សមត្ថកម្មដ្ឋានកមំ អាចិត្តិស្សមីតិ វត្វា វទតិ - “ឥធនិក្ខុ អត្តនោ វសនដ្ឋានំ
បរិសិទ្ធា និសិន្នោ មូលកម្មដ្ឋានំ មនសិ ករោតិ, តស្ស តំ មនសិករោតោ
ឱកាសោ ឧប្បជ្ជតិ។ អយំ បឋមមគ្គោ នាម។ សោ ទុតិយំ ឱកាសញ្ញាណំ
និព្វត្តតិ, ទុតិយមគ្គោ អធិគតោ ហោតិ, ឯវំ តតិយញ្ច ចតុត្ថញ្ច។ ឯត្រាវតា
មគ្គប្បត្តោ ចេវ ជលប្បត្តោ ច ហោតិ”តិ។ អថ តេ ភិក្ខុ “អឱណាសវោ នាម
ឯវំ កម្មដ្ឋានំ កថេតុំ ន សក្កោតិ, អន្ទាយំ ឱណាសវោ”តិ និដ្ឋំ គប្បន្តិ។

សោ អបរេន សមយេន កាលំ ករោតិ។ សមន្តា ភិក្ខុចារកាមេហិ មនុស្សា
អាគន្ធា បុច្ឆន្តិ “កេនចិ, ភន្តេ, ថេរោ បញ្ចំ បុច្ឆិតោ”តិ។ ឧចាសកា បុព្វេវ ថេរេន
បញ្ចោ កថិតោ អម្ពាកន្តិ។ តេ បុប្ផមណ្ឌបំ បុប្ផកូដាការំ សន្នេត្វា សុវណ្ណាន
អក្ខិបិធានមុខបិធានាទី កវិទ្វា គន្ធមាលាទីហិ បូជេត្វា សត្តាបំ សាធុក៏ឡិកំ
កិឡេត្វា ឈាបេត្វា អដ្ឋិនិ អាទាយ ចេតិយំ ករោន្តិ។ អញ្ជោ អាគន្ធការីហារំ
អាគន្ធា ចាទេ ឆោវិទ្វា “មហាថេរំ បស្សិស្សម, កហំ, អារុសោ, មហាថេរោ”តិ
បុច្ឆន្តិ។ បរិនិព្វតោ, ភន្តេតិ។ ទុក្ខំ, អារុសោ, ថេរេន កតំ មគ្គជលានិ និព្វត្តន្តេន,
បញ្ចំ បុច្ឆិតុំ, អារុសោតិ។ ភិក្ខុនំ កម្មដ្ឋានំ កថេន្តោ ឥមិនា និយាមេន កថេសិ,
ភន្តេតិ។ ន ឯសោ, អារុសោ, មគ្គោ, វិបស្សនុបក្កិលេសោ នាមេស, ន តុម្កេ
ជានិត្ត, បុព្វជ្ជនោ, អារុសោ, ថេរោតិ។ តេ កលហំ ករោន្តោ ឧដ្ឋហិត្វា
“សកលវិហារេ ភិក្ខុ ច ភិក្ខុចារកាមេសុ មនុស្សា ច ន ជានន្តិ, តុម្កេយេវ
ជានាថ។ កតវមគ្គេន តុម្កេ អាគតា, កី វោវិហារទ្វារេ ចេតិយំ ន ទិដ្ឋ”ន្តិ។
ឯវំវាទីនំ បន ភិក្ខុនំ សតំ វា, ហោតុ សហស្សំ វា, យាវ តំ លទ្ធិ នប្បជហន្តិ,
សគ្គាបិ មគ្គាបិ វារិតោយេវ។

អបរោច តាទិសោវ កម្មជ្ជានំ កថេន្តោ ឯវំ កថេតិ - ចិត្តនេវ តីសុ
ឧទ្ធអេសុ តីណិ កបល្លានិ អាហេបេត្វា ហេជ្ជា អគី កត្វា ចិត្តនេវ អត្តនោ
ទូត្តិសាការំ ឧប្បាដេត្វា កបល្លេសុ បក្ខិបិត្វា ចិត្តនេវ ទណ្ឌកេន បរិវត្តេត្វា
បរិវត្តេត្វា ភន្តិតតំ, យាយាយមាទេ នាវិកា ហោតិ, សា មុខវាតេន
បលាសេតញ្ច។ ឯត្ថកេន ធូតទាទោ នាមេស សមណោ ហោតិ។ សេសំ
បុរិមនយេនេវ វិត្តារេតតំ។

អបរោ ឯវំ កថេតិ - ចិត្តនេវ មហាចារី វេបេត្វា មត្តំ យោដេត្វា ចិត្តនេវ
អត្តនោ ទូត្តិសាការំ ឧប្បាដេត្វា តត្ថ បក្ខិបិត្វា មត្តំ ឱតារេត្វា មន្តិតតំ។
មជ្ឈិមនំ វិលីយតិ, វិលីនេ ឧបរិ ដេណោ ឧត្តច្ឆតិ។ សោ ដេណោ
បរិភុញ្ញិតញ្ច។ ឯត្តារតា វោ អមតំ បរិភុត្តំ នាម ភវិស្សតិ។ ឥតោ បរិ “អថ តេ
ភិក្ខុ” តិ អាទិ សត្តំ បុរិមនយេនេវ វិត្តារេតតំ។

២២. ឥនាទិ យោ ឯវំ វិវាទោ ឧប្បជ្ឈេយ្យ, តស្ស មូលំ ទស្សន្តោ
ធម៌មាទិ តិ អាទិមាហ។ តត្ថ អការវោតិ ការវិវហិតោ។ អប្បតិស្សោតិ
អប្បតិស្សយោ អនិច្ចតិ។ ឯត្ថ បន យោ ភិក្ខុ សត្តិ ធរមាទេ តីសុ កាលេសុ
ឧបជ្ជានំ ន យាតិ, សត្តិ អនុចាហនេ ចង្គមន្តេ សឧចាហនោ ចង្គមតិ, នីចេ
ចង្គមេ ចង្គមន្តេ ឧច្ឆេ ចង្គមេ ចង្គមតិ, ហេជ្ជា វសន្តេ ឧបរិ វសតិ, សត្ត
ទស្សនដ្ឋានេ ឧកោ អំសេ ចារុបតិ, ធន្តំ ជារេតិ, ឧចាហនំ ជារេតិ, ម្ហានតិតេ
ឧច្ឆារំ វា បស្សរំ វា ករោតិ, បរិនិព្វតេ វា បន ចេតិយំ វន្តិតុំ ន កច្ឆតិ, ចេតិយស្ស
បញ្ញាយនដ្ឋានេ សត្តទស្សនដ្ឋានេ វុត្តំ សត្តំ ករោតិ, អញ្ញោហិ ច ភិក្ខុហិ “កស្មា
ឯវំ ករោសិ, ន ឥទំ វដ្ឋតិ, សម្មាសពុទ្ធស្ស នាម លង្គិតុំ វដ្ឋតិ” តិ វុត្តេ “តូណ្ហិ
ហោតិ, កី ពុទ្ធា ពុទ្ធាតិ វទសី” តិ ភណាតិ, អយំ សត្តិ អការវោ នាម។

យោ បន ធម្មស្សវនេ សង្ឃិជ្ជេ សក្កច្ចំ ន គច្ឆតិ, សក្កច្ចំ ធម្មំ ន សុណាតិ,
និទ្ទាយតិ វា សល្លបេន្តោ វា និសីទតិ, សក្កច្ចំ ន គណ្ណាតិ ន ធាវេតិ, “កី ធម្ម
អការវំ ករោសី” តិ វុត្តេ “តុណ្ហី ហោតិ, ធម្មា ធម្មាតិ វទសិ, កី ធម្មា នាមា” តិ
វទតិ, អយំ ធម្ម អការវោ នាម។

យោ បន ថេវេន ភិក្ខុនា អនជ្ឈិជ្ជោ ធម្មំ ទេសេតិ, និសីទតិ បញ្ចំ កថេតិ,
វុឡេ ភិក្ខុ យដ្ឋេន្តោ គច្ឆតិ, តិជ្ជតិ និសីទតិ, ទុស្សបល្លត្តិកំ វា ហត្ថបល្លត្តិកំ វា
ករោតិ, សង្ឃមជ្ឈេ ឧភោ អំសេ ចារុបតិ, ធម្មចាហនំ ធាវេតិ, “ភិក្ខុសង្ឃស្ស
លទ្ធិតុំ វដ្ឋតី” តិ វុត្តេបិ “តុណ្ហី ហោតិ, សង្ឃោ សង្ឃាតិ វទសិ, កី សង្ឃោ,
មិគសង្ឃោ អជសង្ឃោ” តិ អាទិនិ វទតិ, អយំ សង្ឃ អការវោ នាម។
ឯកភិក្ខុស្និម្បិ ហិ អការវេ កតេ សង្ឃេ កតោយេវ ហោតិ។ តិស្សោ សិក្ខា
បន អបរិប្បយមាណោ សិក្ខាយ ន បរិប្បកាវី នាម។

អជ្ឈត្ថំ វាតិ អត្ថនិ វា អត្ថនោ បរិសាយ វា។ ពាហិទ្ធាតិ បរស្មី វា បរស្ស
បរិសាយ វា។

៤៦. ឥទានិ អយំ ធម្មា និស្សាយ ឧប្បន្នវិវាទោ វុឡេន្តោ យានិ
អធិករណានិ ចាបុណាតិ, តានិ ទស្សេតុំ ចត្តាវិមាណិ តិ អាទិមាហ។ តត្ថ
វ្រូបសមនត្ថាយ បវត្តមាទេហិ សមថេហិ អធិកាតញ្ញានីតិ អធិករណានិ។
វិវាទោវ អធិករណំ វិវាទាធិករណំ។ ឥតវេសុបិ ឯសេវ នយោ។

ឥទានិ ឥមាទិបិ ចត្តាវិ អធិករណានិ បត្វា ឧបរិ វុឡេន្តោ សោ វិវាទោ
យេហិ សមថេហិ វ្រូបសម្មតិ, តេសំ ទស្សនត្ថំ សត្ត ទោ បនិមេតិ អាទិមាហ។
តត្ថ អធិករណានិ សមេន្តិ វ្រូបសមេន្តិតិ អធិករណាសមថា។ ឧប្បន្នប្បន្នានន្តិ
ឧប្បន្នានំ ឧប្បន្នានំ។ អធិករណានន្តិ ឯតេសំ វិវាទាធិករណានន្តិ ចតុន្តិ។

សមថាយ រូបសមាយាតិ សមនត្ថញោ រូបសមនត្ថញា។ សម្មាទិទយោ
ធាតញ្ចា...បេ.... តិណាវត្តារកោតិ ឥមេ សត្ត សមថា ធាតញ្ចា។

តត្រាយំ វិនិច្ឆយកថា - អធិករណេសុ តាវ ធម្មោតិ វា អធម្មោតិ វាតិ
អជ្ឈារសហិ វត្ថុហិ វិវឌ្ឍានំ ភិក្ខុនំ យោ វិវាទោ, ឥទំ វិវាទាធិករណំ នាម។
សីលវិបត្តិយា វា អាចារិទិដ្ឋិអាជីវិបត្តិយា វា អនុវឌ្ឍានំ យោ អនុវាទោ
ឧបវឌ្ឍនា ចេវ បោធនា ច, ឥទំ អនុវាទាធិករណំ នាម។ មាតិកាយំ អាគតា
បញ្ចវិភង្កេ ទ្វេតិ សត្ត អាបត្តិក្ខន្ធា អាបត្តាធិករណំ នាម។ យំ សង្ឃស្ស
អបលោកនាទីនំ ចតុន្នំ កម្មានំ ករណំ, ឥទំ កិច្ចាធិករណំ នាម។

តត្ថ វិវាទាធិករណំ ធ្វើហិ សមថេហិ សម្មតិ សម្មាទិទយេន ច
យេកុយ្យសិកាយ ច។ សម្មាទិទយេនេវ សម្មមានំ យស្មី វិហារេ ឧប្បន្នំ,
តស្មីយេវ វា, អញ្ញត្ថ រូបសមេតុំ គច្ឆន្តានំ អន្តរាមគ្គេ វា, យត្ថ គន្ធា សង្ឃស្ស
និយ្យាតិតំ, តត្ថ សង្ឃេន វា គណេន វា រូបសមេតុំ អសក្កោន្តេ តត្ថេវ
ឧត្តាហិកាយ សម្មតបុគ្គលេហិ វា វិនិច្ឆិតំ សម្មតិ។ វំ សម្មមានេ បន តស្មី យា
សង្ឃសម្មុទតា ធម្មសម្មុទតា, វិនយសម្មុទតា, បុគ្គលសម្មុទតា, អយំ
សម្មាទិទយោ នាម។

តត្ថ ច ការកសង្ឃស្ស សាមគ្គីវសេន សម្មឌីកាវោ សង្ឃសម្មុទតា។
សមេតព្ពស្ស វត្ថុនោ ភូតតា ធម្មសម្មុទតា។ យថា តំ សមេតព្ពំ, តថេវ សមនំ
វិនយសម្មុទតា។ យោ ច វិវឌ្ឍតិ, យេន ច វិវឌ្ឍតិ, តេសំ ឧភិទ្ធី អត្ថបច្ចត្តិកានំ
សម្មឌីកាវោ បុគ្គលសម្មុទតា។ ឧត្តាហិកាយ រូបសមេ បនេត្ថ សង្ឃសម្មុទតា
បរិហាយតិ។ វំ តាវ សម្មាទិទយេនេវ សម្មតិ។

សេច បនេវម្បី ន សម្មតិ, អថ នំ ឧត្តាហិកាយ សម្មតា ភិក្ខុ “ន មយំ
សក្កោម រូបសមេតុ”ន្តិ សង្ឃស្សេវ និយ្យាតេន្តិ។ តតោ សង្ឃោ
បញ្ចាជ្ជសមន្មាគតំ ភិក្ខុំ សលាកក្កាហកំ សម្មន្និត្វា តេន
គុទ្ធិ ករិវេជកសកណ្ណាជប្បកេសុ តីសុ សលាកក្កាហេសុ អញ្ញាតវសេន
សលាកំ គាហេត្វា សន្និបតិវិសាយ ធម្មវាទីនំ យេកុយ្យតាយ យថា តេ
ធម្មវាទិនោ វទន្តិ, ឯវំ រូបសន្តំ អធិករណំ សម្មាខារីនយេន ច យេកុយ្យសិកាយ
ច រូបសន្តំ ហោតិ។ តត្ថ សម្មាខារីនយោ វុត្ថនយោ ឯវំ យំ បន
យេកុយ្យសិកាយ កម្មស្ស ករណំ, អយំ យេកុយ្យសិកា នាម។ ឯវំ
វិវាទាធិករណំ ធ្វើហិ សមថេហិ សម្មតិ។

អនុវាទាធិករណំ ចត្វាហិ សមថេហិ សម្មតិ សម្មាខារីនយេន ច
សតិវិនយេន ច អម្ពុទ្ធិវិនយេន ច តស្សចាបិយសិកាយ ច។
សម្មាខារីនយេនេវ សម្មមាណំ យោ ច អនុវទតិ, យញ្ច អនុវទតិ, តេសំ វេចនំ
សុត្វា, សេច កាចិ អាបត្តិ នត្តិ, ឧកោ ខមាបេត្វា, សេច អត្ថិ, អយំ នាមេត្ត
អាបត្តិតិ ឯវំវិនិច្ឆ័តំ រូបសម្មតិ។ តត្ថ សម្មាខារីនយលក្ខណំ វុត្ថនយមេវ។

យថា បន ឪណាសវស្ស ភិក្ខុនោ អម្ពលិកាយ សីលវិបត្តិយា
អនុទំសិវស្ស សតិវិនយំ យាចមានស្ស សង្ឃោ ញត្តិចតុត្ថេន កម្មេន
សតិវិនយំ ទេតិ, តថា សម្មាខារីនយេន ច សតិវិនយេន ច រូបសន្តំ ហោតិ។ ទិដ្ឋេ
បន សតិវិនយេ បុន តស្មី បុគ្គលេ កស្សចិ អនុវាទោ ន វុហតិ។

យថា ឧម្ពុត្តកោ ភិក្ខុ ឧម្ពាទវសេន កតេ អស្សាមណាកេ អដ្ឋាចារេ
“សវតាយស្មា ឯវំរូបិ អាបត្តិ”ន្តិ ភិក្ខុហិ វុច្ចមានោ - “ឧម្ពុត្តកេន មេ, អារុសោ,
ឯតំ កតំ, នាហំ តំ សវាមី”តិ ភណ្ឌោបិ ភិក្ខុហិ ចោទិយមានោវ បុន
អចោទនត្ថាយ អម្ពុទ្ធិវិនយំ យាចតិ, សង្ឃោ ចស្ស ញត្តិចតុត្ថេន កម្មេន

អម្ពឡ្ហវិនយំ ទេតិ, តទា សម្ពុខាវិនយេន ច អម្ពឡ្ហវិនយេន ច វ្រុបសន្តំ ហោតិ។
ទិន្នេ បន អម្ពឡ្ហវិនយេ បុន តស្មី បុគ្គលេ កស្សចិ តប្បច្ចយា អនុវាទោ ន
វុហតិ។

យទា បន ចារាជិកេន វា ចារាជិកសាមន្តេន វា ចោទិយមានស្ស
អញ្ញោនាញំ បដិចរតោ ចាបុស្សន្នតាយ ចាបិយស្ស បុគ្គលស្ស - “សចាយំ
អច្ឆិន្ទមូលោ ភវិស្សតិ, សម្មា វត្តិតា ឌីសារណំ លភិស្សតិ, សចេ ធិន្ទមូលោ,
អយមេវស្ស នាសនា ភវិស្សតី” តិ មញ្ញាមាណោ សង្ឃោ ញាតិចតុត្ថេន កម្មេន
តស្សចាបិយសិកំ ករោតិ, តទា សម្ពុខាវិនយេន ច តស្ស ចាបិយសិកាយ ច
វ្រុបសន្តំ ហោតិ។ ឯវំ អនុវាទាធិករណំ ចតូហិ សមថេហិ សម្មតិ។

អាបត្តាធិករណំ តីហិ សមថេហិ សម្មតិ សម្ពុខាវិនយេន ច
បដិញ្ញាតករណេន ច តិណាវត្តារកេន ច។ តស្ស សម្ពុខាវិនយេនេវ វ្រុបសមោ
នតិ។ យទា បន ឯកស្ស វា ភិក្ខុនោ សន្តិកេ សង្ឃកណាមជ្ឈេសុ វា ភិក្ខុ
លហុកំ អាបត្តិ ទេសេតិ, តទា អាបត្តាធិករណំ សម្ពុខាវិនយេន ច
បដិញ្ញាតករណេន ច វ្រុបសម្មតិ។ តត្ថ សម្ពុខាវិនយោ តាវ យោ ច ទេសេតិ,
យស្ស ច ទេសេតិ, តេសំ សម្ពុខតា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។ បុគ្គលស្ស ច
គណស្ស ច ទេសនាកាលេ សង្ឃសម្ពុខតា បរិហាយតិ។ យំ បនេត្ថ “អហំ,
ភន្តេ, ឥត្ថន្ទាមំ អាបត្តិ អបន្នោ” តិ ច, អាម “បស្សមី” តិ ច បដិញ្ញាតាយ
“អាយតី សំវេយ្យាសី” តិ ករណំ, តំ បដិញ្ញាតករណំ នាម។ សង្ឃាទិសេសេ
បរិវាសាទិយាចនា បដិញ្ញា, បរិវាសាទីនំ ទានំ បដិញ្ញាតករណំ នាម។

ទ្វេបក្ខជាតា បន កណ្តានការកា ភិក្ខុ ពហុំ អស្សាមណកំ អជ្ឈាចារំ
ចរិត្វា បុន លង្គិធម្មេ ឧប្បន្នេ “សចេ មយំ ឥមាហិ អាបត្តិហិ អញ្ញាមញ្ញំ
ការេស្សាម, សិយាបិ តំ អធិករណំ កក្កដ្ឋត្ថាយ សំវេត្តយ្យា” តិ អញ្ញាមញ្ញំ

អាបត្តិយា ការាបនេ នោសំ ទិស្វាយនា តិណវត្តារកកម្ពំ ករោត្តិ, តនា
អាបត្តាធិករណំ សមុខារិទយេន ច តិណវត្តារកេន ច សមុតិ។ តត្រា ហិ
យត្តកា ហត្ថចាសុបគតា “ន មេ តំ ខមតី” តិ ឯវំ ទិដ្ឋារិកម្ពំ អកត្វា “ទុក្ខជំ
កម្ពំ បុន កាតត្ថំ កម្ព” តិ ន ឧក្កោដេន្តិ, និទ្ទម្យិ ឌីក្កន្តា ហោត្តិ, សព្វេសម្បិ
វេបេត្វា ដុល្លវដ្ឋញ្ច គិហិបជិសំយុត្តញ្ច សព្វាបត្តិយោ វុដ្ឋហន្តិ។ ឯវំ
អាបត្តាធិករណំ តីហិ សមថេហិ សមុតិ។ កិច្ចាធិករណំ ឯកេន សមថេន
សមុតិ សមុខារិទយេនេវ។

ឥមា និ ចត្តារិ អធិករណានិ យថានុរូបំ ឥមេហិ សត្តហិ សមថេហិ សមុត្តិ។
តេន វុត្ថំ “ឧប្បន្នប្បន្នានំ អធិករណានំ សមថាយ រូបសមាយ សមុខារិទយោ
នាតញ្ចោ... បេ... តិណវត្តារកោ” តិ។ អយមេត្ត វិនិច្ឆយនយោ, វិត្តារោ បន
សមថក្ខន្ធកេ (ចូឡវ. ១៨៥) អាគតោយេវ។ វិនិច្ឆយោបិស្ស
សមន្តចាសាទិកាយ វុត្តោ។

៤៧. យោ បនាយំ ឥមស្មី សុត្ត “ឥធានន្ត, ភិក្ខុ វិវេទន្តី” តិ អាទិកោ វិត្តារោ
វុត្តោ, សោ ឯតេន នយេន សង្ខេបតោ វុត្តោតិ វេទិតញ្ចោ។ តត្ថ ធម្មោតិ អាទិសុ
សុត្តន្តបរិយាយេន តាវ ទស កុសលកម្មបថា ធម្មោ, អកុសលកម្មបថា
អធម្មោ។ តថា “ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា” តិ ហេដ្ឋា អាគតា សត្តតិស
ពោធិបក្ខិយធម្មា, តយោ សតិបដ្ឋានា តយោ សម្មប្បធានា តយោ ឥទ្ធិចាទា ន
ឥន្ទ្រិយានិ ន ពលានិ អដ្ឋ ពោជ្ឈង្គា នវង្គិកោ មគ្គោ ចាតិ, ចត្តារោ ឧបាទានា
បញ្ចា នីវរណានីតិ អាទយោ សង្កលិដ្ឋធម្មា ចាតិ អយំ អធម្មោ។

តត្ថ យំ កិញ្ចា ឯកំ អធម្មកោដ្ឋាសំ គហេត្វា “ឥមំ អធម្មំ ធម្មោតិ ករិស្សាម,
ឯវំ អម្ពាតំ អាចរិយកុលំ និយ្យានិកំ ភវិស្សតិ, មយញ្ច លោកេ ចាកជា

ភរិស្សមា”តិ តំ អធម្មំ “ធម្មា អយ”ន្តិ កថេន្តា ធម្មាតិ វិវទន្តិ។ តត្ថេវ
ធម្មកោដ្ឋាសេសុ ឯកំ គហេត្វា “អធម្មា អយ”ន្តិ កថេន្តា អធម្មាតិ វិវទន្តិ។

វិនយបរិយាយេន បន ភូតេន វត្ថុនា ចោទេត្វា សារេត្វា យថាបដិញ្ញាយ
កាតព្វកម្មំ ធម្មា នាម, អភូតេន បន វត្ថុនា អចោទេត្វា អសារេត្វា
អបដិញ្ញាយ កាតព្វកម្មំ អធម្មា នាម។ តេសុបិ អធម្មំ “ធម្មា អយ”ន្តិ កថេន្តា
ធម្មាតិ វិវទន្តិ, “អធម្មា អយ”ន្តិ កថេន្តា អធម្មាតិ វិវទន្តិ។

សុត្តន្តបរិយាយេន បន វាគវិនយោ ឆោសវិនយោ មោហវិនយោ សំវរោ
បហានំ បដិសន្ធិាតិ អយំ វិនយោ នាម, វាគាធិនំ អវិនយោ អសំវរោ អប្បហានំ
អប្បដិសន្ធិាតិ អយំ អវិនយោ នាម។ វិនយបរិយាយេន វត្ថុសម្បត្តិ
ញាតិសម្បត្តិ អនុសាវនសម្បត្តិ សីមសម្បត្តិ បរិសសម្បត្តិ អយំ វិនយោ
នាម, វត្ថុវិបត្តិ... បេ... បរិសវិបត្តិ អយំ អវិនយោ នាម។ តេសុបិ យំកិញ្ច
អវិនយំ “វិនយោ អយ”ន្តិ កថេន្តា វិនយោតិ វិវទន្តិ, វិនយំ អវិនយោតិ កថេន្តា
អវិនយោតិ វិវទន្តិ។

ធម្មនេត្តិ សមនុមជ្ជិតញាតិ ធម្មរដ្ឋ អនុមជ្ជិតញា ញាលោន យំសិតញា
ឧបបរិក្ខិតញា។ សា បនេសា ធម្មនេត្តិ “ឥតិ ខោ វច្ឆ ឥមេ ទស ធម្មា អកុសលា
ទស ធម្មា កុសលា”តិ ឯវំ មហាវច្ឆកោត្តសុត្តេ (ម. និ. ២.១៩៤) អាគតាតិ វុត្តា។
សា ឯវំ វា ហោតុ, យោ វា ឥធម ធម្មាតិ ច វិនយោ ច វុត្តោ។ យថា តត្ថ សមេតីតិ
យថា តាយ ធម្មនេត្តិយា សមេតិ, “ធម្មា ធម្មាវ ហោតិ, អធម្មា អធម្មាវ,
វិនយោ វិនយោវ ហោតិ, អវិនយោ អវិនយោវ”។ តថា តន្តិ ឯវំ តំ អធិករណំ
វ្របសមេតតំ។ ឯកទ្វានំ អធិករណានន្តិ ឥធម វិវាទាធិករណមេវ ទស្សិតំ,
សម្មាវិនយោ បន ន កិស្មិញ្ចិ អធិករណោ ន លព្ពតិ។

៤៨. តំ បនេតំ យស្មា ជីហិ សមថេហិ សម្មតិ សម្មាវិនយេន ច
យេកុយ្យសិកាយ ច, តស្មា ហេជ្ជា មាតិកាយ ប្រតិទានុក្កមេន ឥនាធិ
សតិវិនយស្ស វាវេ បត្តេបិ តំ អវត្ថាវិវាទាធិករណមេវ តាវ ទុតិយសមថំ
ធស្សេន្តោ កថញ្ញានន្ទ, យេកុយ្យសិកាតិអាធិមាហា។ តត្ថ ពហុតរាតិ
អន្តមសោ ជីហិ តិហិបិ អតិវេកតរា។ សេសមេត្ថ ហេជ្ជា វុត្តនយេនេវ
វេទិតព្ពំ។

៤៩. ឥនាធិ ហេជ្ជា អវត្ថាវតំ សតិវិនយំ អាធិ កត្វាវត្ថាវតាវសេសសមថេ
បដិចាជិយាវត្ថាវេតុំ កថញ្ញានន្ទ, សតិវិនយោតិអាធិមាហា។ តត្ថ
ចារាជិកសាមន្តេន វាតិ ទ្វេ សាមន្តានិ ខន្ធសាមន្តញ្ច អាបត្តិសាមន្តញ្ច។ តត្ថ
ចារាជិកាបត្តិកូន្នោ សង្ឃាធិសេសាបត្តិកូន្នោ បុល្លច្ចយ-ចាចិត្តិយ-
ចាជិទេសនីយ-ទុក្កជ-ទុក្កាសិតាបត្តិកូន្នោតិ វរំ បុរិមស្ស បដិមខន្ធន្ទ ខន្ធសាមន្តំ
នាម ហោតិ។ បឋមចារាជិកស្ស បន បុព្វភាគេ ទុក្កជំ, សេសានំ បុល្លច្ចយន្តិ
ឥទំ អាបត្តិសាមន្តំ នាម។ តត្ថ ខន្ធសាមន្តេ ចារាជិកសាមន្តំ គរុកាបត្តិ នាម
ហោតិ។ សរតាយស្មាតិ សរតុ អាយស្មា។ ឯកច្ឆានំ អធិករណានន្តិ ឥធ
អនុវាទាធិករណមេវ ធស្សិតំ។

៥០. ភាសិតបរិក្កន្តន្តិ វាចាយ ភាសិតំ កាយេន ច បរិក្កន្តំ, បរិក្កមិត្វា
កតន្តិ អត្ថោ។ ឯកច្ឆានន្តិ ឥធាបិ អនុវាទាធិករណមេវ អធិប្បេតំ។
បដិញ្ញាតករណោ “ឯកច្ឆាន”ន្តិ អាបត្តាធិករណំ ធស្សិតំ។

៥២. ឧវាតិ សហសា។ រវាតិ អញ្ញំ ភណិភុកាមេន អញ្ញំ វុត្តំ។ វរំ ទោ,
អានន្ទ, តស្សចាបិយសិកា ហោតិ តស្សបុគ្គលស្ស ចាបុស្សន្នតា
ចាបិយសិកា ហោតិ។ ឥមិណ កម្មស្ស វុត្ត ធស្សិតំ។ ឯវរុបស្ស ហិ បុគ្គលស្ស

កម្ពុំ កាត់ត្តា។ កម្មន ហិ អធិករណស្ស រូបសមា ហោតិ, ន បុគ្គលស្ស
ចាបុស្សន្ទតាយ។ ឥធាបិ ច អនុវាទាធិករណមេវ អធិករណន្តិ វេទិតព្ពំ។

៥៣. កថញ្ញានន្ទ, តិណាវត្តារកោតិ ឯត្ថ ឥទំ កម្ពុំ តិណាវត្តារកសទិសត្តា
តិណាវត្តារកោតិ វុត្ថំ។ យថា ហិ ក្ខបំ វា មុត្ថំ វា យជ្ជិយមាណំ ទុក្ខន្ទតាយ ពាធិតិ,
តិណោហិ អវត្តវិទ្យា សុប្បជីវ្ហាទិតស្ស បនស្ស សោ គន្លោ ន ពាធិតិ, ឯវមេវ យំ
អធិករណំ មូលានុមូលំ គន្លា រូបសមិយមាណំ កក្កឡត្តាយ វាឡត្តាយ
កេនាយ សំវត្ថតិ, តំ ឥមិនា កម្មន រូបសន្តំ ក្ខបំ វិយ តិណាវត្តារកេន បដិច្ចន្តំ
រូបសន្តំ ហោតិ ឥទំ កម្ពុំ តិណាវត្តារកសទិសត្តា តិណាវត្តារកោតិ វុត្ថំ។
តស្ស ឥធានន្ទ, ភិក្ខុនំ កណ្ណានជាតានន្តិអាទិវចនេន អាការមត្តមេវ ទស្ស័តំ,
ខន្ធកេ អាគតាយេវ បនេត្ត កម្មវាចា បមាណំ។ វេបេត្វា ដុល្លវដ្ឋន្តំ វេបេត្វា
គិហិបជិសំយុត្តន្តិ។ ឯត្ថ បន ដុល្លវដ្ឋន្តិ ដុល្លវដ្ឋន្តំ ចារាជិកញ្ជោវ
សង្ឃាទិសេសញ្ច។ គិហិបជិសំយុត្តន្តិ គិហិនំ ហីនេន
ខុំសនវម្ពនធម្មិកបជិស្សវេសុ អាបន្នា អាបត្តិ។ អធិករណានន្តិ ឥធិ
អាបត្តាធិករណមេវ វេទិតព្ពំ។ កិច្ចាធិករណស្ស បន វសេន ឥធិ ន កិញ្ចិ វុត្ថំ។
កិញ្ចាបិ ន វុត្ថំ, សម្មាខារិនយេនេវ បនស្ស រូបសមា ហោតិ វេទិតព្ពំ។

៥៤. ធម៌មេ, អានន្ទ, ធម្មា សារណីយាតិ ហេជ្ជា កលហាវសេន សុត្តំ អារទ្ធី,
ឧបរិ សារណីយធម្មា អាគតា។ ឥតិ យថានុសន្និដាវ ទេសនា គតា ហោតិ។
ហេជ្ជា កោសម្ពិយសុត្ត (ម. និ. ១. ៤៩៨-៥០០) បន សោតាបត្តិមគ្គសម្មាទិដ្ឋិ
កថិតា, ឥមស្មី សុត្ត សោតាបត្តិជលសម្មាទិដ្ឋិ វុត្តាតិ វេទិតព្ពំ។ អណ្ណាន្តិ
អប្បសាវដ្ឋំ។ ដូលន្តិ មហាសាវដ្ឋំ។ សេសមេត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

សាមគ្គីភាពសុត្តន្តបិដកនិងជ្លឹកតា។

៥. សុនក្ខត្តសុត្តន្តបិដក

៥៥. ឯវំ មេ សុត្តន្តិ សុនក្ខត្តសុត្តំ។ តត្ថ អញ្ញាតិ អរហត្តំ។ ព្យាកតាតិ
ខីណា ជាតិវិភាជិហិ ចត្វាហិ បទេហិ កថិតា។ អធិមាណេតិ អប្បត្តេ
បត្តសញ្ញោ, អនិច្ចតេ អនិច្ចតសញ្ញោ ហុត្វា អនិច្ចតំ អម្ពេហិតិ មាណេ
ព្យាករីសុ។

៥៦. ឯវំ ព្យោត្ត សុនក្ខត្ត តថាគតស្ស ហោតិវិភាជិ សុនក្ខត្ត ឯត្ថ ឯតេសំ
ភិក្ខុនំ បញ្ញាព្យាករណេ - “ឥទំ ហំនំ ឯតេសំ អវិភាតំ អន្ធការំ, តេនិមេ
អនិច្ចតេ អនិច្ចតសញ្ញោ, ហន្ត នេសំ វិសោធស្វា ចាកជំ កត្វា ធម្មំ
នេសេមី”តិ, ឯវំ ព្យោត្ត តថាគតស្ស ហោតិ។ អថ ច បនិធកេច្ច... បេ... តស្ស បិ
ហោតិ អញ្ញាតត្ថន្តិ ភគវា បដិបន្នកានំ ធម្មំ នេសេតិ។ យត្ថ បន ឥន្ទាចារេ បិតា
ឯកេច្ច មោយបុរិសា ហោតិ, តត្ថ ភគវា បស្សតិ - “ឥមេ ឥមំ បញ្ញំ ឧត្តហេត្វា
អជានិត្វា ជានន្តារិយ អប្បត្តេ បត្តសញ្ញោ ហុត្វា កាមនិគមាធិសុ
វិសេវមាណាវិចរិស្សន្តិ, តំ នេសំ ភវិស្សតិ ជីយរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា”តិ
ឯវំ មស្សយំ ឥន្ទាចារេ បិតានំ ការណា បដិបន្នកានម្មិ អត្ថាយ “ធម្មំ
នេសិស្សាមី”តិ ឧប្បន្នស្ស ចិត្តស្ស អញ្ញាតាភារោ ហោតិ។ តំ សន្ទាយេតំ វុត្តំ។

៥៧. លោកាមិសាធិមុត្តោតិ វដ្ឋាមិស-កាមាមិស-លោកាមិសត្វតេសុ
បញ្ចសុ កាមគុណេសុ អធិមុត្តោ តន្តិឆ្នោ តត្ថុកោ តប្បញ្ញាហេ។ តប្បតិវរិបិតិ
កាមគុណាសភាគា។ អានេញ្ញបដិសំយុត្តាយាតិ
អានេញ្ញសមាបត្តិបដិសំយុត្តាយ។ សំសេយ្យាតិ កថេយ្យ។
អានេញ្ញសំយោជនេន ហិ ខោវិសំយុត្តោតិ អានេញ្ញសមាបត្តិសំយោជនេន

វិសំសង្ខារោ លោកាមិសាធិមុត្តាតិ ឯវុរុចោ ហិ លូខងីវរេធខេ មត្តិកាបត្តំ
 អាធាយ អត្តនោ សទិសេហិ កតិបយេហិ សទ្ធិំ បច្ចន្តជនបទំ គច្ឆតិ, កាមំ
 បិណ្ឌាយ បរិដ្ឋកាលេ មនុស្សា ទិស្វា “មហាបំសុកុលិកា អាគតា”តិ
 យាគុកត្តាទីនិ សម្មាទេត្វា សក្កច្ចំ ទានំ ទេន្តិ, ភត្តកិច្ចេ និដ្ឋិតេ អនុមោទនំ
 សុត្វា - “ស្វេបិ, ភន្តេ, ឥធម៌ បិណ្ឌាយ បរិសថា”តិ វទន្តិ។ អលំ ឧបាសកា,
 អជ្ជាបិ វោ ពហុនំ ទិន្នន្តិ។ តេន ហិ, ភន្តេ, អន្តោវស្សំ ឥធម៌ វសេយ្យថាតិ
 អធិវាសេត្វា វិហារមគ្គំ បុច្ឆិត្វា វិហារំ គច្ឆន្តិ។ តត្ថ សេនាសនំ គហេត្វា
 បត្តងីវរំ បដិសាមេន្តិ។ សាយំ ឯកោ អាវាសិកោ តេ ភិក្ខុ បុច្ឆតិ “កត្ត
 បិណ្ឌាយ ចរិត្តា”តិ? អសុកតាមេតិ។ ភិក្ខុសម្មន្នាតិ? អាម ឯវុរុចោ នាម
 មនុស្សនំ សទ្វា ហោតិ។ “អន្លេវ នុ ខោ ឯតេ ឯទិសា, និច្ចម្បិ ឯទិសា”តិ? សទ្វា
 តេ មនុស្សា និច្ចម្បិ ឯទិសា, តេ និស្សាយេវ អយំ វិហារោ វឡីតិ។ តតោ តេ
 បំសុកុលិកា បុនប្ប្នំ តេសំ វណ្ណំ កថេន្តិ, ទិវសាវសេសំ កថេត្វា វត្តិម្បិ
 កថេន្តិ។ ឯត្តាវតា ឥន្ទាចារេ បិតស្ស សីសំ និក្ខន្តំ ហោតិ ឧទរំ ជាលិតំ។ ឯវំ
 លោកាមិសាធិមុត្តា វេទិតញោ។

៥៩. ឥនានិ អានេញាសមាបត្តិលាភី អធិមាទិកំ ទស្សេន្តោ ហំនំ ខោ
 បនេតន្តិអាទិមាហ។ អានេញាធិមុត្តស្សាតិ កិលេសសិញ្ញានិវហិតាសុ
 ហោដ្ឋិមាសុ ធនុ សមាបត្តិសុ អធិមុត្តស្ស តទ្ធិន្តស្ស តគ្គរុនោ តប្បញ្ញាស្ស។
 សេ បរុត្តតិ តំ បរុត្តំ។ ធន សមាបត្តិលាភិនោ ហិ អធិមាទិកស្ស
 បញ្ចកាមគុណាមិសពន្ធនា បតិភបណ្ណាបលាសោ វិយ ឧបជ្ជាតិ។ តេនេតំ វុត្តំ។

៦០. ឥនានិ អាកិញ្ចញ្ញាយ តនសមាបត្តិ លាភិនោ អធិមាទិកស្ស និយំសំ
 ទស្សេតុំ ហំនំ ខោ បនាតិអាទិមាហ។ តត្ថ ទ្វេនាភិក្ខុតិ មជ្ឈេ ភិក្ខុ។
 អប្បជិសន្តិកាតិ ឧទ្ធកា មុដ្ឋិចាសាណាមត្តា ជតុនា វា សិលេសេន វា

អង្គីយាបេត្វា បដិសន្ធាតុំ សក្កា។ មហន្តំ បន កុដាការប្បមាណំ សន្ធាយេតំ
វុត្តំ។ សេ ភិណ្ឌេតិ តំ ភិណ្ឌំ។ ឧបរិ សមាបត្តិលាភិនោ ហិ ហេជ្ឈាសមាបត្តិ
ទ្វេនាភិណ្ឌា សេលាវិយ ហោតិ, តំ សមាបជ្ជិស្សាមីតិ ចិត្តំ ន ឧប្បជ្ជតិ។ តេនេតំ
វុត្តំ។

៦០. ឥនានិ នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនលាភិនោ អធិមាណិកស្ស ច និយំសំ
ទស្សេន្តោ ហំនំ ខោ បនាតិអាធិមាហ។ តត្ថ សេ វុត្តេតិ តំ វុត្តំ។
អជ្ជសមាបត្តិលាភិនោ ហិ ហេជ្ឈាសមាបត្តិយោ វុត្តសទិសា ហុត្វា ឧបជ្ជហន្តិ,
បុន សមាបជ្ជិស្សាមីតិ ចិត្តំ ន ឧប្បជ្ជតិ។ តេនេតំ វុត្តំ។

៦២. ឥនានិ ឪណាសវស្ស និយំសំ ទស្សេន្តោ ហំនំ ខោ បនាតិអាធិមាហ។
តត្ថ សេ ឧច្ឆិទ្ធមូលេតិ សោ ឧច្ឆិទ្ធមូលោ។ ឧបរិ សមាបត្តិលាភិនោ ហិ
ហេជ្ឈាសមាបត្តិ មូលច្ឆិទ្ធតាលាវិយ ឧបជ្ជាតិ, តំ សមាបជ្ជិស្សាមីតិ ចិត្តំ ន
ឧប្បជ្ជតិ។ តេនេតំ វុត្តំ។

៦៣. ហំនំ ខោ បនាតិ ចាជិយេក្កោ អនុសន្ធិ។ ហេជ្ឈា ហិ សមាបត្តិលាភិនោ
អធិមាណិកស្សបិ ឪណាសវស្សបិ និយំសោ កថិតោ, សុក្ខវិបស្សកស្ស បន
អធិមាណិកស្សបិ ឪណាសវស្សបិ ន កថិតោ។ តេសំ ទ្វិទ្ធម្យំ និយំសំ ទស្សេតុំ
ឥមំ ទេសនំ អារាភិ។ តំ បន បដិក្ខត្តំ។ សមាបត្តិលាភិនោ ហិ អធិមាណិកស្ស
និយំសេ កថិតេ សុក្ខវិបស្សកស្សបិ អធិមាណិកស្ស កថិតោវ ហោតិ,
សមាបត្តិលាភិនោ ច ឪណាសវស្ស កថិតេ សុក្ខវិបស្សកឪណាសវស្ស
កថិតោវ ហោតិ។ ឯតេសំ បន ទ្វិទ្ធិភិក្ខុនំ សប្បាយាសប្បាយំ កថេតុំ ឥមំ
ទេសនំ អារាភិ។

តត្ថ សិយា - បុព្វដ្ឋនស្ស តាវ អារម្មណំ អសប្បាយំ ហោតុ, វិណាសវស្ស
កងំ អសប្បាយន្តិ។ យទគ្គេន បុព្វដ្ឋនស្ស អសប្បាយំ, តទគ្គេន
វិណាសវស្សបិ អសប្បាយមេវ។ វិសំ នាម ជានិត្វា ខាទិតម្មិ អជានិត្វា
ខាទិតម្មិ វិសមេវ។ ន ហិ វិណាសវេនបិ “អហំ វិណាសវោ” តិ អសំរុតេន
ភវិត្តំ។ វិណាសវេនបិ យុត្តបយុត្តេនេវ ភវិត្តំ វដ្ឋតិ។

២៤. តត្ថ សមណោនាតិ ពុទ្ធសមណោន។ ធន្តរាគព្យាចារេនាតិ សោ
អវិជ្ជាសម្ពាតោ វិសនោសោ ធន្តរាគេន ច ព្យាចារេន ច រុប្បតិ កុប្បតិ។
អសប្បាយានីតិ អវុឡិករាទិ អារម្មណានិ។ អនុទំសេយ្យាតិ សោសេយ្យ
មិលាបេយ្យ។ សឧចាទិសេសន្តិ សគហណាសេសំ, ឧចាទិតត្ថំ គណ្ហិតត្ថំ ឥធ
ឧចាទីតិ វុត្តំ។ អនលព្វា តេ អន្តរាយាយាតិ ជីវិតន្តរាយំ តេ កាតុំ អសមត្ថំ។
រដោស្វកន្តិ រដោ ច វិហិសុកាទិ ច ស្វកំ។ អសុ ច វិសនោសោតិ សោ ច
វិសនោសោ។ តទុកយេនាតិ យា សា អសប្បាយកិរិយា ច យោ វិសនោសោ ច,
តេន ឧកយេន។ បុព្វត្ថន្តិ មហាត្ថការំ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ សឧចាទានសល្លទ្ធារោ វិយ អប្បហំនោ
អវិជ្ជាវិសនោសោ ទដ្ឋត្តោ, អសប្បាយកិរិយាយ បិតកាវោ វិយ ធនុ ទ្វារេសុ
អសំរុតកាលោ, តទុកយេន វលោ បុព្វត្ថំ គតេ មរណំ វិយ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ
ហំនាយាវត្ថនំ, មរណមត្ថំ ទុក្ខំ វិយ អញ្ញាតរាយ គរុកាយ សំកិលិដ្ឋាយ
អាបត្តិយា អាបជ្ឈនំ ទដ្ឋត្ថំ។ សុក្កបក្ខេបិ ឥមិនាវ នយេន ឱបម្មសំសន្ធនំ
វេទិតត្ថំ។

២៥. សតិយាយេតំ អធិវចនន្តិ ឯត្ថ សតិ បញ្ញាគតិកា។ លោកិកាយ
បញ្ញាយ លោកិកា ហោតិ, លោកុត្តរាយ លោកុត្តរា។ អរិយាយេតំ
បញ្ញាយាតិ បរិសុទ្ធាយ វិបស្សនាបញ្ញាយ។

ឥតនាទី ឧណ្ហាសវស្ស ពលំ ទស្សន្តោ សោ វតាតិអាទិមាហ។ តត្ថ
សំរុតការីតិ បិហិតការី។ ឥតិវិទិត្វា និរុបដិតិ ឯវំ ជានិត្វា
កិលេសុបដិបហានា និរុបដិ ហោតិ, និរុបាទានោតិ អត្តោ។ ឧបដិសង្ខយេ
វិមុត្តោតិ ឧបដិសង្ខយេ ភូតេ និព្វានេ អារម្មណតោ វិមុត្តោ។ ឧបដិស្មិន្ទ
កាមុបដិស្មី។ កាយំ ឧបសំហរិស្សតិ កាយំ អល្លិយាបេស្សតិ។ ឥទំ វុត្តំ
ហោតិ - តណ្ហាក្ខយេ និព្វានេ អារម្មណតោ វិមុត្តោ ឧណ្ហាសវោ បញ្ច
កាមគុណោ សេវិតុំ, កាយំ វា ឧបសំហរិស្សតិ ចិត្តំ វា ឧប្បាទេស្សតិ ទេតំ
ហំនំវិជ្ជតិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

សុនក្ខត្តសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. អានេញ្ញសប្បាយសុត្តវណ្ណានា

៦៦. ឯវំ មេ សុតន្តិ អានេញ្ញសប្បាយសុត្តវណ្ណានា។ តត្ថ អនិច្ចាតិ ហុត្វា អភាវដ្ឋន
អនិច្ចា។ កាមាតិ វុត្តកាមាបិ កិលេសកាមាបិ។ តុច្ឆាតិ
និច្ចសារធុវសារអត្តសារវិវហិតត្តាវិត្តា, ន បន នត្ថិតិ គហោតញ្ចា។ ន ហិ
តុច្ឆមុជ្ជិតិ វុត្តេ មុជ្ជនាម នត្ថិតិ វុត្តំ ហោតិ។ យស្ស បន អព្ពន្ធវេ កិញ្ចំ នត្ថិ, សោ
វុច្ឆតិ តុច្ឆោ។ មុសាតិ នាសនកា។ មោសធម្មាតិ នស្សនសភាវា, ខេត្តំ វិយ វុត្ត
វិយ ហិរញ្ញសុវណ្ណំវិយ ច ន បញ្ញាយិត្ត, កតិចាហោនេវ សុបិនកេ ទិដ្ឋាវិយ
នស្សន្តិ ន បញ្ញាយន្តិ។ តេន វុត្តំ “មោសធម្មា”តិ, មាយាកតមេតន្តិ យថា
មាយាយ ឧទកំ មណីតិ កត្វា ទស្សិតំ, ពទិវបណ្ណំ កហាបណោតិ កត្វា
ទស្សិតំ, អញ្ញំ វា បន ឯវុបំ ទស្សន្ទបចារេ បិតស្សេវ តថា បញ្ញាយតិ,
ឧបចារាតិក្កមតោ បដ្ឋាយ ចាកតិកមេវ បញ្ញាយតិ។ ឯវំ កាមាបិ

ឥតរូបបដ្ឋានដ្ឋាន “មាយាកត” ឆ្លុះរុក្ខា។ យថា ច មាយាការោ ឧទកាធីនិ
មណីអាធីនំ វសេន ធស្សន្តោ វព្វេតិ, ឯវំ កាមាបិ អនិច្ចាធីនិ និច្ចាធិសការំ
ធស្សន្តោ វព្វេន្តីតិ វព្វានកដ្ឋេនបិ “មាយាកត” ឆ្លុះរុក្ខា។ ពាលលាបនន្តិ មយ្ហំ
បុត្តោ, មយ្ហំ ធីតា, មយ្ហំ បរិវារំ មយ្ហំ សុវណ្ណាន្តិ ឯវំ ពាលានំលាបនតោ
ពាលលាបនំ។ ធិដ្ឋធម្មិកា កាមាតិ មាណុសកា បញ្ច កាមគុណា។

សម្បរាយិកាតិ តេ វបេត្វា អវសេសា។ ធិដ្ឋធម្មិកា។ កាមសញ្ញាតិ មាណុសកេ
កាមេ អារត្ត ឧប្បន្នសញ្ញា។ ឧភយមេតំ មារធយ្យន្តិ ឯតេ កាមា ច កាមសញ្ញា
ច ឧភយម្បិ មារធយ្យំ។ យេហិ ឧភយមេតំ គហិតំ, តេសញ្ជិ ឧបរិ មារោ វសំ
វត្ថេតិ។ តំ សន្ទាយ “ឧភយមេតំ មារធយ្យ” ឆ្លុះរុក្ខំ។

មារស្សេសវិសយោតិអាធិសុបិ យថា ចោឡស្សវិសយោ ចោឡវិសយោ,
បណ្ណាស្សវិសយោ បណ្ណាវិសយោ, សំវរានំវិសយោ សំវរវិសយោតិ បវត្តនដ្ឋានំ
វិសយោតិ វុច្ឆតិ, ឯវំ យេហិ ឯតេ កាមា គហិតា, តេសំ ឧបរិ មារោ វសំ វត្ថេតិ។
តំ សន្ទាយ មារស្សេសវិសយោតិ វុត្ថំ។ បញ្ច បន កាមគុណេ និវាបតីជំវិយ
វិប្បកិរន្តោ មារោ គច្ឆតិ។ យេហិ បន តេ គហិតា, តេសំ ឧបរិ មារោ វសំ
វត្ថេតិ។ តំ សន្ទាយ មារស្សេសនិវាចោតិ វុត្ថំ។ យថា ច យត្ថ ហត្ថិអាធយោ
វសំ វត្ថេន្តិ, សោ ហត្ថិគោចរោ អស្សគោចរោ អជគោចរោតិ វុច្ឆតិ, ឯវំ យេហិ
ឯតេ កាមា គហិតា, តេសុ មារោ វសំ វត្ថេតិ។ តំ សន្ទាយ មារស្សេស
គោចរោតិ វុត្ថំ។

ឯត្ថាតិ ឯតេសុ កាមេសុ។ មាណសាតិ ចិត្តសម្ពតា។ តត្ថ សិយា - ធុរិដេ តាវ
កាមេ អារត្ត អភិជ្ឈានលក្ខណា អភិជ្ឈា, ករណុត្តរិយលក្ខណោ សារម្ភោ ច
ឧប្បជ្ឈតុ, ព្យាបាទោ កដំ ឧប្បជ្ឈតីតិ? មមាយិតេ វត្ថុស្មី អច្ឆិន្តេបិ សោចន្តិ,
អច្ឆិន្តេបិ សោចន្តិ, អច្ឆិន្តេបិ នោបិ សោចន្តិ, យោ ឯវុចោ ចិត្តស្ស

អាហារតោតិ ឯវំ ឧប្បជ្ឈតិ។ តេវ អរិយសាវកស្សាតិ តេ អរិយសាវកស្ស។
វកាវោ អាគមសន្និមត្តំ ហោតិ។ ឥធ មនុស្សតោតិ ឥមស្មី សាសនេ
សិក្ខន្តស្ស តេ តយោបិ កិលេសា អន្តរាយ ករា ហោន្តិ។ អភិកុយ្យ លោកន្តិ
កាមលោកំ អភិកវិទ្យា។ អធិជ្ឈាយ មនសាតិ ឈានាវម្ពណាចិត្តេន
អធិជ្ឈហិក្ខា។ អបរិវត្តន្តិ កាមាវចរចិត្តំ បរិវត្តំ នាម, តស្ស បដិក្ខេបេន មហាគ្គតំ
អបរិវត្តំ នាម។ បមាណន្តិបិ កាមាវចរមេវ, រូចាវចរំ អរូចាវចរំ អប្បមាណំ។
សុភារិទ្ធិ បន ឯតំ កាមាវចរទីនំ នាមំ ន ហោតិ, លោកុត្តរស្សេវេតំ នាមំ។
តស្មា ឯតស្ស វសេន អបរិវត្តំ អប្បមាណំ សុភារិទ្ធិ សព្វំ លោកុត្តរមេវ
វជ្ជតិ។

តព្វហុលវិហារិនោតិ កាមបដិពាហនេន តមេវ បដិបទំ ពហុលំ កត្វា
វិហារន្តស្ស។ អាយតនេ ចិត្តំ បសីទតីតិ ការណេ ចិត្តំ បសីទតិ។ កី បនេត្ត
ការណំ? អរហត្តំ វា, អរហត្តស្ស វិបស្សនំ វា, ចតុត្ថជ្ឈានំ វា, ចតុត្ថជ្ឈានស្ស
ឧបចារំ វា។ សម្មសាទេ សតីតិ ឯត្ថ ធុរិយោ សម្មសាទោ
អធិមោក្ខសម្មសាទោ ច បដិលាភសម្មសាទោ ច។ អរហត្តស្ស ហិវិបស្សនំ
បដ្ឋបេត្វាវិហារតោ មហាក្ខតាទីសុ ឧបដ្ឋហន្តេសុ យេនិមេ នីហារេន
មហាក្ខតា ឧបដ្ឋហន្តិ, ឧបាទារូចា ឧបដ្ឋហន្តិ នាមរូចា ឧបដ្ឋហន្តិ, បច្ចយា
សព្វថា ឧបដ្ឋហន្តិ, លក្ខណាវម្ពណាវិបស្សនា ឧបដ្ឋហតិ, អន្លេវ អរហត្តំ
គណ្ហិស្សាមីតិ អប្បដិលទ្វេយេវ អាសា សន្តិជ្ជតិ, អធិមោក្ខំ បដិលភតិ។
តតិយជ្ឈានំ វា ចាទកំ កត្វា ចតុត្ថជ្ឈានត្ថាយ កសិណាបរិកម្មំ ករោន្តស្ស
នីវរណាវិក្ខម្ពនាទីនិ សមនុបស្សតោ យេនិមេ នីហារេន នីវរណាវិក្ខម្ពន្តិ,
កិលេសា សន្និសីទន្តិ, សតិ សន្តិជ្ជតិ, សម្មារគតំ វា វិភូតំ ចាកដំ ហុត្វា
ទិព្វចក្ខុកស្ស បរលោកោវិយ ឧបដ្ឋាតិ, ចិត្តប្បាទោ លេបបិណ្ឌោ លក្ខមាទោ
វិយ ឧបចារេន សមាធិយតិ, អន្លេវ ចតុត្ថជ្ឈានំ និព្វត្តេស្សាមីតិ អបដិលទ្វេយេវ

អាសា សន្តិដ្ឋតិ, អធិមោក្ខំ បដិលភតិ។ អយំ អធិមោក្ខសម្បសាទោ នាម។
តស្មី សម្បសាទេ សតិ។ យោ បន អរហត្តំ វា បដិលភតិ ចតុត្ថជ្ឈានំ វា, តស្ស
ចិត្តំ វិប្បសន្តំ ហោតិយេវ។ ឥធម បន “អាយតនេ ចិត្តំ បសីទតី” តិ វចនតោ
អរហត្តវិបស្សនាយ ចេវ ចតុត្ថជ្ឈានុបចារស្ស ច បដិលាភោ
បដិលាភសម្បសាទោតិ វេទិតញោ។ វិបស្សនា ហិ បញ្ញាយ អធិមុច្ឆនស្ស
ការណំ, ឧបចារំ អានេញ្ញសមាបត្តិយា។

ឯតរហិ វា អានេញ្ញំ សមាបដ្ឋតិ។ បញ្ញាយ វា អធិមុច្ឆតីតិ ឯតុ ឯតរហិ វា
បញ្ញាយ អធិមុច្ឆតិ, អានេញ្ញំ វា សមាបដ្ឋតីតិ ឯវំ បទបរិវត្តនំ កត្វា អត្ថោ
វេទិតញោ។ ឥធម្មំ វុត្តំ ហោតិ - តស្មី សម្បសាទេ សតិ ឯតរហិ វា បញ្ញាយ
អធិមុច្ឆតិ, អរហត្តំ សច្ចិករោតីតិ អត្ថោ។ តំ អនភិសម្ពុណ្ណោ អានេញ្ញំ វា
សមាបដ្ឋតិ, អថ វា បញ្ញាយ វា អធិមុច្ឆតីតិ អរហត្តមគ្គំ ភាវេតិ, តំ
អនភិសម្ពុណ្ណោ អានេញ្ញំ វា សមាបដ្ឋតិ។ អរហត្តមគ្គំ ភាវេតុំ អសក្កោន្តោ
ឯតរហិ ចតុសច្ចំ វា សច្ចិករោតិ។ តំ អនភិសម្ពុណ្ណោ អានេញ្ញំ វា
សមាបដ្ឋតីតិ។

តត្រាយំ នយោ - ឥធម ភិក្ខុ តតិយជ្ឈានំ ចាទកំ កត្វា ចតុត្ថជ្ឈានស្ស
កសិណបរិកម្មំ ករោតិ។ តស្ស នីវរណា វិក្ខម្ពន្តិ, សតិ សន្តិដ្ឋតិ, ឧបចារេន
ចិត្តំ សមាធិយតិ។ សោ រូចារូបំ បរិគណ្ណាតិ, បច្ចយំ បរិគ្គណ្ណាតិ,
លក្ខណារម្មណីកំ វិបស្សនំ វុត្តបេតិ, តស្ស ឯវំ ហោតិ - “ឧបចារេន មេ
ឈានំ វិសេសភាគិយំ ភវេយ្យ, តិដ្ឋតុ វិសេសភាគិយតា, និព្វេជភាគិយំ នំ
ករិស្សាមី” តិ វិបស្សនំ វុត្តេត្វា អរហត្តំ សច្ចិករោតិ។ ឯតុ កេនស្ស កិច្ចំ កតំ
នាម ហោតិ។ អរហត្តំ សច្ចិកាតុំ អសក្កោន្តោ បន តតោ ឱសក្កិតមានសោ
អន្តរា ន តិដ្ឋតិ, ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបដ្ឋតិយេវ។ យថា កី? យថា បុរិសោ

“វេនមហីសំ ឃាតេស្សមី” តិ សត្តី គហេត្វា អនុពន្ធន្តោ សចេ តំ ឃាតេតិ,
សកលគាមវាសិនោ តោសេស្សតិ, អសក្កោន្តោ បន អន្តរាមគ្គ
សសគោធាធម្មោ ខុទ្ទកមិតេ ឃាតេត្វា កាជំ បូរេត្វា ឯតិយេវ។

តត្ថ បុរិសស្ស សត្តី គហេត្វា វេនមហីសាទុពន្ធនំ វិយ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ
តតិយជ្ឈានំ ចាទកំ កត្វា ចតុត្ថជ្ឈានស្ស បរិកម្មករណំ, វេនមហីសឃាតនំ
វិយ - “នីវរណវិក្ខម្ពនាធិនិ សមនុបស្សតោ វិសេសភាគិយំ ភវេយ្យ, តិដ្ឋតុ
វិសេសភាគិយតា, និព្ពេធភាគិយំ នំ ករិស្សមី” តិ វិបស្សនំ វង្ខេត្វា
អរហត្តស្ស សច្ចិករណំ, មហីសំ ឃាតេតុំ អសក្កោន្តស្ស អន្តរាមគ្គ
សសគោធាធម្មោ ខុទ្ទកមិតេ ឃាតេត្វា កាជំ បូរេត្វា គមនំ វិយ អរហត្តំ
សច្ចិកាតុំ អសក្កោន្តស្ស, តតោ ឱសក្កិត្វា ចតុត្ថជ្ឈានសមាបជ្ឈនំ វេទិតព្ពំ។
មគ្គការវនា ចតុសច្ចសច្ចិកិរិយាយោជនាសុបិ ឯសេវ នយោ។

ឥនានិ អរហត្តំ សច្ចិកាតុំ អសក្កោន្តស្ស និព្ពត្តដ្ឋានំ ធស្សេន្តោ កាយស្ស
ភេទាតិអាធិមាហា។ តត្ថ យន្តិយេន ការណេន តំ សំវត្ថនិកំ វិញ្ញាណំ អស្ស
អាទេញ្ញបកំ, តំ ការណំ វិជ្ជតីតិ អត្ថោ។ ឯត្ថ ច តំសំវត្ថនិកន្តិ តស្ស ភិក្ខុនោ
សំវត្ថនិកំ។ យេន វិចាកវិញ្ញាណេន សោ ភិក្ខុ សំវត្ថតិ និព្ពត្តតិ, តំ វិញ្ញាណំ។
អាទេញ្ញបកន្តិ កុសលាទេញ្ញសភាវូបគតំ អស្ស, តាធិសមេវ ភវេយ្យតិ
អត្ថោ។ កេចិ កុសលវិញ្ញាណំ វនន្តិ។ យំ តស្ស ភិក្ខុនោ សំវត្ថនិកំ
ឧបបត្តិហេតុភូតំ កុសលវិញ្ញាណំ អាទេញ្ញបកតំ អស្ស, វិចាកកាលេបិ
តន្នាមកមេវ អស្សតិ អត្ថោ។ សោ បនាយមត្ថោ - “បុញ្ញំ ចេ សង្ខារំ
អភិសង្ខរោតិ, បុញ្ញបកំ ហោតិ វិញ្ញាណំ។ អបុញ្ញំ ចេ សង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ,
អបុញ្ញបកំ ហោតិ វិញ្ញាណំ។ អាទេញ្ញំ ចេ សង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ, អាទេញ្ញបកំ
ហោតិ វិញ្ញាណា” ន្តិ (សំ. និ. ២.៥១) ឥមីនា នយេន វេទិតព្ពំ។

អានេញ្ចសប្បាយាតិ អានេញ្ចស្ស ចតុត្ថជ្ឈានស្ស សប្បាយា។ ន កេវលញ្ច សា
អានេញ្ចស្សេវ, ឧបរិ អរហត្តស្សបិ សប្បាយាវ ឧបការក្ខតាយេវាតិ វេទិតញ្ច។
ឥតិ ឥមស្មី បឋមកអានេញ្ច សមាធិវសេន ឱសក្កនា កថិតា។

២៧. ឥតិ បដិសញ្ញាក្ខតិ ចតុត្ថជ្ឈានំ បត្វា វរំ បដិសញ្ញាក្ខតិ។ អយញ្ញា
ភិក្ខុ ហេដ្ឋិមេន ភិក្ខុនា បញ្ញាវន្តតរោ តស្ស ច ភិក្ខុនោ អត្តនោ ចាតិ ទ្វិន្ទម្បិ
កម្មជ្ឈានំ ឯកតោ កត្វា សម្មសតិ។ តព្ពហុលវិហារិនោតិ រូបបដិពាហនេន
តមេវ បដិបទំ ពហុលំ កត្វា វិហារន្តស្ស។ អានេញ្ចំ សមាបដ្ឋតិ
អាកាសានញ្ចាយតានានេញ្ចំ សមាបដ្ឋតិ។ សេសំ បុរិមសទិសមេវ។ យថា ច
ឥធ, វរំ សព្ពត្ត វិសេសមត្តមេវ បន វក្ខាម។ ឥតិ ឥមស្មី ទុតិយអានេញ្ច
វិបស្សនាវសេន ឱសក្កនា កថិតា, “យំ កិញ្ច រូប” ន្តិ វរំ វិបស្សនាមគ្គំ
ទស្សន្តេន កថិតាតិ អត្ថោ។

ឥតិ បដិសញ្ញាក្ខតិ អាកាសានញ្ចាយតានំ បត្វា វរំ បដិសញ្ញាក្ខតិ។
អយញ្ញា ហេដ្ឋា ទ្វីហិ ភិក្ខុហិ បញ្ញាវន្តតរោ តេសញ្ញា ភិក្ខុនំ អត្តនោ ចាតិ
តិណ្ណាម្បិ កម្មជ្ឈានំ ឯកតោ កត្វា សម្មសតិ។ ឧភយមេតំ អនិច្ចន្តិ ឯត្ថ អដ្ឋ
ឯកកកោដ្ឋាសា ទិដ្ឋជម្មិកសម្បរាយិកវសេន បន សន្និច្ចិត្វា ឧភយន្តិ វុត្ថំ។
នាលំ អភិនន្តិតុន្តិ តណ្ហាទិដ្ឋិវសេន អភិនន្តិតុំ ន យុត្តំ។ សេសបទទ្ធយេបិ
ឯសេវ នយោ។ តព្ពហុលវិហារិនោតិ កាមបដិពាហនេន ច រូបបដិពាហនេន ច
តមេវ បដិបទំ ពហុលំ កត្វា វិហារន្តស្ស។ អានេញ្ចំ សមាបដ្ឋតិ
វិញ្ញាណញ្ចាយតានានេញ្ចំ សមាបដ្ឋតិ។ ឥមស្មី តតិយអានេញ្ច
វិបស្សនាវសេន ឱសក្កនា កថិតា។

២៨. ឥតិ បដិសញ្ញាក្ខតិ វិញ្ញាណញ្ចាយតានំ បត្វា វរំ បដិសញ្ញាក្ខតិ។
អយញ្ញា ហេដ្ឋា តីហិ ភិក្ខុហិ បញ្ញាវន្តតរោ តេសញ្ញា ភិក្ខុនំ អត្តនោ ចាតិ

ចតុន្ទម្យី កម្មជ្ជានំ ឯកតោ កត្វា សម្មសតិ។ យត្ថេតា អបរិសេសា និរុដ្ឋន្តិតិ
យំ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ បត្វា ឯតា ហេដ្ឋា វុត្តា សព្វសញ្ញា និរុដ្ឋន្តិ។ ឯតំ សន្តំ
ឯតំ បណ្ឌិតន្តិ ឯតំ អន្ត្តសន្តតាយ អារម្មណសន្តតាយ ច សន្តំ, អតប្បករដ្ឋន
បណ្ឌិតំ។ តត្ថហុលវិហារិនោតិ តាសំ សញ្ញានំ បដិពាហនេន តមេវ បដិបទំ
ពហុលំ កត្វា វិហារន្តស្ស។ ឥមស្មី បឋមាកិញ្ចញ្ញាយតនេ សមាធិវសេន
ឱសក្កនា កថិតា។

ឥតិ បដិសញ្ញាក្ខតិតិ វិញ្ញាណញ្ញាយតនមេវ បត្វា ឯវំ បដិសញ្ញាក្ខតិ។
អយញ្ញំ ហេដ្ឋា ចត្វាហិ ភិក្ខុហិ បញ្ញវន្តតរោ តេសញ្ញា ភិក្ខុនំ អត្តនោ ចាតិ
បញ្ចន្ទម្យី កម្មជ្ជានំ ឯកតោ កត្វា សម្មសតិ។ អត្តនេ វា អត្តនិយេន វាតិ អហំ
មមាតិ គហេតព្កេន សុញ្ញំ តុច្ឆិវត្តំ។ ឯវមេត្ត ទិកោដិកា សុញ្ញតា ទស្សិតា។
តត្ថហុលវិហារិនោតិ ហេដ្ឋា វុត្តបដិបទញ្ច ឥមញ្ច សុញ្ញតបដិបទំ ពហុលំ
កត្វា វិហារន្តស្ស។ ឥមស្មី ទុតិយាកិញ្ចញ្ញាយតនេ វិបស្សនាវសេន ឱសក្កនា
កថិតា។

៧០. ឥតិ បដិសញ្ញាក្ខតិតិ វិញ្ញាណញ្ញាយតនមេវ បត្វា ឯវំ បដិសញ្ញាក្ខតិ។
អយញ្ញំ ហេដ្ឋា បញ្ចាហិ ភិក្ខុហិ បញ្ញវន្តតរោ តេសញ្ញា ភិក្ខុនំ អត្តនោ ចាតិ
នន្ទម្យី កម្មជ្ជានំ ឯកតោ កត្វា សម្មសតិ។ នាហំ ក្ខបនិ កស្សចិ កិញ្ចនតស្មី,
ន ច មម ក្ខបនិ កិស្មិញ្ញំ កិញ្ចនំ នត្ថិតិ ឯត្ថ បន ចតុកោដិកា សុញ្ញតា
កថិតា។ កថំ? អយញ្ញំ នាហំ ក្ខបនិតិ ក្ខបិ អត្តានំ ន បស្សតិ, កស្សចិ
កិញ្ចនតស្មិន្តិ អត្តនោ អត្តានំ កស្សចិ បរស្ស កិញ្ចនភាវេ ឧបនេតព្ពំ ន
បស្សតិ, អត្តនោ ភាតិជ្ជានេ ភាតវំ សហាយជ្ជានេ សហាយំ បរិក្ខារជ្ជានេ វា
បរិក្ខារំ មញ្ញិត្វា ឧបកន្ធា ឧបនេតព្ពំ ន បស្សតីតិ អត្ថោ។ ន ច មម ក្ខបនិតិ ឯត្ថ
មម - សន្តំ តាវ ឋបេត្វា ន ច ក្ខបនិ បរស្ស ច អត្តានំ ក្ខបិ ន បស្សតីតិ

អយមត្ថោ។ ឥន្ទានិ មម - សទ្ធិំ អាហរិត្វា មម កិស្សិត្វា កិញ្ចនំ នត្ថិតិ សោ
បរស្ស អត្តា មម កិស្សិត្វា កិញ្ចនភាវេ អត្ថិតិ ន បស្សតិ។ អត្តនោ ភាតិជ្ជានេ
ភាតរំ សហាយជ្ជានេ សហាយំ បរិក្ការជ្ជានេ វា បរិក្ការន្តិ កិស្សិត្វា ហានេ
បរស្ស អត្តានំ ឥមិនា កិញ្ចនភាវេន ឧបនេតព្ពំ ន បស្សតិ អត្ថោ។ ឯវមយំ
យស្មា នេវ កត្តចិ អត្តានំ បស្សតិ, ន តំ បរស្ស កិញ្ចនភាវេ ឧបនេតព្ពំ បស្សតិ,
ន បរស្ស អត្តានំ បស្សតិ, ន បរស្ស អត្តានំ អត្តនោ កិញ្ចនភាវេ ឧបនេតព្ពំ
បស្សតិ, តស្មា អយំ សុញ្ញតា ចតុកោដិកាតិ វេទិតញ្ញា។ តព្ពហុលវិហារិនោតិ
ហោជ្ជា វុត្តប្បជិបទំ ឥមំ ចតុកោដិសុញ្ញតញ្ញា ពហុលំ កត្វាវិហារន្តស្ស។ ឥមស្មី
តតិយាកិញ្ចញ្ញាយតនេបិ វិបស្សនាវសេនេវ ឱសក្កនា កថិតា។

ឥតិ បដិសញ្ញាក្ខតិ អាភិញ្ញាយតនំ បត្វា ឯវំ បដិសញ្ញាក្ខតិ។ អយញ្ញា
ហោជ្ជា ធម្មា ភិក្ខុហិ បញ្ញាវន្តតរោ តេសញ្ញា ភិក្ខុនំ អត្តនោ ចាតិ សត្តន្ធម្មិ
កម្មជ្ជានំ ឯកតោ កត្វា សម្មសតិ។ យត្ថេតា អបរិសេសា និរុដ្ឋន្តិតិ យំ
នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ បត្វា ឯត្ថ ឯតា ហោជ្ជា វុត្តា សព្ពសញ្ញា និរុដ្ឋន្តិ។
តព្ពហុលវិហារិនោតិ តាសំ សញ្ញានំ បដិពាហានេន តមេវ បដិបទំ ពហុលំ
កត្វាវិហារន្តស្ស។ ឥមស្មី នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនេ សមាធិវសេន ឱសក្កនា
កថិតា។

៧០. នោ ចស្ស នោ ច មេ សិយាតិ សចេ មយ្ហំ បុព្វេ បញ្ចវិធំ កម្មវដ្តំ ន
អាយ្ហហិតំ អស្ស, យំ មេ ឥទំ ឯតរហិ ឯវំ បញ្ចវិធំ វិចាកវដ្តំ ឯតំ មេ ន សិយា
នប្បវត្តេយ្យាតិ អត្ថោ។ ន ភវិស្សតិ តិ សចេ ឯតរហិ បញ្ចវិធំ កម្មវដ្តំ
អាយ្ហហិតំ ន ភវិស្សតិ។ ន មេ ភវិស្សតិ តស្មី អសតិ អនាគតេ មេ បញ្ចវិធំ
វិចាកវដ្តំ ន ភវិស្សតិ។ យទត្ថិ យំ ភូតំ តំ បដហាមិតិ យំ អត្ថិ យំ ភូតំ ឯតរហិ

ឧបសគ្គកំ, តំ បដហាមិ។ ឯវំ ឧបេក្ខំ បដិលភតីតិ សោ ភិក្ខុ ឯវំ វិបស្សនុបេក្ខំ
លភតីតិ អត្ថោ។

បរិនិព្វាយេយ្យ នុ ខោ សោ, ភន្តេ, ភិក្ខុ ន វា បរិនិព្វាយេយ្យាតិ កី បុច្ឆាមីតិ
បុច្ឆតិ, តតិយជ្ឈានំ ចាទកំ កត្វា បិតស្ស អរហត្តម្បិ ឱសក្កនាបិ បដិបទាបិ
បដិសន្ធិបិ កថិតា, តថា ចតុត្ថជ្ឈានាទីនិ ចាទកានិ កត្វា បិតានំ,
នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ចាទកំ កត្វា បិតស្ស ន កិញ្ចិ កថិតំ, តំ បុច្ឆាមីតិ
បុច្ឆតិ។ អបេត្តាតិ អបិ ឯត្ថ។ សោ តំ ឧបេក្ខំ អភិនន្ទតីតិ សោ តំ វិបស្សនុបេក្ខំ
តណ្ហាទិដ្ឋិអភិនន្ទនាហិ អភិនន្ទតិ។ សេសបទទ្ធយេបិ ឯសេវ នយោ។ តន្តិស្សិតំ
ហោតិ វិញ្ញាណន្តិ វិញ្ញាណំ វិបស្សនានិស្សិតំ ហោតិ។ តទុចាទានន្តិ យំ
និកន្តិវិញ្ញាណំ, តំ តស្ស ឧចាទានំ នាម គហណំ នាម ហោតិ។ សឧចាទានោតិ
សគហណោ។ ន បរិនិព្វាយតីតិ វិបស្សនាយ សាលយោ ភិក្ខុ មម សាសនេ ន
បរិនិព្វាយតិ។ យោ បន វិហារបរិវេណឧបជ្ជាកាទីសុ សាលយោ, តស្មី
វត្តព្ភមេវ នត្ថីតិ ទស្សេតិ។ កហំ បនាតិ? កត្ត បន? ឧចាទិយមាណោ
ឧចាទិយតីតិ បដិសន្ធិ គណ្ហាមាណោ គណ្ហាតិ។ ឧចាទានសេដ្ឋំ កិវ សោ, ភន្តេតិ,
ភន្តេ, សោ កិវ ភិក្ខុ គហេតព្ភជ្ជានំ សេដ្ឋំ ឧត្តមំ កវំ ឧចាទិយតិ, សេដ្ឋកវេ
បដិសន្ធិ គណ្ហាតីតិ អត្ថោ។ ឥមិនា តស្ស ភិក្ខុនោ បដិសន្ធិ កថិតា។ ឥទានិស្ស
អរហត្តំ កថេតុំ ឥទានន្ទាតិអាទិមាហ។

៧៣. និស្សាយ និស្សាយាតិ តំ តំ សមាបត្តី និស្សាយ។ ឱយស្ស និត្តរណា
អក្ខតាតិ ឱយតរណំ កថិតំ, តតិយជ្ឈានំ ចាទកំ កត្វា បិតភិក្ខុនោ
ឱយនិត្តរណា កថិតា...បេ.... នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ចាទកំ កត្វា
បិតភិក្ខុនោ ឱយនិត្តរណា កថិតាតិ វេទតិ។

កតមោ បន, កន្លែ, អរិយោវិមោក្ខាតិ ឥធិ កី បុច្ឆតិ? សមាបត្តិ តាវ
បទដ្ឋានំ កត្វាវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ គណ្ណោន្តោ ភិក្ខុ នាវំ វា ឧឡ្ហម្យាធិនិ វា
និស្សាយ មហោយំ តវិត្វា ចារំ គប្បន្តោវិយ ន កិលមតិ។ សុក្ខវិបស្សកោ បន
បកិណ្ណកសម្ព័ន្ធវេ សម្មសិក្ខា អរហត្តំ គណ្ណោន្តោ ពាហុពលេន សោតំ ជិន្និត្វា
ចារំ គប្បន្តោវិយ កិលមតិ។ ឥតិ ឥមស្ស សុក្ខវិបស្សកស្ស អរហត្តំ បុច្ឆាមីតិ
បុច្ឆតិ។ អរិយសាវកោតិ សុក្ខវិបស្សកោ អរិយសាវកោ។ អយញ្ញំ ហេដ្ឋា
អដ្ឋហិ ភិក្ខុហិ បញ្ញាវន្តតរោ តេសញ្ច ភិក្ខុនំ អត្តនោ ចាតិ នវន្នម្បិ កម្មដ្ឋានំ
ឯកតោ កត្វា សម្មសតិ។ ឯស សក្កាយោ យាវតា សក្កាយោតិ យត្ថកោ
តេភូមកវជ្ជសម្ព័ន្ធតោ សក្កាយោ នាម អត្ថិ, សញ្ញេបិ សោ ឯស សក្កាយោ, ន
ឥតោ បរំ សក្កាយោ អត្ថិ តិ បដិសញ្ញាក្ខតិ។

ឯតំ អមតំ យទិទំ អនុចាទា ចិត្តស្សវិមោក្ខាតិ យោ បនេស ចិត្តស្ស
អនុចាទាវិមោក្ខា នាម, ឯតំ អមតំ ឯតំ សន្តំ ឯតំ បណីតន្តិ បដិសញ្ញាក្ខតិ។
អញ្ញត្ថ ច “អនុចាទា ចិត្តស្សវិមោក្ខា” តិ និព្វានំ វុច្ឆតិ។ ឥមស្មី បន សុត្ថ
សុក្ខវិបស្សកស្ស អរហត្តំ កចិតំ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវ។

កេវលំ បន ឥមស្មី សុត្ថ សត្តសុ ហ៊ានេសុ ឌីសក្កនា កចិតា, អដ្ឋសុ
ហ៊ានេសុ បដិសន្ធិ, នវសុ ហ៊ានេសុ អរហត្តំ កចិតន្តិ វេទិតព្ពំ។ កចំ? តតិយំ
ឈានំ តាវ ចាទកំ កត្វា បិតស្ស ភិក្ខុនោ ឌីសក្កនា កចិតា, បដិសន្ធិ កចិតា,
អរហត្តំ កចិតំ, តថា ចតុត្ថជ្ឈានំ, តថា អាកាសានញ្ញាយតនំ។
វិញ្ញាណញ្ញាយតនំ បន បទដ្ឋានំ កត្វា បិតានំ តិណ្ណំ ភិក្ខុនំ ឌីសក្កនា កចិតា,
បដិសន្ធិ កចិតា, អរហត្តំ កចិតំ។ តថា អាកិញ្ញញ្ញាយតនំ ចាទកំ កត្វា
បិតស្ស ភិក្ខុនោ។ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ ចាទកំ កត្វា បិតស្ស បន
ឌីសក្កនា នត្ថិ, បដិសន្ធិ បន អរហត្តញ្ញ កចិតំ។ សុក្ខវិបស្សកស្ស

អរហន្តមេវ កថិតន្តិ។ ឯវំ សត្តសុ ហ៊ានេសុ ឱសក្កនា កថិតា, អជ្ឈសុ ហ៊ានេសុ
បដិសន្ធិ, នវសុ ហ៊ានេសុ អរហន្តំ កថិតន្តិ វេទិតត្ថំ។ ឥមញ្ច បនសត្តសុ ហ៊ានេសុ
ឱសក្កនំ អជ្ឈសុ បដិសន្ធិ នវសុ អរហន្តំ សមោទានេត្វា កថេន្តេន ឥមំ
អានេញ្ចសប្បាយសុត្តំ សុកថិតំ នាម ហោតីតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

អានេញ្ចសប្បាយសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. គណកមោគ្គល្លានសុត្តវណ្ណានា

៧៤. ឯវំ មេ សុតន្តិ គណកមោគ្គល្លានសុត្តំ។ តត្ថ យាវ

បច្ឆិមសោចានកឡេវរាតិ យាវ បឋមសោចានជលកា ឯកទិវសេនេវ
សត្តភូមិកោ ចាសាទោ ន សក្កា កាតុំ, វត្ថុំ សោធម្មតា ជម្ពុស្សាបនតោ បដ្ឋាយ
បន យាវ ចិត្តកម្មករណា អនុបុព្វកិរិយា ចេត្ត បញ្ញាយតីតិ ទស្សេតិ។ យទិទំ
អដ្ឋេនេតិ តយោបិ វេទា ន សក្កា ឯកទិវសេនេវ អជីយិតុំ, ឯតេសំ អដ្ឋេនេបិ
បន អនុបុព្វកិរិយាវ បញ្ញាយតីតិ ទស្សេតិ។ ឥស្សតេតិ អារុជិវជ្ឈាយបិ
ឯកទិវសេនេវ វាលវេទិ នាម ន សក្កា កាតុំ, ហ៊ានសម្មាទនមុដ្ឋិករណាទីហិ
បន ឯត្ថាបិ អនុបុព្វកិរិយា បញ្ញាយតីតិ ទស្សេតិ។ សម្ព័នេតិ គណនាយ។
តត្ថ អនុបុព្វកិរិយំ អត្តនាវ ទស្សេន្តោ ឯវំ គណាបេមាតិអាទិមាហ។

៧៥. សេយ្យថាបិ ព្រាហ្មណាតិ ឥធម៌ ភក្កវា យស្មា ពាហិវសមយេ យថា
យថា សិប្បំ ឧត្តន្តាន្តិ, តថា តថា កេរាជិកា ហោន្តិ, តស្មា អត្តនោ សាសនំ
ពាហិវសមយេន អនុបមេត្វា ភទ្រអស្សាជានីយេន ឧបមេន្តោ
សេយ្យថាបិ តិអាទិមាហ។ ភទ្រោ ហិ អស្សាជានីយោ យស្មី ការណោ ទមិតោ

ហោតិ, តំ ជីវិតហេតុបិ នាតិក្កមតិ។ ឯវមេវ សាសនេ សម្មាបដិបន្នោ
កុលបុត្តោ សីលវេលំ នាតិក្កមតិ។ មុខាធានេតិ មុខជ្ជបនេ។

៧៦. សតិសម្មជញ្ញាយ ចាតិ សតិសម្មជញ្ញាហិ សមន្តិការត្ថាយ។ ទ្វេហិ
ខីណាសវា សតតវិហារី ច នោសតតវិហារី ច។ តត្ថ សតតវិហារី យំកិញ្ច
កម្មំ កត្វាបិ ជលសមាបត្តិ សមាបន្និតុំ សក្កោតិ, នោ សតតវិហារី បន
អប្បមត្តកេបិ កិច្ចេ កិច្ចប្បសុតោ ហុត្វា ជលសមាបត្តិ អប្បេតុំ ន សក្កោតិ។

តត្ថិទំវត្ថុ - ឯកោ កិវ ខីណាសវត្ថុរោ ខីណាសវសាមណោ គហេត្វា
អរញ្ញាវាសំ គតោ, តត្ថ មហាថេរស្ស សេនាសនំ បត្តំ, សាមណោស្ស ន
ចាបុណាតិ, តំវិតក្កេន្នោ ថេរោ ឯកទិវសម្បិ ជលសមាបត្តិ អប្បេតុំ នាសក្ខិ។
សាមណោរោ បន តេមាសំ ជលសមាបត្តិវតិយាវីតិនាមេត្វា “សប្បាយោ, គន្លេ,
អរញ្ញាវាសោ ជាតោ” តិ ថេវ បុច្ឆិ។ ថេរោ “ន ជាតោ, អារុសោ” តិ អាហា។ ឥតិ យោ
ឯវរុចោ ខីណាសវោ, សោ ឥមេ ធម្មេ អាទិតោ បជ្ជាយ អារជ្ជិត្វាវ សមាបន្និតុំ
សក្ខិស្សតីតិ ធស្សេន្នោ “សតិសម្មជញ្ញាយ ចា” តិ អាហា។

៧៨. យេមេ, ភោគោតមាតិ តថាគតេ កិវ កថយន្តេវ ព្រាហ្មណស្ស “ឥមេ
បុគ្គលា ន អាវាធជន្តិ, ឥមេ អាវាធជន្តិ” តិ នយោ ឧទចាទិ, តំ ធស្សេន្នោ ឯវំ
វត្ថុមារទ្វោ។

បរមជ្ឈធម្មសូតិ អជ្ឈធម្មា នាម ធនត្តារធម្មា, តេសុ គោតមវាទោវ, បរមោ
ឧត្តមោតិ អត្ថោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

គណកមោគ្គល្លានសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៨. គោបកមោក្កល្លានសុត្តន្ត

៧៩. ឯវំ មេ សុត្តន្តិ គោបកមោក្កល្លានសុត្តំ។ តត្ថ អចិរិបរិនិព្វតេ ភក្កវតីតិ
ភក្កវតី អចិរិបរិនិព្វតេ, ធាតុភាជនីយំ កត្វា ធម្មសង្កឹតី កាតុំ រាជគហំ
អាគតកាលេ។ រញ្ជោ បដ្ឋោតស្ស អាសង្កមាណោតិ ចល្លាបដ្ឋោតោ នាមេស
រាជា ពិម្ពិសារមហារាជស្ស សហាយោ អហោសិ, ជីវកំ បេសេត្វា
ភេសន្តិការិតកាលតោ បដ្ឋាយ បន ធន្ធិមិត្តោ ជាតោ, សោ “អជាតសត្តនា
នេវធម្មស្ស វេចនំ គហេត្វា បិតា យាតិតោ” តិ សុត្វា “មម បិយមិត្តំ យាតេត្វា
ឯស រជ្ជំ ករិស្សមីតិ មញ្ញតិ, មយ្ហំ សហាយស្ស សហាយានំ អត្ថិកការំ
ជាតាបេស្សមី” តិ បរិសតិ វាចំ អភាសិ។ តំ សុត្វា តស្ស អាសង្កា ឧប្បន្នា។ តេន
វុត្តំ “រញ្ជោ បដ្ឋោតស្ស អាសង្កមាណោ” តិ។ កម្មន្តោតិ ពហិនគរេ
នគរបជិសន្តារាបនត្ថាយ កម្មន្តជ្ជានំ។

ឧបសង្កមីតិ មយំ ធម្មវិនយសង្កឹតី ការេស្សមាតិ វិចរាម, អយព្វា
មហោសក្ខោ រាជវល្លភោ សង្កហោ កតេ វេឡុវនស្ស អារក្ខំ ករេយ្យាតិ
មញ្ញមាណោ ឧបសង្កមី។ តេហិ ធម្មេហិតិ តេហិ សព្ពញ្ញតញ្ញាណធម្មេហិ។
សព្វេន សព្ពន្ធិ សព្វាការេន សព្ពំ។ សព្វថា សព្ពន្ធិ សព្វកោដ្ឋាសេហិ សព្ពំ។ កី
បុច្ឆាមីតិ បុច្ឆតិ? ន ហិ សត្តារោ បឋមតវំ អប្បញ្ញាតកុលេហិ និក្ខមិត្វា
បព្វជិតា, តេ តថាគតេ ធរមាណេយេវ កាលំកតា, សាវកាបិ នេសំ
អប្បញ្ញាតកុលេហេវ បព្វជិតា។ តេ តេសំ អច្ចយេន មហាវិវាទំ អកំសុ។
សមណោ បន គោតមោ មហាកុលា បព្វជិតោ, តស្ស អច្ចយេន សាវកានំ
មហាវិវាទោ ភវិស្សតីតិ អយំ កថា សកលជម្ពុទីបំ បត្តរមាណា ឧទទាទិ។
សម្មាសម្ពុទ្ធេ ច ធរន្តេភិក្ខុនំ វិវាទោ នាហោសិ។ យោបិ អហោសិ, សោបិ តត្ថោ
វុបសមិតោ។ បរិនិព្វតកាលេ បនស្ស - “អជ្ជសង្ឃិយោជនសតសហស្សព្រៃធំ

សិនេរុំ អបវាហិតំ សមត្ថស្ស វាតស្ស បុរេតោ បុរាណបណ្ណំ កី ឋស្សតិ, ទស
ចារមិយោ បុរេតោ សត្តញ្ញតញ្ញាណំ បត្តស្ស សត្ត អលដ្ឋមនោ មច្ចរាជា កស្ស
លដ្ឋិស្សតិ"តិ មហាសំវេគំ ជនេត្វា ភិយ្យោសោមត្តាយ ភិក្ខុ សមគ្គា ជាតា
អតិរិយ ឧបសន្តបសន្តា, កី នុខោ ឯតន្តិ ៩ទំ បុច្ឆាមីតិ បុច្ឆតិ។
អនុសញ្ញាយមាណោតិ អនុសញ្ញាយមាណោ, កតាកតំ ជនន្តោតិ អត្ថោ។
អនុវិចារមាណោ វា។

៨០. អត្ថិ នុខោតិ អយម្បិ ហេដ្ឋិមបុច្ឆមេវ បុច្ឆតិ។ អប្បដិសរណោតិ
អប្បដិសរណោ ធម្មវិនយេ។ កោ ហេតុ សាមគ្គិយាតិ តុម្ហាកំ សមគ្គការស្ស
កោ ហេតុ កោ បច្ចយោ។ ធម្មប្បដិសរណាតិ ធម្មា អម្ហាកំ បដិសរណំ, ធម្មា
អវស្សយោតិ ធិបេតិ។

៨១. បវត្ថតីតិ បគុណំ ហុត្វា អាគច្ឆតិ។ អាបត្ថិ ហោតិ វីតិក្កមោតិ
ឧភយមេតំ ពុទ្ធស្ស អាណាតិក្កមនមេវ។ យថាធម្មំ យថានុសិដ្ឋំ ការេមាតិ
យថា ធម្មោ ច អនុសិដ្ឋិ ច វិសា, ឯវំ ការេមាតិ អត្ថោ។

៨២. ន កិរ នោភវន្តោ ការេន្តិ ធម្មា នោ ការេតីតិ បទទ្ធយេបិ នោ ការោ
និចាតមត្តំ។ ឯវំ សន្តេ ន កិរ ភវន្តោ ការេន្តិ, ធម្មាវ ការេតីតិ អយមេត្ថ
អត្ថោ។

៨៣. តគ្គាតិ ឯកំសេ និចាតោ។ កហំ បនភវំ អានន្តោតិ កី ថេរស្ស
វេជ្ជវនេ វសនការំ ន ជាតាតីតិ? ជាតាតិ។ វេជ្ជវនស្ស បន អនេន អារក្ខា
ទិន្នា, តស្មា អត្តានំ ឧក្កំសាបេតុកាមោ បុច្ឆតិ។ កស្មា បន តេន តត្ថ អារក្ខា
ទិន្នា? សោ កិរ ឯកទិវសំ មហាកថាយនត្ថេវំ គិដ្ឋិកូជា ឌីតវន្តំ ទិស្វា -
“មក្កដាវិយ ឯសោ”តិ អាហា។ ភគវា តំ កថំ សុត្វា - “សចេ ខមាបេតិ, ឥច្ឆេតំ

កុសល។ នៅ ២ ខែ មាឃ ៧៩៩, ៧៩៩ វេទ្យ វេទ គោនផ្តល់មកដោយ ភវិស្សតី" តិ
អាហារ។ សោ តំ កថំ សុត្វា - "សមណស្ស គោតមស្ស កថាយ ទេវតាភារោ នាម
នត្ថិ, បច្ឆា មេ មក្កជក្ខតកាល គោតមជ្ជានំ ភវិស្សតី" តិ វេទ្យ វេទ នាធារិយ
រុក្ខ រោមេត្វា អារក្ខំ អនាសិ។ អបរភាគ កាលំ កត្វា មក្កដោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។
"វស្សការា" តិ វុត្ត អាគន្ធា សមីបេ អដ្ឋាសិ។ តត្ថ្យាតិ សព្វវាសេសុ
ឯកំសវេនេយេវ និចាតោ។ តត្ថ្យ, ភោ អានន្ទាតិ ឯវំ ថេវេន បរិសមជ្ឈេ
អត្ថនោ ឧក្កំសិតការំ ព្រាហ្ម អហម្មិ ថេវំ ឧក្កំសិស្សាមីតិ ឯវមាហា។

៨៤. ន ច ខោ, ព្រាហ្មណាតិ ថេវោ កិរ ចិន្តេសិ "សម្មាសម្ពុទ្ធន
វណ្ណាតជ្ឈានម្មិ អត្ថិ, អវណ្ណាតជ្ឈានម្មិ អត្ថិ, អយំ បន ព្រាហ្មណោ សព្វមេវ
វណ្ណាតីតិ បញ្ចំ វិសំវាទេតិ, ន ខោ បន សក្កា ឥមស្ស មុខំ ឧល្លោកេតុំ ន
បិណ្ឌាចាតំ វត្ថុតុំ, បញ្ចំ ឧជុំ កត្វា កថេស្សមី" តិ ឥទំ វត្ថុំ អារទ្ធា អន្តរំ កិរិក្ខាតិ
អព្ពន្ធា កិរិក្ខា។ ឯវុបំ ខោ, ព្រាហ្មណ, សោ ភគវា ឈានំ វណ្ណាសីតិ ឥធ
សព្វសង្កាហកជ្ឈានំ នាម កថិតំ។

យំ នោ មយន្តិ អយំ កិរ ព្រាហ្មណោ វស្សការា ព្រាហ្មណំ ឧស្សយតិ, តេន
បុច្ឆិតបញ្ចស្ស អកថំ បច្ឆាសីសមា នោ កថិតការំ ព្រាហ្ម "វស្សការេន បុច្ឆិតំ
បញ្ចំ បុនប្បនំ តស្ស នាមំ គណ្ណោន្តោ វិគ្គារេត្វា កថេសិ, មយា បុច្ឆិតបញ្ចំ បន
យជ្ជិកោជិយា ឧប្បិឡោន្តោ វិយ ឯកេនេសមេវ កថេសី" តិ អនត្តមនោ
អហោសិ, តស្មា ឯវមាហា។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចស្សនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

គោបកមោគ្គល្លានសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៩. មហាបុណ្ណមសុត្តវណ្ណាន

៨៥. ឯវំ មេ សុតន្តិ មហាបុណ្ណាមសុត្តំ។ តត្ថ តទហូតិ តស្មី អហុ, តស្មី
 ទិវសេតិ អត្ថោ។ ឧបវសន្តិ ឯត្ថាតិ ឧចាសថោ។ ឧបវសន្តិ តិលេន វា
 អនសនេន វា ឧបេតា ហុត្វា វសន្តិ អត្ថោ។ អយំ បនេត្ត អត្តទ្វារោ -
 “អាយាម, អារុសោ, កប្បិន, ឧចាសថំ គមិស្សមា” តិអាទីសុ ហិ
 ចាតិមោក្ខន្តេសោ ឧចាសថោ។ “អដ្ឋង្គិសមន្នាគតោ ខោវិសាខេ ឧចាសថោ
 ឧបវត្ថោ” តិអាទីសុ (អ. និ. ៨.៥៣) សីលំ។ “សុទ្ធស្ស វេ សទា ជគ្គ,
 សុទ្ធស្ស ចាសថោ សទា” តិអាទីសុ (ម. និ. ១.៧៩) ឧបវាសោ។ “ឧចាសថោ នាម
 នាគរាជា” តិអាទីសុ (ទី. និ. ២.២៤៦) បញ្ញត្តិ។ “ន, ភិក្ខុវេ, តទហូចាសថេ
 សភិក្ខុកា អាវាសា” តិអាទីសុ (មហាវ. ១៨១) ឧបវសិតព្វទិវសោ។ ឥធាបិ
 សោយេវ អធិប្បតោ។ សោ បនេស អដ្ឋមិចាតុទ្ធសីបន្ទវសីភេនេន តិវិជោ។
 តស្មា សេសទ្វយនិវារណាត្ថំ បន្ទវសេតិ វុត្ថំ។ តេន វុត្ថំ “ឧបវសន្តិ ឯត្ថាតិ
 ឧចាសថោ” តិ។ មាសបុណ្ណតាយ បុណ្ណា សំបុណ្ណាតិ បុណ្ណា។ មា-ឥតិ ចន្ទោ
 វុច្ឆតិ, សោ ឯត្ថ បុណ្ណាតិ បុណ្ណាមា។ ឯវំ បុណ្ណាយ បុណ្ណាមាយាតិ ឥមស្មី
 បទទ្វយេ អត្ថោ វេទិតញោ។

នេសន្តិ ការណំ។ តេន ហិ ត្វំ ភិក្ខុ សកេ អាសនេ និសីទិទ្វា បុច្ឆាតិ កស្មា
 ភគវា បិតស្ស អកថេត្វា និសីទាបេសីតិ។ អយំ កិរ ភិក្ខុ សជ្ជិមត្តានំ
 បធានិយភិក្ខុនំ សង្ឃត្ថេរោ សជ្ជិភិក្ខុ គហេត្វា អរញ្ញេ វសេតិ, តេ តស្ស
 សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា យជេន្តិ វាយមន្តិ។ មហាភូតានិ បរិគ្គណ្ឌានិ
 ឧចាទារូចានិ, នាមរូបបច្ចយលក្ខណារម្មណីកវិបស្សនំ បរិគ្គណ្ឌានិ។ អថ នេ
 អាចរិយុបជ្ជានំ អាគន្ធា វុទ្ធិទ្វា និសិទ្ធនេ ថេរោ មហាភូតបរិគ្គហាទីនិ បុច្ឆតិ។ តេ
 សត្តំ កថេន្តិ, មគ្គជលបញ្ញំ បុច្ឆិតា បន កថេតុំ ន សក្កោន្តិ។ អថ ថេរោ ចិន្តេសិ -
 “មម សន្តិកេ ឯតេសំ ឱវាទស្ស បរិហានិ នត្ថិ, ឥមេ ច អារទ្ធវីរិយាវិហារន្តិ។
 កុក្កជស្ស ចានីយបិវនកាលមត្តម្បិ នេសំ បមាទកិរិយា នត្ថិ។ ឯវំ សន្តេបិ

មគ្គជលានិ និព្វត្តតុំ ន សក្កោន្តិ។ អហំ ឥមេសំ អជ្ឈាសយំ ន ជាតាមិ,
ពុទ្ធវេនេយ្យា ឯតេ ភវិស្សន្តិ, គហេត្វា នេ សត្តុ សន្តិកំ គច្ឆាមិ, អថ នេសំ សត្តា
ចរិយវសេន ធម្មំ នេសេស្សតី"តិ, តេ ភិក្ខុ គហេត្វា សត្តុ សន្តិកំ អាគតោ។

សត្តាបិ សាយន្តសមយេ អានន្តត្ថេវេន ឧបនីតំ ឧទកំ អាទាយ សវីរំ ឧតុំ
គណ្ហាបេត្វា មិការមាតុចាសាទបរិវេណោ បញ្ញត្តវេពុទ្ធាសនេ និសីទិ,
ភិក្ខុសង្ឃេបិ នំ បរិវារេត្វា និសីទិ។

តស្មី សមយេ សូរិយោ អត្ថដ្ឋមេតិ, ចន្ទោ ឧត្តច្ឆតិ, មជ្ឈដ្ឋានេ ច ភគវា
និសីន្នោ។ ចន្ទស្ស បភា នត្ថិ, សូរិយស្ស បភា នត្ថិ, ចន្ទិមសូរិយានំ បភំ មក្ខេត្វា
ធព្ពណ្ណា យមកពុទ្ធវស្មិយោវិជ្ជោតមាណា បុញ្ញា បុញ្ញា ហុត្វា ទិសាវិទិសាសុ
ធាវន្តិ តិ សព្វំ ហេដ្ឋា វុត្តនយេន វិត្តាវេតព្វំ។ វណ្ណាភូមិ នាមេសា,
ធម្មកថិកស្សេវេត្ថ ជាមោ បមាណំ, យត្ថកំ សក្កោតិ, តត្ថកំ កថេតព្វំ។
ទុក្ខចិត្តនំ វុត្តព្វំ។ ឯវំ សន្និសិទ្ធាយ បរិសាយ ថេរោ ឧដ្ឋហិត្វា សត្តារំ បញ្ញាស្ស
ឱកាសំ កាវេសិ។ តតោ ភគវា - "សចេ ឥមស្មី បិតកេ បុច្ឆន្តេ 'អាចរិយោ នោ
ឧដ្ឋិតោ' តិ សេសភិក្ខុ ឧដ្ឋហិត្វា, ឯវំ តថាគតេ អការវោ កតោ ភវិស្សតិ។
អថ និសីទ្ធាវ បុច្ឆិស្សន្តិ, អាចរិយេ អការវោ កតោ ភវិស្សតិ, ឯកក្កា ហុត្វា
ធម្មនេសនំ បដិច្ចតុំ ន សក្កណិស្សន្តិ។ អាចរិយេ បន និសីន្នេ តេបិ និសីទិស្សន្តិ។
តតោ ឯកក្កា ធម្មនេសនំ បដិច្ចតុំ សក្កណិស្សន្តិ" តិ ឥមេនា ការណេន ភគវា
បិតស្ស អកថេត្វា និសីទាបេតីតិ។

ឥមេ នុ ខោ, កន្តេតិ វិមតិបុច្ឆាវិយ កថិតា។ ថេរោ បន បញ្ញាភូម្មានំ
ឧទយព្ពយំ បរិគ្គណ្ហិត្វា អវហត្ថំ បត្តោ មហាឱណាសវោ, នត្ថិ ឯតស្ស វិមតិ។
ជានន្តេនបិ បន អជានន្តេនវិយ ហុត្វា បុច្ឆិតុំ វុដ្ឋតិ។ សចេ ហិ ជានន្តោវិយ
បុច្ឆតិ, "ជាតាតិ អយ" ត្ថិ តស្ស តស្ស វិស្សន្តេន្តោ ឯកនេសមេវ កថេតិ។

អជានន្តេនវិយ បុច្ឆិតេ បន កថេន្តោ ឥតោ ច ឯត្តោ ច ការណំ អាហារិត្វា
ចាកដំ កត្វា កថេតិ។ កោចិ បន អជានន្តោចិ ជានន្តោវិយ បុច្ឆិតិ។ ថេរោ
ឯវ្យុបំ វេចនំ កី ករិស្សតិ, ជានន្តោយេវ បន អជានន្តោវិយ បុច្ឆិតិ វេទិតញ្ចោ។

ធន្ទមូលកាតិ តណ្ហាមូលកា។ ឯវ្យុចោ សិយន្តិ សចេ ឌីនាតោ
ហោតុកាមោ, ហារិតាលវណ្ណោ វា មនោសិលាវណ្ណោ វា សិយន្តិ បត្តេតិ។ សចេ
កាឡោ ហោតុកាមោ, ជីលុប្បលវណ្ណោ វា អញ្ចនវណ្ណោ វា អតសីបុប្ផវណ្ណោ
វា សិយន្តិ បត្តេតិ។ **ឯវ្យុវេទនោតិ** កុសលវេទនោ វា សុខវេទនោ វា សិយន្តិ
បត្តេតិ។ សញ្ញាជីសុបិ ឯសេវ នយោ។ យស្មា បន អតីតេ បត្តនា នាម នត្តិ,
បត្តេន្តេនាចិ ច ន សក្កា តំ លទ្ធិ, បច្ចុប្បន្នេចិ ន ហោតិ, ន ហិ ឌីនាតោ
កាឡុភារំ បត្តេត្វា បច្ចុប្បន្នេ កាឡោ ហោតិ, ន កាឡោ វា ឌីនាតោ, ជីយោ វា
រស្សោ, រស្សោ វា ជីយោ, ទានំ បន ទត្វា សីលំ វា សមាទិយិត្វា “អនាគតេ
ខត្តិយោ វា ហោមិ ព្រាហ្មណោ វា” តិ បត្តេន្តស្ស បត្តនា សមិជ្ឈតិ។ តស្មា
អនាគតមេវ គហិតំ។

ខន្ទាធិវចនន្តិ ខន្ទានំ ខន្ទបណ្ណាត្តិ កិត្តកេន ហោតីតិ បុច្ឆិតិ។

មហាក្ខតា ហេតុតិ “តយោ កុសលហេតុ” តិអាទីសុ (ធរ. ស. ១៤៤១) ហិ
ហេតុហេតុ វុត្តោ។ អវិជ្ជា បុញ្ញាភិសន្ធិរាជីនំ សាធារណត្តា សាធារណហេតុ។
កុសលាកុសលំ អត្តនោ អត្តនោវិចាកទានេ ឧត្តមហេតុ។ ឥធម៌ បច្ចយហេតុ
អធិប្បតោ។ តត្ថ បថវីធាតុ មហាក្ខតំ ឥតវេសំ តិណ្ណំ ក្ខតានំ ឧទាធារ្យបស្ស ច
បញ្ញាបនាយ ធស្សនត្ថាយ ហេតុ ចេវ បច្ចយោ ច។ ឯវ្យុសេសេសុបិ យោជនា
វេទិតញ្ចោ។

ជស្ស្វាតិ “ដុដ្ឋា, ភិក្ខុវេ, វេទេតិ, ដុដ្ឋា សញ្ញាធាតិ, ដុដ្ឋា ចេតេតិ” តិ (សំ.
និ. ៤.៩៣) វចនតោ ជស្ស្វា តិណ្ណំ ខន្ធានំ បញ្ញាបនាយ ហេតុ ចេវ បច្ចយោ ច។
វិញ្ញាណក្ខន្ធស្សាតិ ឯត្ថ បដិសន្ធិវិញ្ញាណោន តាវ សន្ធិ គត្តសេយ្យកានំ
ឧបរិមបរិច្ឆេទេន សមតីស រូចានិ សម្បយុត្តា ច តយោ ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ, តំ
នាមរូបំ បដិសន្ធិវិញ្ញាណស្ស បញ្ញាបនាយ ហេតុ ចេវ បច្ចយោ ច។ ចក្កទ្វារេ
ចក្កបសាទោ ចេវ រូចារម្មណញ្ច រូបំ, សម្បយុត្តា តយោ ខន្ធា នាមំ។ តំ នាមរូបំ
ចក្កវិញ្ញាណស្ស បញ្ញាបនាយ ហេតុ ចេវ បច្ចយោ ច។ ឯសេវ នយោ
សេសវិញ្ញាណសុ។

៨៧. កជំ បន, ភន្តេតិ ឥទំ កិត្តកេន នុ ខោតិ វដ្តំ បុច្ឆន្តោ ឯវមាហា។
សក្កាយទិដ្ឋិន ហោតីតិ ឥទំ វិវដ្តំ បុច្ឆន្តោ ឯវមាហា។

៨៨. អយំ រូបេ អស្សាទោតិ ឥមិនា បរិញ្ញាបដិវេជោ ចេវ ទុក្ខសច្ចញ្ចា
កជិតំ។ អយំ រូបេ អាទិនវោតិ ឥមិនា បហានបដិវេជោ ចេវ សមុទយសច្ចញ្ចា។
ឥទំ រូបេ និស្សរណាន្តិ ឥមិនា សន្និកិរិយាបដិវេជោ ចេវ និរោធសច្ចញ្ចា។ យេ
ឥមេសុ តីសុ ហំនេសុ សម្មាទិដ្ឋិអាទយោ ធម្មា, អយំ ការាបដិវេជោ មគ្គសច្ចំ។
សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។

៨៩. ពហិទ្ធាតិ បរស្ស សវិញ្ញាណកេ កាយេ។ សព្ពនិមិត្តស្វាតិ ឥមិនា បន
អនិជ្រៀយពទ្ធម្មិ សង្កណ្ណាតិ។ “សវិញ្ញាណកេ កាយេ” តិ វចនេន វា អត្ថនោ ច
បរស្ស ច កាយោ គហិភោវ, ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តគ្គហណោន អនិជ្រៀយពទ្ធិ
គណ្ណាតិ។

៩០. អនត្តកតានីតិ អនត្តនិ ឋត្វា កតានិ។ កមត្តានំ ដុសិស្សន្តីតិ កតវស្មី
អត្តនិ ឋត្វាវិចាកំ ទស្សន្តីតិ សស្សតទស្សនំ ធិក្កមន្តោ ឯវមាហា។

តណ្ហាធិបតេយ្យនាតិ តណ្ហាជេដ្ឋកេន។ តត្រ តត្រាតិ តេសុ តេសុ ធម្មេសុ។
សដ្ឋមត្តានន្តិ ឥមេ ភិក្ខុ បកតិកម្មដ្ឋានំ ជហិត្វា អញ្ញំ នវកម្មដ្ឋានំ សម្មសន្តា
បល្លង្គំ អភិក្ខុត្វា តស្មីយេវ អាសនេ អវហត្ថំ ចាបុណ្យសុ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូននិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

មហាបុណ្ណាមសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

១០. ចូឡបុណ្ណាមសុត្តវណ្ណាន

៩១. ឯវំ មេ សុតន្តិ ចូឡបុណ្ណាមសុត្តំ។ តត្ថ តុណ្ហិក្ខតំ តុណ្ហិក្ខតន្តិ យំ យំ
ទិសំ អនុវិលោកេតិ, តត្ថ តត្ថ តុណ្ហិក្ខតមេវ។ អនុវិលោកេត្វាតិ
បញ្ចបសាទបដិមណ្ឌិតានិ អក្ខិនិ ឧម្ម័លេត្វា តតោ តតោវិលោកេត្វា
អន្តមសោ ហត្ថកុក្កុច្ឆាទកុក្កុច្ឆានម្បិ អភារំ ទិស្វា។ អសប្បវិសោតិ
ចាបបុរិសោ។ នោ ហេតុំ, ភន្តេតិ យស្មា អន្លោ អន្ធូរិយ សោ តំ ជានិតុំ ន
សក្កោតិ, តស្មា ឯវមាហំសុ។ ឯតេនេវ នយេន ឥតោ បរេសុបិ វារេសុ អត្ថោ
វេទិតញោ។ អស្សទូសមន្នាគតោតិ ចាបធម្មសមន្នាគតោ។ អសប្បវិសភត្តិ
អសប្បវិសសេវនោ។ អសប្បវិសចិន្តិតិ អសប្បវិសចិន្តាយ ចិន្តកោ។
អសប្បវិសមន្តិតិ អសប្បវិសមន្តនំ មន្តេតា។ អសប្បវិសវាចោតិ
អសប្បវិសវាចំ ភាសិតា។ អសប្បវិសកម្មន្តោតិ អសប្បវិសកម្មានំ កត្តា។
អសប្បវិសទិដ្ឋិតិ អសប្បវិសទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ។ អសប្បវិសទានន្តិ
អសប្បវិសេហិ ទាតព្ពំ ទានំ។ ត្យាស្ស មិត្តាតិ តេ អស្ស មិត្តា។
អត្តព្យាពាជាយបិ ចេតេតិ ចាលំ ហានិស្សមិ, អទិន្នំ អាទិយិស្សមិ, មិច្ឆា
ចរិស្សមិ, ទស អកុសលកម្មបថេ សមាធាយ វត្ថិស្សមីតិ ឯវំ អត្តនោ

ធុត្តត្ថាយ ចិន្តេតិ។ បរព្យាពាធាយាតិ យថា អសុកោ អសុកំ ចាលំ ហន្តិ,
អសុកស្ស សន្តកំ អធិន្នំ អាធិយតិ, ធន អកុសលកម្មបថេ សមាធាយ វត្ថុតិ,
ឯវំ នំ អាណាបេស្សមីតិ ឯវំ បរស្ស ធុត្តត្ថាយ ចិន្តេតិ។ ឧភយព្យាពាធាយាតិ
អហំ អសុកញ្ច អសុកញ្ច គហេត្វា ធន អកុសលកម្មបថេ សមាធាយ
វត្ថិស្សមីតិ ឯវំ ឧភយធុត្តត្ថាយ ចិន្តេតិ។

អត្ថព្យាពាធាយថិ មន្តេតិ អាធិសុ អហំ ធន អកុសលកម្មបថេ
សមាធាយ វត្ថិស្សមីតិ មន្តេន្តោ អត្ថព្យាពាធាយ មន្តេតិ នាម។ អសុកំ ធន
អកុសលកម្មបថេ សមាធាបេស្សមីតិ មន្តេន្តោ បរព្យាពាធាយ មន្តេតិ នាម។
អញ្ជេន សទ្ធី - “មយំ ឧភោថិ ឯកតោ ហុត្វា ធន អកុសលកម្មបថេ
សមាធាយ វត្ថិស្សមា”តិ មន្តេន្តោ ឧភយព្យាពាធាយ មន្តេតិ នាម។

អសក្កន្ធនំ ទេតិ ទេយ្យធម្មម្បី បុគ្គលម្បី ន សក្ករោតិ។ ទេយ្យធម្មំ ន
សក្ករោតិ នាម ឧត្តណ្ហាលាទិទោសសមដ្ឋាគតំ អាហារំ ទេតិ, ន បសន្នំ
ករោតិ។ បុគ្គលំ ន សក្ករោតិ នាម និស័ទនដ្ឋានំ អសម្មជ្ជិត្វាយ ត្ថ វា តត្ថ វា
និស័ទាបេត្វាយំ វា តំ វា អាធារកំ វេបេត្វា ទានំ ទេតិ។ អសហត្ថាតិ អត្ថនោ
ហត្ថេន, ន ទេតិ, ទោសកម្មការាធិហិ ទាបេតិ។ អចិត្តិកត្វាតិ ហេដ្ឋា
វុត្តនយេន ទេយ្យធម្មេថិ បុគ្គលេថិ ន ចិត្តិការំ កត្វា ទេតិ។ អបរិទ្ធន្តិ
ធម្មេតុកាមោ ហុត្វា វម្មិកេ ឧរកំ បក្ខិបន្តោវិយ ទេតិ។ អនាគមនទិដ្ឋិកោតិ
នោ ជលចាជិកន្តី ហុត្វា ទេតិ។

តត្ថ ឧបបដ្ឋតិ ទេ ទានំ ទត្វា និរយេ ឧបបដ្ឋតិ។ យំ បនតេន
ចាបលទ្ធិកាយ មិច្ឆាទស្សនំ គហិតំ, តាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា និរយេ ឧបបដ្ឋតិ។
សុក្កបក្ខោ វុត្ថបដិបក្ខនយេន វេទិតញ្ចោ។ ទេវមហត្ថតាតិ ធនកាមាវចរទេវា។

មនុស្សមហាត្តតាតិ តិណ្ណំ កុលានំ សម្មត្តិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវ។ ឥទំ បន
សុត្ថំ សុទ្ធវជ្ជវសេនេវ កថិតត្ថិ។

បបញ្ចាស្វទិនិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

ចូឡបុណ្ណាមសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

បឋមវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. អនុបទវគ្គោ

១. អនុបទសុត្តវណ្ណានា

៩៣. ឯវំ មេ សុតន្តិ អនុបទសុត្តំ។ តត្ថ ឯតទវោចាតិ ឯតំ (បដិ. ម. ៣. ៤)
“បណ្ឌិតោ”តិអាទិនា នយេន ធម្មសេនាបតិសារិបុត្តត្ថេវស្ស គុណាកថំ
អវោច។ កស្មា? អវសេសត្ថេវេសុ ហិ មហាមោគ្គល្លានត្ថេវស្ស ឥទ្ធិមាតិ
គុណោ ចាកដា, មហាកស្សបស្ស ធុតវាទោតិ, អនុវុទ្ធត្ថេវស្ស
ទិព្វចក្ខុកោតិ, ឧចារិត្ថេវស្ស វិនយធរោតិ, វេតត្ថេវស្ស ឈាយី
ឈានាភិរតោតិ, អានន្ទត្ថេវស្ស ពហុស្សតោតិ។ ឯវំ តេសំ តេសំ យេវានំ តេ តេ
គុណា ចាកដា, សារិបុត្តត្ថេវស្ស បន អចាកដា។ កស្មា? បញ្ញវតោ ហិ គុណា
ន សក្កា អកថិតា ជានិត្តំ។ ឥតិ ភគវា “សារិបុត្តស្ស គុណោ កថេស្សមី”តិ
សភាគបរិសាយ សន្និចាតំ អាគមេសិ។ វិសភាគបុគ្គលានញ្ចិ សន្និកេ វណ្ណំ
កថេតុំ ន វដ្ឋតិ, តេ វណ្ណោ កថិយមានេ អវណ្ណាមេវ កថេន្តិ។ ឥមស្មី បន ធិវសេ
ថេវស្ស សភាគបរិសា សន្និបតិ, តស្សា សន្និបតិតការំ ធិស្វា សត្តា វណ្ណំ
កថេន្តោ ឥមំ ទេសនំ អារភិ។

តត្ថ បណ្ឌិតោតិ ធាតុកុសលតា អាយតនកុសលតា
បដិច្ចសមុប្បាទកុសលតា ឋានាដ្ឋានកុសលតាតិ ឥមេហិ ចតុបិ ការណេហិ
បណ្ឌិតោ។ មហាបញ្ញោតិអាទីសុ មហាបញ្ញាទីហិ សមន្នាគតោតិ អត្ថោ។

តត្ថិទំ មហាបញ្ញាទីនំ នាទត្ថំ - តត្ថ កតមា មហាបញ្ញា? មហាន្តេ
សីលក្ខន្ធន្តេ បរិគ្គណ្ណាតីតិ មហាបញ្ញា, មហាន្តេ សមាធិក្ខន្ធន្តេ, បញ្ញាក្ខន្ធន្តេ,
វិមុត្តិក្ខន្ធន្តេ, វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធន្តេ បរិគ្គណ្ណាតីតិ មហាបញ្ញា, មហាន្នានិ
ឋានាដ្ឋានានិ, មហាន្នាវិហារសមាបត្តិយោ, មហាន្នានិ អរិយសច្ចានិ, មហាន្តេ
សតិបដ្ឋានេ, សម្មប្បធានេ, ឥទ្ធិចានេ, មហាន្នានិ ឥន្ទ្រិយានិ, ពលានិ, ពោជ្ឈង្គានិ,
មហាន្តេ អរិយមគ្គេ, មហាន្នានិ សាមញ្ញជលានិ, មហាន្នា អភិញ្ញាយោ, មហាន្តំ
បរមត្ថំ និព្វានំ បរិគ្គណ្ណាតីតិ មហាបញ្ញា។

កតមា បុគ្គបញ្ញា, បុគ្គ នាទាខន្ធន្តេសុ ញ្ញាណំ បរត្ថតីតិ បុគ្គបញ្ញា។ បុគ្គ
នាទាធាតុសុ, បុគ្គ នាទាអាយតនេសុ, បុគ្គ នាទាអត្ថេសុ, បុគ្គ
នាទាបដិច្ចសមុប្បាទេសុ, បុគ្គ នាទាសុញ្ញតមនុបលព្ពេសុ, បុគ្គ នាទាអត្ថេសុ,
ធម្មេសុ, និរុត្តិសុ, បដិកានេសុ, បុគ្គ នាទាសីលក្ខន្ធន្តេសុ, បុគ្គ នាទាសមាធិ-បញ្ញា-
វិមុត្តិ-វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធន្តេសុ, បុគ្គ នាទាឋានាដ្ឋានេសុ, បុគ្គ
នាទាវិហារសមាបត្តិសុ, បុគ្គ នាទាអរិយសច្ចេសុ, បុគ្គ នាទាសតិបដ្ឋានេសុ,
សម្មប្បធានេសុ, ឥទ្ធិចានេសុ, ឥន្ទ្រិយេសុ, ពលេសុ, ពោជ្ឈង្គេសុ, បុគ្គ
នាទាអរិយមគ្គេសុ, សាមញ្ញជលេសុ, អភិញ្ញាសុ, បុគ្គ នាទាជនសាធារណេ
ធម្មេ សមតិក្ខម្ម បរមត្ថេ និព្វានេ ញ្ញាណំ បរត្ថតីតិ បុគ្គបញ្ញា។

កតមា ហាសបញ្ញា, ឥន្ទេកន្ទោ ហាសពហុលោ វេទពហុលោ
តុដ្ឋិពហុលោ ចាមោជ្ឈពហុលោ សីលំ បរិបូរេតិ, ឥន្ទ្រិយសំរំ បរិបូរេតិ,
ភោជនេ មត្តញ្ញតំ, ជាគិរិយានុយោគំ, សីលក្ខន្ធន្តំ, សមាធិក្ខន្ធន្តំ, បញ្ញាក្ខន្ធន្តំ,

វិមុត្តិកូន្ទំ, វិមុត្តិញ្ញាណនិស្សន្ទកូន្ទំ បរិបូរេតីតិ ហាសបញ្ញា។ ហាសពហុលោ
ចាមោជ្ជពហុលោ ឋានាជ្ជានំ បដិវិជ្ឈតិ, ហាសពហុលោ វិហារសមាបត្តិយោ
បរិបូរេតីតិ ហាសបញ្ញា, ហាសពហុលោ អរិយសង្ខារំ បដិវិជ្ឈតិ។
សតិបដ្ឋានេ, សម្មប្បធានេ, ឥទ្ធិចានេ, ឥន្ទ្រិយានិ, ពលានិ, ពោជ្ឈង្គានិ, អរិយមគ្គំ
ភាវេតីតិ ហាសបញ្ញា, ហាសពហុលោ សាមញ្ញជលានិ សន្និករោតិ,
អភិញ្ញាយោ បដិវិជ្ឈតីតិ ហាសបញ្ញា, ហាសពហុលោ
វេទតុដ្ឋិចាមោជ្ជពហុលោ បរមត្ថំ និព្វានំ សន្និករោតីតិ ហាសបញ្ញា។

កតមា ជវនបញ្ញា, យំកិញ្ចំ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ... បេ... យំ ទូរេ
សន្តិកេ វា, សត្តំ រូបំ អនិច្ចតោ ឱប្បំ ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។ ទុក្ខតោ ឱប្បំ...
អនត្តតោ ឱប្បំ ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។ យា កាចិ វេទនា... បេ... យំកិញ្ចំ វិញ្ញាណំ
អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ... បេ... សត្តំ វិញ្ញាណំ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ អនត្តតោ ឱប្បំ
ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។ ចក្កំ... បេ... ជវាមរណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អនិច្ចតោ
ទុក្ខតោ អនត្តតោ ឱប្បំ ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អនិច្ចំ
ខយដ្ឋេន, ទុក្ខំ ភយដ្ឋេន, អនត្តា អសារកដ្ឋេនាតិ តុលយិត្វា តីរយិត្វា
វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា រូបនិរោធ�េ និព្វានេ ឱប្បំ ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។ វេទនា,
សញ្ញា, សង្ខារា, វិញ្ញាណំ, ចក្កំ... បេ... ជវាមរណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អនិច្ចំ
ខយដ្ឋេន... បេ... វិភូតំ កត្វា ជវាមរណានិរោធ�េ និព្វានេ ឱប្បំ ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។
រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ... បេ... វិញ្ញាណំ។ ចក្កំ... បេ... ជវាមរណំ
អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អនិច្ចំ សង្ខតំ បដិច្ចសមុប្បន្នំ ខយធម្មំ វយធម្មំ វិរាគធម្មំ
និរោធធម្មន្តិ តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា ជវាមរណានិរោធ�េ
និព្វានេ ឱប្បំ ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។

កតមា តិក្ខបញ្ញា, ឱប្បំ កិលេសេ ជិន្នតីតិ តិក្ខបញ្ញា។ ឧប្បន្នំ កាមវិតក្កំ
នាធិវាសេតិ, ឧប្បន្នំ ព្យាបាទវិតក្កំ, ឧប្បន្នំ វិហ័សាវិតក្កំ, ឧប្បន្នុប្បន្នេ ចាបកេ
អកុសលេ ធម្មេ, ឧប្បន្នំ រាគំ, ទោសំ, មោហំ, កោដំ, ឧបនាហំ, មក្ខំ, បទ្ទាសំ,
ឥស្សំ, មច្ឆរិយំ, មាយំ, សាវេយ្យំ, ជម្ពំ, សារម្ពំ, មាណំ, អតិមាណំ, មធំ, បមាធំ, សព្វេ
កិលេសេ, សព្វេ ទុច្ចរិតេ, សព្វេ អភិសម្មារេ, សព្វេ ភវគាមិកម្មេ នាធិវាសេតិ
បជហតិ វិនោទេតិ ព្យង្គិករោតិ អនភារំ គមេតីតិ តិក្ខបញ្ញា។ ឯកស្មី អាសនេ
ចត្តារោ អរិយមគ្គា, ចត្តារិ សាមញ្ញដលានិ, ចតស្សោ បដិសម្ពិទាយោ, ធម៌ ធម៌
អភិញ្ញាយោ អធិគតា ហោន្តិ សច្ចិកតា បស្សិតា បញ្ញាយាតិ តិក្ខបញ្ញា។

កតមា និព្វេដិកបញ្ញា, ឥនេកោ ទ្វា សព្វសម្មារេសុ ឧព្ពេកតាហុលោ ហោតិ
ឧត្តាសតាហុលោ ឧក្កណ្ណានតាហុលោ អរតិពាហុលោ អនភិវតិពាហុលោ
ពហិមុខោ ន រមតិ សព្វសម្មារេសុ, អនិព្វិទ្ធពុតំ អប្បទាលិតបុតំ លោកក្ខន្ធី
និព្វិជ្ឈតិ បទាលេតីតិ និព្វេដិកបញ្ញា។ អនិព្វិទ្ធពុតំ អប្បទាលិតបុតំ ទោសក្ខន្ធី,
មោហក្ខន្ធី, កោដំ, ឧបនាហំ... បេ... សព្វេ ភវគាមិកម្មេ និព្វិជ្ឈតិ បទាលេតីតិ
និព្វេដិកបញ្ញា។

អនុបទធម្មវិបស្សនន្តិ សមាបត្តិវសេន វា ឈានន្តវសេន វា អនុបដិចាដិយា
ធម្មវិបស្សនំ វិបស្សតិ, ឯវំ វិបស្សន្តោ អទ្ធមាសេន អរហត្ថំ បត្តោ។
មហាមោគ្គល្លានត្ថោ បន សត្តហិ ទិវសេហិ។ ឯវំ សន្តេបិ សាវិបុត្តត្ថោ
មហាបញ្ញវន្តតោ។ មហាមោគ្គល្លានត្ថោ ហិ សាវកានំ សម្មសនទារំ
យដ្ឋិកោដិយា ឧប្បិឡោន្តោ វិយ ឯកទេសមេវ សម្មសន្តោ សត្ត ទិវសេ
វាយមិទ្ធា អរហត្ថំ បត្តោ។ សាវិបុត្តត្ថោ វេ បេត្វា ពុទ្ធានំ បច្ឆេកពុទ្ធានព្វា
សម្មសនទារំ សាវកានំ សម្មសនទារំ និប្បទេសំ សម្មសិ។ ឯវំ សម្មសន្តោ
អទ្ធមាសំ វាយមិ។ អរហត្តព្វា កិវ បត្វា អញ្ញាសិ - “បេត្វា ពុទ្ធវេ ធម៌

បង្កើតពុទ្ធនៃ អញ្ញោ សាវកោ នាម បញ្ញាយ មយា បត្តព្វំ បត្តំ សមត្តោ នាម
នករិស្សតី”តិ។ យថា ហិ បុរិសោ វេជ្ជយជ្ជី គណ្ហិស្សមីតិ មហាជនំ វេជ្ជំ
ទិស្វា ជនំ ជិន្នន្តស្ស បបញ្ញោ ករិស្សតីតិ អន្តរេន ហត្ថំ បវេសេត្វា សម្មត្តមេវ
យជ្ជីមូលេ ច អគ្គេ ច ជិន្និត្វា អាទាយ បក្កមេយ្យ, សោ កិញ្ចាបិ បឋមតរំ
គច្ឆតិ, យជ្ជី បន សារំ វា ឧជុំ វា ន លភតិ។ អបរោ ច តថាវុបមេវ វេណាំ ទិស្វា
“សចេ សម្មត្តំ យជ្ជី គណ្ហិស្សមី, សារំ វា ឧជុំ វា ន លភិស្សមី”តិ កច្ឆំ ពទ្ធិត្វា
មហាន្តេន សត្តេន វេណាជនំ ជិន្និត្វា សារា ចេវ ឧជុ ច យជ្ជិយោ ឧទ្ធិនិត្វា អាទាយ
បក្កមេយ្យ។ អយំ កិញ្ចាបិ បច្ឆា គច្ឆតិ, យជ្ជិយោ បន សារា ចេវ ឧជុ ច លភតិ។
ឯវំសម្មទមិទំ វេទិតព្វំ ឥមេសំ ទ្វិន្នំ ថេរានំ បធានំ។

ឯវំ បន អនុមាសំ វាយមិត្វា ធម្មសេនាបតិ សារិបុត្តត្ថេរោ
សូករាតលេណាទ្វារេ ភាគិនេយ្យស្ស ទិយនឧបរិញ្ញាជកស្ស
វេទនាបរិគ្គហសុត្តន្តេ ទេសិយមាទេ ទសេតលំ តីជយមាទោ ឋិតោ
ទេសនានុសារេន ញ្ញាណំ បេសេត្វា បព្ពជិតទិវសតោ បន្ទរសមេ ទិវសេ
សាវកថាវមិញ្ញាណស្ស មត្តកំ បត្វា សត្តសជ្ជិញ្ញាណានិ បដិវិជ្ជិត្វា
សោឡសរិទំ បញ្ញំ អនុប្បត្តោ។

តត្រិទំ, ភិក្ខុវេ, សារិបុត្តស្ស អនុបទធម្មវិបស្សនាយាតិ យា
អនុបទធម្មវិបស្សនំ វិបស្សតីតិ អនុបទធម្មវិបស្សនា វុត្តា, តត្រ
អនុបទធម្មវិបស្សនាយ សារិបុត្តស្ស ឥទំ ហោតិ។ ឥទានិ វត្តព្វំ តំ តំ
វិបស្សនាកោដ្ឋាសំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។

៩៤. បឋមេ ឈានេតិ យេ បឋមេ ឈានេ អន្តោសមាបត្តិយំ ធម្មា។
ត្យាស្សាតិ តេ អស្ស។ អនុបទវវត្តតា ហោន្តីតិ អនុបដិចាជិយា វវត្តតា
បរិច្ឆិទ្ធា ញ្ញាតាវិទិតា ហោន្តី។ កតំ? ថេរោ ហិ តេ ធម្មេ ឱលោកេន្តោ

អភិធិរោបនលក្ខណវិតក្កោ វត្ថុតីតិ ជាធាតុ។ តថា អនុមជ្ឈនលក្ខណ
វិចារោ, ជរណលក្ខណ បីតិ, សាតលក្ខណំ សុខំ, អវិក្ខេបលក្ខណ
ចិត្តកក្កតា, ដុសនលក្ខណ ជស្សោ វេទយិតលក្ខណ វេទនា,
សញ្ញាននលក្ខណ សញ្ញា, ចេតយិតលក្ខណ ចេតនា, វិជាននលក្ខណំ
វិញ្ញាណំ, កត្តកម្មតាលក្ខណ ធន្នោ, អធិមោក្ខលក្ខណ អធិមោក្ខោ,
បក្កាហលក្ខណំ វិរិយំ ឧបជ្ឈានលក្ខណ សតិ, មជ្ឈត្តលក្ខណ ឧបេក្ខា,
អនុនយមនសិការលក្ខណ មនសិការោ វត្ថុតីតិ ជាធាតុ។ ឯវំ ជានំ
អភិធិរោបនជ្ជនវិតក្កំ សភាវតោ វវត្ថុបេតិ...បេ....
អនុនយមនសិការណជ្ជន មនសិការំ សភាវភាវតោ វវត្ថុបេតិ។ តេន វុត្ថំ
“ត្យាស្ស ធម្មា អនុបទវវត្ថុតា ហោន្តិ” តិ។

វិទិតា ឧប្បជ្ជន្តិ ឧប្បជ្ជមាណវិទិតា ចាកដាវ ហុត្វា ឧប្បជ្ជន្តិ។ វិទិតា
ឧបជ្ជហន្តិ តិជ្ជមាណវិ វិទិតា ចាកដាវ ហុត្វា តិជ្ជន្តិ។ វិទិតា អព្ពត្តំ កប្បន្តិ តិ
និរុជ្ឈមាណវិ វិទិតា ចាកដាវ ហុត្វា និរុជ្ឈន្តិ។ ឯត្ថ បន តំព្រាណតា ចេវ
ព្រាណតហុតា ច មោចេតព្ពា។ យថា ហិ តេនេវ អង្គុលគ្គេន តំ អង្គុលគ្គំ ន
សក្កា ដុសិតុំ, ឯវមេវ តេនេវ ចិត្តេន តស្ស ចិត្តស្ស ឧប្បាទោ វា បិ តិ វា ភក្កោ វា
ន សក្កា ជានិតុន្តិ។ ឯវំ តាវ តំព្រាណតា មោចេតព្ពា។ យទិ បន ទ្វេ ចិត្តានិ
ឯកតោ ឧប្បជ្ជេយ្យំ, ឯកេន ចិត្តេន ឯកស្ស ឧប្បាទោ វា បិ តិ វា ភក្កោ វា សក្កា
ភវេយ្យ ជានិតុំ។ ទ្វេ បន ជស្សោ វា វេទនា វា សញ្ញា វា ចេតនា វា ចិត្តានិ វា
ឯកតោ ឧប្បជ្ជនកានិ នាម នត្ថិ, ឯកេកមេវ ឧប្បជ្ជន្តិ។ ឯវំ ព្រាណតហុតា
មោចេតព្ពា។ ឯវំ សន្តេ កថំ មហាថេរស្ស អន្តោសមាបត្តិយំ សោឡស ធម្មា
វិទិតា ចាកដា ហោន្តិ តិ។ វត្តាវម្មណានំ បរិគ្គហិតតាយ។ ថេរេន ហិ វត្ថុ ចេវ
អារម្មណញ្ច បរិគ្គហិតំ, តេនស្ស តេសំ ធម្មានំ ឧប្បាទំ អារជ្ជន្តស្ស ឧប្បាទោ
ចាកដា ហោតិ, ហានំ អារជ្ជន្តស្ស ហានំ ចាកដំ ហោតិ, ភេទំ អារជ្ជន្តស្ស ភេទោ

ចាកដោយហោតិ។ តេជវុត្តំ “វិទិតា ឧប្បជ្ឈន្តិវិទិតា ឧបជ្ឈហន្តិវិទិតា អព្ពត្តំ
គច្ឆន្តិ” តិ។ អហុត្វាសម្ពោន្តិ ឥមិនា ឧទយំ បស្សតិ។ ហុត្វា បដិវេន្តិ ឥមិនា
វយំ បស្សតិ។

អនុចាយោតិ រាគវសេន អនុបគមនោ ហុត្វា។ អនុចាយោតិ បដិយវសេន
អនុបគតោ។ អនិស្សិតោតិ តណ្ហាទិដ្ឋិនិស្សយេហិ អនិស្សិតោ។ អប្បដិពោទោតិ
ធន្តរាគេន អពោទោ។ វិប្បមុត្តោតិ កាមរាគតោ វិប្បមុត្តោ។ វិសំយុត្តោតិ
ចត្វាហិ យោគេហិ សព្វកិលេសេហិ វា វិសំយុត្តោ។ វិមរិយាធិកតេនាតិ
និម្មរិយាធិកតេន។ ចេតសាតិ ឯវិវិជេន ចិត្តេន វិហារតិ។

តត្ថ ទ្វេ មរិយាទា កិលេសមរិយាទា ច អារម្មណមរិយាទា ច។ សចេ ហិស្ស
អន្តោសមាបត្តិយំ បវត្តេ សោឡស ធម្មេ អារព្ព រាគាទយោ ឧប្បជ្ឈយ្យំ,
កិលេសមរិយាទា តេន កតា ភវេយ្យ, តេសុ បនស្ស ឯកោបិ ន ឧប្បន្នោតិ
កិលេសមរិយាទា នត្ថិ។ សចេ បនស្ស អន្តោសមាបត្តិយំ បវត្តេ សោឡស ធម្មេ
អារជ្ជន្តស្ស ឯកច្ឆេ អាចាចំ នាគច្ឆេយ្យំ។ ឯវមស្ស អារម្មណមរិយាទា ភវេយ្យំ។
តេ បនស្ស សោឡស ធម្មេ អារជ្ជន្តស្ស អាចាចំ អនាគតធម្មោ នាម នត្ថិតិ
អារម្មណមរិយាទាបិ នត្ថិ។

អបរាបិ ទ្វេ មរិយាទា វិក្ខម្ពនមរិយាទា ច សមុច្ឆេទមរិយាទា ច។ តាសុ
សមុច្ឆេទមរិយាទា ឧបរិ អាគមិស្សតិ, ឥមស្មី បន ហិ នេ វិក្ខម្ពនមរិយាទា
អធិប្បតោ។ តស្ស វិក្ខម្ពតបច្ឆនីកត្តា នត្ថិតិ វិមរិយាធិកតេន ចេតសា
វិហារតិ។

ឧត្តរិ និស្សរណាន្តិ ឥតោ ឧត្តរិ និស្សរណំ។ អញ្ញោសុ ច សុត្តោសុ “ឧត្តរិ
និស្សរណា” ន្តិ និព្វានំ វុត្តំ, ឥធិ បន អនន្តរោ វិសេសោ អធិប្បតោតិ វេទិតញោ។

តព្វហុលីការាតិ តស្ស បដាននស្ស ពហុលីករណេ។ អត្ថិត្រូវស្ស ហោតីតិ
តស្ស ថេរស្ស អត្ថិតិយេវ ទទ្ទាតំ ហោតិ។ ឥមីនា នយេន សេសវាវេសុបិ
អត្ថោ វេទិតញោ។

ទុតិយវាវេ បន សម្មសាទននដ្ឋន សម្មសាទោ។ សភាវតោ វវត្ថុបេតិ។

ចតុត្ថវាវេ ឧបេក្ខាតិ សុខដ្ឋានេ វេទនុបេក្ខាវ។ បស្សទុត្តា ចេតសោ
អនាគោតោតិ យោ សោ “យនេវ តត្ថ សុខ”ន្តិ ចេតសោ អានាគោតោ, ឯតេនេតំ
ឡិណ្ឌវិកមក្ខាយតីតិ ឯវំ បស្សទុត្តា ចេតសោ អនាគោតោ វុត្តោ, តស្ស
អភាវាតិ អត្ថោ។ សតិចារិសុទ្ធិតិ បរិសុទ្ធាសតិយេវ។ ឧបេក្ខាបិ
ចារិសុទ្ធិឧបេក្ខា។

៩៥. សតោ វុដ្ឋហាតីតិ សតិយា សមន្មាគតោ ញាណេន សម្មជាតោ ហុត្វា
វុដ្ឋាតិ។ តេ ធម្មេ សមនុបស្សតីតិ យស្មា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនេ
ពុទ្ធានំយេវ អនុបទធម្មវិបស្សនា ហោតិ, ន សាវកានំ, តស្មា ឯត្ថ
កលាបវិបស្សនំ ទស្សន្តោ ឯវមាហា។

បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា អាសវា បរិក្ខីណា ហោន្តីតិ មគ្គបញ្ញាយ ចត្តារិ
សទ្ធានិ ទិស្វា ចត្តារោ អាសវា ឡីណា ហោន្តី។ សារិបុត្តត្រូវស្ស សមថវិបស្សនំ
យុគនទ្ធី អាហារិក្ខា អរហត្តំ បត្តវារោបិ អត្ថិ, និរោធសមាបត្តិសមាបន្នវារោបិ។
អរហត្តំ បត្តវារោ ឥធន គហិតោ, និរោធំ បន ចិណ្ឌាវសិតាយ អបរាបរំ
សមាបន្និស្សតីតិ វេទន្តិ។

តត្ថស្ស យស្មី កាលេ និរោធសមាបត្តិ សីសំ ហោតិ, និរោធស្ស វារោ
អាគច្ឆតិ, ជលសមាបត្តិ គូឡ្យា ហោតិ។ យស្មី កាលេ ជលសមាបត្តិ សីសំ
ហោតិ, ជលសមាបត្តិយា វារោ អាគច្ឆតិ, និរោធសមាបត្តិ គូឡ្យា ហោតិ។

ជម្ពូនីបវាសិនោ យេវា បន វេទន្តិ “សារិបុត្តត្ថេរោ សមថវិបស្សនំ យុគនទ្ធី
អាហារិក្ខា អនាគាមិដលំ សន្និកត្វា និរោធំ សមាបន្តិ, និរោធា វុដ្ឋាយ អរហន្តំ
បត្តោ”តិ។ តេ ធម្មេតិ អន្តោសមាបត្តិយំ បវត្ថេ តិសមុដ្ឋានិក្ខបធម្មេ, ហេដ្ឋា
នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិយំ បវត្ថេធម្មេ វា។ តេបិ ហិ ឥមស្មី វារេ
វិបស្សិតព្ពជម្ពារ, តស្មា តេ វា វិបស្សតីតិ ទស្សេតុំ ឥទ្ធី វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។

៩៧. វសិប្បតោតិ ចិល្លាវសិតំ បត្តោ។ ហារមិប្បត្តោតិ និប្បត្តិ បត្តោ។
ឱវសោតិអាទីសុ យេវា ភគវតោ ឱវេ និព្ពត្តសទ្ធី សុត្វា ជាតោតិ ឱវសោ, មុខេន
បភាវិតំ សទ្ធី សុត្វា ជាតោតិ មុខតោ ជាតោ, ធម្មេន បន ជាតត្តា និម្មិតត្តា
ធម្មេជា ធម្មនិម្មិតោ, ធម្មទាយស្ស អាទិយនតោ ធម្មទាយាទោ,
អាមិសទាយស្ស អនាទិយនតោ នោ អាមិសទាយាទោតិ វេទិតព្ពោ។ សេសំ
សព្ពត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

អនុបទសុត្តវល្លាណា និដ្ឋិតា។

២. ធម្មិសោធនសុត្តវល្លាណា

៩៨. ឯវំ មេ សុតន្តិ ធម្មិសោធនសុត្តំ។ តត្ថ ខីណា ជាតីតិអាទីសុ ឯកេនាបិ
បទេន អញ្ញា ព្យាកតាវ ហោតិ, ទ្វិហិបិ។ ឥធម បន ចត្វហិ បទេហិ
អញ្ញាព្យាករណំ អាគតំ។ ទិដ្ឋេ ទិដ្ឋវាទិតាតិអាទីសុ យាយ ចេតនាយ ទិដ្ឋេ ទិដ្ឋំ
មេតិ វេទិតិ, សា ទិដ្ឋេ ទិដ្ឋវាទិតា នាម។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។
អយមនុធម្មាតិ អយំ សភារោ។ អភិនន្តិតព្ពន្ធី ន កេវលំ អភិនន្តិតព្ពំ,
បរិនិព្ពតស្ស បនស្ស សព្ពោបិ ខីណាសវស្ស សក្ការោ កាតព្ពោ។ ឧត្តរី

បញ្ឆោតិ សចេ បនស្ស វេយ្យាករណេន អសន្តដ្ឋា ហោជ, ឧត្តវិម្មិ អយំ បញ្ឆោ
បុច្ឆិតញោតិ ធស្សេតិ។ ឥតោ បរេសុបិ តិសុ វារេសុ អយមេវ នយោ។

៩៩. អពលន្តិ ធុត្ថលំ។ វិរាគុនន្តិវិគច្ឆនសភាវំ។ អនស្សាសិកន្តិ
អស្សាសវិរហិតំ។ ឧបាយុចាទានាតិ តណ្ហាទិដ្ឋិនមេតំ អធិវចនំ។
តណ្ហាទិដ្ឋិយោ ហិ តេភូមកធម្មេ ឧបេន្តិតិ ឧបាយា, ឧបាទិយន្តិតិ ឧបាទានា។
ចេតសោ អធិដ្ឋានភិក្ខុវេសានុសយាតិបិ តាសំយេវ នាមំ។ ចិត្តញ្ចា
តណ្ហាទិដ្ឋិហិ សក្កាយធម្មេសុ តិដ្ឋតិ អធិតិដ្ឋតិ តណ្ហាទិដ្ឋិយោ ចេតសោ
អធិដ្ឋានា, តាហិ តំ អភិវិសតីតិ អភិវេសា, តាហិយេវ តំ អនុសេតីតិ
អនុសយាតិ វុច្ឆន្តិ។ ខយាវិរាគាតិអាជីសុ ខយេន វិរាគេនាតិ អត្ថោ។ សញ្ញានិ
ចេតានិ អញ្ញមញ្ញវេវចនានេវ។

១០០. បដវីធាតូតិ បតិដ្ឋានធាតុ។ អាចោធាតូតិ អាពន្ធនធាតុ។
តេជោធាតូតិ បរិចាចនធាតុ។ វាយោធាតូតិ វិត្តម្ពនធាតុ។ អាកាសធាតូតិ
អសម្ពដ្ឋធាតុ។ វិញ្ញាណធាតូតិ វិជាននធាតុ។ ន អនត្តតោ ឧបកច្ឆិន្តិ អហំ
អត្តាតិ អត្តកោដ្ឋាសេន ន ឧបកមី។ ន ច បដវីធាតុនិស្សិតន្តិ
បដវីធាតុនិស្សិតា សេសធាតុយោ ច ឧបាទារូបញ្ច អរូបក្ខន្ធា ច។ តេបិ ហិ
និស្សិតវត្ថុរូបានំ បដវីធាតុនិស្សិតត្តា ឯកេន បរិយាយេន
បដវីធាតុនិស្សិតាវ។ តស្មា “ន ច បដវីធាតុនិស្សិត”ន្តិ វេទន្តោ
សេសរូចារូបធម្មេបិ អត្តតោ ន ឧបកច្ឆិន្តិ វេទតិ។ អាកាសធាតុនិស្សិតបទេ
បន អវិនិញ្ឆេតវសេន សព្ពម្មិ ភូតុចាទារូបំ អាកាសធាតុនិស្សិតំ នាម, តថា
តំនិស្សិតរូបវត្ថុកា អរូបក្ខន្ធា។ ឯវំ ឥធាបិ រូចារូបំ កហិតមេវ ហោតិ។
វិញ្ញាណធាតុនិស្សិតបទេ បន សហជាតា តយោ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានរូបញ្ច
វិញ្ញាណធាតុនិស្សិតន្តិ រូចារូបំ កហិតមេវ ហោតិ។

១០១. រូបេ ចក្កវិញ្ញាណោ ចក្កវិញ្ញាណាវិញ្ញាតព្ពេសុ ធម្មេសូតិ ឯត្ថ យំ
អតីតេ ចក្កទ្វារស្ស អាចាបំ អាគន្ធា និរុទ្ធី, យញ្ច អនាគតេ អាចាបំ អាគន្ធា
និរុដ្ឋិស្សតិ, យម្មិ ឯតរហិ អាគន្ធា និរុទ្ធី, តំ សត្តំ រូបំ នាម។ យំ បន អតីតេបិ
អាចាបំ អនាគន្ធា និរុទ្ធី, អនាគតេបិ អនាគន្ធា និរុដ្ឋិស្សតិ, ឯតរហិបិ
អនាគន្ធា និរុទ្ធី, តំ ចក្កវិញ្ញាណាវិញ្ញាតព្ពេសុ សង្កហិតន្តិ វុត្ត
តិបិជកច្ចុឡាភយត្ថេវា អាហា - “ឥមស្មី ហំនេ ទិដា ករោថ, ឧបរិ ធន្ទោវារេ កិច្ច
ករិស្សថ, នយិទំ លព្ពតី” តិ។ តស្មា តិសុ កាលេសុ អាចាបំ អាគតំ វា អនាគតំ
វា សព្ពម្មិ តំ រូបមេវ, ចក្កវិញ្ញាណាសម្មយុត្តា បន តយោ ខន្ធ
ចក្កវិញ្ញាណាវិញ្ញាតព្ពេសុតិ វេទិតញ្ច។ អយញ្ញេត្ថ អត្ថោ “ចក្កវិញ្ញាណោ
សទ្ធិវិញ្ញាតព្ពេសុ ធម្មេសូ” តិ។ ធន្ទោតិ តណ្ហាធន្ទោ។ រាគោតិ ស្ទេវ វជ្ជនវសេន
រាគោ។ នន្ទិតិ ស្ទេវ អភិនន្ទនវសេន នន្ទិ។ តណ្ហាតិ ស្ទេវ តណ្ហាយនវសេន
តណ្ហា។ សេសទ្វារេសុបិ ឯសេវ នយោ។

១០២. អហដ្ឋារមមដ្ឋារមាណុសយាតិ ឯត្ថ អហដ្ឋារេ មាណោ, មមដ្ឋារេ
តណ្ហា, ស្ទេវ មាណុសយោ។ អាសវានំ ខយញ្ញាណាយាតិ ឥទំ បុព្ពេនិវាសំ
ទិព្ពចក្កញ្ច អវត្ថា កស្មា វុត្តំ? ភិក្ខុ លោកិយធម្មំ ន បុច្ឆន្តិ, លោកុត្តរមេវ បុច្ឆន្តិ,
តស្មា បុច្ឆិតបញ្ចំយេវ កថេន្តោ ឯវមាហា។ ឯកវិស្សជ្ជិតសុត្តំ នាមេតំ,
ធិត្ថិសោធនន្តិបិស្ស នាមំ។ ឯត្ថ ហិ ចត្តារេ វេហារា បញ្ច ខន្ធ ធន ធាតុយោ ធន
អដ្ឋត្តិកពាហិរាជិ អាយតនានិ អត្ថនោ សវិញ្ញាណាកកាយោ បរេសំ
សវិញ្ញាណាកកាយោតិ ឥមេ ធន កោដ្ឋាសាវិសុទ្ធា, តស្មា “ធិត្ថិសោធនិយ” ន្តិ
វុត្តំ។ បរសមុទ្ធាវាសិត្តេវា បន អត្ថនោ ច បរស្ស ច វិញ្ញាណាកកាយំ ឯកមេវ
កត្វា ចត្វហិ អាហារេហិ សទ្ធិន្តិ ធន កោដ្ឋាសេ វទន្តិ។

ឥមេ បន ឆកោជ្ជាសា “កីតេ អធិគតំ, កិណ្ឌិតេ អធិគតំ, កធាតេ អធិគតំ, កត្តតេ អធិគតំ, កតមេតេ កិលេសា បហីនា, កតមេសំ តុំ ធម្មានំ លាភី”តិ (ចារា. ១៩៨) ឯវំវិនយនិទ្ទេសបរិយាយេន សោធនតញ្ញា។

ឯត្ថ ហិ កីតេ អធិគតន្តិ អធិគមបុច្ឆា, ឈានវិមោក្ខាធិសុ សោតាបត្តិមក្កាធិសុ វា កីតយា អធិគតំ។ កិណ្ឌិតេ អធិគតន្តិ ឧបាយបុច្ឆា។ អយញ្ញា ឯត្ថាធិប្បាយោ - កីតយា អនិច្ចលក្ខណំ ធុរំ កត្វា អធិគតំ, ធុក្ខានត្ថលក្ខណេសុ អញ្ញាតរំ វា, កីត វា សមាធិវសេន អភិធិវិសិទ្ធា, ឧទាហុ វិបស្សនាវសេន, តថា កីត រូបេ អភិធិវិសិទ្ធា, ឧទាហុ អរូបេ, កីត វា អដ្ឋត្ថំ អភិធិវិសិទ្ធា, ឧទាហុ ពហិផ្ទាតិ។ កធាតេ អធិគតន្តិ កាលបុច្ឆា, បុព្វណ្ណាមដ្ឋន្តិកាធិសុ កតវស្មី កាលេតិ វុត្ថំ ហោតិ។

កត្តតេ អធិគតន្តិ ឌីកាសបុច្ឆា, កិស្មី ឌីកាសេ, កីតត្ថិដ្ឋានេ ធិវាដ្ឋានេ រុក្ខមូលេ មណ្ឌាបេ កតវស្មី វា វិហារេតិ វុត្ថំ ហោតិ។ កតមេតេ កិលេសា បហីនាតិ បហីនកិលេសេ បុច្ឆតិ, កតវមគ្គវដ្ឋា តវ កិលេសា បហីនាតិ វុត្ថំ ហោតិ។

កតមេសំ តុំ ធម្មានំ លាភីតិ បដិលទ្ធដម្មបុច្ឆា, បឋមមក្កាធិសុ កតមេសំ តុំ ធម្មានំ លាភីតិ វុត្ថំ ហោតិ។

តស្មា ឥនានិ ចេបិ កោចិ ភិក្ខុ ឧត្តរិមនុស្សធម្មាធិគមំ ព្យាករេយ្យ, ន សោ ឯត្តាវតាវ សក្កាតញ្ញោ។ ឥមេសុ បន ធនុ ហានេសុ សោធនត្ថំ វត្ថុញ្ញោ “កីតេ អធិគតំ, កីឈានំ ឧទាហុវិមោក្ខាធិសុ អញ្ញាតរ”ន្តិ? យោ ហិ យេន អធិគតោ ធម្មោ, សោ តស្ស ចាកដោ ហោតិ។ សចេ “ឥទំ នាម មេ អធិគត”ន្តិ វទតិ, តតោ “កិណ្ឌិតេ អធិគត”ន្តិ បុច្ឆិតញ្ញោ។ អនិច្ចលក្ខណាធិសុ កី ធុរំ កត្វា,

អង្គតីសាយ វា អារម្មណ៍សុំ រូបារូបអង្គត្តពហិទ្ធាទិភេទេសុ វា ធម្មេសុ កេន
មុខេន អភិទិវិសិទ្ធាតិ? យោ ហិ យស្សភិទិវេសោ, សោ តស្ស ចាកដោ
ហោតិ។

សេច បន “អយំ នាម មេ អភិទិវេសោ, ឯវំ មយា អធិគត”ន្តិ វេទតិ, តតោ
“កតោ តេ អធិគត”ន្តិ បុច្ឆិតញោ, “កី បុព្វល្លោ, ឧទាហុ មជ្ឈន្តិកាទីសុ
អញ្ញាតវស្មី កាលេ”តិ? សព្វេសញ្ញា អត្តនា អធិគតកាលោ ចាកដោ ហោតិ។
សេច “អមុកស្មី នាម មេ កាលេ អធិគត”ន្តិ វេទតិ, តតោ “កតោ តេ អធិគត”ន្តិ
បុច្ឆិតញោ, “កី ទិវាជ្ជានេ, ឧទាហុ វត្តិជ្ជានាទីសុ អញ្ញាតវស្មី ឱកាសេ”តិ?
សព្វេសញ្ញា អត្តនា អធិគតោកាសោ ចាកដោ ហោតិ។ សេច “អមុកស្មី នាម
មេ ឱកាសេ អធិគត”ន្តិ វេទតិ, តតោ “កតមេ តេ កិលេសា បហីនា”តិ
បុច្ឆិតញោ, “កី បឋមមគ្គវដ្ឋោ, ឧទាហុ ទុតិយាទិមគ្គវដ្ឋោ”តិ? សព្វេសញ្ញា
អត្តនា អធិគតមគ្គេន បហីនកិលេសា ចាកដោ ហោតិ។

សេច “ឥមេ នាម មេ កិលេសា បហីនា”តិ វេទតិ, តតោ “កតមេសំ ត្វំ
ធម្មានំ លាភី”តិ បុច្ឆិតញោ, “កី សោតាបត្តិមគ្គស្ស, ឧទាហុ
សកទាគាមិមគ្គាទីសុ អញ្ញាតវស្ស”តិ? សព្វេសញ្ញា អត្តនា អធិគតធម្មោ
ចាកដោ ហោតិ។ សេច “ឥមេសំ នាមាហំ ធម្មានំ លាភី”តិ វេទតិ,
ឯត្តាវតាបិស្ស វេទនំ ន សទ្ធាតព្វំ។ ពហុស្សតា ហិ ឧគ្គហាបរិបុច្ឆាកុសលា ភិក្ខុ
ឥមាទិ ធម៌ ហំនាទិ សោធម៌ ឥសិក្កានិ។ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ អាគមនបដិបទា
សោធមតញ្ញា, យទិ អាគមនបដិបទា ន សុដ្ឋតិ, “ឥមាយ បដិបទាយ
លោកុត្តរធម្មា នាម ន លព្ពន្ធ”តិ អបនេតញ្ញោ។

យទិ បនស្ស អាគមនបដិបទា សុដ្ឋតិ, “ធីយវត្ថំ តីសុ សិក្ខាសុ អប្បមត្តោ
ជាភិរិយមនុយុត្តោ ចត្វសុ បច្ឆយេសុ អលត្តោ អាកាសេ ចាលិសមេន

ចេតសាវិហរតី"តិ បញ្ញាយតិ, តស្ស ភិក្ខុនោ ព្យាករណំ បដិបទាយ សន្តិ
សំសន្តតិ សមេតិ។ "សេយ្យថាបិ នាម គន្តោទកំ យមុនោទកេន សន្តិ សំសន្តតិ
សមេតិ, ឯវមេវ សុបញ្ញត្តា តេន ភគវតា សាវកានំ និព្វានគាមិនី បដិបទា
សំសន្តតិ សមេតិ និព្វានញ្ច បដិបទា ចា"តិ (ធិ. និ. ២.២៩៦) វុត្តសទិសំ ហោតិ។

អបិច ខោ ឯត្ថកេនាបិ សក្ការោ ន កាតញ្ចោ។ កស្មា? ឯកជ្ជស្ស ហិ
បុុដ្ឋនស្សបិ សតោ វិណាសវបដិបត្តិសទិសា បដិបទា ហោតិ។ តស្មា សោ
ភិក្ខុ តេហិ តេហិ ឧទាយេហិ ឧត្តាសេតញ្ចោ។ វិណាសវស្ស នាម អសនិយាបិ
មត្តកេ បតមាធាយ ភយំ វា នម្ពិតត្ថំ វា លោមហំសោ វា ន ហោតិ, បុុដ្ឋនស្ស
អប្បមត្តកេនាបិ ហោតិ។

តត្រិមាធិ វត្ថុនិ - ធិយភាណកអភយត្ថេរោ កិវ ឯកំ បិណ្ឌាចាតិកំ
បរិគ្គហេតុំ អសក្កោន្តោ ទហាវស្ស សញ្ញំ អនាសិ។ សោ តំ ឆ្ងាយមាធំ
កល្យាណំនធិមុខទ្វារេ និមុដ្ឋិត្វា ចាទេ អគ្គហេសិ។ បិណ្ឌាចាតិកោ កុម្ពីលោតិ
សញ្ញាយ មហាសទ្ធមកាសិ, តទា នំ បុុដ្ឋនោតិ សញ្ញានីសុ។
ចន្ទមុខតិស្សរាជកាលេ បន មហាវិហារេ សង្ឃត្ថេរោ វិណាសវោ
ទុព្ពលចក្ខុកោវិហារេយេវ អន្លិ។ រាជា ថេរំ បរិគ្គណ្ឌិស្សមីតិ ភិក្ខុសុ ភិក្ខុចារំ
គតេសុ អប្បសន្នោ ឧបសង្កមិត្វា សប្បោវិយ ចាទេ អគ្គហេសិ។ ថេរោ
សិលាជម្ពោវិយ និច្ចលោ ហុត្វា កោ ឯត្ថាតិ អាហា? អហំ, ភន្តេ, តិស្សោតិ។
សុគន្ធី វាយសិ នោ តិស្សាតិ? ឯវំ វិណាសវស្ស ភយំ នាម នត្ថិតិ។

ឯកច្ឆោ បន បុុដ្ឋនោបិ អតិស្វរោ ហោតិ និព្វយោ។ សោ រញ្ញានីយេន
អារម្មណេន បរិគ្គណ្ឌិតញ្ចោ។ វសភរាជាបិ ហិ ឯកំ ថេរំ បរិគ្គណ្ឌាមាធាយេ
និសីទាបេត្វា តស្ស សន្តិកេ ពាទវសាឡវំ មទ្ធមានោ និសីទិ។ មហាថេវស្ស
ខេឡោ ចលី, តតោ ថេវស្ស បុុដ្ឋនភារោ អារិក្ខតោ។ វិណាសវស្ស ហិ

រសតណ្ហា នាម សុប្បហ៊ីនា, ទិព្វេសុបិ រសេសុ និកង្គិ នាម ន ហោតិ។ តស្មា
ឥមេហិ ឧទាយេហិ បរិគ្គហេត្វា សចស្ស ភយំ វា ធម្មិតតំ វា លោមហំសោ វា
រសតណ្ហា វា ឧប្បជ្ជតិ, ន ភូ អរហាតិ អបនេតព្វោ។ សចេ បន អភិរូ អប្បម្ពី
អនុត្រាសី ហុត្វា សីហោរិយ និសីទតិ, ទិព្វាម្មណេបិ និកង្គិ ន ជនេតិ។ អយំ
ភិក្ខុ សម្បន្នវេយ្យាករណោ សមន្តា រាជរាជមហាមត្តាធិហិ បេសិតំ សក្ការំ
អរហតីតិ។

បបញ្ចស្វទិនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

ធូត្តិសោធនសុត្តរណ្ហា និដ្ឋិតា។

ក. សប្បវិសធម្មសុត្តរណ្ហា

១០៥. ឯវំ មេ សុតង្គិ សប្បវិសធម្មសុត្តំ។ តត្ថ សប្បវិសធម្មន្តិ សប្បវិសានំ
ធម្មំ។ អសប្បវិសធម្មន្តិ ចាបបុរិសានំ ធម្មំ។ ឯវំ មាតិកំ បេសិតាបិ បុន យថា
នាម មគ្គកុសលោ បុរិសោ វាមំ មុញ្ញេត្វា ទក្ខិណំ គណ្ហាតិ។ បឋមំ មុញ្ញេតតំ
កថេតិ, ឯវំ បហាតតំ ធម្មំ បឋមំ ទេសេន្តោ កតមោ ច, ភិក្ខុវេ,
អសប្បវិសធម្មាតិអាទិមាហ។ តត្ថ ឧទ្ធាកុលាតិ ខត្តិយកុលា វា
ព្រាហ្មណកុលា វា។ ឯតទេវ ហិ កុលទ្ធិយំ “ឧទ្ធាកុល” ន្តិ វុច្ឆតិ។ សោ តត្ថ
បុរោហិតិ សោ ភិក្ខុ តេសុ ភិក្ខុសុ បូជារហោ។ អន្តរំ ករិត្វាតិ អព្ពន្ធរំ កត្វា។

មហាកុលាតិ ខត្តិយកុលា វា ព្រាហ្មណកុលា វា វេស្សកុលា វា។ ឥទមេវ
ហិ កុលទ្ធិយំ “មហាកុល” ន្តិ វុច្ឆតិ។ មហាកោគកុលាតិ មហាន្តេហិ ភោគេហិ
សមន្មាគតា កុលា។ ឧទ្ធារកោគកុលាតិ ឧទ្ធារេហិ បណ្ឌិតេហិ ភោគេហិ
សម្បន្នកុលា។ ឥមស្មី បទទ្ធិយេ ចត្តារិបិ កុលានិលព្ពន្ធិ។ យត្ថ កត្ថបិ កុលេ
ជាតោ ហិ បុញ្ញពលេហិ មហាកោគោបិ ឧទ្ធារកោគោបិ ហោតិយេវ។

១០៦. យសស្សីតិ បរិវាសម្បន្នោ។ អប្បញ្ញាតាតិ រត្តិ ឱត្តសរាវិយ
សង្ឃមជ្ឈាធិសុ ន បញ្ញាយន្តិ។ អប្បសក្ខាតិ អប្បបរិវាវា។

១០៧. អារញ្ញិកោតិ សមាទិន្នអារញ្ញិកធុតង្គោ។ សេសធុតង្គសុបិ ឯសេវ
នយោ។ ឥមស្មិញ្ច សុត្ត ចាឡិយំ នវេវ ធុតង្គានិ អាគតានិ, វិត្តារេន បនេតានិ
តេរស ហោន្តិ។ តេសុ យំ វត្តព្គំ, តំ សព្ទំ សញ្ញាការេន វិសុទ្ធិមគ្គេ ធុតង្គនិធូសេ
វុត្តមេវ។

១០៨. អតម្មយតាតិ តម្មយតា វុច្ចតិ តណ្ហា, និត្តណ្ហាតិ អត្ថោ។
អតម្មយតញ្ញោវ អន្តរំ ករិត្វាតិ និត្តណ្ហាតំយេវ ការណំ កត្វា អព្ពន្ធរំ វា កត្វា,
ចិត្តេ ឧប្បាទេត្វាតិ អត្ថោ។

និរោធរាវេ យស្មា អនាគាមិឱណាសវាវ តំ សមាបត្តិ សមាបជ្ជន្តិ,
បុព្វជ្ជនស្ស សា នត្តិ, តស្មា អសប្បវិសវារោ បរិហីនោ។ ន កញ្ចំ មញ្ញាតីតិ កញ្ចំ
បុគ្គលំ តីហិ មញ្ញាធាហិ ន មញ្ញាតិ។ ន កុហិញ្ចំ មញ្ញាតីតិ កិស្មិញ្ចំ ឱកាសេ ន
មញ្ញាតិ។ ន កេនចិ មញ្ញាតីតិ កេនចិ វត្ថុធាបិ តំ បុគ្គលំ ន មញ្ញាតិ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចាសូននិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

សប្បវិសធម្មសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. សេវិតញ្ចសេវិតព្ពសុត្តវណ្ណានា

១០៩. ឯវំ មេ សុតន្តិ សេវិតញ្ចសេវិតព្ពសុត្តំ។ តត្ថ តញ្ច អញ្ញាមញ្ញំ
កាយសមាចារន្តិ អញ្ញំ សេវិតព្ពំ កាយសមាចារំ, អញ្ញំ អសេវិតព្ពំ វេទានិ,
សេវិតព្ពមេវ កេនចិ បរិយាយេន អសេវិតព្ពន្តិ, អសេវិតព្ពំ វា សេវិតព្ពន្តិ ច ន

វេទាមីតិ អត្ថោ។ វេទិសមាបារាជីសុ ឯសេវ នយោ។ ឥតិ ភគវា សត្តហិ បទេហិ
មាតិកំ វេបេត្វាវិត្តារតោ អវិភជិត្វាវ ទេសនំ និដ្ឋាបេសិ។ កស្មា?
សាវិបុត្តត្រូវស្ស ឱកាសករណាត្ថំ។

១១៣. មនោសមាបារេ មិច្ឆាទិដ្ឋិសម្មាទិដ្ឋិយោ ទិដ្ឋិបដិលាភវសេនវិសុំ អន្តំ
ហុត្វា វិភាតិ ន គហិតា។

១១៤. ចិត្តប្បាទេ អកម្មបថប្បត្តា អភិជ្ឈាទយោ វេទិតញ្ចោ។

១១៥. សញ្ញាបដិលាភវាវេ អភិជ្ឈាសហគតាយ សញ្ញាយាតិអាទីនិ
កាមសញ្ញាទីនំ ទស្សនត្ថំ វុត្តានិ។

១១៦. សព្វាពជ្ឈន្តិ សទុក្ខំ។ អបរិនិដ្ឋិតភាវាយាតិ ភវានំ
អបរិនិដ្ឋិតភាវាយ។ ឯត្ថ ច សព្វាពជ្ឈត្តភាវា នាម ចត្តារោ ហោន្តិ។ បុប្ផនោបិ
ហិ យោ តេនត្តភាវេនភវំ បរិនិដ្ឋាបេតុំ ន សក្កោតិ, តស្ស បដិសន្ធិតោ បដ្ឋាយ
អកុសលា ធម្មា វឡន្តិ, កុសលា ធម្មា ច បរិហាយន្តិ, សទុក្ខមេវ អត្តភាវំ
អភិនិព្វត្តតិ នាម។ តថា សោតាបន្នសកទាគាមិអនាគាមិនោ។
បុប្ផនាទយោ តាវ ហោន្ត, អនាគាមី កថំ សព្វាពជ្ឈំ អត្តភាវំ អភិនិព្វត្តតិ,
កថញ្ចស្ស អកុសលា ធម្មា អភិវឡន្តិ, កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិតិ។
អនាគាមីបិ ហិ សុទ្ធាវាសេ និព្វត្តោ ឧយ្យាឈិមានកប្បរុក្ខេ ឱលោកេត្វា
“អហោ សុខំ អហោ សុខ”ន្តិ ឧទានំ ឧទានេតិ, អនាគាមិនោ ភវលោភោ
ភវតណ្ហា អប្បហីនាវ ហោន្តិ, តស្ស អប្បហីនតណ្ហតាយ អកុសលា វឡន្តិ
នាម, កុសលា បរិហាយន្តិ នាម, សទុក្ខមេវ អត្តភាវំ អភិនិព្វត្តតិ,
អបរិនិដ្ឋិតភាវាយេវ ហោតិ វេទិតញ្ចោ។

អព្យាពជ្ឈន្តិ អនុក្ខំ។ អយម្បិ ចតុន្នំ ជនានំ វសេន វេទិតញ្ចោ។ យោ ហិ
បុប្ផនោបិ តេនត្ថភាវេន ភវំ បរិនិដ្ឋាបេតុំ សក្កោតិ, បុន បដិសន្ធិ ន គណ្ណាតិ,
តស្ស បដិសន្ធិគ្គហណាតោ បដ្ឋាយ អកុសលា បរិហាយន្តិ, កុសលាយេវ
វឡន្តិ, អនុក្ខមេវ អត្ថភាវំ និព្វត្តតិ, បរិនិដ្ឋិតភវាយេវ នាម ហោតិ។ តថា
សោតាបន្នសកទាតាមិអនាតាមិនោ។ សោតាបន្នាទយោ តាវ ហោន្តុ,
បុប្ផនោ កថំ អព្យាពជ្ឈអត្ថភាវំ និព្វត្តតិ, កថញ្ចស្ស
អកុសលបរិហានិអាទិនិ ហោន្តីតិ។ បុប្ផនោបិ បដិមភវិកោ តេនត្ថភាវេន
ភវំ បរិនិដ្ឋាបេតុំ សមត្តោ ហោតិ។ តស្ស អន្តរិមាលស្ស វិយ
ឯកេន្ធនចារាសហស្សំ យាតេន្តស្សបិ អត្ថភាវោ អព្យាពជ្ឈាយេវ នាម, ភវំ
បរិនិដ្ឋាបេតិយេវ នាម។ អកុសលមេវ ហាយតិ, វិបស្សនមេវ គត្តំ គណ្ណាបេតិ
នាម។

១១៩. ចក្កវិញ្ញយ្យន្តិអាទីសុ យស្មា ឯកច្ឆស្ស តស្មីយេវ រូបេ រាគាទយោ
ឧប្បជ្ឈន្តិ, អភិនន្តតិ អស្សាទេតិ, អភិនន្តន្តោ អស្សាទេន្តោ អនយព្យសនំ
ចាបុណាតិ, ឯកច្ឆស្ស ធុប្បជ្ឈន្តិ, និព្វន្តតិ វិវជ្ឈតិ, និព្វន្តន្តោ វិវជ្ឈន្តោ និព្វតិ
ចាបុណាតិ, តស្មា “តញ្ច អញ្ញមញ្ញ”ន្តិ ន វុត្តំ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

ឯវិវត្តារេន អត្ថំ អាជានេយ្យន្តិ ឯត្ថ កេ ភគវតោ ឥមស្ស ភាសិតស្ស អត្ថំ
អាជានន្តិ, កេ ន អាជានន្តីតិ? យេ តាវ ឥមស្ស សុត្តស្ស ចាឡិញ្ច អដ្ឋកថញ្ច
ឧត្តណ្ឌិត្វា តក្ករា ន ហោន្តិ, យថាវុត្តំ អនុលោមបដិបទំ ន បដិបជ្ឈន្តិ, តេ ន
អាជានន្តិ នាម។ យេ បន តក្ករា ហោន្តិ, យថាវុត្តំ អនុលោមបដិបទំ បដិបជ្ឈន្តិ,
តេ អាជានន្តិ នាម។ ឯវំ សន្តេបិ សបដិសន្ធិកានំ តាវ ធីយវត្ថំ ហិតាយ សុខាយ
ហោតុ, អប្បដិសន្ធិកានំ កថំ ហោតីតិ។ អប្បដិសន្ធិកា អនុចាទានាវិយ
ជាតវេទា បរិនិព្វាយន្តិ, កប្បសតសហស្សនម្បិ អច្ចយេន តេសំ បុន ឧក្ខំ

នាម នត្តិ។ ឥតិ ឯកំសេន តេសំយេវ ជីយរត្តំ ហិតាយ សុខាយ ហោតិ។ សេសំ
សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចស្វទិនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

សេវិតញ្ញាសេវិតព្ពសុត្តរវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ពហុធាតុកសុត្តរវណ្ណានា

១២៤. ឯវំ មេ សុតន្តិ ពហុធាតុកសុត្តរំ។ តត្ថ ភយានីតិអាទីសុ ភយន្តិ
ចិត្តត្រាសោ។ ឧបទ្ចរោតិ អនេកគ្គតាការោ។ ឧបសគ្គោតិ ឧបសដ្ឋាការោ តត្ថ
តត្ថ លគ្គនាការោ។ តេសំ ឯវំ នានត្តំ វេទិតព្ពំ - បព្ពតាទិវិសមនិស្សិតា ចោរា
ជនបទវាសិនំ បេសេន្តិ “មយំ អសុកទិវសេ នាម តុម្ហាកំ គាមំ
បហវិស្សាមា”តិ។ តំ បវត្តី សុតកាលតោ បដ្ឋាយ ភយំ សន្តាសំ អាបជ្ជន្តិ។
អយំ ចិត្តត្រាសោ នាម។ “ឥធនោ ចោរា កុបិតា អនត្ថម្បិ អារហោយ្យ”ន្តិ
ហត្ថសារំ គហេត្វា ទ្វិបទបតុប្បទេហិ សទ្ធិ អវញ្ញំ បរិសិត្វា តត្ថ តត្ថ ភូមិយំ
និបជ្ជន្តិ, ខំសមកសាទីហិ ខន្ធមានា គុម្ពន្តរានិ បរិសន្តិ, ខាល្យាកណ្តាកេ មទ្គន្តិ។
តេសំ ឯវំ វិចរន្តានំ វិក្ខិត្តភារោ អនេកគ្គតាការោ នាម។ តតោ ចោរេសុ
យថារុត្តេ ទិវសេ អនាគច្ឆន្តេសុ “តុច្ឆកសាសនំ តំ ភវិស្សតិ, គាមំ
បរិសិស្សាមា”តិ សបរិក្ខារា គាមំ បរិសន្តិ, អថ តេសំ បរិដ្ឋការំ ញាត្វា គាមំ
បរិវារេត្វា ទ្វារេ អគ្គី ទត្វា មនុស្សេ យាតេត្វា ចោរា សព្ពំ វិភវំ វិលុម្មេត្វា
គច្ឆន្តិ។ តេសុ យាតិតារសេសា អគ្គី និព្វាបេត្វា កោដ្ឋន្ទាយភិក្ខុន្ទាយាទីសុ តត្ថ
តត្ថ លគ្គិត្វា និសីទន្តិ នដ្ឋំ អនុសោចមានា។ អយំ ឧបសដ្ឋាការោ លគ្គនាការោ
នាម។

នឡាតារាតិ នឡេហិ បរិច្ឆេទា អតារា, សេសសម្ភារា បនេត្ត រុក្ខមយា
ហោត្តិ។ តិណាតារេបិ ឯសេវ នយោ។ ពាលតោ ឧប្បជ្ឈន្តិ តិ ពាលមេវ និស្សយ
ឧប្បជ្ឈន្តិ។ ពាលោ ហិ អបណ្ឌិតបុរិសោ រជ្ជំ វា ឧបរជ្ជំ វា អញ្ញំ វា បន មហន្តំ ហំ
បត្តេន្តោ កតិបយេ អត្តនា សទិសេ វិធសាបុត្តេ មហាធុត្តេ គហេត្វា “ឯថ អហំ
តុម្ពេ ឥស្សរេ ករិស្សមី” តិ បព្ពតគហនាទីនិ និស្សយ អន្តន្តេ កាមេ បហារន្តោ
ធាមរិកការំ ជាតាបេត្វា អនុបុព្វេន និគមេបិ ជនបទេបិ បហរិតិ, មនុស្សា
គេហានិ ធម្មត្វា ខេមន្តជ្ជានំ បត្តយមាតា បក្កមន្តិ, តេ និស្សយ វសន្តា ភិក្ខុបិ
ភិក្ខុនិយោបិ អត្តនោ អត្តនោ វសនជ្ជានានិ បហាយ បក្កមន្តិ។ គតគតជ្ជានេ
ភិក្ខាបិ សេនាសនម្បិ ទុល្លភំ ហោតិ។ ឯវំ ចតុន្នំ បរិសានំ ភយំ អាគតមេវ
ហោតិ។ បព្ពជិតេសុបិ ទ្វេ ពាលា ភិក្ខុ អញ្ញមញ្ញំ វិវាទំ បដ្ឋបេត្វា ចោទនំ
អារកន្តិ។ ឥតិ កោសម្ពិវាសិកានំ វិយ មហាកលហោ ឧប្បជ្ឈន្តិ, ចតុន្នំ បរិសានំ
ភយំ អាគតមេវ ហោតិ ឥតិ ឯវំ យានិ កានិចិ ភយានិ ឧប្បជ្ឈន្តិ, សព្វានិ តានិ
ពាលតោ ឧប្បជ្ឈន្តិ វេទិតព្ពានិ។

ឯតទវោចាតិ ភគវតា ធម្មទេសនា មត្តកំ អចាបេត្វាវ និដ្ឋាបិតា។
យំនូនាហំ ទសពលំ បុច្ឆិត្វា សព្ពញ្ញតញ្ញាលោនេវស្ស ទេសនាយ ចារិប្បរិ
ករេយ្យន្តិ ចិន្តេត្វា ឯតំ “កិត្តាវតា នុ ខោ, ភន្តេ” តិ អាទិវចនំ អវោច។

១២៥. អដ្ឋារសសុ ធាតុសុ អឡេកាទសធាតុយោ រូបបរិគ្គហោ,
អឡដ្ឋមកធាតុយោ អរូបបរិគ្គហោតិ រូចារូបបរិគ្គហោវ កថិតោ។ សព្វាបិ
ខន្ធវសេន បញ្ចក្ខន្ធា ហោតិ។ បញ្ចាបិ ខន្ធា ទុក្ខសច្ចំ, តេសំ សមុដ្ឋាបិកា តណ្ហា
សមុទយសច្ចំ, ឧភិន្នំ អប្បវត្តិ និរោធសច្ចំ, និរោធបជាទនា បដិបទា មគ្គសច្ចំ។
ឥតិ ចតុសច្ចកម្មជ្ជានំ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ និគ្គមនំ មត្តកំ ចាបេត្វា កថិតំ

ហោតិ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិគ្គារតោ បនេតា ធាតុយោ វិសុទ្ធិមគ្គេ កថិតាវ។
ជាធាតុ បស្សតីតិ សហា វិបស្សនាយ មគ្គោ វុត្តោ។

បដវីធាតុអាទយោ សវិញ្ញាណកកាយំ សុញ្ញតោ និស្សត្តតោ ទស្សេតុ
វុត្តោ។ តាបិ បុរិមាហិ អដ្ឋាសហិ ធាតុហិ បូរេតញ្ញា។ បូរេន្តេន
វិញ្ញាណធាតុតោ នីហរិត្វា បូរេតញ្ញា។ វិញ្ញាណធាតុ ហោសា
ចក្កវិញ្ញាណាទិវសេន ធម្មិកា ហោតិ។ តត្ថ ចក្កវិញ្ញាណធាតុយា
បរិគ្គហិតាយ តស្សា វត្ថុ ចក្កធាតុ, អារម្មណំ រូបធាតុតិ ទ្វេ ធាតុយោ
បរិគ្គហិតាវ ហោន្តិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ មនោវិញ្ញាណធាតុយា បន
បរិគ្គហិតាយ តស្សា បុរិមបច្ឆិមវសេន មនោធាតុ, អារម្មណាវសេន ធម្មធាតុតិ
ទ្វេ ធាតុយោ បរិគ្គហិតាវ ហោន្តិ។ ឥតិ ឥមាសុ អដ្ឋាសសុ ធាតុសុ
អឡេកាទសធាតុយោ រូបបរិគ្គហោតិ បុរិមនយេនេវ ឥទម្បិ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ
និគ្គមនំ មត្តកំ ចាបេត្វា កថិតំ ហោតិ។

សុខធាតុតិអាទីសុ សុខញ្ច តំ និស្សត្តសុញ្ញតជ្ជេន ធាតុ ចាតិ សុខធាតុ។
ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ ឯត្ថ ច បុរិមា ចតស្សោ ធាតុយោ សប្បដិបក្កវសេន
គហិតា, បច្ឆិមា ទ្វេ សវិក្ខកវសេន។ អវិភូតភាវេន ហិ ឧបេក្ខាធាតុ
អវិជ្ជាធាតុយា សវិក្ខា។ ឯត្ថ ច សុខទុក្ខធាតុសុ បរិគ្គហិតាសុ
កាយវិញ្ញាណធាតុ បរិគ្គហិតាវ ហោតិ, សេសាសុ បរិគ្គហិតាសុ
មនោវិញ្ញាណធាតុ បរិគ្គហិតាវ ហោតិ។ ឥមាបិ ធន ធាតុយោ ហោជ្ជា
អដ្ឋាសហិយេវ បូរេតញ្ញា។ បូរេន្តេន ឧបេក្ខាធាតុតោ នីហរិត្វា បូរេតញ្ញា។ ឥតិ
ឥមាសុ អដ្ឋាសសុ ធាតុសុ អឡេកាទសធាតុយោ រូបបរិគ្គហោតិ
បុរិមនយេនេវ ឥទម្បិ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ និគ្គមនំ មត្តកំ ចាបេត្វា កថិតំ
ហោតិ។

កាមធាតុអាជីនំ ទ្វេធាវិតក្កេ (ម. និ. ១.២០៦) កាមវិតក្កាជីសុ វុត្តនយេនេវ
អត្ថោ វេទិតញ្ចា។ អភិធម្មេបិ “តត្ថ កតមា កាមធាតុ, កាមបដិសំយុត្តោ
តក្កោវិតក្កោ” តិអាទិនា (វិភ. ១៨២) នយេនេវ ឯតាសំ វិត្តារោ អាគតោយេវ។
ឥមាបិ ធន ធាតុយោ ហេជ្ជា អជ្ឈារសហិយេវ បូរេតញ្ចា។ បូរេន្តេន កាមធាតុតោ
និហរិត្វា បូរេតញ្ចា។ ឥតិ ឥមាសុ អជ្ឈារសសុ ធាតុសុ អឡេកានសធាតុយោ
រូបបរិក្កហោតិ បុរិមនយេនេវ ឥទម្បិ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ និក្កមនំ មត្តកំ
ចាបេត្វា កថិតំ ហោតិ។

កាមធាតុអាជីសុ បញ្ចា កាមាវចរក្ខន្ធា កាមធាតុ នាម, បញ្ចា
រូចាវចរក្ខន្ធា រូបធាតុ នាម, ចត្តារោ អរូចាវចរក្ខន្ធា អរូបធាតុ នាម។
អភិធម្មេ បន “តត្ថ កតមា កាមធាតុ, ហេជ្ជតោ អវីចិនិយំ បរិយន្តំ
ករិត្វា” តិអាទិនា (វិភ. ១៨២) នយេន ឯតាសំ វិត្តារោ អាគតោយេវ។ ឥមាបិ
តិស្សោ ធាតុយោ ហេជ្ជា អជ្ឈារសហិយេវ បូរេតញ្ចា។ បូរេន្តេន កាមធាតុតោ
និហរិត្វា បូរេតញ្ចា។ ឥតិ ឥមាសុ អជ្ឈារសសុ ធាតុសុ អឡេកានសធាតុយោ
រូបបរិក្កហោតិ បុរិមនយេនេវ ឥទម្បិ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ និក្កមនំ មត្តកំ
ចាបេត្វា កថិតំ ហោតិ។

សង្ខតាតិ បច្ចយេហិ សមាគន្ធា កតា, បញ្ចន្តំ ខន្ធនមេតំ អធិវចនំ។ ន
សង្ខតា អសង្ខតា។ និព្ពានស្សេតំ អធិវចនំ។ ឥមាបិ ទ្វេ ធាតុយោ ហេជ្ជា
អជ្ឈារសហិយេវ បូរេតញ្ចា។ បូរេន្តេន សង្ខតធាតុតោ និហរិត្វា បូរេតញ្ចា។ ឥតិ
ឥមាសុ អជ្ឈារសសុ ធាតុសុ អឡេកានសធាតុយោ រូបបរិក្កហោតិ
បុរិមនយេនេវ ឥទម្បិ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ និក្កមនំ មត្តកំ ចាបេត្វា កថិតំ
ហោតិ។

១២៦. អដ្ឋត្ថិកពាហិរាជិតិ អដ្ឋត្ថិកានិ ច ពាហិរាជិ ច។ ឯត្ថ ហិ
ចក្ខុអាជិនិ អដ្ឋត្ថិកានិ ធិ, រូបាជិនិ ពាហិរាជិ ធិ។ ឥធាបិ ជាតាតិ បស្សតីតិ
សហវិបស្សនាយ មគ្គោ កថិតោ។

ឥមស្មី សតិ ឥន្ទ្រិអាទិ មហាតណ្ហាសដ្ឋយេ វិត្តាវិតមេ។

១២៧. អដ្ឋានន្តិ ហេតុបដិក្ខេចោ។ អនវកាសោតិ បច្ចយបដិក្ខេចោ។
ឧគយេនាបិ ការណាមេវ បដិក្ខេបតិ។ ការណាញ៉ា តទាយត្តវុត្តិកាយ អត្តនោ
ជលស្ស ហ្មានន្តិ ច អវកាសោតិ ច វុច្ចតិ។ យន្តិ យេន ការណោន។
ទិដ្ឋិសម្បន្នោតិ មគ្គទិដ្ឋិយា សម្បន្នោ សោតាបន្នោ អរិយសាវកោ។ កញ្ចិ
សម្ពាវន្តិ ចតុក្កមកេសុ សម្ពាវន្តិសម្ពាវេសុ កញ្ចិ ឯកសម្ពាវម្បិ។ និច្ចតោ
ឧបគច្ឆយ្យាតិ និច្ចោតិ គណ្ហោយ្យ។ នេតំ ហ្មានំវិជ្ជតីតិ ឯតំ ការណំ នត្ថិ ន
ឧបលព្ពតិ។ យំ បុព្វដ្ឋនោតិ យេន ការណោន បុព្វដ្ឋនោ។ ហ្មានមេតំវិជ្ជតីតិ ឯតំ
ការណំ អតិ។ សស្សតទិដ្ឋិយា ហិ សោ តេក្ខមកេសុ សម្ពាវន្តិសម្ពាវេសុ កញ្ចិ
សម្ពាវំ និច្ចតោ គណ្ហោយ្យាតិ អតោ។ ចតុត្ថក្ខមកសម្ពាវា បនតេជុស្សនត្តា
ទិវសំ សន្តត្តោ អយោគុឡោវិយ មក្ខិកានំទិដ្ឋិយា វា អញ្ញេសំ វា អកុសលានំ
អារម្មណំ ន ហោន្តិ។ ឥមីនា នយេន កញ្ចិ សម្ពាវំ សុខតោតិអាទិសុបិ អតោ
វេទិតញោ។

សុខតោ ឧបគច្ឆយ្យាតិ “ឯកន្តសុខំ អត្តា ហោតិ អរោគោ បរំ មរណា”តិ
(ម. និ. ៣.២០, ២២) ឯវំ អត្តទិដ្ឋិវសេន សុខតោ តាហំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។
ទិដ្ឋិវិប្បយុត្តចិត្តេន បន អរិយសាវកោ បរិឡាហាទិត្តតោ បរិឡាហាវុបសមត្ថំ
មត្តហត្ថិ បរិត្តាសិតោវិយ, ចោក្ខព្រាហ្មណោវិយ ច ក្ខេបំ កញ្ចិ សម្ពាវំ
សុខតោ ឧបគច្ឆតិ។ អត្តវារេ កសិណាទិបណ្ឌិតិសង្កហត្ថំ សម្ពាវន្តិ អវត្តា
កញ្ចិ ធម្មន្តិវុត្តំ។ ឥធាបិ អរិយសាវកស្ស ចតុក្កមកវសេន វេទិតញោ,

បុព្វជនស្ស តេត្វមករសេនេ។ សត្តារេសុ អរិយសាវកស្សបិ
តេត្វមករសេនេ បរិច្ឆេទោវដ្តតិ។ យំ យញ្ញំ បុព្វជនោ គណ្ហាតិ, តតោ តតោ
អរិយសាវកោ គាហំវិនិវេសតិ។ បុព្វជនោ ហិ យំ យំ និច្ចំ សុខំ អត្តាតិ
គណ្ហាតិ, តំ តំ អរិយសាវកោ អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តាតិ គណ្ហាតោ តំ គាហំ
វិនិវេសតិ។

១២៨. មាតវន្តិអាទិសុ ជនិការំ មាតា, ជនកោ បិតា, មនុស្សភូតោវ
ខីណាសវោ អរហនិ អធិប្បតោ។ កី បន អរិយសាវកោ អញ្ញំ ជីវិតា
វោរោមេយ្យតិ? ឯតម្បិ អដ្ឋានំ។ សចេបិ ហិ ភវន្តរគតំ អរិយសាវកំ អត្តនោ
អរិយភារំ អជានន្តម្បិ កោចិ ឯវំ វទេយ្យ “ឥមំ កុន្តកិបិល្លិកំ ជីវិតា
វោរោមេត្វា សកលចក្កវាឡ្យ គព្វេ ចក្កវត្តិវន្តំ បដិបជ្ជាហិ” តិ, នេវ សោ តំ ជីវិតា
វោរោមេយ្យ។ អថាបិ នំ ឯវំ វទេយ្យ “សចេ ឥមំ ន យាតេស្សសិ, សីសំ តេ
និច្ចិស្សមា” តិ។ សីសមេវស្ស និទ្ទេយ្យ, ន ច សោ តំ យាតេយ្យ។ បុព្វជនភាវស្ស
បន មហាសាវន្តភាវនស្សនត្ថំ អរិយសាវកស្ស ច ពលទីបនត្ថមេតំ វុត្ថំ។
អយញ្ញេត្ថ អធិប្បាយោ - សាវន្នោ បុព្វជនភាវោ, យត្រ ហិ នាម បុព្វជនោ
មាតុយាតាទីនិបិ អាណន្តិយានិ ករិស្សតិ។ មហាពាលោ ច អរិយសាវកោ, យោ
ឯតានិ កម្មានិ ន ករោតីតិ។

ទុដ្ឋចិត្តោតិ វេកចិត្តេន បទុដ្ឋចិត្តោ។ លោហិតំ ឧប្បាទេយ្យតិ
ជីវមានកសរីរេ ឧទ្ធកមក្ខិកាយ បិវនមត្តម្បិ លោហិតំ ឧប្បាទេយ្យ។ សង្ឃំ
ភិទ្ទេយ្យតិ សមានសំវាសកំ សមានសីមាយ បិតំ បញ្ចហិ ការលោហិ សង្ឃំ
ភិទ្ទេយ្យ។ វុត្ថញ្ញេតំ “បញ្ចហុចាលិ អាការេហិ សង្ឃោ ភិទ្ធីតិ។ កម្មេន ឧទ្ទេសេន
វោហរន្តោ អនុស្សាវនេន សលាកក្កាហោនា” តិ (បរិ. ៤៥៨)។

តត្ថ កម្មនាតិ អបលោកនាទីសុ ចតុសុ កម្មសុ អញ្ញាតវេន កម្មន។
ឧទ្ទេសនាតិ បញ្ចសុ ចាតិមោក្ខឧទ្ទេសសុ អញ្ញាតវេន ឧទ្ទេសន។ វោហារន្តោតិ
កថយន្តោ, តាហិ តាហិ ឧប្បត្តិហិ អធម្មំ ធម្មាតិអាទិនិ អជ្ឈាស ភេទករវត្ថុនិ
ទីបេន្តោ។ អនុស្សាវនេនាតិ ននុ តុម្ហេ ជានាថ មយ្ហំ ឧទ្ធាកុលា បព្ពជិតភារំ
ពហុស្សុតភារញ្ច, មាទិសោ នាម ឧទ្ធម្មំ ឧត្តិនយំ សត្តសាសនំ គាហោយ្យាតិ
ចិត្តម្បិ ឧប្បាទេតុំ តុម្ហាកំ យុត្តំ, កី មយ្ហំ អរិចី និលុប្បលវនំវិយ សីតលោ, កី
អហំ អចាយតោ ន ភាយាមីតិអាទិនា នយេន កណ្តាមូលេ វចីភេទំ កត្វា
អនុស្សាវនេន។ សលាកក្កាហោនាតិ ឯវំ អនុស្សាវេត្វា តេសំ ចិត្តំ ឧបត្ថម្ភត្វា
អនិវត្តិធម្មេ កត្វា “គណ្ណាថ ឥមំ សលាក”ន្តិ សលាកក្កាហោន។

ឯត្ថ ច កម្មមេវ ឧទ្ទេសោ វា បមាណំ, វោហារាអនុស្សាវនេសលាកក្កាហោ បន
បុព្ពភាគា។ អជ្ឈាសវត្ថុទីបនវសេន ហិ វោហារន្តេន តត្ថ រុចិជននត្ថំ
អនុស្សាវេត្វា សលាកាយ គាហិតាយមិ អភិន្នោវ ហោតិ សង្ឃោ។ យទា បន
ឯវំ ចត្តារោ វា អតិវេកា វា សលាកំ គាហេត្វា អាវេណិកំ កម្មំ វា ឧទ្ទេសំ វា
ករោន្តិ, តទា សង្ឃោ ភិក្ខុ នាម ហោតិ។ ឯវំ ទិដ្ឋិសម្បន្នោ បុគ្គលោ សង្ឃំ
ភិក្ខុយ្យាតិ នេតំ ហំនំវិជ្ជតិ។ ឯត្តាវតា មាតុយាតាទិនិ បញ្ច អានន្តិយកម្មានិ
ទស្សីតានិ ហោន្តិ, យានិ បុថុជ្ជនោ ករោតិ, ន អរិយសាវកោ, តេសំ អាវិការវត្ថំ

-

កម្មតោ ធូរតោ ចេវ, កប្បជ្ជិតិយតោ តថា;
ចាកសាធារណាទីហិ, វិញ្ញាតញ្ចោ វិនិច្ឆយោ។

តត្ថ កម្មតោ តាវ - ឯត្ថ ហិ មនុស្សភូតស្សេវ មនុស្សភូតំ មាតរំ វា បិតរំ
វា អបិ បរិវត្តលិដ្ឋំ ជីវិតា វោរោបេន្តស្ស កម្មំ អានន្តិយំ ហោតិ, តស្ស វិចាកំ
បដិពាហិស្សមីតិ សកលចក្កវាជ្ឈំ មហាចេតិយប្បមាណោហិ កញ្ចនដូបេហិ

បូរេត្វាបិ សកលចក្កវាឡំ បូរេត្វា និសិន្នតិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វាបិ
ពុទ្ធស្ស ភគវតោ សង្ឃាជិកណ្ណំ អមុញ្ញោន្តរិច្ឆិត្វាបិ កាយស្ស ភេទា
និរយមេវ ឧបបជ្ជតិ។ យោ បន សយំ មនុស្សក្ខតោ តិរច្ឆានក្ខតំ មាតរំ វា បិតរំ
វា, សយំ វា តិរច្ឆានក្ខតោ មនុស្សក្ខតំ, តិរច្ឆានោយេវ វា តិរច្ឆានក្ខតំ ជីវិតា
វោរោបេតិ, តស្ស កម្មំ អានន្តរិយំ ន ហោតិ, ភារិយំ បន ហោតិ, អានន្តរិយំ
អាហារេវ តិជ្ជតិ។ មនុស្សជាតិកាន់ បន វសេន អយំ បញ្ញោ កថិតោ។

តត្ថ ឯឡកចតុក្កំ សង្គាមចតុក្កំ ចោរចតុក្កញ្ច កថេតព្វំ។ ឯឡកំ
មារេមីតិ អភិសន្និធាបិ ហិ ឯឡកដ្ឋានេ បិតំ មនុស្សោ មនុស្សក្ខតំ មាតរំ វា
បិតរំ វា មារេន្តោ អានន្តរិយំ ដុសតិ។ ឯឡកាភិសន្និធា បន
មាតាបិតាអភិសន្និធា វា ឯឡកំ មារេន្តោ អានន្តរិយំ ន ដុសតិ។
មាតាបិតាអភិសន្និធា មាតាបិតរោ មារេន្តោ ដុសតេវ។ ឯសេវ នយោ
ឥតវស្មិម្បិ ចតុក្កទ្វយេ។ យថា ច មាតាបិតុសុ, ឯវំ អរហន្តេបិ ឯតានិ ចតុក្កានិ
វេទិតញ្ចានិ។

មនុស្សអរហន្តមេវ មារេត្វា អានន្តរិយំ ដុសតិ, ន យក្ខក្ខតំ។ កម្មំ បន
ភារិយំ, អានន្តរិយសទិសមេវ។ មនុស្សអរហន្តស្ស ច បុគ្គលកាលយេវ
សត្តប្បហារេ វាវិសេ វា ទិន្នេបិ យទិ សោ អរហត្តំ បត្វា តេនេវ មរិតិ,
អរហន្តយាតោ ហោតិយេវ។ យំ បន បុគ្គលកាលេ ទិន្នំ ទានំ អរហត្តំ បត្វា
បរិភូញ្ចតិ, បុគ្គលស្សេវ ទិន្នំ ហោតិ។ សេសអរិយបុគ្គលេ មារេន្តស្ស
អានន្តរិយំ នត្ថិ។ កម្មំ បន ភារិយំ, អានន្តរិយសទិសមេវ។

លោហិតុប្បាទេ តថាគតស្ស អភេទ្គកាយតាយ បរុបក្កមេន ចម្មច្ឆេទំ
កត្វា លោហិតបក្សវណំ នាម នត្ថិ។ សរីរស្ស បន អន្តោយេវ ឯកស្មីយេវ
ហិ នេ លោហិតំ សមោសរតិ។ ទេវទត្តេន បរិទ្ធសិលតោ ភិដ្ឋិត្វា គតា

សកលីកាបិ តថាគតស្ស ចាទន្តំ បហវិ, ជេសុនា បហាដោរិយ ចានោ
អន្តោលោហិតោយេវ អហោសិ។ តថា ករោន្តស្ស អានន្តរិយំ ហោតិ។ ជីវកោ
បន តថាគតស្ស រុចិយា សត្តកេន ចម្ពំ ជិន្និត្វា តម្ហា ឋានា ទុដ្ឋលោហិតំ
និហវិត្វា ជាសុមកាសិ, តថា ករោន្តស្ស បុញ្ញកម្មមេវ ហោតិ។

អថ យេ ច បរិនិព្វុតេ តថាគតេ ចេតិយំ ភិន្នន្តិ, ពោធិំ ជិន្នន្តិ ឆាតុម្ហិ
ឧបក្កមន្តិ, តេសំ កី ហោតីតិ? ភារិយំ កម្ពំ ហោតិ អានន្តរិយសទិសំ។
សឆាតុកំ បន ជ្វបំ វា បដិមំ វា ពាធមានំ ពោធិសាខំ ជិន្នតុំ វដ្ឋតិ។ សចេបិ តត្ថ
និលីនា សកុណា ចេតិយេ វច្ឆំ ចាតេន្តិ, ជិន្នតុំ វដ្ឋតិយេវ។ បរិភោគចេតិយតោ
ហិ សរីរចេតិយំ មហាន្តតវំ។ ចេតិយវត្ថុំ ភិន្និត្វា កច្ឆន្តំ ពោធិមូលម្សិ ជិន្និត្វា
ហវិតុំ វដ្ឋតិ។ យា បន ពោធិសាខា ពោធិយវំ ពាធិតិ, តំ គេហវក្ខណាត្ថំ ជិន្នតុំ ន
លភតិ, ពោធិអត្តញ្ញំ គេហំ, ន គេហត្ថាយ ពោធិ។ អាសនយវេបិ ឯសេវ នយោ។
យស្មី បន អាសនយវេ ឆាតុ និហិតា ហោតិ, តស្ស វក្ខណាត្ថាយ ពោធិសាខំ
ជិន្នតុំ វដ្ឋតិ។ ពោធិជគ្គនត្ថំ ឱដោហវណសាខំ វា បូតិដ្ឋានំ វា ជិន្នតុំ វដ្ឋតិយេវ,
ភគវតោ សរីរបដិជគ្គនេវិយ បុញ្ញម្សិ ហោតិ។

សង្ឃកេនេ សីមជ្ឈកសង្ឃេ អសន្និបតិតេ វិសុំ បរិសំ គហេត្វា
កតវេហារាណុស្សវេន-សលាកក្កាហស្ស កម្ពំ វា ករោន្តស្ស, ឧទ្ទេសំ វា
ឧទ្ទិសន្តស្ស កេនោ ច ហោតិ អានន្តរិយកម្មញ្ញ។ សមគ្គសញ្ញាយ បន វដ្ឋតីតិ
កម្ពំ ករោន្តស្ស កេនោវ ហោតិ, ន អានន្តរិយកម្មំ, តថា នវតោ ឧនបរិសាយំ។
សព្វន្តិមេន បរិច្ឆេនេន នវន្តំ ជនានំ យោ សង្ឃំ ភិន្នតិ, តស្ស អានន្តរិយកម្មំ
ហោតិ។ អនុវត្តកានំ អធម្មវាទិនំ មហាសាវដ្ឋកម្មំ។ ធម្មវាទិនោ បន អនវដ្ឋា។

តត្ថ នវន្តមេវ សង្ឃកេនេ ៩ទំ សុត្ថំ - “ឯកតោ ឧបាសិ ចត្តារោ ហោន្តិ,
ឯកតោ ចត្តារោ, នវមោ អនុស្សវេតិ, សលាកំ គាហេតិ ‘អយំ ធម្មោ អយំ

វិនយោ ឥទំ សត្តសាសនំ, ឥទំ គណ្ណាជ, ឥមំ រោចថា'តិ, ឯវំ ខោ, ឧចាលិ,
សង្ឃរាជិ ចេវ ហោតិ សង្ឃភេទោ ច។ នវន្នំ វា, ឧចាលិ, អតិរេកនវន្នំ វា
សង្ឃរាជិ ចេវ ហោតិ សង្ឃភេទោ ចា"តិ (ចូឡវ. ៣៥១)។ ឯតេសុ បន បញ្ចសុ
សង្ឃភេទោ វចីកម្មំ, សេសានិ កាយកម្មានីតិ។ ឯវំ កម្មតោ វិញ្ញាតញ្ចោ
វិនិច្ឆយោ។

ធារតោតិ សញ្ញានេវ ចេតានិ កាយធារតោបិ វចីធារតោបិ សមុជ្ឈហន្តិ។
បុរិមានិ បនេត្ត ចត្តារិ អាណត្តិកវិជ្ជាមយបយោគវសេន វចីធារតោ
សមុជ្ឈហិតាបិ កាយធារមេវ បូរេន្តិ, សង្ឃភេទោ ហត្ថមុទ្ធាយ ភេទំ ករោន្តស្ស
កាយធារតោ សមុជ្ឈហិតាបិ វចីធារមេវ បូរេនីតិ។ ឯវមេត្ត ធារតោបិ
វិញ្ញាតញ្ចោ វិនិច្ឆយោ។

កប្បជ្ជិតិយតោតិ សង្ឃភេទោយេវ ចេត្ត កប្បជ្ជិតិយោ។ សណ្ឋាហន្តេ ហិ
កប្ប កប្បវេមជ្ឈេ វា សង្ឃភេទំ កត្វា កប្បវិទាសេយេវ មុច្ចតិ។ សចេបិ ហិ
ស្មេវ កប្បា វិនស្សិស្សតីតិ អន្ធិ សង្ឃភេទំ ករោតិ, ស្មេវ មុច្ចតិ, ឯកទិវសមេវ
និរយេ បច្ចតិ។ ឯវំ ករណំ បន នត្តិ។ សេសានិ ចត្តារិ កម្មានិ អានន្តរិយានេវ
ហោន្តិ, ន កប្បជ្ជិតិយានីតិ ឯវមេត្ត កប្បជ្ជិតិយតោបិ វិញ្ញាតញ្ចោ វិនិច្ឆយោ។

ចាកតោតិ យេន ច បញ្ចាបេ'តានិ កម្មានិ កតានិ ហោន្តិ, តស្ស
សង្ឃភេទោយេវ បដិសន្ធិវសេន វិបច្ចតិ, សេសានិ “អហោសិកម្មំ, នាហោសិ
កម្មវិចាកោ”តិ ឯវមាធិសុ សង្ឃំ គច្ឆន្តិ។ សង្ឃស្ស ភេទាការេ
លោហិតុប្បាទោ, តទភារេ អវហន្តយាតោ, តទភារេ ច សចេ បិតា សីលវា
ហោតិ, មាតា ទុស្សីលា, នោ វា តថា សីលវតី, បិតុយាតោ បដិសន្ធិវសេន
វិបច្ចតិ។ សចេ មាតាបិតុយាតោ, ធូសុបិ សីលេន វា ទុស្សីលេន វា សមាទេសុ

មាតុយាតោ បដិសន្ធិវសេនវិបដ្ឋតិ។ មាតា ហិ ទុក្ខរការីនី ពហូបការា ច
បុត្តានន្តិ វេមេត្ថ ចាកតោបិ វិញ្ញាតញ្ចោ វិនិច្ឆយោ។

សាធារណាធិប៉ាតិ បុរិមានិ ចត្តារិ សព្ពេសម្បិ គហជ្ឈបព្ពជិតានំ
សាធារណានិ។ សង្ឃកេនោ បន “ន ខោ, ឧចាលិ ភិក្ខុនី, សង្ឃំ ភិក្ខុតិ, ន
សិក្ខុមាណា, ន សាមណោរោ, ន សាមណេរី, ន ឧចាសកោ, ន ឧចាសិកា សង្ឃំ
ភិក្ខុតិ, ភិក្ខុ ខោ, ឧចាលិ, បកតត្ថោ សមាណសំវាសកោ សមាណសីមាយំ បិតោ
សង្ឃំ ភិក្ខុតិ” តិ (ចូឡវ. ៣៥១) វចនតោ វុត្តប្បការស្ស ភិក្ខុនោវ ហោតិ, ន
អញ្ញស្ស, តស្មា អសាធារណោ។ អាទិសទ្ធនេន សព្ពេបិ តេ ទុក្ខវេទនាសហគតា
នោសមោហសម្បយុត្តា ចាតិ វេមេត្ថ សាធារណាធិប៉ាបិ វិញ្ញាតញ្ចោ
វិនិច្ឆយោ។

អញ្ញំ សត្តារន្តិ “អយំ មេ សត្តា សត្តកិច្ចំ កាតុំ អសមត្ថោ” តិ ភវន្តវេបិ
អញ្ញំ តិត្តករំ “អយំ មេ សត្តា” តិ វេមេត្ថ គណ្ណោយ្យ, នេតំ ហំនំ វិជ្ជតីតិ អត្ថោ។

១២៩. ឯកិស្សា លោកធាតុយាតិ ទសសហស្សិលោកធាតុយា។ តីណិ ហិ
ខេត្តានិ ជាតិខេត្តំ អាណាខេត្តំ វិសយខេត្តំ។ តត្ថ ជាតិខេត្តំ នាម ទសសហស្សិ
លោកធាតុ។ សា ហិ តថាគតស្ស មាតុកុដ្ឋឌីក្កមនកាលេ និក្ខមនកាលេ
សម្ពោធិកាលេ ធម្មចក្កប្បវត្តនេ អាយុសន្ធារោស្សន្ធលេ បរិនិព្វានេ ច កម្សតិ។
កោដិសតសហស្សចក្កវាឡំ បន អាណាខេត្តំ នាម។
អាជានាជិយមោរបរិត្តធនគ្គបរិត្តរតនបរិត្តាធិនញ្ញំ ឯត្ថ អាណា វត្តតិ។
វិសយខេត្តស្ស បន បរិមាណំ នត្ថិ។ ពុទ្ធានញ្ញំ “យាវតកំ ញ្ញាណំ តាវតកំ
នេយ្យំ, យាវតកំ នេយ្យំ តាវតកំ ញ្ញាណំ, ញ្ញាណបរិយន្តិកំ នេយ្យំ
នេយ្យបរិយន្តិកំ ញ្ញាណ” តិ (បដិ. ម. ៣.៥) វចនតោ អវិសយោ នាម នត្ថិ។

ឥសេសុ បន តីសុ ខេត្តសុ វេបេត្វា ឥមំ ចក្កវាឡំ អញ្ញាស្មី ចក្កវាឡេ ពុទ្ធា
ឧប្បជ្ឈន្តិតិ សុត្តំ នត្ថិ, ន ឧប្បជ្ឈន្តិតិ បន អត្ថិ។ តីណិ បិដកានិ វិនយបិដកំ
សុត្តន្តបិដកំ អភិធម្មបិដកំ, តិសេស្វា សង្កឹតិយោ មហាកស្សបត្ថេរស្ស សង្កឹតិ,
យសត្ថេរស្ស សង្កឹតិ, មោគ្គលីបុត្តតិស្សត្ថេរស្ស សង្កឹតិ។ ឥមា តិសេស្វា
សង្កឹតិយោ អារុឡេ តេបិដកេ ពុទ្ធវចនេ ឥមំ ចក្កវាឡំ មុញ្ញេត្វា អញ្ញត្ថ ពុទ្ធា
ឧប្បជ្ឈន្តិតិ សុត្តំ នត្ថិ, ន ឧប្បជ្ឈន្តិតិ បន អត្ថិ។

អបុព្វំ អចរិមន្តិ អបុរេ អបច្ឆា។ ឯកតោ ន ឧប្បជ្ឈន្តិ, បុរេ វា បច្ឆា វា
ឧប្បជ្ឈន្តិតិ វុត្តំ ហោតិ។ តត្ថ ហិ ពោធិបល្លង្កេ ពោធិ អប្បត្វា ន ឧដ្ឋហិស្សាមីតិ
និសិន្នកាលតោ បដ្ឋាយ យាវ មាតុកុច្ឆិស្មី បដិសន្ធិគ្គហណំ, តាវ បុព្វេតិ ន
វេទិតព្វំ។ ពោធិសត្វស្ស ហិ បដិសន្ធិគ្គហណោន
ធនសហស្សចក្កវាឡំ កម្មនេនេវ ខេត្តបរិគ្គហោ កតោ, អញ្ញាស្ស ពុទ្ធស្ស
ឧប្បត្តិ និវាវិតាវ ហោតិ។ បរិនិព្វានកាលតោ បដ្ឋាយ យាវ សាសបមត្តា ឆាតុ
តិដ្ឋតិ, តាវ បច្ឆាតិ ន វេទិតព្វំ។ ឆាតុសុ ហិ បិសាសុ ពុទ្ធា បិសាវ ហោន្តិ។ តស្មា
ឯត្ថន្តរេ អញ្ញាស្ស ពុទ្ធស្ស ឧប្បត្តិ និវាវិតាវ ហោតិ។ ឆាតុបរិនិព្វានេ បន ជាតេ
អញ្ញាស្ស ពុទ្ធស្ស ឧប្បត្តិ ន និវាវិតា។

តីណិ ហិ អន្តរធានានិ នាម បរិយត្តិអន្តរធានំ, បដិវេធអន្តរធានំ,
បដិបត្តិអន្តរធានន្តិ។ តត្ថ បរិយត្តិតិ តីណិ បិដកានិ។ បដិវេធនាតិ
សច្ចបដិវេធា។ បដិបត្តិតិ បដិបទា។ តត្ថ បដិវេធា ច បដិបត្តិ ច ហោតិបិ ន
ហោតិបិ។ ឯកស្មីញ្ញិ កាលេ បដិវេធជរាភិក្ខុ ពហូ ហោន្តិ, ឯសោភិក្ខុ
បុព្វជ្ឈនោតិ អង្គុលី បសារេត្វា ឧស្សេតញ្ញោ ហោតិ។ ឥមស្មីយេវ ធិបេ ឯកវារេ
បុព្វជ្ឈនភិក្ខុ នាម នាហោសិ។ បដិបត្តិប្បិកាបិ កទាចិ ពហូ ហោន្តិ កទាចិ

អប្បា។ ឥតិ បដិវេជោ ច បដិបត្តិ ច ហោតិបិ ន ហោតិបិ, សាសនដ្ឋិតិយា បន
បរិយត្តិ បមាណំ។

បណ្ឌិតោ ហិ តេបិជកំ សុត្វា ទ្វេបិ បូរេតិ។ យថា អម្ពានំ ពោធិសត្តោ
អាឡាវស្ស សន្តិកេ បញ្ចាភិញ្ញា សត្ត ច សមាបត្តិយោ និព្វត្តត្វា
នេវសញ្ញាធាសញ្ញាយតនសមាបត្តិយា បរិកម្មំ បុច្ឆិ, សោ ន ជាធាមីតិ អាហ។
តតោ ឧទកស្ស សន្តិកំ កត្វា អធិកតំ វិសេសំ សំសន្នេត្វា
នេវសញ្ញាធាសញ្ញាយតនស្ស បរិកម្មំ បុច្ឆិ, សោ អាចិត្តិ, តស្ស
វេចនសមនន្តរមេវ មហាសត្តោ តំ សម្មាទេសិ, វេមេវ បញ្ញាវា ភិក្ខុ បរិយត្តិ
សុត្វា ទ្វេបិ បូរេតិ។ តស្មា បរិយត្តិយា បិតាយ សាសនំ បិតំ ហោតិ។

យថា បន សា អន្តរឆាយតិ, តថា បឋមំ អភិធម្មបិដកំ នស្សតិ។ តត្ថ
បដ្ឋានំ សព្វបឋមំ អន្តរឆាយតិ, អនុក្កមេន បច្ឆា ធម្មសង្គហោ, តស្មី
អន្តរហិតេ ឥតវេសុ ទ្វីសុ បិដកេសុ បិតេសុ សាសនំ បិតមេវ ហោតិ។ តត្ថ
សុត្តន្តបិដកេ អន្តរឆាយមាទេ បឋមំ អង្គត្រ័យនិកាយោ ឯកាទសកតោ
បដ្ឋាយ យាវ ឯកកា អន្តរឆាយតិ, តទនន្តរំ សំយុត្តនិកាយោ
ចក្កបេយ្យាលតោ បដ្ឋាយ យាវ ឱយតរណា អន្តរឆាយតិ, តទនន្តរំ
មជ្ឈិមនិកាយោ ឥន្ទ្រិយភាវនតោ បដ្ឋាយ យាវ មូលបរិយាយា អន្តរឆាយតិ,
តទនន្តរំ ធិបនិកាយោ ទសុត្តរតោ បដ្ឋាយ យាវ ព្រហ្មជាលា អន្តរឆាយតិ។
ឯកិស្សាបិ ទិដ្ឋម្បិ កាថានំ បុច្ឆា អន្តានំ កច្ឆតិ, សាសនំ ធាវេតុំ ន សក្កាតិ
សភិយបុច្ឆា (សុ. និ. សភិយសុត្តំ) វិយ អាឡាវកបុច្ឆា (សុ. និ. អាឡាវកសុត្តំ; សុ.
និ. ១.២៤២) វិយ ច។ ឯតា កិវ កស្សបពុទ្ធកាលិកា អន្តរា សាសនំ ធាវេតុំ
ធាសក្ខីសុ។

ធ្វើសុ បន បិដកេសុ អន្តរហិតេសុបិ វិនយបិដកេ បិតេ សាសនំ តិដ្ឋតិ,
បរិវារខន្ធកេសុ អន្តរហិតេសុ ឧកតោវិភង្គេ បិតេ បិតមេវ ហោតិ។
ឧកតោវិភង្គេ អន្តរហិតេ មាតិកាយ បិតាយបិ បិតមេវ ហោតិ។ មាតិកាយ
អន្តរហិតាយ ចាតិមោក្ខបព្ពដ្ឋឧបសម្មទានុ បិតាសុ សាសនំ តិដ្ឋតិ។
លិង្គមទ្ធានំ គច្ឆតិ, សេតវត្ថុសមណំសោ បន កស្សបពុទ្ធកាលតោ បដ្ឋាយ
សាសនំ ធារេតុំ នាសក្ខិ។ បដ្ឋិមកស្ស បន សច្ចបដិវេធតោ បដ្ឋិមកស្ស
សីលភេទតោ ច បដ្ឋាយ សាសនំ ឱសក្ខិតំ នាម ហោតិ។ តតោ បដ្ឋាយ
អញ្ញាស្ស ពុទ្ធស្ស ឧប្បត្តិ ន វារិតាតិ។

តីណិ បរិនិព្វាននិ នាម កិលេសបរិនិព្វានំ ខន្ធបរិនិព្វានំ ធាតុបរិនិព្វានន្តិ។
តត្ថ កិលេសបរិនិព្វានំ ពោធិបល្លង្កេ អហោសិ, ខន្ធបរិនិព្វានំ កុសិនារាយំ,
ធាតុបរិនិព្វានំ អនាគតេ ភវិស្សតិ។ សាសនស្ស កិវ ឱសក្កនកាលេ ឥមស្មី
តម្កបណ្ឌិធិបេ ធាតុយោ សន្និបតិទ្វា មហាចេតិយំ គមិស្សន្តិ,
មហាចេតិយតោ នាគធិបេ រាជាយតនចេតិយំ, តតោ មហាពោធិបល្លង្កេ
គមិស្សន្តិ, នាគភវនតោបិ ទេវលោកតោបិ ព្រហ្មលោកតោបិ ធាតុយោ
មហាពោធិបល្លង្កមេវ គមិស្សន្តិ។ សាសបមត្តាបិ ធាតុ អន្តរា ន នស្សិស្សតិ។
សព្វា ធាតុយោ មហាពោធិបល្លង្កេ វាសិភូតា សុវណ្ណាភូន្នោវិយ ឯកគ្យនា
ហុត្វា ធឮត្តណ្ណាវស្មិយោវិស្សន្នេស្សន្តិ, តា ទសសហស្សិលោកធាតុំ ជរិស្សន្តិ។

តតោ ទសសហស្សចក្កវាឡេ ទេវតា យោ សន្និបតិទ្វា “អដ្ឋ សត្តា
បរិនិព្វាយតិ, អដ្ឋ សាសនំ ឱសក្កតិ, បដ្ឋិមទស្សនំ ទានិ ឥទំ អម្ពាគ”ន្តិ
ទសពលស្ស បរិនិព្វតទិវសតោ មហន្តតវំ ការុញ្ញំ ករិស្សន្តិ។ ឋបេត្វា
អនាគាមិឌីណាសវេ អវសេសា សកកាវេន សណ្ឋាតុំ ន សក្ខិស្សន្តិ។ ធាតុសុ
តេជោធាតុ ឧដ្ឋហិត្វា យាវ ព្រហ្មលោកា ឧត្តច្ឆិស្សតិ, សាសបមត្តាយបិ

ធាតុយ៉ា សតិ ឯកជាលាវ ភវិស្សតិ, ធាតុសុ បរិយាទានំ គតាសុ បច្ឆិដ្ឋិស្សតិ។
ឯវំ មហន្តំ អាទុការំ ទស្សេត្វា ធាតុសុ អន្តរហិតាសុ សាសនំ អន្តរហិតំ នាម
ហោតិ។ យាវ ឯវំ ន អនន្តរាយតិ, តាវ អចរិមំ នាម ហោតិ។ ឯវំ អបុព្វំ អចរិមំ
ឧប្បជ្ឈេយ្យន្តិ នេតំ ហំនំវិជ្ជតិ។

កស្មា បន អបុព្វំ អចរិមំ ន ឧប្បជ្ឈន្តិតិ។ អនច្ឆរិយត្តា។ ពុទ្ធា ហិ
អច្ឆរិយមនុស្សា។ យថាហ - “ឯកបុគ្គលោ, ភិក្ខុវេ, លោកេ ឧប្បជ្ឈមាណោ
ឧប្បជ្ឈតិ អច្ឆរិយមនុស្សោ, កតមោ ឯកបុគ្គលោ, តថាគតោ អរហំ
សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ (អ. និ. ១.១៧១-១៧២)។

យទិ ច ទ្វេ វា ចត្តារោ វា អដ្ឋ វា សោឡស វា ឯកតោ ឧប្បជ្ឈេយ្យំ, ន អច្ឆរិយា
ភវេយ្យំ។ ឯកស្មីញ្ចិវិហារេ ទ្ធិន្តំ ចេតិយានម្បិ លាភសក្ការោ ឧឡារោ ន ហោតិ
ភិក្ខុបិ ពហុតាយ ន អច្ឆរិយា ជាតា, ឯវំ ពុទ្ធាបិ ភវេយ្យំ។ តស្មា ន ឧប្បជ្ឈន្តិ។

ទេសនាយ ច វិសេសាការតោ។ យញ្ចិ សតិបដ្ឋានាទិកេទំ ធម្មំ ឯកោ
ទេសេតិ, អញ្ញេន ឧប្បជ្ឈិតាបិ សោវ ទេសេតញ្ចោ សិយា។ តតោ ន អច្ឆរិយោ
សិយា, ឯកស្មី បន ធម្មំ ទេសេន្តេ ទេសនាបិ អច្ឆរិយា ហោតិ។

វិវាទាការតោ ច។ ពហុសុ ច ពុទ្ធសុ ឧប្បជ្ឈន្តេសុ ពហុនំ អាចរិយានំ
អន្តេវាសិការិយ “អម្ពាភំ ពុទ្ធោ ចាសាទិកោ, អម្ពាភំ ពុទ្ធោ មធុរស្សរោ លាភិ
បុញ្ញវា”តិ វិវទេយ្យំ, តស្មាបិ ឯវំ ន ឧប្បជ្ឈន្តិ។ អបិចេតំ ការណំ មិលិន្ទញ្ញោ
បុដ្ឋេន នាគសេនត្ថេវេនវិត្តារិកមេវ។ វុត្តញ្ចិ (មិ. ប. ៥.១.១) -

“តត្ថ, ភន្តេ នាគសេន, ភាសិតម្បេតំ ភកវតា ‘អដ្ឋានមេតំ, ភិក្ខុវេ,
អនវកាសោ, យំ ឯកិស្សា លោកធាតុយ៉ា ទ្វេ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា អបុព្វំ
អចរិមំ ឧប្បជ្ឈេយ្យំ, នេតំ ហំនំវិជ្ជតិ’តិ។ ទេសេន្តោ ច, ភន្តេ នាគសេន, សញ្ជេបិ

តថាគតា សត្តតិស ពោធិបក្ខិយធម្ម ទេសេន្តិ, កថយមាណ ច ចត្តាវ
អរិយសម្មាសិ កថេន្តិ, សិក្ខាបេន្តា ច តិសុ សិក្ខាសុ សិក្ខាបេន្តិ, អនុសាសមាណ
ច អប្បមាទបដិបត្តិយំ អនុសាសន្តិ។ យទិ, ភន្តេ នាគសេន, សព្ពេសម្បិ
តថាគតានំ ឯកា ទេសនា ឯកា កថា ឯកា សិក្ខា ឯកា អនុសិដ្ឋិ, កេន
ការណេន ទ្វេ តថាគតា ឯកក្ខណេន ធម្មវដ្តន្តិ? ឯកេនបិ តាវ ពុទ្ធប្បាទេន អយំ
លោកោ ឱភាសជាតោ។ យទិ ទុតិយោ ពុទ្ធា ភវេយ្យ, ទ្វិន្នំ បកាយ អយំ
លោកោ ភិយ្យោសោមត្តាយ ឱភាសជាតោ ភវេយ្យ។ ឱវទមាណ ច ទ្វេ
តថាគតា សុខំ ឱវទេយ្យំ, អនុសាសមាណ ច សុខំ អនុសាសេយ្យំ, តត្ថ មេ
ការណំ ព្រូហិ, យថាហំ និស្សំសយោ ភវេយ្យន្តិ។

អយំ មហាវរាជ ទសសហស្សី លោកធាតុ ឯកពុទ្ធជារណី, ឯកស្សេវ
តថាគតស្ស គុណំ ជារេតិ, យទិ ទុតិយោ ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈេយ្យ, នាយំ
ទសសហស្សី លោកធាតុ ជារេយ្យ, ចលេយ្យ កម្មេយ្យ នមេយ្យ ឱនមេយ្យ
វិនមេយ្យ វិកិរេយ្យ វិធមេយ្យ វិទ្ធីសេយ្យ, ន ហំនមុបកន្នេយ្យ។

យថា, មហាវរាជ, នាវា ឯកបុរិសសម្ពាវណី ភវេយ្យ។ ឯកស្មី បុរិសេ
អភិរុទ្ធ្យ សា នាវា សមុបាទិកា ភវេយ្យ។ អថ ទុតិយោ បុរិសោ អាគន្នេយ្យ
តាទិសោ អាយុនា វណ្ណេន វយេន បមាណេន កិសច្ចលេន សព្ពដ្ឋបច្ចដ្ឋេន, សោ
តំ នាវំ អភិរុហេយ្យ។ អបិទុ សា មហាវរាជ, នាវា ទ្វិន្នម្បិ ជារេយ្យាតិ? ន ហិ,
ភន្តេ, ចលេយ្យ កម្មេយ្យ នមេយ្យ ឱនមេយ្យ វិនមេយ្យ វិកិរេយ្យ វិធមេយ្យ
វិទ្ធីសេយ្យ, ន ហំនមុបកន្នេយ្យ, ឱសីទេយ្យ ឧទកេតិ។ ឯវមេវ ខោ, មហាវរាជ,
អយំ ទសសហស្សី លោកធាតុ ឯកពុទ្ធជារណី, ឯកស្សេវ តថាគតស្ស គុណំ
ជារេតិ, យទិ ទុតិយោ ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈេយ្យ, នាយំ ទសសហស្សី លោកធាតុ
ជារេយ្យ, ចលេយ្យ...បេ.... ន ហំនមុបកន្នេយ្យ។

យថា វា បន មហារាជ បុរិសោ យាវទត្តំ កោជនំ ភុញ្ញេយ្យ ធានេន្តំ
យាវកណ្ណាមភិប្បវយីត្វា, សោ ធាតោ បីណីតោ បរិបុណ្ណោ និរន្តរោ តន្តិកតោ
អនោនមិតទណ្ឌជាតោ បុននេវ តត្ថកំ កោជនំ ភុញ្ញេយ្យ, អបិ នុ ខោ,
មហារាជ, បុរិសោ សុខិតោ ភវេយ្យាតិ? ន ហិ, ភន្តេ, សកី ភុត្តោវ មវេយ្យាតិ។
ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, អយំ ទសសហស្សី លោកធាតុ ឯកពុទ្ធជារណី ... បេ...
ន ហិ នមុបកន្នេយ្យាតិ។

កី នុ ខោ, ភន្តេ នាគសេន, អតិធម្មការេន បថី ចលតីតិ? ឥធម, មហារាជ,
ទ្វេ សកជា រតនបរិប្បតា ភវេយ្យំ យាវ មុខសមា។ ឯកស្មា សកជតោ រតនំ
គហេត្វា ឯកស្មី សកជេ អាភិវេយ្យំ, អបិ នុ ខោ តំ, មហារាជ, សកជំ ទ្វិន្ទម្យី
សកជានំ រតនំ ធាវេយ្យាតិ? ន ហិ, ភន្តេ, នាភិបិ តស្ស ជលេយ្យ, អរាបិ តស្ស
ភិវ្មេយ្យំ, នេមិបិ តស្ស ឱបតេយ្យ, អក្ខោបិ តស្ស ភិវ្មេយ្យាតិ។ កី នុ ខោ,
មហារាជ, អតិរតនការេន សកជំ ភិវ្មតីតិ? អាម, ភន្តេតិ។ ឯវមេវ ខោ,
មហារាជ, អតិធម្មការេន បថី ចលតីតិ។

អបិច មហារាជ ឥមំ ការណំ ពុទ្ធពលបរិធិបនាយ ឱសារីតំ, អញ្ញាម្យី តត្ថ
អភិរូបំ ការណំ សុណោហិ, យេន ការណេន ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណោ
នុប្បវ្មន្តិ។ យធិ, មហារាជ, ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណោ ឧប្បវ្មេយ្យំ, តេសំ
បរិសាយ វិវាទោ ឧប្បវ្មេយ្យ - “តុម្កាកំ ពុទ្ធា អម្កាកំ ពុទ្ធា” តិ
ឧភតោបក្ខជាតា ភវេយ្យំ។ យថា, មហារាជ, ទ្វិន្ទ ពលវាមច្ឆានំ បរិសាយ
វិវាទោ ឧប្បវ្មេយ្យ ‘តុម្កាកំ អមទ្វោ អម្កាកំ អមទ្វោ’ តិ ឧភតោបក្ខជាតា
ហោត្តិ, ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, យធិ, ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណោ ឧប្បវ្មេយ្យំ,
តេសំ បរិសាយ វិវាទោ ឧប្បវ្មេយ្យ ‘តុម្កាកំ ពុទ្ធា អម្កាកំ ពុទ្ធា’ តិ

ឧកតោបក្ខជាតា ភវេយ្យំ។ ឥទំ តាវ, មហារាជ, ឯកំ ការណំ, យេន
ការណេន ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណេន ធុប្បជ្ជន្តិ។

អបរម្មិ, មហារាជ, ឧត្តរី ការណំ សុណោហិ, យេន ការណេន ទ្វេ
សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណេន ធុប្បជ្ជន្តិ។ យធិ, មហារាជ, ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា
ឯកក្ខណេន ធុប្បជ្ជេយ្យំ, អគ្គោ ពុទ្ធាតិ យំ វចនំ, តំ មិច្ឆា ភវេយ្យ។ ជេដ្ឋោ
ពុទ្ធាតិ យំ វចនំ, តំ មិច្ឆា ភវេយ្យ។ សេដ្ឋោ ពុទ្ធាតិ, វិសិដ្ឋោ ពុទ្ធាតិ, ឧត្តមោ
ពុទ្ធាតិ, បរមោ ពុទ្ធាតិ, អសមោ ពុទ្ធាតិ, អសមសមោ ពុទ្ធាតិ, អប្បដិសមោ
ពុទ្ធាតិ, អប្បដិកាកោ ពុទ្ធាតិ, អប្បដិបុគ្គលោ ពុទ្ធាតិ យំ វចនំ, តំ មិច្ឆា
ភវេយ្យ។ ឥទម្មិ ខោ ត្វំ, មហារាជ, ការណំ អត្ថតោ សម្មជិច្ឆ, យេន
ការណេន ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណេន ធុប្បជ្ជន្តិ។

អបិច ខោ មហារាជ ពុទ្ធានំ ភគវន្តានំ សភាវបកតិ ឯសា, យំ ឯកាយេវ
ពុទ្ធា លោកេ ធុប្បជ្ជន្តិ។ កស្មា ការណា? មហន្តតាយ សព្វញ្ញុពុទ្ធកុណានំ។
អញ្ញម្មិ មហារាជ យំ លោកេ មហន្តំ, តំ ឯកាយេវ ហោតិ។ បដិវី, មហារាជ,
មហន្តិ, សា ឯកាយេវ។ សាគរោ មហន្តោ, សោ ឯកាយេវ។ សិនេរុ គិរិរាជា
មហន្តោ, សោ ឯកាយេវ។ អាគាសោ មហន្តោ, សោ ឯកាយេវ។ សក្កោ
មហន្តោ, សោ ឯកាយេវ។ មារោ មហន្តោ, សោ ឯកាយេវ។ ព្រហ្មា មហន្តោ,
សោ ឯកាយេវ។ តថាគតោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធា មហន្តោ, សោ ឯកាយេវ
លោកស្មី។ យត្ថ តេ ធុប្បជ្ជន្តិ, តត្ថ អញ្ញស្ស ឱកាសោ ន ហោតិ។ តស្មា,
មហារាជ, តថាគតោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកាយេវ លោកស្មី ធុប្បជ្ជន្តិ។
សុកចិតោ, កន្លេ នាគសេន, បញ្ញោ ឱបម្មេហិ ការណេហិ"តិ។

ឯកិស្សា លោកធាតុយាតិ ឯកស្មី ចក្កវាឡេ។ ហេដ្ឋា ឥមិនាវ បទេន
ទសចក្កវាឡសហស្សានិ គហិតានិ តានិបិ, ឯកចក្កវាឡេនេវ បរិច្ឆិន្ទិតុំ វជ្ជន្តិ។

ពុទ្ធា ហិ ឧប្បជ្ឈមាណ ឥមស្មីយេវ ចក្កវាឡេ ឧប្បជ្ឈន្តិ, ឧប្បជ្ឈនដ្ឋានេ បន វារិតេ
ឥតោ អញ្ចេសុ ចក្កវាឡេសុ នុប្បជ្ឈន្តិតិ វារិតមេវ ហោតិ។

អបុព្វំ អចរិមន្តិ ឯត្ថ ចក្កវតនចាតុភាវតោ បុព្វេ បុព្វំ, តស្សេវ
អន្តរធានតោ បច្ឆា ចរិមំ។ តត្ថ ទិដ្ឋា ចក្កវតនស្ស អន្តរធានំ ហោតិ,
ចក្កវត្តិនោ កាលំកិរិយតោ វា បព្ពដ្ឋាយ វា។ អន្តរធាយមានញា បន តំ
កាលំកិរិយតោ វា បព្ពដ្ឋតោ វា សត្តមេ ធិវសេ អន្តរធាយតិ, តតោ បរំ
ចក្កវត្តិនោ ចាតុភាវោ អវារិតោ។

កស្មា បន ឯកចក្កវាឡេ ទ្វេ ចក្កវត្តិនោ នុប្បជ្ឈន្តិតិ។ វិវាទុបច្ឆេទតោ
អច្ឆរិយភាវតោ ចក្កវតនស្ស មហានុភាវតោ ច។ ទិសុ ហិ ឧប្បជ្ឈន្តេសុ
“អម្ពាភំ រាជា មហាឆោ អម្ពាភំ រាជា មហាឆោ”តិ វិវាទោ ឧប្បជ្ឈេយ្យ។ ឯកស្មី
ធីបេ ចក្កវត្តិតិ ច ឯកស្មី ធីបេ ចក្កវត្តិតិ ច អនច្ឆរិយា ភវេយ្យំ។ យោ ចាយំ
ចក្កវតនស្ស ទិសហស្សធីបបរិវារេសុ ចតុសុ មហាធីបេសុ
ឥស្សរិយានុប្បធានសមត្តោ មហានុភាវោ, សោ បរិហាយេថ។ ឥតិ
វិវាទុបច្ឆេទតោ អច្ឆរិយភាវតោ ចក្កវតនស្ស មហានុភាវតោ ច ន
ឯកចក្កវាឡេ ទ្វេ ឧប្បជ្ឈន្តិ។

១៣០. យំ ឥត្ថិ អស្ស អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធាតិ ឯត្ថ តិដ្ឋតុ តាវ សព្វញ្ញុគុណោ
និព្វត្តោ លោកុត្តារណាសមត្តោ ពុទ្ធភាវោ, បណិធានមត្តម្យិ ឥត្ថិយា ន
សម្បជ្ឈន្តិតិ។

មនុស្សតំ លិដ្ឋសម្បត្តិ, ហេតុ សត្តារទស្សនំ;
បព្ពដ្ឋា គុណាសម្បត្តិ, អធិកាវេ ច ធនូតា;
អដ្ឋធម្មសមោធានា, អភិនិហារេ សមិជ្ឈតីតិ។ (ពុ. វិ. ២.៥៩) -

ឥតមាន ហ៊ី បណ្ឌិតសម្បត្តិការណ៍។ ឥត បណ្ឌិតសម្បត្តិ សម្បទានុ
អសមត្ថាយ ឥតិយា កុតោ ពុទ្ធភារោតិ “អដ្ឋានមេតំ អនុកាសោ យំ ឥតិ
អស្ស អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ” តិ វុត្តំ។ សញ្ញាការបរិបូរោ ច បុញ្ញស្សយោ
សញ្ញាការបរិបូរមេវ អត្តការំ និព្វត្តតិ តិ បុរិសោវ អរហំ ហោតិ
សម្មាសម្ពុទ្ធោ។

យំ ឥតិ រាជា អស្ស ចក្កវត្តិ តិ អាទិសុបិ យស្មា ឥតិយា
កោសោហិតវត្តកុយ្យតាទីនំ អភារេន លក្ខណានិ ន បរិបូរេន្តិ,
ឥតិវតនាភារេន សត្តវតនសមដ្ឋិតា ន សម្បជ្ជតិ, សព្វមនុស្សេហិ ច អធិកោ
អត្តភារោ ន ហោតិ, តស្មា “អដ្ឋានមេតំ អនុកាសោ យំ ឥតិ រាជា អស្ស
ចក្កវត្តិ” តិ វុត្តំ។ យស្មា ច សក្កត្តាទីនិ តិ ឈិ វាណិ ឧត្តមាទិ, ឥតិលិដ្ឋញ្ចា ហីនំ,
តស្មា តស្ស កត្តាទីនិ បដិសិទ្ធានិ។

ននុ ច យថា ឥតិលិដ្ឋំ, ឯវំ បុរិសលិដ្ឋម្បិ ព្រហ្មលោកេ នតិ? តស្មា “យំ
បុរិសោ ព្រហ្មត្ថំ ករេយ្យ, វាណមេតំ វិជ្ជតិ” តិ បិ ន វត្តព្វំ សិយាតិ។ នោ ន វត្តព្វំ។
កស្មា? ឥធម បុរិសស្ស តត្ថ និព្វត្តនកោ។ ព្រហ្មត្ថនិ ហិ មហាព្រហ្មត្ថំ អធិប្បតំ។
ឥតិ ច ឥធម ឈានំ ភារេត្វា កាលំ កត្វា ព្រហ្មចារិសជ្ជានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ,
ន មហាព្រហ្មានំ, បុរិសោ បន តត្ថ ន ឧប្បជ្ជតិ តិ ន វត្តញ្ចោ។ សមាទេបិ ចេត្ត
ឧភយលិដ្ឋាការេ បុរិសសណ្ឋានាវ ព្រហ្មានោ, ន ឥតិសណ្ឋានា, តស្មា
សុវុត្តមេវេតំ។

១៣១. កាយទុច្ឆរិតស្ស តិ អាទិសុ យថា និម្ពតិជកោសាតកិពិជាទីនិ
មជ្ជរជលំ ន និព្វត្តន្តិ, អសាតំ អមជ្ជមេវ និព្វត្តន្តិ, ឯវំ កាយទុច្ឆរិតាទីនិ
មជ្ជរិចាកំ ន និព្វត្តន្តិ, អមជ្ជមេវ រិចាកំ និព្វត្តន្តិ។ យថា ច

ឧប្បត្តិជសាលីតំជាតិមិ មធុរំ សាទុរសមេវ ផលំ និព្ពត្តន្តិ, ន អសាតំ កដុកំ, ឯវំ
កាយសុចរិតាទិមិ មធុរមេវ វិចាកំ និព្ពត្តន្តិ, ន អមធុរំ។ វុត្តម្បី ចេតំ -

“យាទិសំ វេបតេ ពីជំ, តាទិសំ ហរតេ ផលំ;

កល្យាណការី កល្យាណំ, ចាបការី ច ចាបក”ន្តិ។ (សំ. និ. ១.២៥៦);

តស្មា “អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ កាយទុច្ឆរិតស្សា”តិអាទិ វុត្តំ។

កាយទុច្ឆរិតសមដ្ឋិតិអាទិសុ សមដ្ឋិតិ បញ្ចវិជា សមដ្ឋិតា
អាហូហនសមដ្ឋិតា ចេតនាសមដ្ឋិតា កម្មសមដ្ឋិតា វិចាកសមដ្ឋិតា,
ឧបដ្ឋានសមដ្ឋិតាតិ។ តត្ថ កុសលាកុសលកម្មាហូហនក្ខណោ
អាហូហនសមដ្ឋិតាតិ វុច្ឆតិ។ តថា ចេតនាសមដ្ឋិតា។ យាវ បន អរហត្តំ ន
ចាបុណ្ណន្តិ, តាវ សព្វេបិ សត្តា បុព្វេ ឧបចិតំ វិចាការហំ កម្មំ សន្ធាយ
“កម្មសមដ្ឋិនោ”តិ វុច្ឆន្តិ, ឯសា កម្មសមដ្ឋិតា។ វិចាកសមដ្ឋិតា
វិចាកក្ខណោយេវ វេទិតញ្ញា។ យាវ បន សត្តា អរហត្តំ ន ចាបុណ្ណន្តិ, តាវ នេសំ
តតោ តតោ ចរិត្វា និរយេ តាវ ឧប្បជ្ជមានំ អគ្គិជាលលោហកុម្មិអាទិហិ
ឧបដ្ឋានាការេហិ និរយោ, គព្ពសេយ្យកត្តំ អាបជ្ជមានំ មាតុកុច្ឆិ, ទេវេសុ
ឧប្បជ្ជមានំ កប្បវត្តវិមានិហិ ឧបដ្ឋានាការេហិ ទេវលោកោតិ ឯវំ
ឧប្បត្តិនិមិត្តំ ឧបដ្ឋាតិ, ឥតិ នេសំ ឥមិនា ឧប្បត្តិនិមិត្តឧបដ្ឋានេន អបរិមុត្តតា
ឧបដ្ឋានសមដ្ឋិតា នាម។ សា ចលតិ សេសា និច្ចលា។ និរយេ ហិ ឧបដ្ឋិតេបិ
ទេវលោកោ ឧបដ្ឋាតិ, ទេវលោកេ ឧបដ្ឋិតេបិ និរយោ ឧបដ្ឋាតិ, មនុស្សលោកេ
ឧបដ្ឋិតេបិ តិរច្ឆានយោនិ ឧបដ្ឋាតិ, តិរច្ឆានយោនិយា ច ឧបដ្ឋិតាយបិ
មនុស្សលោកោ ឧបដ្ឋាតិយេវ។

ត្រីតិច្ឆ័ត្ត - សោណគិរិចាទេ កិវ អបេលវិហារេ សោណត្ថេរោ នាម
 ឯកោ ធម្មកថិកោ, តស្ស បិតា សុនខជីវិកោ អហោសិ។ ថេរោ តំ
 បដិពាហន្តោបិ សំវេ វេបេតុំ អសក្កោន្តោ “មា នស្សិ ជវេកោ” តិ
 មហាល្លកកាលេ អកាមកំ បញ្ញាជេសិ។ តស្ស គិលានសេយ្យាយ និបន្នស្ស
 និរយោ ឧបជ្ជាតិ, សោណគិរិចាទេតោ មហន្តា មហន្តា សុនខា អាគន្ធា
 ខាទិតុកាមារិយ សម្មវិវាវេសុំ។ សោ មហាភយភីតោ - “វាវេហិ, តាត
 សោណ, វាវេហិ, តាត សោណា” តិ អាហា។ កី មហាថេរាតិ។ ន បស្សសិ
 តាតាតិ តំ បវត្ថី អាចិត្តិ។ សោណត្ថេរោ - “កថញ្ញា នាម មាទិសស្ស បិតា
 និរយេ និព្ពត្តិស្សតិ, បតិជ្ជា’ស្ស ភវិស្សមី” តិ សាមណោវេហិ នាធាបុច្ឆានិ
 អាហារាបេត្វា ចេតិយផ្កុណាពោធិយផ្កុណាសុ តលសន្តរណាបូជំ អាសនបូជញ្ច
 ការេត្វា បិតរំ មព្រោន ចេតិយផ្កុណំ អាហារិត្វា មព្រោ និសីទាបេត្វា - “អយំ
 មហាថេរ-បូជា តុម្ហាកំ អត្ថាយ កតា ‘អយំ មេ ភគវា ទុគ្គតបណ្ណាការោ’ តិ
 វត្វា ភគវន្តំ វុទ្ធិត្វា ចិត្តំ បសាទេហី” តិ អាហា។ សោ មហាថេរោ បូជំ ទិស្វា តថា
 ករោន្តោ ចិត្តំ បសាទេសិ, តាវនេវស្ស នេវលោកោ ឧបជ្ជាសិ, នន្ទនវន-
 ចិត្តលតាវន-មិស្សកវន-ដាវុសកវនិមាធានិ ចេវ នាជកានិ ច បរិវាវេត្វា
 បិតានិរិយ អហោសុំ។ សោ “អបេថ អបេថ សោណា” តិ អាហា។ កិមិទំ ថេរាតិ?
 ឯតា តេ, តាត, មាតរោ អាគន្ធន្តិតិ។ ថេរោ “សត្តោ ឧបជ្ជិតោ មហាថេរស្ស” តិ
 ចិន្តេសិ។ ឯវំ ឧបជ្ជានសមជ្ជិតា ចលតីតិ វេទិតញ្ច។ ឯតាសុ សមជ្ជិតាសុ វេទ
 អាយុបាណចេតនាកម្មសមជ្ជិតាវសេន កាយទុច្ចរិតសមជ្ជិតិអាទិ វុត្ថំ។

១៣២. ឯវំ វុត្ថោ អាយស្មា អានន្តោតិ “ឯវំ ភគវតា វេមស្មី សុត្តេ វុត្ថោ ថេរោ
 អាទិតោ បជ្ជាយ សព្ពសុត្តំ សមន្ទាហារិត្វា ឯវំ សស្សិរិកំ កត្វា ទេសិតសុត្តស្ស
 នាម ភគវតា នាមំ ន គហិតំ។ ហន្តស្ស នាមំ គណ្ណាបេស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា
 ភគវន្តំ ឯតទរោច។

តស៊ូ តិបា ត្វន្តិអាទិសុ អយំ អត្ថយោជនា -

អានន្ត, យស្មា ឥមស្មី ធម្មបរិយាយេ “អជ្ឈាវស ខោ ឥមា, អានន្ត, ធាតុយោ, ធន ឥមា, អានន្ត, ធាតុយោ” តិ វេ ពហុធាតុយោវិភត្តា, តស៊ូ តិបា ត្វ ឥម ធម្មបរិយាយំ ពហុធាតុកោតិបិ នំ ជារេហិ។ យស្មា បនេត្ត ធាតុអាយតនបដិច្ចសមុប្បាទដ្ឋានាដ្ឋានវសេន ចត្តារោ បរិវេដ្ឋា កថិតា, តស៊ូ ចតុបរិវេដ្ឋាតិបិ នំ ជារេហិ។ យស្មា ច អាទាសំ ឡិលោកេន្តស្ស មុខនិមិត្តំ វិយ ឥម ធម្មបរិយាយំ ឡិលោកេន្តស្ស ឯតេ ធាតុអាទយោ អត្តា ចាកជា ហោន្តិ, តស៊ូ ធម្មាទាសោតិបិ នំ ជារេហិ។ យស្មា ច យថា នាម បរសេនមទ្ធនា យោធា សង្គាមត្វិយំ បគ្គហេត្វា បរសេនំ បរិសិទ្ធា សបត្តេ មទ្ធិត្វា អត្តនោ ជយំ គណ្ណាន្តិ, វេ មេវ កិលេសសេនមទ្ធនា យោគិនោ ឥធ វុត្តវសេនវិបស្សនំ បគ្គហេត្វា កិលេសេ មទ្ធិត្វា អត្តនោ អរហត្តជយំ គណ្ណាន្តិ, តស៊ូ អមតទុន្ទកិតិបិ នំ ជារេហិ។ យស្មា ច យថា សង្គាមយោធា បញ្ចវុដំ គហេត្វា បរសេនំ វិទ្ធិសេត្វា ជយំ គណ្ណាន្តិ, វេ យោគិនោបិ ឥធ វុត្តវិបស្សនាវុដំ គហេត្វា កិលេសសេនំ វិទ្ធិសេត្វា អរហត្តជយំ គណ្ណាន្តិ។ តស៊ូ អនុត្តរោ សង្គាមវិជយោតិបិ នំ ជារេហិតិ។

បបញ្ចស្វននិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

ពហុធាតុកសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ឥសិគិលីសុត្តវណ្ណានា

១៣៣. វេ មេ សុតន្តិ ឥសិគិលីសុត្តំ។ តត្ថ អញ្ញាវ សមញ្ញា អហោសីតិ ឥសិគិលីស្ស ឥសិគិលីតិ សមញ្ញាយ ឧប្បន្នកាលេ វេភារោ ន វេភារោតិ

បញ្ញាយិត្ត, អញ្ញាយេវស្ស សមញ្ញា អហោសិ។ អញ្ញា បញ្ញត្តិតិ វេទំ
បុរិមបទស្សេវ វេវចនំ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។

តថា កិវ ភគវា សាយន្តសមយេ សមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ កន្ធកុដិតោ
និក្ខមិត្វា យស្មី ហិណេ និសិដ្ឋានំ បញ្ចា បព្ពតា បញ្ញាយន្តិ, តត្ថ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ
និសីទិត្វា ឥមេ បញ្ចា បព្ពតេ បដិចាជិយា អាចិត្តិ។ តត្ថ ន ភគវតោ បព្ពតេហិ
អត្តោ អត្ថិ, ឥតិ ឥមេសុ បន បព្ពតេសុ បដិចាជិយា កថិយមាណេសុ
ឥសិគិលិស្ស ឥសិគិលិភារោ កថេតព្ពោ ហោតិ។ តស្មី កថិយមាណេ
បទុមវតិយា បុត្តានំ បញ្ចាសតានំ បច្ឆេកពុទ្ធានំ នាមានិ ចេវ បទុមវតិយា ច
បត្តនា កថេតព្ពោ ភវិស្សត្តិតិ ភគវា ឥមំ បញ្ចា បព្ពតេបដិចាជី អាចិត្តិ។

បរិសន្តា ទិស្សន្តិ បរិដ្ឋា ន ទិស្សន្តិតិ យថាជាសុកដ្ឋានេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា
កតភត្តកិច្ចា អាគន្ធា ចេតិយគព្ពេ យមកមហាទ្វារំ វិវរន្តាវិយ តំ បព្ពតំ
ទ្វេតា កត្វា អន្តោ បរិសិត្វា វត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានានិ មាបេត្វា តត្ថ វសីសុ, តស្មា
ឯវមាហា។ ឥមេ ឥសីតិ ឥមេ បច្ឆេកពុទ្ធសី។

កថា បនតេ តត្ថ វសីសុ? អតីតេ កិវ អនុប្បន្នេ តថាគតេ ពារាណសី
ឧបទិស្សយ ឯកស្មី តាមកេ ឯកា កុលជិតា ខេត្តំ វត្តមាណា ឯកស្ស
បច្ឆេកពុទ្ធស្ស បញ្ចាហិ លាជាសតេហិ សទ្ធិ ឯកំ បទុមបុប្ផំ ទត្វា បញ្ចា
បុត្តសតានិ បត្តេសិ។ តស្មីយេវ ច ខណោ បញ្ចាសតា មិគលុទ្ធកា មជ្ជមំសំ
ទត្វា “ឯតិស្ស បុត្តា កវេយ្យមា”តិ បត្តយីសុ។ សា យាវតាយុកំ វត្វា
នេវលោកេ និព្ពត្តា, តតោ ចុតា ជាតស្សវេ បទុមគព្ពេ និព្ពត្តិ។ តមេកោ
តាបសោ ទិស្វា បដិជត្តិ, តស្សវិចរន្តិយាវ ចាទុទ្វារេ ចាទុទ្វារេ ភូមិតោ
បទុមានិ ឧដ្ឋហន្តិ។ ឯកោ វនចរកោ ទិស្វា ពារាណសីវញ្ញោ អាហោចេសិ។ រាជា នំ
អាហារាបេត្វា អគ្គមហេសី អកាសិ, តស្ស គព្ពោ សណ្ឋាសិ។

មហាបទុមកុមារោ មាតុកុដ្ឋិយំ វសិ, សេសា គព្ពមលំ និស្សា និព្ពត្តា។
វេយ្យត្តា ឧយ្យនេ បទុមស្សរេ កិឡន្តា ឯកេកស្មី បទុមេ និសីទិទ្វា ខយវយំ
បដ្ឋេបទ្វា បច្ឆេកពោធិញ្ញាលំ និព្ពត្តយីសុ។ អយំ តេសំ ព្យាករណគាថា
អហោសិ -

“សរេវុហំ បទុមបលាសបត្តជំ, សុបុប្ផិតំ ភមរគណានុចិណ្ណំ;
អនិច្ចតាយុបគតំ វិទិត្វា, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បា”តិ។

តស្មី កាលេ តេ តត្ថ វសីសុ, តទា ចស្ស បព្ពតស្ស ឥសិគិលីតិ សមញ្ញា
ឧទទាធិ។

១៣៥. យេ សត្តសារាតិ អវិជ្ជា ឧបវិជ្ជា តករសិឌី យសស្សី សុទស្សនោ
បិយទស្សី គន្ធារោ បិណ្ឌោលោ ឧចាសភោ នីតោ តថោ សុតវា ភាវិតត្តោតិ
តេវសន្នំ បច្ឆេកពុទ្ធានំ នាមាទិ វត្វា ឥទានិ តេសញ្ច អញ្ញេសញ្ច គាថាពន្ធន
នាមាទិ អាចិត្តន្តោ យេ សត្តសារាតិ អាទិមាហ។ តត្ថ សត្តសារាតិ សត្តានំ
សារក្ខតា។ អនិយាតិ និទុក្ខា។ និរាសាតិ និត្តណ្ណា។

ទ្វេ ជាលីនោតិ ចូឡជាលិ មហាជាលីតិ ទ្វេ ជាលីនាមកា។ សន្តបិត្តោតិ
ឥទម្បី ឯកស្ស នាមមេវ។ បស្សី ជហិ ឧបទិទុក្ខមូលន្តិ ឯត្ថ បស្សី នាម សោ
បច្ឆេកពុទ្ធា, ទុក្ខស្ស បន មូលំ ឧបទី ជហិតិ អយមស្ស ធុតិ។ អបរាជិតោតិបិ
ឯកស្ស នាមមេវ។

សត្តា បវត្តា សរកដ្ឋោ លោមហំសោ ឧច្ឆន្ទមាយោតិ ឥមេ បញ្ច ជនា។
អសិតោ អនាសរោ មនោមយោតិ ឥមេបិ តយោ ជនា។ មានច្ឆិទោ ច ពន្ធមាតិ
ពន្ធមា នាម ឯកោ, មានស្ស បន ជិន្នត្តា មានច្ឆិទោតិ វុត្តោ។ តទាធិមុត្តោតិបិ
នាមមេវ។

កេតុម្ហកោ ច មាតង្គោ អរិយោតិ ឥមេ តយោ ជនា។ អបច្ចុតោតិ អប
អច្ចុតោ។ អច្ចុតតាមព្យាមង្គោតិ ឥមេ ទ្វេ ជនា។ ខេមាភិរតោ ច សោរតោតិ
ឥមេ ទ្វេយេវ។

សយ្យោ អនោមនិក្កមោតិ សយ្យោ នាម សោ ពុទ្ធា, អនោមរិយត្តា បន
អនោមនិក្កមោតិ វុត្តោ។ អានន្ទោ នន្ទោ ឧបនន្ទោ ទ្វាទសាតិ ចត្តារោ អានន្ទា,
ចត្តារោ នន្ទា ចត្តារោ ឧបនន្ទាតិ វេទំ ទ្វាទស។ ការទ្វាជា អន្តិមទេហាធារីតិ
ការទ្វាជា នាម សោ ពុទ្ធា។ អន្តិមទេហាធារីតិ បុតិ។

តណ្ហាច្ឆិទោតិ សិខិស្សយំ បុតិ។ វីតរាគោតិ មង្គលស្ស បុតិ។ ឧសភច្ឆិទា
ជាលីនី ឧក្ខម្ភលន្តិ ឧសភោ នាម សោ ពុទ្ធា ឧក្ខម្ភលភូតំ ជាលីនី អច្ឆិទាតិ
អត្ថោ។ សន្តំ បទំ អជ្ឈកមោបនីតោតិ ឧបនីតោ នាម សោ ពុទ្ធា សន្តំ បទំ
អជ្ឈកមា។ វីតរាគោតិបិ ឯកស្ស នាមមេវ។ សុវិមុត្តចិត្តោតិ អយំ កណ្ហាស្ស
បុតិ។

ឯតេ ច អញ្ញោ ចាតិ ឯតេ ចាឡិយំ អាគតា ច ចាឡិយំ អនាគតា អញ្ញោ ច
ឯតេសំ ឯកនាមកាយេវ។ ឥមេសុ ហិ បញ្ចសុ បច្ចេកពុទ្ធសតេសុ ទ្វេបិ
តយោបិ ទសបិ ទ្វាទសបិ អានន្ទាទយោវិយ ឯកនាមកា អហេសុំ។ ឥតិ
ចាឡិយំ អាគតនាមេហេវ សព្ពេសំ នាមាធិ វុត្តាធិ ហោត្តិ ឥតោ បរំ វិសុំ វិសុំ
អវត្ថា “ឯតេ ច អញ្ញោ ចា”តិ អាហា។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសុទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

ឥសិគិលីសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. មហាចត្តវិសកសុត្តវណ្ណានា

១៣៦. ឯវំ មេ សុតន្តិ មហាចត្តារីសកសុត្តំ។ តត្ថ អរិយន្តិ និរោសំ
លោកុត្តរំ, និរោសញ្ចំ “អរិយ”ន្តិ វុច្ឆតិ។ សម្មាសមាធិន្តិ មគ្គសមាធិ។
សឧបនិសន្តិ សបច្ចយំ។ សបរិក្ខារន្តិ សបរិវារំ។

បរិក្ខតាតិ បរិវារិតា។ សម្មាធិដ្ឋិ បុព្វត្ថមា ហោតិ តិ ទិដ្ឋា សម្មាធិដ្ឋិ បុព្វត្ថមា
ហោតិ បុរេចារិកា វិបស្សនាសម្មាធិដ្ឋិ ច មគ្គសម្មាធិដ្ឋិ ច។ វិបស្សនាសម្មាធិដ្ឋិ
តេភូមកសង្ខារេ អនិច្ចាធិវសេន បរិវេសនិ; មគ្គសម្មាធិដ្ឋិ បន
បរិវេសនបរិយោសានេ ភូមិលទ្ធិ វន្តំ សមុគ្គាជយមាណា វុបសមយមាណា
សីតុនកយជសហស្សំ មត្តកេ អាសិញ្ចាមាណាវិយ ឧប្បជ្ជតិ។ យថា ហិ ខេត្តំ
កុរុមាណោ កស្សកោ បឋមំ អរញ្ញេ វុក្ខេ ជិន្នតិ, បច្ឆា អគ្គី ទេតិ, សោ អគ្គិ បឋមំ
ជិន្នេ វុក្ខេ អនវសេសេ លាបេតិ, ឯវំ មេ វិបស្សនាសម្មាធិដ្ឋិ បឋមំ
អនិច្ចាធិវសេន សង្ខារេ វិវេកនិ, មគ្គសម្មាធិដ្ឋិ តាយ វិវេកនត្ថំ សង្ខារេ បុន
អប្បវត្តិវសេន សមុគ្គាជយមាណា ឧប្បជ្ជតិ, សា ទុរិយាបិ ឥធម អធិប្បតា។

មិច្ឆាធិដ្ឋិតិ បដាធាតិ មិច្ឆាធិដ្ឋិ អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តាតិ លក្ខណបដិវេជន
អារម្មណតោ បដាធាតិ, សម្មាធិដ្ឋិ កិច្ចតោ អសម្មាហតោ បដាធាតិ។ សាស្ស
ហោតិ សម្មាធិដ្ឋិតិ សា ឯវំ បដាធានា អស្ស សម្មាធិដ្ឋិ នាម ហោតិ។

ឆាយំ វេទាមីតិ ឆាយំ វេទាមិ, ទុរិយកោដ្ឋាសំ វេទាមីតិ អត្ថោ។ បុញ្ញភាគិយាតិ
បុញ្ញកោដ្ឋាសក្ខតា។ ឧបធិវេបក្កាតិ ឧបធិសង្ខាតស្ស វិចាកស្ស ឆាយិ កា។

បញ្ញា បញ្ញាទ្រិយន្តិ អាធិសុ វិភជិត្វា វិភជិត្វា អមតទ្វារំ បញ្ញាបេតិ
នស្សេតិ បញ្ញា។ តស្មី អត្ថ ឥន្ទត្ថំ ករោតិ បញ្ញាទ្រិយំ។ អវិជ្ជាយ ន
កម្មតិ បញ្ញាពលំ។ ពោជ្ឈន្តប្បត្តា ហុត្វា ចតុសច្ចដម្ម វិចិនាតិ តិ
ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តោ។ មគ្គសម្មត្តិយា បសដ្ឋា សោភនា ធិដ្ឋិតិ សម្មាធិដ្ឋិ។

អរិយមគ្គសូត្រ អង្គទី មគ្គទី១ សោតិ សោតិក្ខុ។ បហាឆាយាតិ បដហនត្ថាយ។
ឧបសម្មឆាយាតិ បដិលាភត្ថាយ។ សម្មាវាយាមោតិ និយ្យានិកោ
កុសលវាយាមោ។ សតោតិ សតិយា សមន្នាគតោ ហុត្វា។ អនុបរិធាវន្តិ
អនុបរិវត្តន្តិសហជាតា ច បុរេជាតា ច ហុត្វា បរិវារេន្តិ។ ឯត្ថ ហិ
សម្មាវាយាមោ ច សម្មាសតិ ច លោកុត្តរសម្មាទិដ្ឋិ សហជាតា បរិវារេន្តិ រាជានំ
វិយ ឯករេថ បីតា អសិក្កាហនត្ថក្កាហា។ វិបស្សនាសម្មាទិដ្ឋិ បន បុរេជាតា
ហុត្វា បរិវារេតិ រថស្ស បុរតោ បត្តិកាធម្មោ វិយ។ ទុតិយបព្ពតោ បដ្ឋាយ បន
សម្មាសង្កប្បទីនំ តយោបិ សហជាតបរិវារា ហោន្តិ វេទិតញ្ច។

១៣៧. មិច្ឆាសង្កប្បាតិ បដាឆាតិ មិច្ឆាសង្កប្បំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តាតិ
លក្ខណបដិវេជន អារម្មណតោ បដាឆាតិ សម្មាសង្កប្បំ កិច្ចតោ
អសម្មោហតោ បដាឆាតិ។ ឥតោ អបរេសុ សម្មាវាចាទីសុបិ ឯវមេវ យោជនា
វេទិតញ្ច។ កាមសង្កប្បាធម្មោ ទ្វេដាវិតក្កសុត្តេ (ម. និ. ១.២០៦) វុត្តាយេវ។

តក្កោតិអាទីសុ តក្កនវសេន តក្កោ។ ស្ទេវ ច ឧបសគ្គន បទំ វឌ្ឍេត្វា
វិតក្កោតិ វុត្តោ, ស្ទេវ សង្កប្បនវសេន សង្កប្បោ។ ឯកក្កោ ហុត្វា អារម្មណោ
អប្បេតីតិ អប្បនា។ ឧបសគ្គន បន បទំ វឌ្ឍេត្វា ព្យប្បនាតិ វុត្តំ។ ចេតសោ
អភិធិរោបនាតិ ចិត្តសូត្រ អភិធិរោបនា។ វិតក្កស្មិត្តិ សតិវិតក្កោ អារម្មណោ
ចិត្តំ អភិធិរោបេតិ វិតក្កោ បន អសតិ អត្ថនោយេវ ធម្មតាយ ចិត្តំ អារម្មណំ
អភិវុបាតិ ជាតិសម្បន្នោ អភិញ្ញាតបុរិសោ វិយ រាជគេហំ។ អនភិញ្ញាតសូត្រ ហិ
បដិហារេន វា នោវារិកេន វា អត្ថោ ហោតិ, អភិញ្ញាតំ ជាតិសម្បន្នំ សព្វេ
រាជរាជមហាមត្តា ជានន្តិ អត្ថនោវ ធម្មតាយ និក្ខមតិ ចេវ បរិសតិ ច,
ឯវសម្បទមិទំ វេទិតញ្ចំ។ វាចំ សង្ខារោតិ វចីសង្ខារោ។ ឯត្ថ ច លោកិយវិតក្កោ
វាចំ សង្ខារោតិ, ន លោកុត្តរោ។ កិញ្ញាបិ ន សង្ខារោតិ, វចីសង្ខារោត្វេវ ច បនសូត្រ

នាម ហោតិ។ សម្មាសង្កប្បំ អនុបរិធាវន្តិ លោកុត្តរសម្មាសង្កប្បំ បរិវារេន្តិ។
ឯត្ថ ច តយោបិ នេក្ខម្មសង្កប្បាធយោ បុព្វភាគេ នាធាចិត្តសុ លព្ពន្ធិ,
មគ្គក្ខណោ បន តិណ្ណាម្បិ កាមសង្កប្បាទីនព្វា បនេន្ធនំ សមុគ្សាតំ ករោត្តោ
មគ្គន្តំ បូរយមាណោ ឯកោវ សម្មាសង្កប្បោ ឧប្បជ្ជិត្វា នេក្ខម្មសង្កប្បាទិវសេន
តិណ្ណំ នាមាធិលភតិ។ បរតោ សម្មាវាចាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។

១៣៨. មុសាវាទា វេរមណីតិអាទិសុ វិរតិបិ ចេតនាបិ វដ្ឋតិ។
អារតីតិអាទិសុ វចីទុច្ឆរិតេហិ អារកា រមតីតិ អារតិ។ វិទា តេហិ រមតីតិ វិរតិ។
តតោ តតោ បដិធិវត្តាវ ហុត្វា តេហិ វិទា រមតីតិ បដិវិរតិ។ ឧបសគ្គវសេន វា
បទំ វឡិកំ, សព្ពមិទំ ឱរមនការស្សេវ អធិវចនំ។ វេរ មណាតិ វិទាសេតីតិ
វេរមណី។ ឥទម្បិ ឱរមនស្សេវ វេរចនំ។

១៣៩. ចាលាភិចាតា វេរមណីតិអាទិសុបិ ចេតនាវិរតីតិ ឧភយម្បិ
វដ្ឋតិយេវ។

១៤០. កុហនាតិអាទិសុ តិវិជេន កុហនវត្ថុនា លោកំ ឯតាយ កុហយន្តិ
វិម្ហាបយន្តិតិ កុហនា។ លាភសក្ការត្ថិកា ហុត្វា ឯតាយ លបន្តិតិ លបនា។
និមិត្តំ សីលមេតេសន្តិ នេមិត្តិកា, តេសំ ភារោ នេមិត្តិកតា។ និប្បសោ
សីលមេតេសន្តិ និប្បសិកា, តេសំ ភារោ និប្បសិកតា។ លាភេន លាភំ
និជិតីសន្តិ មគ្គន្តិ បរិយេសន្តិតិ លាភេន លាភំ និជិតីសនា, តេសំ ភារោ លាភេន
លាភំ និជិតីសនតា។ អយមេត្ថ សន្និទោ, វិត្តារេន បនេតា កុហនាទិកា
វិសុទ្ធិមគ្គេ សីលនិទ្ទេសយេវ ចាឡិញ្ច អដ្ឋកថញ្ច អាហរិត្វា បកាសិតា។
មិច្ឆាអាជីវស្ស បហានាយាតិ ឯត្ថ ន កេវលំ ចាឡិយំ អាគតោវ មិច្ឆាអាជីវោ,
អាជីវហេតុ បន បរត្ថិតា ចាលាភិចាតាធយោ សត្តកម្មបថចេតនាបិ

មិច្ឆាអាជីវោវ។ តាសំយេវ សត្តន្តំ ចេតនានំ បទបច្ឆេទំ សមុគ្គានំ កុរុមាណំ
មគ្គន្តំ បូរយមាណា ឧប្បន្នាវិរតិ សម្មាអាជីវោ នាម។

១៤១. សម្មាទិដ្ឋិស្សតិ មគ្គសម្មាទិដ្ឋិយំ បីតស្ស បុគ្គលស្ស។ សម្មាសង្គហ្មោ
បហោតីតិ មគ្គសម្មាសង្គហ្មោ បហោតិ, ជលសម្មាទិដ្ឋិស្សបិ
ជលសម្មាសង្គហ្មោ បហោតីតិ ឯវំ សព្វបទេសុ អត្តោ វេទិតញ្ចោ។
សម្មាញ្ញាណស្ស សម្មាវិមុត្តិ ឯត្ថ បទ មគ្គសម្មាសមាធិម្ហិ បីតស្ស
មគ្គបច្ចវេក្ខណំ សម្មាញ្ញាណំ បហោតិ, ជលសម្មាសមាធិម្ហិ បីតស្ស
ជលបច្ចវេក្ខណំ សម្មាញ្ញាណំ បហោតិ។ មគ្គបច្ចវេក្ខណសម្មាញ្ញាណោ ច
បីតស្ស មគ្គសម្មាវិមុត្តិ បហោតិ, ជលបច្ចវេក្ខណសម្មាញ្ញាណោ បីតស្ស
ជលសម្មាវិមុត្តិ បហោតីតិ អត្តោ។ ឯត្ថ ច វេបេត្វា អដ្ឋ ជលដ្ឋានិ សម្មាញ្ញាណំ
បច្ចវេក្ខណំ កត្វា សម្មាវិមុត្តិ ជលំ កាតុំ វុដ្ឋតីតិ វុត្តំ។

១៤២. សម្មាទិដ្ឋិស្ស, ភិក្ខុវេ, មិច្ឆាទិដ្ឋិនិដ្ឋិល្អា ហោតីតិអាទិសុ
អវសេសនិកាយភាណាកា ជលំ កថិតន្តំ វុទន្តិ, មជ្ឈិមភាណាកា បទ ទសន្តំ
និដ្ឋវវត្ថុនំ អាគតជ្ជានេ មគ្គោ កថិតោតិ វុទន្តិ។ តត្ថ ទស្សនជ្ជន សម្មាទិដ្ឋិ
វេទិតញ្ចោ, វិទិតករណជ្ជន សម្មាញ្ញាណំ, តទទិមុត្តជ្ជន សម្មាវិមុត្តិ។

វីសតិ កុសលបក្ខាតិ សម្មាទិដ្ឋិអាទយោ ទស, “សម្មាទិដ្ឋិបច្ចយា ច
អនេកេ កុសលា ធម្មា”តិអាទិនា នយេន វុត្តា ទសាតិ ឯវំ វីសតិ កុសលបក្ខា
ហោន្តិ។ វីសតិ អកុសលបក្ខាតិ “មិច្ឆាទិដ្ឋិនិដ្ឋិល្អា ហោតី”តិអាទិនា នយេន
វុត្តា មិច្ឆាទិដ្ឋិអាទយោ ទស, “យេ ច មិច្ឆាទិដ្ឋិបច្ចយា អនេកេ
ចាបកា”តិអាទិនា វុត្តា ទស ចាតិ ឯវំ វីសតិ អកុសលបក្ខា វេទិតញ្ចោ។
មហាចត្តាវីសកោតិ មហាវិចាកទានេន មហាឆានំ កុសលបក្ខិកានញ្ចោវ

អកុសលបក្ខិកានព្វា ចត្តារីសាយ ធម្មានំ បកាសិតត្តា
មហាចត្តារីសកោតិ។

ឥមស្មីព្វា បន សុត្តេ បញ្ច សម្មាទិដ្ឋិយោ កថិតាវិបស្សនាសម្មាទិដ្ឋិ
កម្មស្សកតាសម្មាទិដ្ឋិ មគ្គសម្មាទិដ្ឋិ ជលសម្មាទិដ្ឋិ បច្ចវេក្ខណាសម្មាទិដ្ឋិតិ។
តត្ថ “មិច្ឆាទិដ្ឋិ មិច្ឆាទិដ្ឋិតិ បជាធាតី” តិអាទិនា នយេន វុត្តាវិបស្សនាសម្មាទិដ្ឋិ
នាម។ “អត្ថំ ទិន្ន” តិអាទិនា នយេន វុត្តា កម្មស្សកតាសម្មាទិដ្ឋិ នាម។
“សម្មាទិដ្ឋិស្ស, ភិក្ខុវេ, សម្មាសង្គហ្មោ បហោតិ” តិ ឯត្ថ បន មគ្គសម្មាទិដ្ឋិ
ជលសម្មាទិដ្ឋិតិ ទ្វេបិ កថិតា។ “សម្មាញ្ញាណំ បហោតិ” តិ។ ឯត្ថ បន
បច្ចវេក្ខណាសម្មាទិដ្ឋិ កថិតាតិ វេទិតញ្ញា។

១៤៣. សម្មាទិដ្ឋិចេ ភវំ គរហតីតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ នាមាយំ សោកនាតិ វេទន្តោបិ
សម្មាទិដ្ឋិ នាមាយំ ន សោកនាតិ វេទន្តោបិ សម្មាទិដ្ឋិ គរហតិ នាម។ ឡិក្កលាតិ
ឡិក្កលជនបទវាសិនោ។ វស្សភញ្ញាតិ វស្សោ ច ភញ្ញោ ចាតិ ទ្វេ ជនា។
អហេតុវាទាតិ នត្ថិ ហេតុ នត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ វិសុទ្ធិយាតិ ឯវមាទិវាទិនោ។
អកិរិយវាទាតិ ករោតោ ន កិរិយតិ ចាបន្តំ ឯវំ កិរិយបដិក្ខេបវាទិនោ។
នត្ថិកវាទាតិ នត្ថិ ទិន្នន្តិអាទិវាទិនោ។ តេ ឥមេសុ តីសុបិ ទស្សនេសុ
ឡិក្កន្តនិយាមា អហោសុំ។ កថំ បនេតេសុ និយាមោ ហោតីតិ។ យោ ហិ ឯវុបំ
លទ្ធិ គហេត្វា វត្ថុដ្ឋានទិវាដ្ឋានេ និសិន្នោ សជ្ឈាយតិ វិមំសតិ, តស្ស “នត្ថិ ហេតុ
នត្ថិ បច្ចយោ ករោតោ ន កិរិយតិ ចាបំ, នត្ថិ ទិន្នំ, កាយស្ស ភេទា ឧប្បិជ្ជតី” តិ
តស្មី អារម្មណេ មិច្ឆាសតិ សន្តិដ្ឋតិ, ចិត្តំ ឯកគ្គំ ហោតិ, ជវនាទិ ជវន្តិ។
បឋមជវនេ សតេកិច្ឆោ ហោតិ, តថា ទុតិយាទីសុ។ សត្តមេ ពុទ្ធានម្បិ
អតេកិច្ឆោ អនិវត្តី អវិជ្ជកណ្ណាកសទិសោ ហោតិ។

តត្ថ កោចិ ឯកំ ទស្សនំ ឡិក្កមតិ, កោចិ ទ្វេ, កោចិ តីណិបិ,
និយតមិច្ឆាទិដ្ឋិការំ ហោតិ, បត្តោ សគ្គមគ្គារំរណាញោ មោក្ខមគ្គារំរណាញោ។
អភព្ពោ តស្ស អត្តការំស្ស អនន្តំ សគ្គម្មិ កន្តំ, បតេវ មោក្ខំ, វដ្តខាណុ
នាមេស សត្តោ បថីកោបកោ, យេតុយ្យេន ឯវ្យុបស្ស ភវតោ វុដ្ឋានំ នត្ថិ។
វស្សភញ្ញាបិ ឯទិសា អហេសុំ។ និដ្ឋាព្យាហោសឧចារម្ពកយាតិ អត្តនោ
និដ្ឋាកយេន យដ្ឋនកយេន ឧបវាទកយេន ចាតិ អត្តោ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

មហាបត្តារីសកសុត្តរវណ្ណោ និដ្ឋិតា។

៨. អាណាថានស្សតិសុត្តរវណ្ណោ

១២៤. ឯវំ មេ សុតន្តិ អាណាថានស្សតិសុត្តំ។ តត្ថ អញ្ជេហិ ចាតិ ឋបេត្វា
ចាឡិយំ អាគតេ ទស ថេវ អញ្ជេហិបិ អភិញ្ញាតេហិ ពហូហិ សាវកេហិ សទ្ធិ។
តទា កិរ មហាភិក្ខុសង្ឃោ អហោសិ អបរិច្ឆន្នគណនោ។

ឡិវទន្តិ អនុសាសន្តិតិ អាមិសសង្គហេន ធម្មសង្គហេន ចាតិ ទ្វិហិ
សង្គហេហិ សង្គណ្ហិត្វា កម្មជ្ជានោវាទានុសាសនីហិ ឡិវទន្តិ ច អនុសាសន្តិ ច។
តេ ចាតិ ចកាហោ អាគមសន្ធិមត្តំ។ ឧឡារំ បុព្ពេនាបរំវិសេសំ ជានន្តិតិ
សីលបរិបូរណាទិតោ បុព្ពវិសេសតោ ឧឡារតំ អបរំ
កសិណាបរិកម្មាទិវិសេសំ ជានន្តិតិ អត្តោ។

១២៥. អារទ្វោតិ តុដ្ឋោ។ អប្បត្ថស្ស បត្តិយាតិ អប្បត្ថស្ស អរហត្ថស្ស
ចាបុណនត្តំ។ សេសបទទ្ធយេបិ អយមេវ អត្តោ។ កោមុទី ចាតុមាសិនិទ្ធិ

បង្ខំមកត្តិកចាតុមាសបុណ្ណាមំ។ សា ហិ កុមុទានំ អត្ថិតាយ កោមុទី, ចតុន្តំ
វស្សិកានំ មាសានំ បរិយោសានត្ថា ចាតុមាសិនីតិ វុច្ឆតិ។ អាគមេស្សមីតិ
ឧទិត្តិស្សមិ, អដ្ឋ អបវារេត្វា យាវ សា អាគច្ឆតិ, តាវ កត្តចិ អគន្ធា ឥដេវ
វសិស្សមីតិ អត្ថោ។ ឥតិ ភិក្ខុនំ បវារណាសង្កបំ អនុជានន្តោ ឯវមាហា។

បវារណាសង្កហោ នាម ព្រាត្តិទុតិយេន កម្មេន ទិយ្យតិ កស្ស បនេស
ទិយ្យតិ, កស្ស ន ទិយ្យតីតិ។ អការកស្ស តាវ ពាលបុប្ផនស្ស ន ទិយ្យតិ,
តថា អារទ្ធវិបស្សកស្ស ចេវ អរិយសាវកស្ស ច។ យស្ស បន សមថោ វា
តរុណោ ហោតិ វិបស្សនា វា, តស្ស ទិយ្យតិ។ ភគវាបិ តទា ភិក្ខុនំ ចិត្តាចារ្យ
បរិវេសន្តោ សមថវិបស្សនានំ តរុណាការំ ព្រាត្វា - “មយំ អដ្ឋ បវារេន្ត
ទិសាសុ វស្សវុជ្ជា ភិក្ខុ ឥធ ឱសវិស្សន្តិ។ តតោ ឥមេ ភិក្ខុ វុឡ្យតវេហិ ភិក្ខុហិ
សេនាសនេ គហិតេ វិសេសំ និព្ពេត្តតុំ ន សក្ខិស្សន្តិ។ សចេបិ ចារិកំ
បក្កមិស្សមិ, ឥមេសំ វសនជ្ជានំ ទុល្លភមេវ ភវិស្សតិ។ មយំ បន អបវារេន្ត
ភិក្ខុចិ ឥមំ សាវត្ថី ន ឱសវិស្សន្តិ, អហម្មិ ចារិកំ ន បក្កមិស្សមិ, ឯវំ ឥមេសំ
ភិក្ខុនំ វសនជ្ជានំ អបលិពុទ្ធិ ភវិស្សតិ។ តេ អត្ថនោ អត្ថនោ វសនជ្ជានេ ជាសុ
វិហារន្តោ សមថវិបស្សនា ថាមជាតា កត្វាវិសេសំ និព្ពេត្តតុំ សក្ខិស្សន្តិ”តិ សោ
តំទិវសំ អបវារេត្វា កត្តិកបុណ្ណាមាយំ បវារេស្សមីតិ ភិក្ខុនំ បវារណាសង្កបំ
អនុជានិ។ បវារណាសង្កហស្មិញ្ចិ លទ្ធ�េ យស្ស និស្សយបដិបទ្ធស្ស
អាចរិយុបជ្ឈាយា បក្កមន្តិ, សោមិ “សចេ បតិវុទោ និស្សយទាយកោ
អាគមិស្សតិ, តស្ស សន្តិកេ និស្សយំ គណ្ហិស្សមី”តិ យាវ គិម្ពានំ បង្ខំមមាសា
វសិតុំ លភតិ។ សចេបិ សង្ឃិវស្ស ភិក្ខុ អាគច្ឆន្តិ, តស្ស សេនាសនំ គហិតុំ ន
លភន្តិ។ អយញ្ច បន បវារណាសង្កហោ ឯកស្ស ទិន្នោបិ សព្វេសំ ទិន្នោយេវ
ហោតិ។

សាវត្ថី ឱសរន្តិតិ ភកវតា បវរណាសង្កហោ ធិន្នោតិ សុតសុតជ្ជានេយេវ
យថាសភាវេន ឯកំ មាសំ វសិត្វា កត្តិកបុណ្ណមាយ ឧចាសមំ កត្វា ឱសរន្ត
សន្ធាយ ឥទំ វុត្ថំ។ បុព្វេនាបរន្តិ ឥធ តវុណាសមជីវិបស្សនាសុ កម្មំ កត្វា
សមជីវិបស្សនា ថាមជាតា អកំសុ, អយំ បុព្វេវិសេសោ នាម។ តតោ
សមាហិតេន ចិត្តេន សង្ខារេ សម្មសិត្វា កេចិ សោតាបត្តិដលំ...បេ... កេចិ
អរហត្តំ សង្ខិករីសុ។ អយំ អបរោ ឧទ្យារោវិសេសោ នាម។

១៤៦. អលន្តិ យុត្តំ។ យោជនកណានាទីតិ ឯកំ យោជនំ យោជនមេវ, ទសបិ
យោជនានិ យោជនានេវ, តតោ ឧទ្ធី យោជនកណានាទីតិ វុច្ឆន្តិ។ ឥធ បន
យោជនសតម្បិ យោជនសហស្សម្បិ អធិប្បតំ។ បុដោសេនាបីតិ បុដោសំ
វុច្ឆតិ ចាថយ្យំ. តំ ចាថយ្យំ គហេត្វាបិ ឧបសង្កមិតុំ យុត្តមេវាតិ អត្តោ។
“បុដោសេនា”តិបិ ចាថោ, តស្សត្ថោ - បុដោ អំសេ អស្សាតិ បុដោសោ, តេន
បុដោសេន, អំសេ ចាថយ្យបុដំ វហន្តេនាបីតិ វុត្ថំ ហោតិ។

១៤៧. ឥនាទិ ឯវុបេហិ ចរណេហិ សមន្នាគតា ឯត្ថ ភិក្ខុ អត្ថិតិ ទស្សេតុំ
សន្តិ, ភិក្ខុវេតិអាទិមាហា។ តត្ថ ចតុន្នំ សតិបដ្ឋានានន្តិអាទិទិ តេសំ ភិក្ខុនំ
អភិទិវិជ្ជកម្មដ្ឋានទស្សនត្ថំ វុត្តានិ។ តត្ថ សត្តតិស ពោធិបក្ខិយធម្មា
លោកិយលោកុត្តរា កថិតា។ តត្រ ហិ យេ ភិក្ខុ តស្មី ខណោ មគ្គំ ភាវេន្តិ,
តេសំ លោកុត្តរា ហោន្តិ។ អារទ្ធវិបស្សកានំ លោកិយា។
អនិច្ចសញ្ញាការវនានុយោគន្តិ ឯត្ថ សញ្ញាសីសេនវិបស្សនា កថិតា។ យស្មា
បនេត្ថ អាណាចានកម្មដ្ឋានវសេន អភិទិវិជ្ជាវ ពហូ ភិក្ខុ, តស្មា
សេសកម្មដ្ឋានានិ សង្ខេបេន កថេត្វា អាណាចានកម្មដ្ឋានំវិត្តារេន កថេន្តោ
អាណាចានស្សតិ, ភិក្ខុវេតិអាទិមាហា។ ឥទំ បន អាណាចានកម្មដ្ឋានំ សញ្ញាការេន

វិសុទ្ធិមគ្គវិចារីតំ, តស្មា តត្ថ វុត្តនយេនេវស្ស ចាឡិក្កោ ច ភាវនានយោ ច
វេទិតញោ។

១៤៩. កាយញ្ញាតវន្តិ បថីកាយាទីសុ ចត្វសុ កាយេសុ អញ្ញាតវំ វនាមិ,
វាយោ កាយំ វនាមិតិ អត្ថោ។ អថ វា រូបាយតនំ... បេ... កតឡិក្កោ កាពោ
អាហារោតិ បញ្ចវីសតិ រូបកោដ្ឋាសា រូបកាយោ នាម។ តេសុ អាណាចានំ
ដោដ្ឋញ្ញាយតនេ សង្កហិតត្ថា កាយញ្ញាតវំ ហោតិ, តស្មាបិ ឯវមាហា។
តស្មាតិហោតិ យស្មា ចត្វសុ កាយេសុ អញ្ញាតវំ វាយោកាយំ,
បញ្ចវីសតិរូបកោដ្ឋាសេ វា រូបកាយេ អញ្ញាតវំ អាណាចានំ អនុបស្សតិ, តស្មា
កាយេ កាយានុបស្សតិ អត្ថោ។ ឯវំ សត្តត្ថ អត្ថោ វេទិតញោ។ វេទនាញ្ញាតវន្តិ
តីសុ វេទនាសុ អញ្ញាតវំ, សុខវេទនំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ សាធុកំ មនសិការន្តិ
បីតិបដិសំវេទិតាទិវសេន ឧប្បន្នំ សុន្ទរមនសិការំ។ កី បន មនសិការោ
សុខវេទនា ហោតិតិ។ ន ហោតិ, ទេសនាសីសំ បនេតំ។ យថេវ ហិ
“អនិច្ចសញ្ញាភាវនានុយោគមនុយុត្តា”តិ ឯត្ថ សញ្ញានាមេន បញ្ញា វុត្តា,
ឯវមិធាបិ មនសិការនាមេន វេទនា វុត្តាតិ វេទិតញោ។ ឯតស្មី ចតុក្កេ
បឋមបទេ បីតិសីសេន វេទនា វុត្តា, ទុតិយបទេ សុខន្តិ សរុបេនេវ វុត្តា។
ចិត្តសង្ខារបទទ្វយេ “សញ្ញា ច វេទនា ច ចេតសិកា, ឯតេ ធម្មា ចិត្តបដិពន្ធា
ចិត្តសង្ខារា”តិ (បដិ. ម. ១.១៧៤) វចនតោ “វិតក្កវិចារេ វេបេត្វា សព្វេបិ
ចិត្តសម្បយុត្តកា ធម្មា ចិត្តសង្ខារេ សង្កហិតា”តិ វចនតោ ចិត្តសង្ខារនាមេន
វេទនា វុត្តា។ តំ សព្វំ មនសិការនាមេន សង្កហិតា ឥធ “សាធុកំ មនសិការ”ន្តិ
អាហា។

ឯវំ សន្តេបិ យស្មា ឯសា វេទនា អារម្មណំ ន ហោតិ, តស្មា វេទនានុបស្សនា
ន យុទ្ធអីតិ។ នោ ន យុទ្ធអីតិ, សតិបដ្ឋានវណ្ណនាយម្បិ ហិ “តំតំសុខាទីនំ វុត្តំ

អារម្មណ៍ កត្វា វេទនា វេទយតិ, តំ បន វេទនាបវត្តិ ឧបាទាយ ‘អហំ
វេទយាមី’ តិ វោហារមត្តំ ហោតិ” តិ វុត្តំ។ អបិច បីតិបដិសំវេទិតិអាទិនំ
អត្តវណ្ណោនាយមេតស្ស បរិហារោ វុត្តោយេវ។ វុត្តញ្ចេតំ វិសុទ្ធិមគ្គេ -

“ធ្វើហាការេហិ បីតិ បដិសំវិទិតា ហោតិ អារម្មណតោ ច អសម្មាហតោ
ច។ កថំ អារម្មណតោ បីតិ បដិសំវិទិតា ហោតិ? សប្បីតិកេ ទ្វេល្យានេ
សមាបដ្ឋតិ, តស្ស សមាបត្តិក្ខណេ ឈានបដិលាភេន អារម្មណតោ បីតិ
បដិសំវិទិតា ហោតិ អារម្មណស្ស បដិសំវិទិតត្តា។ កថំ អសម្មាហតោ (បីតិ
បដិសំវិទិតា ហោតិ)? សប្បីតិកេ ទ្វេល្យានេ សមាបដ្ឋិតា វុដ្ឋាយ
ឈានសម្បយុត្តំ បីតី ខយតោ វយតោ សម្មសតិ, តស្ស វិបស្សនាក្ខណេ
លក្ខណបដិវេទា អសម្មាហតោ បីតិ បដិសំវិទិតា ហោតិ។ វុត្តម្យី ចេតំ
បដិសម្ពិទ្ធាយំ ‘ធិយំ អស្សាសវសេន ចិត្តស្ស ឯកគ្គតំ អវិក្ខេបំ បដានតោ សតិ
ឧបដ្ឋិតា ហោតិ, តាយ សតិយា, តេន ព្យាណេន សា បីតិ បដិសំវិទិតា
ហោតិ’ តិ។ ឯតេនេវ នយេន អវសេសបទានិបិ អត្តតោ វេទិតញ្ញានី” តិ។

ឥតិ យថេវ ឈានបដិលាភេន អារម្មណតោ បីតិសុខចិត្តសម្ពាទ
បដិសំវិទិតា ហោតិ, ឯវំ ឥមិនាបិ ឈានសម្បយុត្តេន
វេទនាសម្ពាទតមនសិការបដិលាភេន អារម្មណតោ វេទនា បដិសំវិទិតា
ហោតិ។ តស្មា សុវុត្តមេតំ ហោតិ “វេទនាសុ វេទនានុបស្សី តស្មី សមយេ ភិក្ខុ
វិហារី” តិ។

នាហំ, ភិក្ខុវេ, មុជ្ឈស្សតិស្ស អសម្បជានស្សតិ ឯត្ថ អយមធិប្បាយោ -
យស្មា ចិត្តបដិសំវេទី អស្សសិស្សាមីតិអាទិនា នយេន បវត្តោ ភិក្ខុ កិញ្ចាបិ
អស្សាសបស្សាសនិមិត្តំ អារម្មណំ ករោតិ, តស្ស បន ចិត្តស្ស អារម្មណ
សតិញ្ច សម្បជញ្ញញ្ច ឧបដ្ឋេបត្វា បវត្តនតោ ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សីយេវ នាមេស

ហោតិ។ ន ហិ មុជ្ជស្សតិស្ស អសម្មជាតស្ស អាណាចានស្សតិការីនា អត្ថិ។
តស្មា អារម្មណតោ ចិត្តបដិសំវិទិតាទិវសេន ចិត្ត ចិត្តានុបស្សី តស្មី សមយេ
ភិក្ខុវិហារតីតិ។ សោ យំ តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សានំ បហានំ, តំ បញ្ញាយ ទិស្វា
សាធុកំ អជ្ឈបេក្ខិតា ហោតិ ឯត្ថ អភិជ្ឈាយ កាមច្ចន្ទនីវរណំ,
ទោមនស្សវសេន ព្យាបាទនីវរណំ ទស្សីតំ។ ឥទញ្ញោ ចតុក្កំ វិបស្សនាវសេនេវ
វុត្ថំ, ធម្មានុបស្សនា ច នីវរណាបញ្ញាទិវសេន ធម្មិកា ហោតិ, តស្ស នីវរណាបញ្ញំ
អាទិ, តស្សបិ ឥទំ នីវរណាទ្វយំ អាទិ, ឥតិ ធម្មានុបស្សនាយ អាទិ ទស្សេតុ
“អភិជ្ឈាទោមនស្សាន”ន្តិ អាហា។ បហានន្តិ អនិច្ចានុបស្សនាយ និច្ចសញ្ញា
បដហាតីតិ ឯវំ បហានករញ្ញាណំ អធិប្បេតំ។ តំ បញ្ញាយ ទិស្វាតិ តំ
អនិច្ចរិកានិរោធបដិនិស្សក្កាញ្ញាណាសម្ពាសំ បហានញ្ញាណំ អបរាយ
វិបស្សនាបញ្ញាយ, តម្បិ អបរាយាតិ ឯវំ វិបស្សនាបរម្មវំ ទស្សេតិ។
អជ្ឈបេក្ខិតា ហោតិ យញ្ច សមថបដិបន្នំ អជ្ឈបេក្ខិតិ, យញ្ច ឯកតោ
ឧបជ្ជានំ អជ្ឈបេក្ខិតិ ទិដ្ឋា អជ្ឈបេក្ខិតិ នាម។ តត្ថ សហជាតានម្បិ
អជ្ឈបេក្ខិតា ហោតិ អារម្មណស្សបិ អជ្ឈបេក្ខិតា, ឥធ អារម្មណអជ្ឈបេក្ខិតា
អធិប្បេតា។ តស្មាតិហ, ភិក្ខុវេតិ យស្មា អនិច្ចានុបស្សី
អស្សសិស្សមីតិអាទិនា នយេន បវត្តោ ន កេវលំ នីវរណាទិដ្ឋេ,
អភិជ្ឈាទោមនស្សសីសេន បន វុត្តានំ ធម្មានំ បហានញ្ញាណាម្បិ បញ្ញាយ ទិស្វា
អជ្ឈបេក្ខិតា ហោតិ, តស្មា “ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី តស្មី សមយេ ភិក្ខុ
វិហារតី”តិ វេទិតញ្ចោ។

១៥០. បរិចិនតីតិ អនិច្ចាទិវសេន បរិចិនតិ។ ឥតរំ បទទ្វយំ ឯតស្សេវ
វេវចនំ។ និរាមិសាតិ និក្ខិលេសា។ បស្សម្ពតីតិ
កាយិកាចេតសិកទរថបដិប្បស្សនិយា កាយោបិ ចិត្តម្បិ បស្សម្ពតិ។

សមាធិយតីតិ សម្មា ឋបិយតិ, អប្បនាបត្តំវិយ ហោតិ។ អដ្ឋបេក្ខិតា
ហោតីតិ សហជាតអដ្ឋបេក្ខនាយ អដ្ឋបេក្ខិតា ហោតិ។

ឯ ធុទ្ទសវិធន កាយបរិក្កាហកស្ស ភិក្ខុនោ តស្មី កាយេ សតិ
សតិសម្មាជ្ឈង្គោ, សតិយា សម្មយុត្តំ ញាណំ ធម្មវិចយសម្មាជ្ឈង្គោ,
តំសម្មយុត្តមេវ កាយិកចេតសិកវីរិយំ វីរិយសម្មាជ្ឈង្គោ, បីតិ, បស្សន្តិ,
ចិត្តកក្កតា សមាធិសម្មាជ្ឈង្គោ, ឥមេសំ ធន្នំ សម្មាជ្ឈង្គានំ
អនោសក្កនអនតិវត្តនសម្មាតោ មជ្ឈត្តាការោ ឧបេក្ខាសម្មាជ្ឈង្គោ។ យថេវ
ហិ សមប្បវត្តេសុ អស្សេសុ សារថិនោ “អយំ ឱលីយតី”តិ តុទនំ វា, “អយំ
អតិធាវតី”តិ អាកខ្សនំ វា នត្ថិ, កេវលំ ឯវំ បស្សមានស្ស បីតាការោវ ហោតិ,
ឯវមេវ ឥមេសំ ធន្នំ សម្មាជ្ឈង្គានំ អនោសក្កនអនតិវត្តនសម្មាតោ
មជ្ឈត្តាការោ ឧបេក្ខាសម្មាជ្ឈង្គោ នាម ហោតិ។ ឯត្រាវតា កី កថិតំ?
ឯកថិត្តកូលិកា នាធារសលកូលាវិបស្សនាសម្មាជ្ឈង្គោ នាម កថិតា។

១៥២. វិវេកនិស្សិតនិរាជិនី វុត្តត្ថានេវ។ ឯត្ថ បន អាណាចានបរិក្កាហិកា
សតិ លោកិយា ហោតិ, លោកិយា អាណាចានា លោកិយសតិបដ្ឋានំ បរិបូរេន្តិ,
លោកិយា សតិបដ្ឋានា លោកុត្តរពោជ្ឈង្គេ បរិបូរេន្តិ, លោកុត្តរា ពោជ្ឈង្គោ
វិជ្ជាវិមុត្តិជលនិព្វានំ បរិបូរេន្តិ។ ឥតិ លោកិយស្ស អាគតជ្ជានេ លោកិយំ
កថិតំ, លោកុត្តរស្ស អាគតជ្ជានេ លោកុត្តរំ កថិតន្តិ។ ថេរោ បនាហ “អញ្ញត្ថ
ឯវំ ហោតិ, ឥមស្មី បន សុត្តេ លោកុត្តរំ ឧបរិ អាគតំ, លោកិយា អាណាចានា
លោកិយសតិបដ្ឋានេ បរិបូរេន្តិ, លោកិយា សតិបដ្ឋានា លោកិយេ ពោជ្ឈង្គេ
បរិបូរេន្តិ, លោកិយា ពោជ្ឈង្គោ លោកុត្តរំ វិជ្ជាវិមុត្តិជលនិព្វានំ បរិបូរេន្តិ,
វិជ្ជាវិមុត្តិបទេន ហិ ឥធនវិជ្ជាវិមុត្តិជលនិព្វានំ អធិប្បេត”ន្តិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

អាណាចក្រស្ម័គ្រសុត្តន្តបិដក ទី១៣

៤. កាយគតាសតិសុត្តន្តបិដក

១៥៣-២. ឯវេទនាសុត្តន្ត កាយគតាសតិសុត្តន្ត។ តត្ថ គេហសិក្ខាតិ
បញ្ចកាមគុណានិស្សិតា។ សរសន្តប្បាតិ ជាននសន្តប្បា។ សរន្តិចិ ហិ សរា,
ជានន្តិចិ អត្តោ។ អន្តរាមេវាតិ កោចរន្តស្មីយេវ។ កាយគតាសតិ
កាយបរិក្កាហិកម្មិ កាយាម្ពណាម្មិ សតី។ កាយបរិក្កាហិកន្តិ វុត្តេ សមថោ
កថិតោ ហោតិ, កាយាម្ពណាន្តិ វុត្តេ វិបស្សនា។ ឧភយេន សមថវិបស្សនា
កថិតោ ហោតិ។

បុន ចបរំ... បេ... ឯវេទនា, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ កាយគតាសតិ ភាវេតិចិ
សតិបដ្ឋានេ ចុទ្ធសវិធិន កាយានុបស្សនា កថិតា។

១៥៤. អន្តោគធាវាស្សាតិ តស្ស ភិក្ខុនោ ភាវនាយ អត្តន្តរគតាវ ហោតិ។
វិជ្ជាភាគិយាតិ ឯត្ថ សម្មយោគវសេនវិជ្ជំ ភជន្តិចិ វិជ្ជាភាគិយា។ វិជ្ជាភាគ
វិជ្ជាកោដ្ឋាសេ វត្តន្តិចិ វិជ្ជាភាគិយា។ តត្ថ វិបស្សនាញាណំ, មនោមយិទ្ធិ, ធន
អភិញ្ញាតិ អដ្ឋវិជ្ជា។ បុរិមេន អត្តេន តាហិ សម្មយុត្តធម្មាបិ វិជ្ជាភាគិយា។
បច្ឆិមេន អត្តេន តាសុ យា កាចិ ឯកាវិជ្ជាវិជ្ជា, សេសាវិជ្ជាភាគិយាតិ ឯវំ
វិជ្ជាបិ វិជ្ជាយ សម្មយុត្តា ធម្មាបិ វិជ្ជាភាគិយាតេវ វេទិតញ្ច។ ចេតសា ដុដោតិ
ឯត្ថ ធុរិធំ ជរណំ អាចោជរណាញ, ទិព្វចក្ខុជរណាញ, តត្ថ អាចោកសិណំ
សមាបដ្ឋិតា អាបេន ជរណំ អាចោជរណំ នាម។ ឯវំ ដុដេបិ មហាសមុទ្ទេ សញ្ញា
សមុទ្ទន្តមា កុន្ធិយោ អន្តោគធាវ ហោតិ, អាសោកំ បន វឡេត្វា ទិព្វចក្ខុនា
សកលសមុទ្ធស្ស ទស្សនំ ទិព្វចក្ខុជរណំ នាម។ ឯវំ ជរណេបិ មហាសមុទ្ទេ
សញ្ញា សមុទ្ទន្តមា កុន្ធិយោ អន្តោគធាវ ហោតិ។

ឡតារន្តិវិវំ ធិន្តំ។ អារម្មណន្តិ កិលេសុប្បត្តិបច្ចយំ។ លភេដ ឡតារន្តិ
លភេយ្យ បវេសនំ, វិនិវដ្តិទ្វា យាវ បរិយោសានា គន្ធម្យាតិ អត្ថោ។
និក្ខេបនន្តិ និក្ខេបនជ្ជានំ។

១៥៧. ឯវំ អភាវិតកាយគតាសតី បុគ្គលំ អល្លមត្តិកបុញ្ញាធិហិ ឧបមេត្វា
ឥនានិ ភាវិតកាយគតាសតី សារជលកាធិហិ ឧបមេតុំ
សេយ្យថាបីតិអាធិមាហា។ តត្ថ អគ្គឡជលកន្តិ កវាជំ។

១៥៨. កាកបេយ្យាតិ មុខវដ្តិយំ និសីធិត្វា កាកេន គីរំ អនាមេត្វាវ
ចាតញ្ចោ។ អភិញ្ញាសន្និករណីយស្សាតិ អភិញ្ញាយ សន្និកាតព្វស្ស។
សត្តិកព្ពតំ ចាបុណាតីតិ បច្ចក្ខការំ ចាបុណាតិ។ សតិ សតិ អាយតនេតិ
សតិសតិ ការណោ។ កី បនេត្ត ការណាន្តិ? អភិញ្ញាវ ការណំ។ អាឡិពន្ធាតិ
មរិយាធពន្ធា។

យានីកតាយាតិ យុត្តយានំ វិយ កតាយ។ វត្ថុកតាយាតិ បតិដ្ឋាកតាយ។
អនុដ្ឋិតាយាតិ អនុប្បវត្តិតាយ។ បរិចិតាយាតិ បរិចយកតាយ។
សុសមាធាយាតិ សុដ្ឋុសមាធាយ សុសម្បគ្គហិតាយ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចាស្វននិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

កាយគតាសតិសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. សង្ខារុបបត្តិសុត្តវណ្ណានា

១៦០. ឯវំ មេ សុតន្តិ សង្ខារុបបត្តិសុត្តំ។ តត្ថ សង្ខារុបបត្តិន្តិ សង្ខារានំយេវ
ឧបបត្តិ, ន សត្តស្ស, ន ចោសស្ស, បុញ្ញាភិសង្ខារេន វា ភវ្គបកក្ខន្ធានំ ឧបបត្តិ។

១៦១. សទ្ទាយ សមន្តាគតោតិ សទ្ទាធម្មោ បញ្ច ធម្មា លោកិកា វដ្តន្តិ។
ធម្មាតីតិ វេយ្យាគិ។ អធិដ្ឋាតីតិ បតិដ្ឋាបេតិ។ សង្ខារា ចរិហារា ចាតិ សហ
បត្តនាយ សទ្ទាធម្មោ បញ្ច ធម្មា។ តត្រុបបត្តិយាតិ តស្មី វាធនេ
និព្ពត្តនត្ថាយ។ អយំ មគ្គោ អយំ បដិបទាតិ សហ បត្តនាយ បញ្ច ធម្មា។
យស្ស ហិ បញ្ច ធម្មា អត្ថិ, ន បត្តនា, តស្ស គតិ អនិពទ្ធា។ យស្ស បត្តនា អត្ថិ,
ន បញ្ច ធម្មា, តស្ស បិ អនិពទ្ធា។ យេសំ ឧភយំ អត្ថិ, តេសំ គតិ និពទ្ធា។ យថា
ហិ អាគាសេ ឱត្តន្តោ អគ្គេន វា មជ្ឈេន វា មូលេន វា និបតិស្សតីតិ និយមោ
នត្ថិ, វេរំ សត្តានំ បដិសន្ធិគ្គហណំ អនិយតំ។ តស្មា កុសលំ កម្មំ កត្វា ឯកស្មី
វាធនេ បត្តនំ កាតុំ វដ្តតិ។

១៦២. អាមណ្ឌន្តិ អាមលកំ។ យថា តំ បរិសុទ្ធចក្ខុស្ស បុរិសស្ស សព្វសោវ
ចាកដំ ហោតិ, វេរំ តស្ស ព្រហ្មនោ សន្និ តត្ថ និព្ពត្តសត្តេហិ សហស្សី
លោកធាតុ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

១៦៣. សុភោតិ សុន្ទរោ។ ជាតិមាតិ អាករសម្បន្នោ។ សុបរិកម្មកតោតិ
ជោវនាទីហិ សុដ្ឋកតបរិកម្មោ។ បណ្ណកម្មលេ និក្ខត្តោតិ វត្តកម្មលេ
វេយ្យាគោ។

១៦៤. សតសហស្សោតិ លោកធាតុសតសហស្សម្ហិ
អាណេន ធរណព្រហ្មា។ និក្ខន្តិ និក្ខេន កតំ បិឡន្ទនំ, និក្ខំ នាម បញ្ចសុវណ្ណំ,
ឧនកនិក្ខេន កតំ បសាធនញ្ញំ យដ្ឋនមជ្ឈនក្ខមំ ន ហោតិ, អតិរេកេន កតំ
យដ្ឋនមជ្ឈនំ ឧមតិ, វណ្ណាវន្តំ បន ន ហោតិ, ជរុសធាតុកំ ខាយតិ។ និក្ខេន កតំ
យដ្ឋនមជ្ឈនព្វោវ ឧមតិ, វណ្ណាវន្តញ្ច ហោតិ។ ជម្ពាននន្តិ ជម្ពននិយំ និព្ពត្តំ។
មហាជម្ពរុក្ខស្ស ហិ ឯកេកា សាខា បណ្ណាស បណ្ណាស យោជនាទី វឌ្ឍិតា,
តាសុ មហន្តា ននិយោ សន្និ, តាសំ ននិយំ ឧភយតីវេសុ ជម្ពបក្កានំ

បតិភជ្ជានេ សុវណ្ណាភ្នំវា ឧដ្ឋហន្តិ, តេ នទីជលេន វុយ្យមាណា អនុបុព្វេន
មហាសមុទ្ធិំ បរិសន្តិ។ តំ សន្ធាយ ជម្ពោននន្តិ វុត្តំ។

ឧក្ខកម្មារបុត្តឧក្ខាមុខសុកុសលសម្បហដ្ឋន្តិ ឧក្ខេន សុកុសលេន
កម្មារបុត្តេន ឧក្ខាមុខេ បចិក្ខា សម្បហដ្ឋំ។ ឧក្ខាមុខេតិ ឧទ្ធីនេ។ សម្បហដ្ឋន្តិ
ឆោតយដ្ឋិតមដ្ឋិតំ។ វត្ថោបមេ (ម. និ. ១.៧៥-៧៦) ច ឆាតុវិភង្គេ (ម. និ. ៣.៣៥៧-
៣៦០) ច បិណ្ឌាសោធនំ វុត្តំ។ ឥមស្មី សុត្តេ កតកណ្ឌាសោធនំ វុត្តំ។

យំ បន សព្វវារេសុ ជវិក្ខា អធិមុច្ឆិត្តាតិ វុត្តំ, តត្ថ បញ្ចវិធំ ជរណំ
ចេតោជរណំ កសិណជរណំ ទិព្វចក្ខុជរណំ អាលោកជរណំ សរីរជរណាន្តិ។
តត្ថ ចេតោជរណំ នាម លោកឆាតុសហស្សេ សត្តានំ ចិត្តជាននំ។
កសិណជរណំ នាម លោកឆាតុសហស្សេ កសិណបត្តរណំ។ ទិព្វចក្ខុជរណំ
នាម អាលោកំ វឌ្ឍេត្វា ទិព្វេន ចក្ខុនា សហស្សលោកឆាតុទស្សនំ។
អាលោកជរណាម្បិ ឯតទេវ។ សរីរជរណំ នាម លោកឆាតុសហស្សេ
សរីរបកាយ បត្តរណំ។ សព្វត្ថ ឥមានិ បញ្ច ជរណានិ អវិនាសេន្តេន
កថេតព្ពន្ធិ។

តិបិដកច្បទ្យាភយត្ថេរោ បនាហា - “មណីឌីបម្មេ កសិណជរណំ វិយ
និក្ខោបម្មេ សរីរជរណំ វិយ ទិស្សតី” តិ។ តស្ស វាទំ វិយ អដ្ឋកថា នាម នត្ថិតិ
បដិក្ខិត្វា សរីរជរណំ ន សព្វកាលិកំ, ចត្តាវិមាទិ ជរណានិ អវិនាសេត្វាវ
កថេតព្ពន្ធិ វុត្តំ។ អធិមុច្ឆិត្តិ បទំ ជរណាបទស្សេវ វេវចនំ, អថ វា ជរតីតិ
បត្តរតិ។ អធិមុច្ឆិត្តិ ជាតាតិ។

១៦៩. អាភាតិអាទីសុ អាភាទយោ នាម ចាជិយេក្កា ទេវា នត្ថិ, តយោ
បរិត្តាភាទយោ ទេវា អាភា នាម, បរិត្តាសុភាទយោ ច។ សុភកិណ្ឌាទយោ ច
សុភា នាម។ វេហប្បលាទិវាវា ចាកជាយេវ។

ឥមេ តាវ បញ្ច ធម្ម ភាវេត្វា កាមាវចរេសុ និព្ពត្តតុ។ ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តំ
បន អាសវក្ខយញ្ច កថំ ចាបុណាតីតិ? ឥមេ បញ្ច ធម្មា សីលំ, សោ ឥមស្មី
សីលេ បតិជ្ជាយ កសិណបរិកម្មំ កត្វា តា តា សមាបត្តិយោ ភាវេត្វា
អរូបិព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តតិ, អរូបជ្ឈានានិ និព្ពត្តត្វា អរូបិព្រហ្មលោកេ,
សមាបត្តិបទដ្ឋានំ វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អនាគាមិជលំ សច្ចិកត្វា បញ្ចសុ
សុទ្ធាវាសេសុ និព្ពត្តតិ។ ឧបរិមគ្គំ ភាវេត្វា អាសវក្ខយំ ចាបុណាតីតិ។

បបញ្ចសូននិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

សង្ខារុបបត្តិសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ទុតិយវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. សុញ្ញតវគ្គោ

១. ចូឡសុញ្ញតសុត្តវណ្ណនា

១៧៦. ឯវំ មេ សុតន្តិ ចូឡសុញ្ញតសុត្តំ។ តត្ថ ឯកមិនន្តិ ថេរោ កិរ ភគវតោ
វត្តំ កត្វា អត្តនោ ទិវាជ្ជានំ គន្ធា កាលបរិច្ឆេទំ កត្វា និព្ពានាម្មណំ
សុញ្ញតាជលសមាបត្តិ អប្បេត្វា និសិន្នោ យថាបរិច្ឆេទេន វុដ្ឋាសិ។ អថស្ស
សង្ខារា សុញ្ញតោ ឧបជ្ឈហីសុ។ សោ សុញ្ញតាកថំ សោតុកាមោ ជាតោ។ អថស្ស
ឯតទហោសិ - “ន ខោ បន សក្កា ធុរេន ធុរំ បហារន្តេន វិយ គន្ធា ‘សុញ្ញតាកថំ
មេ, ភន្តេ, កថេថា’ តិ ភគវត្ថំ វត្តំ, ហន្តាហំ យំ មេ ភគវា នគរកំ ឧបនិស្សយ
វិហារន្តោ ឯកំ កថំ កថេសិ, តំ សារេមិ, ឯវំ មេ ភគវា សុញ្ញតាកថំ
កថេស្សតី” តិ ទសពលំ សារេន្តោ ឯកមិនន្តិអាធិមាហ។

តត្ថ ឥន្ទ្រិនិបាតមត្តមេវ។ កង្ខិមេតំ, កន្តេតិ ថេរោ ឯកបទេ វេត្វា
សង្ខេបធម្មសមាស្សនិ ឧត្តហេត្វា ធារេតុំ សមត្ថោ, កី សោ “សុញ្ញតាវិហារេនា” តិ
ឯកំ បទំ ធារេតុំ ន សក្ខិស្សតិ, សោតុក្កាមេន បទ ជាទន្លេន វិយ បុច្ឆិតុំ ន វដ្តតិ,
ចាកដំ កត្វាវិត្តាវិយមាទំ សុញ្ញតាកមំ សោតុក្កាមោ អជាទន្លោវិយ
ឯវមាហា។ ឯកោ អជាទន្លោបិ ជាទន្លោវិយ ហោតិ, ថេរោ ឯវរូបំ កោហញំ កី
ករិស្សតិ, អត្តនោ ជាទន្លេន ជ្ជានេបិ ភគវតោ អបចិតី ទស្សេត្វា
“កង្ខិមេត” ត្ថិអាទិមាហា។

បុព្វេបីតិ បឋមពោធិយំ នគរកំ ឧបនិស្សាយ វិហារណាកាលេបិ។
ឯតវហិបីតិ ឥន្ទានិបិ។ ឯវំ បទ វេត្វា ចិន្តេសិ - “អាទន្នោ សុញ្ញតាកមំ
សោតុក្កាមោ, ឯកោ បទ សោតុំ សក្កោតិ, ន ឧត្តហេតុំ, ឯកោ សោតុម្បិ
ឧត្តហេតុម្បិ សក្កោតិ, ន កថេតុំ, អាទន្នោ បទ សោតុម្បិ សក្កោតិ ឧត្តហេតុម្បិ
កថេតុម្បិ, (កថេមិស្ស) សុញ្ញតាកម” ត្ថិ។ ឥតិ តំ កថេន្នោ
សេយ្យថាបីតិអាទិមាហា។ តត្ថ សុញ្ញោ ហត្ថិភវាស្សវឌ្ឍវេនាតិ តត្ថ
កជ្ឈូបចោត្តករូបចិត្តរូបវសេន កតា ហត្ថិអាទិយោ អត្ថិ,
វេស្សវណាមន្ទាតាទីនំ បីតជ្ជានេ ចិត្តកម្មវសេន កតម្បិ, រតនបរិក្ខតានំ
វាតចានទ្វារពន្ធមញ្ញបីហិទីនំ វសេន សណ្ឌិតម្បិ, ជិណ្ឌាបដិសម្ព័ន្ធវណត្ថំ
បរិកម្បិ ជាតរូបរជតំ អត្ថិ, កជ្ឈូបាទិវសេន កតា
ធម្មសវនបញ្ញាបុច្ឆនាទិវសេន អាគច្ឆន្តា ច ឥតិបុរិសាបិ អត្ថិ, តស្មា ន សោ
តេហិ សុញ្ញោ។ ឥន្ទ្រិយពន្ធានំ សវិញ្ញាណកានំ ហត្ថិអាទីនំ, ឥន្ទ្រិតិច្ឆិតក្ខណោ
បរិភូត្តិតត្ថស្ស ជាតរូបរជតស្ស, និពន្ធវាសំ វសន្តានំ ឥតិបុរិសានញោ អភាវំ
សន្ធាយេតំ វុត្ថំ។

ភិក្ខុសង្ឃ បដិច្ចាតិ ភិក្ខុសុ ហិ បិណ្ឌាយ បរិវេស្តសុបិ វិហារភត្តំ
សាទិយន្តេហិ ភិក្ខុហិ ចេវ គីលានគីលានុបដ្ឋាកឧទ្ទេសចីវរកម្មបសុតាធិហិ ច
ភិក្ខុហិ សោ អសុញ្ញោវ ហោតិ, ឥតិ និច្ចម្បិ ភិក្ខុនំ អត្ថិតាយ ឯវមាហា។
ឯកត្ថន្តិ ឯកភារំ, ឯកំ អសុញ្ញតំ អត្ថិតិ អត្ថោ។ ឯកោ អសុញ្ញភារោ អត្ថិតិ
វុត្តំ ហោតិ។ អមនសិករិក្ខាតិ ចិត្តេ អកត្វា អនាវដ្ឋិត្វា អបច្ឆវេក្ខិត្វា។
តាមសញ្ញន្តិ តាមោតិ បវត្តវសេន វា កិលេសវសេន វា ឧប្បជ្ឈំ តាមសញ្ញំ។
មនុស្សសញ្ញាយបិ ឯសេវ នយោ។ អរញ្ញសញ្ញំ បដិច្ច មនសិ ករោតិ ឯកត្ថន្តិ
ឥទំ អរញ្ញំ, អយំ វុក្ខោ, អយំ បត្តតោ, អយំ និលោភាសោ វនសណ្ឋោតិ ឯវំ ឯកំ
អរញ្ញំយេវ បដិច្ច អរញ្ញសញ្ញំ មនសិ ករោតិ។ បក្ខន្ធាតិ ឌីតរតិ។ អធិមុច្ឆតិ
ឯវន្តិ អធិមុច្ឆតិ។ យេ អស្សុ ទរថាតិ យេ ច បវត្តទរថា វា កិលេសទរថា វា
តាមសញ្ញំ បដិច្ច ភវេយ្យំ, តេ ឥធ អរញ្ញសញ្ញាយ ន សន្តិ។ ទុតិយបទេបិ ឯសេវ
នយោ។ អត្ថិ ចេវាយន្តិ អយំ បន ឯកំ អរញ្ញសញ្ញំ បដិច្ច ឧប្បជ្ឈមានា
បវត្តទរថមត្តា អត្ថិ។

យញ្ញំ ខោ តត្ថ ន ហោតីតិ យំ មិការមាតុចាសាទេ ហត្ថិអាទយោវិយ
ឥមិស្សា អរញ្ញសញ្ញាយ តាមសញ្ញាមនុស្សសញ្ញាវសេន ឧប្បជ្ឈមានំ
បវត្តទរថកិលេសទរថជាតំ, តំ ន ហោតិ។ យំ បន តត្ថ អវសិជ្ឈន្តិ យំ
មិការមាតុចាសាទេ ភិក្ខុសង្ឃវិយ តត្ថ អរញ្ញសញ្ញាយ បវត្តទរថមត្ថំ
អវសិជ្ឈំ ហោតិ។ តំ សន្តមិទំ អត្ថិតិ បជាធាតីតិ តំ វិជ្ជមានមេវ “អត្ថិ ឥទ”ន្តិ
បជាធាតិ, សុញ្ញតាវក្កន្តិតិ សុញ្ញតានិព្ពត្តិ។

១៧៧. អមនសិករិក្ខា មនុស្សសញ្ញន្តិ ឥធ តាមសញ្ញំ ន គណ្ហាតិ។ កស្មា?
ឯវំ កិរស្ស អហោសិ - “មនុស្សសញ្ញាយ តាមសញ្ញំ និវត្តត្វា, អរញ្ញសញ្ញាយ
មនុស្សសញ្ញំ, បដិវិសញ្ញាយ អរញ្ញសញ្ញំ, អាភាសានញ្ញាយ តនសញ្ញាយ

បដិវេសញ្ចំ...បេ... នេវេសញ្ចាណាសញ្ចាយតនសញ្ចាយ អាភិញ្ចាញាយតនសញ្ចំ,
វិបស្សនាយ នេវេសញ្ចាណាសញ្ចាយតនសញ្ចំ, មគ្គេនវិបស្សនំ និវត្តត្វា
អនុបុព្វេន អច្ចន្តសុញ្ញតំ នាម ធិស្សេស្សមី"តិ។ តស្មា ឯវំ ទេសនំ អារភិ។ តត្ថ
បដិវេសញ្ចន្តិ កស្មា អរញ្ញាសញ្ចំ បហាយ បដិវេសញ្ចំ មនសិ ករោតិ?
អរញ្ញាសញ្ចាយ វិសេសានធិគមនតោ។ យថា ហិ បុរិសស្ស រមណីយំ ខេត្តដ្ឋានំ
ទិស្វា - "ឥធ វុត្តា សាលិអាធម្មោ សុដ្ឋ សម្មជ្ឈិស្សន្តិ, មហាលាភំ លភិស្សមី"តិ
សត្តក្ខត្តម្យិ ខេត្តដ្ឋានំ ឱលោកេន្តស្ស សាលិអាធម្មោ ន សម្មជ្ឈន្តេវ, សចេ បន
តំ ហំនំ វិហាតខាលុកកក្កោកំ កត្វា កសិក្ខា វបតិ, ឯវំ សន្តេ សម្មជ្ឈន្តិ,
ឯវំមេវ - "ឥធំ អរញ្ចំ, អយំ វុក្ខោ, អយំ បព្ពតោ, អយំ និលោភាសោ
វនសន្នោ"តិ សចេបិ សត្តក្ខត្តំ អរញ្ញាសញ្ចំ មនសិ ករោតិ, នេវុបចារំ ន
សមាធិ ចាបុណាតិ, បដិវេសញ្ចាយ បនស្ស ធុរសេវនំ កម្មដ្ឋានំ បដិវេកសិណំ
បរិកម្មំ កត្វា ឈានានិ និព្ពត្តត្វា ឈានបទដ្ឋានម្យិ វិបស្សនំ វុឡេត្វា សក្កា
អរហត្តំ ចាបុណិតុំ។ តស្មា អរញ្ញាសញ្ចំ បហាយ បដិវេសញ្ចំ មនសិ ករោតិ។
បដិច្ចាតិ បដិច្ច សម្ពុតំ។

ឥនានិ យស្មី បដិវេកសិណោ សោ បដិវេសញ្ចំ ហោតិ, តស្ស ឱបម្ពនស្សនត្តំ
សេយ្យថាបីតិអាធិមាហ។ តត្ថ ឧសភស្ស ឯតន្តិ អាសកំ។ អញ្ញោសំ បន គុន្នំ
គណ្ហាបិ ហោតិ បហារាបិ។ តេសញ្ចំ ចម្ចំ បសារិយមានំ និព្ពលិកំ ន ហោតិ,
ឧសភស្ស លក្ខណសម្បទ្ធតាយ តេ ទោសា នត្តិ។ តស្មា តស្ស ចម្ចំ គហិតំ។
សង្កសតេនាតិ ឱលសតេន។ សុវិហាតន្តិ បសារេត្វា សុដ្ឋវិហាតំ។
ឧនកសតសង្កវិហាតញ្ចំ និព្ពលិកំ ន ហោតិ, សង្កសតេនវិហាតំ ភេរិតលំ វិយ
និព្ពលិកំ ហោតិ។ តស្មា ឯវំមាហ។ ឧក្កលវិក្កលន្តិ ឧច្ឆនិចំ ថលដ្ឋានំ និច្ឆដ្ឋានំ។
នទីវុទុក្ខន្តិ នទិយោ ចេវ ទុក្ខមជ្ឈានញ្ច។ បដិវេសញ្ចំ បដិច្ច មនសិ ករោតិ

ឯកត្តន្តិ កសិណបថវិយំយេវ បដិច្ច សម្ពុតំ ឯកំ សញ្ញំ មនសិ ករោតិ។
ធរមត្តាតិ ឥតោ បដ្ឋាយ សព្វវាសេ បវត្តធរមសេន ធរមត្តា វេទិតញ្ញា។

១៨២. អនិមិត្តំ ចេតោសមាធិន្តិវិបស្សនាចិត្តសមាធិ។ សោ ហិ
និច្ចនិមិត្តាទិវិហិតោ អនិមិត្តាតិ វុត្តតិ។ ឥមមេវ កាយន្តិវិបស្សនាយ វុត្តំ
ធស្សេតិ។ តត្ថ ឥមមេវាតិ ឥមំ ឯវ ចតុមហាក្ខតិកំ។ សឡាយតនិកន្តិ
សឡាយតនបដិសំយុត្តំ។ ជីវិតបច្ចយាតិ យាវ ជីវិតិន្ទ្រយានំ បវត្តិ, តាវ
ជីវិតបច្ចយា បវត្តធរមត្តា អត្ថិតិ វុត្តំ ហោតិ។

១៨៣. បុន អនិមិត្តន្តិវិបស្សនាយ បដិវិបស្សនំ ធស្សេតុំ វុត្តំ។ កាមាសវំ
បដិច្ចាតិ កាមាសវំ បដិច្ច ឧប្បជ្ឈនបវត្តធរថា ឥធ ន សន្តិ, អរិយមគ្គេ ចេវ
អរិយជលេ ច នត្ថិតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឥមមេវ កាយន្តិ ឥមំ
ឧបាទិសេសធរមស្សនត្ថំ វុត្តំ។ ឥតិ មនុស្សសញ្ញាយ កាមសញ្ញំ
និវត្តេត្វា...ខេ.... មគ្គេនវិបស្សនំ និវត្តេត្វា អនុបុព្វេន អច្ចនុសុញ្ញតា នាម
ធស្សិតា ហោតិ។

១៨៤. បរិសុទ្ធន្តិ និរុប ក្ខិលេសំ។ អនុត្តរន្តិ ឧត្តរវិហិតំ សព្វសេដ្ឋំ។ សុញ្ញតន្តិ
សុញ្ញតជលសមាបត្តិ។ តស្មាតិ យស្មា អតីតេបិ,
ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធពុទ្ធសាវកសម្មាសាសមណាព្រាហ្មណា។ អនាគតេបិ,
ឯតរហិបិ ពុទ្ធពុទ្ធសាវកសម្មាសាសមណាព្រាហ្មណា ឥមំយេវ បរិសុទ្ធិ បរមំ
អនុត្តរំ សុញ្ញតំ ឧបសម្បជ្ឈិវិហរីសុវិហរិស្សន្តិវិហរន្តិ ច, តស្មា។ សេសំ សព្វត្ថ
ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូននិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

ចូឡសុញ្ញតសុត្តរវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. មហាសុញ្ញតសុត្តន្តវគ្គ

១៨៥. ឯវំ មេ សុតន្តិ មហាសុញ្ញតសុត្តំ។ តត្ថ កាឡិខេមកស្សតិ
ឆរិវណ្ណាន សោ កាឡិ, ខេមកោតិ បនស្ស ឆាមំ។ វិហារោតិ តស្មីយេវ
និក្រោធារាមេ ឯកស្មី បទេសេ ចាការេន បរិក្ខិបិត្វា ធារកោដ្ឋកំ មាបេត្វា
ហំសវដ្ឋកាធិសេនាសនានិ ចេវ មណ្ឌលមាឡិកោជនសាលាធិនិ ច
បតិជ្ជបេត្វា កតោវិហារោ។ សម្ពហុលានិ សេនាសនានិ មព្វោ បីបំ
ភិសិពិម្ពោហនំ តដ្ឋិកា ចម្ពុខណ្ឌោ តិណាសន្តារោ បណ្ណាសន្តារោ
បលាលសន្តារោតិអាធិនិ បញ្ញត្តានិ ហោន្តិ, មព្វោន មព្វំ...បេ....
បលាលសន្តារេនេវ បលាលសន្តារំ អាហាច្ឆ បីបិតានិ, គណាភិក្ខុនំ
វសនដ្ឋានសទិសំ អហោសិ។

សម្ពហុលា នុខោតិ ភគវតោ ពោធិបល្ល័ង្កយេវ សព្វកិលេសានំ
សមុគ្គាជិតត្តា សំសយោ នាម នត្ថិ, វិតក្កបុព្វភាគា បុច្ឆា, វិតក្កបុព្វភាគេ
ចាយំ នុកាហោ និចាតមត្តោ។ ចាជិមត្តកំ គច្ឆន្តេ អវិជិច្ឆិតោ នាម ន ហោតិ។
ឥតោ កិវ បុព្វេ ភគវតា ទស ទ្វាទស ភិក្ខុ ឯកជ្ជានេ វសន្តា ន ទិជ្ជបុព្វា។

អថស្ស ឯតទហោសិ - គណាវាសោ នាមាយំ វដ្ឋេ អាចិណ្ឌាសមាចិណ្ឌោ
នទិឌីតិណ្ឌាឧទកសទិសោ, និរយតិវច្ឆានយោនិបេត្តិវិសយាសុរកាយេសុបិ,
មនុស្សលោក-ទេវលោកព្រហ្មលោកេសុបិ គណាវាសោវ អាចិណ្ឌោ។
ទសយោជនសហស្សោ ហិ និរយោ តិបុច្ឆណ្ឌាភិវតា នាឡិ វិយ សត្តេហិ
និវន្តរោ, បញ្ចវិធពន្ធនកម្មការណាករណជ្ជានេ សត្តានំ បមាណំ វា បរិច្ឆេទោ
វា នត្ថិ, តថា វាសីហិ តច្ឆនាធិហ្មានេសុ, ឥតិ គណាភិក្ខុតាវ បច្ឆន្តិ។
តិវច្ឆានយោនិយំ ឯកស្មី វម្មិកេ ឧបសិកានំ បមាណំ វា បរិច្ឆេទោ វា នត្ថិ, តថា
ឯកេកតិលាធិសុបិ កិបិល្លិកាធិនំ។ តិវច្ឆានយោនិយម្បិ គណាវាសោវ។

បេតនគរាជ ច តាវុតិកានិ អឡយោជនិកានិបិ បេតតវិតានិ ហោត្តិ។ ឯវំ
បេត្តិវិសយេបិ គណាវាសោវ។ អសុរកវនំ ធនយោជនសហស្សំ កណ្តោ
បក្ខិត្តសូចិយា កណ្តាតិលំ វិយ ហោតិ។ ឥតិ អសុរកាយេបិ គណាវាសោវ។
មនុស្សលោកេ សាវត្ថិយំ សត្តបណ្ណាស កុលសតសហស្សានិ, រាជគហោ
អន្តោ ច ពហិ ច អជ្ឈាស មនុស្សកោដិយោ វសីសុ។ ឯវំ អញ្ញេសុបិ ហនេស្វតិ
មនុស្សលោកេបិ គណាវាសោវ។ ភុម្មនេវតា អាទិ កត្វា
នេវលោកព្រហ្មលោកេសុបិ គណាវាសោវ។ ឯកេកស្ស ហិ នេវបុត្តស្ស
អឡតិយា នាជកកោដិយោ ហោត្តិ, នវបិ កោដិយោ ហោត្តិ, ឯកជ្ជានេ
ធនសហស្សបិ ព្រហ្មានោ វសន្តិ។

តតោ ចិន្តេសិ - “មយា សតសហស្សកប្បាជិកានិ ចត្តាវិ អសង្ខ័យ្យានិ
គណាវាសវិទ្ធិសនត្ថំ ធន ចារមិយោ បូរិតា, ឥមេ ច ភិក្ខុ ឥតោ បដ្ឋាយេវ គណំ
ពន្ធិត្វា គណាភិវតា ជាតា អនុជ្ជវិកំ ករោន្តិ” តិ។ សោ ធម្មសំវេកំ ឧប្បាទេត្វា
បុន ចិន្តេសិ - “សចេ ឯកជ្ជានេ ធិហិ ភិក្ខុហិ ន វសិតព្ពន្ធិ សក្កា ភវេយ្យ
សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេតុំ, សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេយ្យំ, ន ខោ បនេតំ សក្កា។ ហន្តាហំ
មហាសុញ្ញតាបជិបត្តិ នាម សុត្តន្តំ នេសេមិ, យំ សិក្ខាកាមានំ កុលបុត្តានំ
សិក្ខាបទបញ្ញត្តិ វិយ នករទ្វារេ និក្ខិត្តសព្ពកាយិ កអាទាសោវិយ ច
ភវិស្សតិ។ តតោ យថា នាមេកស្មី អាទាសេ ខត្តិយាធយោ អត្តនោ វជ្ជំ ធិស្វា តំ
បហាយ អនវជ្ជា ហោត្តិ, ឯវមេវំ មយិ បរិនិព្វតេបិ បញ្ចវស្សសហស្សានិ ឥមំ
សុត្តំ អារជ្ជិត្វា គណំ វិនោទេត្វា ឯកិភាវាភិវតា កុលបុត្តា វជ្ជទុក្ខស្ស អន្តំ
កវិស្សន្តិ” តិ។ ភគវតោ ច មនោរមំ បូរេន្តាវិយ ឥមំ សុត្តំ អារជ្ជិត្វា គណំ
វិនោទេត្វា វជ្ជទុក្ខំ ខេបេត្វា បរិនិព្វតា កុលបុត្តា គណានបជំ វីតិវត្តា។
វាលិកបិដ្ឋិហារេបិ ហិ អាភិធម្មិកអភយត្ថេរោ នាម វស្សបនាយិ កសមយេ
សម្ពហុលេហិ ភិក្ខុហិ សធិំ ឥមំ សុត្តំ សញ្ញាយិត្វា “សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯវំ កាវេតិ,

មយំ កី ករោមា"តិ អាហា។ តេ សព្វេបិ អន្តោវស្សេ គណំវិនោទេត្វា
ឯកីភាវាភិរតា អរហន្តំ ចាបុណ្ណិសុ។ គណាកេទនំ នាម ឥទំ សុត្តន្តិ។

១៨៦. យដាយាតិ ឯវនាមកស្ស សក្កស្ស។ វិហារេតិ អយម្មិ វិហារោ
និក្រោធារាមស្សេវ ឯកទេសេ កាឡុខេមកស្ស វិហារោវិយ កតោតិ
វេទិតញ្ចោ។ ចីវរកម្មន្តិ ជិល្លាមលីនានំ អគ្គឡដ្ឋានុប្បាទននោវនាទីហិ
កតបរិកណ្ណាម្មិ, ចីវរត្ថាយ ឧប្បន្នវត្ថានំ វិចារណាសិព្ពនាទីហិ អកតំ
សិរិធានម្មិ វដ្តតិ, ឥធិ បន អកតំ សិរិធានំ អធិប្បេតំ។ មនុស្សា ហិ
អានន្តត្រេស្ស ចីវរសាជកេ អទំសុ។ តស្មា ថេរោ សម្ពហុលេ ភិក្ខុ គហេត្វា តត្ថ
ចីវរកម្មំ អកាសិ។ តេបិ ភិក្ខុ ចាតោវ សូចិចាសកស្ស បញ្ញាយនកាលតោ
បដ្ឋាយ និសិទ្ធា អបញ្ញាយនកាលេ ឧដ្ឋហន្តិ។ សូចិកម្មេ និដ្ឋិតេយេវ
សេនាសនានិ សិរិទហិស្សមាតិ ន សិរិទហិសុ។ ចីវរការសមយោ នោតិ ថេរោ
កិរ ចិន្តេសិ - "អទ្ធា ឯតេហិ ភិក្ខុហិ ន បដិសាមិទានិ សេនាសនានិ, ភកវតា ច
ទិដ្ឋានិ ភវិស្សន្តិ។ ឥតិ អនត្ថមនោ សត្តា សុដ្ឋនិក្កហេតុកាមោ, ឥមេសំ ភិក្ខុនំ
ឧបត្ថម្ភោ ភវិស្សមី"តិ; តស្មា ឯវមាហា។ អយំ បនេត្ថ អធិប្បាយោ - "ន, ភន្តេ,
ឥមេ ភិក្ខុ កម្មារាមា ឯវ, ចីវរកិច្ចវសេន បន ឯវំ វសន្តិ"តិ។

ន ខោ, អានន្តាតិ, អានន្ត, កម្មសមយោ វា ហោតុ អកម្មសមយោ វា,
ចីវរការសមយោ វា ហោតុ អចីវរការសមយោ វា, អថ ខោ សង្កណិកាវាមោ
ភិក្ខុ ន សោភតិយេវ។ មា ត្វំ អនុបត្ថម្ភដ្ឋានេ ឧបត្ថម្ភោ អហោសីតិ។ តត្ថ
សង្កណិកាតិ សកបរិសសមោធានំ។ គណោតិ នាធាជនសមោធានំ។ ឥតិ
សង្កណិកាវាមោ វា ហោតុ គណារាមោ វា, សព្ពថាបិ គណាពាហុល្លាភិរតោ
គណាពន្ធពនោ ភិក្ខុ ន សោភតិ។ បច្ឆាភត្តេ បន ទិវាដ្ឋានំ សម្មជ្ជិត្វា
សុធាតហត្ថចាទោ មូលកម្មដ្ឋានំ គហេត្វា ឯការាមតមនុយុត្តោ ភិក្ខុ

ពុទ្ធសាសនេ សោភតិ។ នេក្ខម្មសុខន្តិ កាមតោ និក្ខន្ធស្ស សុខំ។ បរិវេកសុខម្បិ
កាមបរិវេកសុខមេវ។ រាគាធិនំ បនរូបសមត្ថាយ សំវត្ថុតីតិ ឧបសមសុខំ។
មគ្គសម្ពោធត្ថាយ សំវត្ថុតីតិ សម្ពោធសុខំ។ និកាមលាភីតិ កាមលាភី
ឥន្ទ្រតលាភី។ អភិជ្ឈលាភីតិ អនុគ្គលាភី។ អកសិរលាភីតិ វិបុលលាភី។

សាមាយិកន្តិ អប្បិភប្បិភសមយេ កិលេសេហិ វិមុត្តំ។ កន្តន្តិ មនាបំ។
ចេតោវិមុត្តន្តិ រូចារូចាវចរចិត្តវិមុត្តិ។ វុត្តញ្ញោតំ - “ចត្តាវ ច ឈានានិ ចតស្សោ
ច អរូបសមាបត្តិយោ, អយំ សាមាយិកោវិមោក្ខោ”តិ (បដិ. ម. ១.២១៣)។
អសាមាយិកន្តិ ន សមយវសេន កិលេសេហិ វិមុត្តំ, អថ ខោ អច្ឆន្តិវិមុត្តំ
លោកុត្តរំ វុត្តំ។ វុត្តញ្ញោតំ - “ចត្តារោ ច អរិយមគ្គា ចត្តាវ ច សាមញ្ញជលានិ,
អយំ អសាមាយិកោវិមោក្ខោ”តិ។ អកុប្បន្តិ កិលេសេហិ អកោបេតព្ធាំ។

ឯត្តាវតា កី កថិតំ ហោតិ? សង្គណិការាមោ ភិក្ខុ គណពន្ធនពន្ធនោ នេវ
លោកិយគុណំ, ន ច លោកុត្តរគុណំ និព្វត្តតុំ សក្កោតិ, គណំវិនោទេត្វា បន
ឯកាភិរតោ សក្កោតិ។ តថា ហិ វិបស្សី ពោធិសត្តោ ចតុរាសីតិយា
បព្ពជិតសហស្សេហិ បរិវុតោ សត្ត វស្សានិវិចរន្តោ សព្ពញ្ញគុណំ និព្វត្តតុំ
នាសក្ខិ, គណំវិនោទេត្វា សត្តធិវសេ ឯកីភាវាភិរតោ ពោធិមណ្ឌំ អារុយ្ហ
សព្ពញ្ញគុណំ និព្វត្តសិ។ អម្ហាកំ ពោធិសត្តោ បញ្ចវគ្គិយេហិ សទ្ធិ ធម្មស្សានិ
វិចរន្តោ សព្ពញ្ញគុណំ និព្វត្តតុំ នាសក្ខិ, តេសុ បក្កន្តេសុ ឯកីភាវាភិរតោ
ពោធិមណ្ឌំ អារុយ្ហ សព្ពញ្ញគុណំ និព្វត្តសិ។

ឯវំ សង្គណិការាមស្ស គុណាធិគមាភាវំ ធស្សេត្វា ឥនានិ ធនាសុប្បត្តិ
ធស្សេត្តោ នាហំ អានន្ទាតិអាធិមាហា។ តត្ថ រូបន្តិ សរីរំ។ យត្ថ រត្តស្សាតិ យស្មី
រូបេ រាគវសេន រត្តស្ស។ ន ឧប្បន្នេយ្យន្តិ យស្មី រូបេ រត្តស្ស ន ឧប្បន្នេយ្យំ, តំ រូបំ
ន សមនុបស្សាមិ, អថ ខោ សាវិបុត្តមោគ្គល្លាណំ

ធនពលសាវកត្ថបគមនសម្ព័ន្ធតេជ អញ្ញាថាភារេន សញ្ញាយស្សវិយ,
ឧបាលិកហបតិណោ អញ្ញាថាភារេន នាជបុត្តស្សវិយ, បិយជាតិកសុត្ត
សេដ្ឋិអាទីនំវិយ ច ឧប្បជ្ឈន្តិយេវ។

១៨៧. អយំ ខោ បនាទន្ទាតិ កោ អនុសន្និ? សចេ ហិ កោចិ ធុត្ថុទ្ធិ
នវបព្ពជិតោ វទេយ្យ - “សម្មាសម្ពុទ្ធា ខេត្តំ បរិជ្ជា ភារិយោ វិយ អម្ពោយេវ
គណតោ នីហរតិ, ឯកីភារេ និយោជេតិ, សយំ បន រាជរាជមហាមត្តាធិហិ
បរិវុតោ វិហរតី”តិ, តស្ស វចនោកាសុបច្ឆេទនត្ថំ - “ចក្កវាឡបរិយន្តាយ
បរិសាយ មជ្ឈេ និសិដ្ឋោបិ តថាគតោ ឯកកោវា”តិ ទស្សេតុំ ឥមំ ទេសនំ
អារភិ។ តត្ថ សព្ពនិមិត្តានន្តិ រូបាទីនំ សម្ពុនិមិត្តានំ។ អជ្ឈត្តន្តិ វិសយជ្ឈត្តំ។
សុញ្ញតន្តិ សុញ្ញតជលសមាបត្តិ។ តត្រ ចេតិ ឧបយោគត្ថ ភុម្មំ, តំ ចេតិ វុត្តំ
ហោតិ។ បុន តត្រាតិ តស្មី បរិសមជ្ឈេ បិកោ។ វិវេកនិទ្ទេនាតិ និព្វាននិទ្ទេន។
ព្យាដ្ឋិតេនាតិ អាសវដ្ឋានីយធម្មហិ វិកតន្តេន និស្សជេន វិសំយុត្តេន។
ឧយ្យោជនិកបដិសំយុត្តន្តិ កច្ឆថ តុម្ពេតិ វេ ឧយ្យោជនិកេន វចនេន
បដិសំយុត្តំ។

កាយ បន វេលាយ ភគវា វេ កថេតិ? បច្ឆាភត្តកិច្ចវេលាយ, វា
បុរិមយាមកិច្ចវេលាយ វា។ ភគវា ហិ បច្ឆាភត្ត កន្ធុកុដិយំ សីហសេយ្យំ
កប្បេត្វា វុដ្ឋាយ ជលសមាបត្តិ អប្បេត្វា និសីទតិ។ តស្មី សមយេ
ធម្មស្សវនត្ថាយ បរិសា សន្និបតន្តិ។ អថ ភគវា កាលំ វិទិត្វា កន្ធុកុដិតោ
និក្ខមិត្វា ពុទ្ធាសនវរគតោ ធម្មំ ទេសេត្វា ភេសជ្ឈេតេលចាកំ គណ្ណោវិយ
កាលំ អនតិក្ខមិត្វា វិវេកនិទ្ទេន ចិត្តេន បរិសំ ឧយ្យោជេតិ។ បុរិមយាមេបិ
“អភិក្កន្តា ខោ វាសេដ្ឋា វត្ថុ, យស្ស ទានិ កាលំ មញ្ញាថា”តិ (ធិ. និ. ៣.២៩៩) វេ
ឧយ្យោជេតិ។ ពុទ្ធានញ្ញា ពោធិបត្តិតោ បដ្ឋាយ ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញាណានិបិ

និព្វាននិរ្ពាន។ តស្មាតិហានន្ទាតិ យស្មា សុញ្ញតាវិហារោ សន្តោ បណីតោ,
តស្មា។

១៨៨. អដ្ឋត្ថមេវាតិ កោចរដ្ឋត្ថមេវ។ អដ្ឋត្ថំ សុញ្ញតន្តិ ឥធនិយកដ្ឋត្ថំ,
អត្ថនោ បញ្ចសុ ខន្ធសុ និស្សិតន្តិ អត្ថោ។ សម្មជាតោ ហោតីតិ កម្មជ្ជានស្ស
អសម្មជ្ជនការីជាននេន សម្មជាតោ។ ពហិទ្ធាតិ បរស្ស បញ្ចសុ ខន្ធសុ។
អដ្ឋត្ថពហិទ្ធាតិ កាលេន អដ្ឋត្ថំ កាលេន ពហិទ្ធា។ អានេញ្ញន្តិ
ឧភតោភាគវិមុត្តោ ភវិស្សមាតិ អានេញ្ញំ អរូបសមាបត្តិ មនសិ ករោតិ។

តស្មីយេវ បុរិមស្មិន្តិ ចាទកដ្ឋានំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ អបគុណាចាទកដ្ឋានតោ
វុត្ថិតស្ស ហិ អដ្ឋត្ថំ សុញ្ញតំ មនសិករោតោ តត្ថ ចិត្តំ ន បក្ខន្ធិតិ។ តតោ
“បរស្ស សន្តានេ នុ ខោ កថ”ន្តិ ពហិទ្ធា មនសិ ករោតិ, តត្ថបិ ន បក្ខន្ធិតិ។
តតោ - “កាលេន អត្ថនោ សន្តានេ, កាលេន បរស្ស សន្តានេ នុ ខោ កថ”ន្តិ
អដ្ឋត្ថពហិទ្ធា មនសិ ករោតិ, តត្ថបិ ន បក្ខន្ធិតិ។ តតោ ឧភតោភាគវិមុត្តោ
ហោតុកាមោ “អរូបសមាបត្តិយំ នុ ខោ កថ”ន្តិ អានេញ្ញំ មនសិ ករោតិ, តត្ថបិ
ន បក្ខន្ធិតិ។ ឥទានិ - “ន មេ ចិត្តំ បក្ខន្ធិតិវិស្សជ្ឈវិយេន ឧបជ្ជាកាធិនំ
បច្ឆតោ ន ចរិតតំ, ចាទកដ្ឋានមេវ បន សាធុកំ បុនប្បនំ មនសិកាតតំ។
ឯវមស្ស វុត្ថេ ធិន្ធតោ ជរសុម្ហិ អវហន្តេ បុន ធិសីតំ ការេត្វា ធិន្ធន្តស្ស ធិន្ធន្ត
ជរសុវិយ កម្មជ្ជានេ មនសិការោ វហតី”តិ ធស្សេតុំ តស្មីយេវាតិអាទិមាហ។
ឥទានិស្ស ឯវំ បដិបន្នស្ស យំ យំ មនសិ ករោតិ, តត្ថ តត្ថ មនសិការោ
សម្មជ្ជតីតិ ធស្សេត្តោ បក្ខន្ធិតិ អាហ។

១៨៩. ឥមិនាវិហារេនាតិ ឥមិនា សមថវិបស្សនាវិហារេន។ ឥតិហ តត្ថ
សម្មជាតោតិ ឥតិ ចន្តមន្តោបិ តស្មី កម្មជ្ជានេ សម្មជ្ជនមាទេ “សម្មជ្ជតិ មេ
កម្មជ្ជាន”ន្តិ ជាននេន សម្មជាតោ ហោតិ។ សយតីតិ និបជ្ជតិ។ ឯត្ថ កញ្ចិ

កាលំ ចង្គឹមត្វា - “ឥនាធិ ឯត្តកំ កាលំ ចង្គឹមតុំ សក្ខិស្សមី” តិ ញត្វា
ឥរិយាបថំ អហាបេត្វា ហាតត្ថំ។ ឯស នយោ សត្តវារេសុ។ ន កថេស្សមីតិ,
ឥតិហ តត្ថាតិ ឯវំ ន កថេស្សមីតិ ជាននេន តត្ថ សម្មជាតកាវី ហោតិ។

បុន ទុតិយវារេ ឯវុបី កថំ កថេស្សមីតិ ជាននេន សម្មជាតកាវី ហោតិ,
ឥមស្ស ភិក្ខុនោ សមថវិបស្សនា តរុណារ, តាសំ អនុរក្ខណាត្ថំ -

“អាវាសោ គោចរោ ភស្សំ, បុគ្គលោ អថ គោជនំ;
ឧតុ ឥរិយាបថោ ចេវ, សប្បាយោ សេវិតត្ថកោ” តិ។

សត្ត សប្បាយានិ ឥច្ឆិតត្ថានិ។ តេសំ ទស្សនត្ថមិទំ វុត្ថំ។ វិតក្កវារេសុ
អវិតក្កនស្ស ច វិតក្កនស្ស ច ជាននេន សម្មជាតតា វេទិតត្ថា។

១៩០. ឥតិ វិតក្កបហានេន ទ្វេ មគ្គេ កថេត្វា ឥនាធិ តតិយមគ្គស្ស
វិបស្សនំ អាចិក្ខុនោ បញ្ច ខោ ឥមេ, អានន្ត, កាមគុណាតិ អាទិមាហ។
អាយតនេតិ តេសុយេវ កាមគុណេសុ កិស្មិញ្ចិនេវ កិលេសុប្បត្តិការណេ។
សមុទាចារោតិ សមុទាចរណតោ អប្បហ័នកិលេសោ។ ឯវំ សន្តន្តិ ឯវំ
វិជ្ជមានមេវ។ សម្មជាតោតិ កម្មជ្ជានស្ស អសម្មត្តិជាននេន សម្មជាតោ។
ទុតិយវារេ ឯវំ សន្តមេតន្តិ ឯវំ សន្តេ ឯតំ។ សម្មជាតោតិ
កម្មជ្ជានសម្មត្តិជាននេន សម្មជាតោ។ អយញ្ចិ “បហីនោ នុ ខោ មេ បញ្ចសុ
កាមគុណេសុ ធន្តរោគោ នោ” តិ បច្ឆវេក្ខមាណោ អបហ័នភារំ ញត្វា វីរិយំ
បគ្គហេត្វា តំ អនាគាមិមគ្គេន សមុគ្សាជេតិ, តតោ មគ្គានន្តំ ជលំ, ជលតោ
វុជ្ជាយ បច្ឆវេក្ខមាណោ បហ័នភារំ ជាតាតិ, តស្ស ជាននេន “សម្មជាតោ
ហោតិ” តិ វុត្ថំ។

០៩០. ឥនាទិ អរហត្តមគ្គស្ស វិបស្សនំ អាចិក្ខុន្តោ បញ្ចោ ឧសេ, អានន្ទ,
ឧបាទានក្ខន្ធាតិអាទិមាហ។ តត្ថ សោ បហ៊ាយតីតិ រូបេ អស្មីតិ មាណោ អស្មីតិ
ធន្តោ អស្មីតិ អនុសយោ បហ៊ាយតិ។ តថា វេទនាទីសុ សម្មជានតា
វុត្តនាយេនេវ វេទិតញ្ច។

ឧសេ ឧសេ, អានន្ទ, ធម្មាតិ ហេដ្ឋា កថិតេ សមថវិបស្សនាមគ្គជលធម្មេ
សន្ធាយាហ។ កុសលាយតិកាតិ កុសលតោ អាគតា។ កុសលា ហិ កុសលាបិ
ហោន្តិ កុសលាយតិកាបិ, សេយ្យចីទំ, បឋមជ្ឈានំ កុសលំ, ទុតិយជ្ឈានំ
កុសលញ្ចេវ កុសលាយតិកញ្ច...បេ.... អាគិញ្ចញ្ញាយតនំ កុសលំ,
នេវសញ្ញាសញ្ញាយតនំ កុសលញ្ចេវ កុសលាយតិកញ្ច,
នេវសញ្ញាសញ្ញាយតនំ កុសលំ, សោតាបត្តិមគ្គោ កុសលោ ចេវ
កុសលាយតិកោ ច...បេ.... អនាគាមិមគ្គោ កុសលោ, អរហត្តមគ្គោ កុសលោ
ចេវ កុសលាយតិកោ ច។ តថា បឋមជ្ឈានំ កុសលំ, តំសម្មយុត្តកា ធម្មា
កុសលា ចេវ កុសលាយតិកា ច...បេ.... អរហត្តមគ្គោ កុសលោ,
តំសម្មយុត្តកា ធម្មា កុសលា ចេវ កុសលាយតិកា ច។

អរិយាតិ និក្ខិលេសាវិសុទ្ធា។ លោកុត្តរាតិ លោកេ ឧត្តរាវិសិដ្ឋា។
អនវក្កន្តា ចាបិមតាតិ ចាបិមន្តេន មារេន អនោក្កន្តា។ វិបស្សនាចាទកា អដ្ឋ
សមាបត្តិយោ អប្បេត្វា និសិទ្ធស្ស ហិ ភិក្ខុនោ ចិត្តំ មារោ ន បស្សតិ, “ឥទំ នាម
អារម្មណំ និស្សាយ សំវត្ថុតី”តិ ជាតិតុំ ន សក្កោតិ។ តស្មា “អនវក្កន្តា”តិ វុត្ថំ។

តំ កី មញ្ញសីតិ ឥទំ កស្មា អាហា? គណេបិ ឯកោ អានិសំសោ អត្ថិ, តំ
ធស្សេតុំ ឥទមាហ។ អនុពន្ធិតុន្តិ អនុគច្ឆិតុំ បរិចរិតុំ។

ន ខោ, អាណន្ទាតិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ ភគវតា - “សុតារុដោ, ភិក្ខុវេ,
អរិយសារកោ អកុសលំ បដហតិ, កុសលំ ភាវេតិ, សារជ្ជំ បដហតិ, អនវជ្ជំ
ភាវេតិ, សុទ្ធិំ អត្តានំ បរិហរតី” តិ (អ. និ. ៧.៦៧) ពហុស្សតោ បញ្ចារុជសម្បន្នោ
យោធារិយ កតោ។ យស្មា បនសោ សុតបរិយត្តិ ឧគ្គហេត្វាបិ តទនុប្បវកំ
អនុលោមបដិបទំ ន បដិបដ្ឋតិ, ន តស្ស តំ អារុដំ ហោតិ។ យោ បដិបដ្ឋតិ,
តស្សេវ ហោតិ។ តស្មា ឯតទត្ថំ អនុពន្ធិតុំ ឆារហតីតិ ទស្សេន្តោ ន ខោ,
អាណន្ទាតិ អាហ។

ឥទានិ យទត្ថំ អនុពន្ធិតត្តោ, តំ ទស្សេតុំ យា ច ខោតិអាធិមាហ។ ឥតិ
ឥមស្មី សុត្តេ តីសុ ឋានេសុ ទស កថាវត្ថុនិ អាគតានិ។ “ឥតិ វវរុបំ កថំ
កថេស្សមី” តិ សប្បាយាសប្បាយវសេន អាគតានិ, “យទិទំ សុត្តំ កេយ្យ” ត្ថិ
ឯត្ថ សុតបរិយត្តិវសេន អាគតានិ, ឥមស្មី ឋានេ បរិបូរណាវសេន អាគតានិ។
តស្មា ឥមស្មី សុត្តេ ទស កថាវត្ថុនិ កថេន្តេន ឥមស្មី ឋានេ ឋត្វា កថេតព្ពានិ។

ឥទានិ យស្មា ឯកច្ចស្ស ឯកកស្ស វិហរតោបិ អត្តោ ន សម្បជ្ជតិ, តស្មា តំ
សន្ធាយ ឯកីភាវេ អាធិនំ ទស្សេន្តោ ឯវំ សន្តេ ខោ, អាណន្ទាតិអាធិមាហ។ តត្ថ
ឯវំ សន្តេតិ ឯវំ ឯកីភាវេ សន្តេ។

១៩៣. សត្តាតិ ពាហិរកោ តិគ្គករសត្តា។ អន្ធាវត្តន្តិ អនុអារត្តន្តិ
ឧបសង្កមន្តិ។ មុច្ឆំ កាមយតីតិ មុច្ឆនតណ្ហំ បត្តេតិ, បវត្តេតិ អត្តោ។
អាចរិយ្យបទ្កវេនាតិ អព្ពន្ធពេ ឧប្បន្នេន កិលេស្វបទ្កវេន អាចរិយស្សបទ្កវោ។
សេសុបទ្កវេសុបិ ឯសេវ នយោ។ អវធិសុ នន្តិ មារយីសុ នំ។ ឯតេន ហិ
គុណាមរណំ កថិតំ។

វិនិច្ឆ័យតាមតាម តាមសុដ្ឋន្តបិដកនាយ។ កស្មា បន ព្រហ្មចារុបទ្ធកោវ -
“ទុក្ខវិចារកតរោ ច កដុកវិចារកតរោ ច វិនិច្ឆ័យតាម ច សំវត្ថុតិ” តិ វុត្តោតិ។
ពាហិរេបព្ពដ្ឋា ហិ អប្បលាភា, តត្ថ មហាឆ្នោ និព្ពត្តតត្ថុគុណោ នត្ថិ,
អដ្ឋសមាបត្តិបញ្ចកិញ្ញាមត្ថកមេវ ហោតិ។ ឥតិ យថា គប្បនិដ្ឋិតោ
បតិសស្ស មហន្តំ ទុក្ខំ ន ហោតិ, សរីរស្ស បំសុមក្ខនមត្ថកមេវ ហោតិ, ឯវំ
ពាហិរេសមយេ លោកិយគុណាមត្ថតោវ បរិហាយតិ, តេន បុរិមំ ឧបទ្ទវទ្ធិយំ ន
ឯវំ វុត្តំ។ សាសនេ បន បព្ពដ្ឋា មហាលាភា, តត្ថ ចត្តារោ មគ្គា ចត្តារិ ជលានិ
និព្ពានន្តិ មហាឆ្នោ អធិគន្ធព្ពត្ថុណា។ ឥតិ យថា ឧកតោ សុជាតោ ខត្តិយកុមារោ
ហត្ថិក្ខន្ធវរគតោ នគរំ អនុសញ្ញាឆ្នោ ហត្ថិក្ខន្ធតោ បតិសោ មហាទុក្ខំ
និគច្ឆតិ, ឯវំ សាសនតោ បរិហាយមាឆោ នវហិ លោកុត្តរគុណាហិ
បរិហាយតិ។ តេនាយំ ព្រហ្មចារុបទ្ធកោវ ឯវំ វុត្តោ។

១៩៦. តស្មាតិ យស្មា សេសុបទ្ធកោវហិ ព្រហ្មចារុបទ្ធកោវ ទុក្ខវិចារកតរោ,
យស្មា វា សបត្ថបដិបត្តិវីតិក្កមន្តោ ធិយរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្ថុតិ,
មិត្តបដិបត្តិ ហិតាយ, តស្មា។ ឯវំ ឧបរិមេនបិ ហេដ្ឋិមេនបិ អត្ថេន យោជេតព្ពំ។
មិត្តវតាយាតិ មិត្តបដិបត្តិយា។ សបត្ថវតាយាតិ វេរបដិបត្តិយា។

វោក្កម្ម ច សត្តសាសនាតិ ទុក្ខជទុក្ខាសិតមត្តម្យិ ហិ សញ្ញាវីតិក្កមន្តោ
វោក្កម្ម វត្ថុតិ នាម។ តទេវ អវីតិក្កមន្តោ ន វោក្កម្ម វត្ថុតិ នាម។

ន វោ អហំ, អាណន្ទ, តថា បរក្កមិស្សាមីតិ អហំ តុម្ពេសុ តថា ន
បដិបដ្ឋិស្សាមិ។ អាមកេតិ អបក្កេ។ អាមកមត្ថេតិ អាមកេ នាតិសុក្ខេ
ភាជនេ។ កុម្ភកាវោ ហិ អាមកំ នាតិសុក្ខំ អបក្កំ ឧភោហិ ហត្ថេហិ សណ្ឋិកំ
គណ្ហាតិ “មា ភិដ្ឋតូ” តិ។ ឥតិ យថា កុម្ភកាវោ តត្ថ បដិបដ្ឋតិ, នាហំ តុម្ពេសុ
តថា បដិបដ្ឋិស្សាមិ។ និគ្គយ្ហ និគ្គយ្ហាតិ សកី ឡិវទិត្វា តុណ្ហី ន ភវិស្សាមិ,

និគ្គត្តិក្ខា និគ្គត្តិក្ខា បុណ្យបុណ្យ ឱវត្តិស្សមិ អនុសាសិស្សមិ។ បវយ្ហ បវយ្ហាតិ
នោសេ បវហេត្វា បវហេត្វា។ យថា បក្កភាជនេសុ កុម្មកាវេ ភិទ្ទនិទ្ទនដ្ឋរាជិ
បវហេត្វា ឯកតោ កត្វា សុបក្កានេវ អាគោដេត្វា អាគោដេត្វា គណ្ហាតិ,
ឯវមេវ អហម្មិ បវហេត្វា បវហេត្វា បុណ្យបុណ្យ ឱវត្តិស្សមិ អនុសាសិស្សមិ។
យោ សារោ សោ វស្សតីតិ ឯវំ វោ មយា ឱវត្តិយមាណំ យោ មគ្គជលសារោ,
សោ វស្សតិ។ អបិច លោកិយគុណាបិ ឥធិ សារោត្វេវ អធិប្បតា។ សេសំ
សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

មហាសុញ្ញតសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៣. អដ្ឋវិយអពុតសុត្តវណ្ណាន

១៩៧. ឯវំ មេ សុតន្តិ អដ្ឋវិយអពុតសុត្តំ។ តត្ថ យត្រ ហិ នាមាតិ
អដ្ឋវិយត្ថេ និចាតោ។ យោ នាម តថាគតោតិ អត្ថោ។ និទ្ទបបព្វោតិ ឯត្ថ
បបញ្ចា នាម តណ្ហា មាណោ ធិដ្ឋិតិ ឥមេ តយោ កិលេសា។ និទ្ទវដុមេតិ ឯត្ថ
វដុមន្តិ កុសលាកុសលកម្មវដ្ឋំ វុច្ចតិ។ បរិយាធិន្ទវដ្ឋេតិ តស្សេវ វេវចនំ។
សព្វទុក្ខវិវត្តេតិ សព្វំវិចាកវដ្ឋសម្ពាតំ ទុក្ខំវិវត្តេ។ អនុស្សវិស្សតីតិ ឥទំ
យត្រាតិ និចាតវសេន អនាគតវចនំ, អត្ថោ បនេត្ថ អតីតវសេន វេទិតញ្ចោ។
ភគវា ហិ តេ ពុទ្ធនុស្សវិ, ន ឥនានិ អនុស្សវិស្សតិ។ ឯវំ ជន្ទាតិ
វិបស្សីអាទយោ ខត្តិយជន្ទា, កកុសន្ទាទយោ ព្រាហ្មណជន្ទាតិ។ ឯវំ គោត្តាតិ
វិបស្សីអាទយោ កោណ្ឌាញ្ញគោត្តា, កកុសន្ទាទយោ កស្សបគោត្តាតិ។
ឯវំ សីលាតិ លោកិយលោកុត្តវសីលេន ឯវំ សីលា។ ឯវំ ធម្មាតិ ឯត្ថ សមាធិបក្ខា
ធម្មា អធិប្បតា។ លោកិយលោកុត្តវេន សមាធិនា ឯវំ សមាធិនោតិ អត្ថោ។

ឯវបញ្ញាតិ លោកិយលោកុត្តរបញ្ញាយ ឯវបញ្ញា។ ឯវិហារីតិ ឯត្ថ បន ហេដ្ឋា
សមាធិបក្ខានំ ធម្មានំ គហិតត្តាវិហារោ គហិតោវ, បុន កស្មា គហិតមេវ
គណ្ណាតីតិ ចេ, ន ឥទំ គហិតមេវ។ ឥទញ្ញំ និរោធសមាបត្តិធិបនត្ថំ, តស្មា
ឯវនិរោធសមាបត្តិវិហារីតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។

ឯវិមុត្តាតិ ឯត្ថ វិក្ខម្ពនិមុត្តិ តទង្គិមុត្តិ សមុច្ឆេទិមុត្តិ បដិប្បស្សន្ធិមុត្តិ
និស្សរណិមុត្តិ បញ្ចវិជានិមុត្តិយោ។ តត្ថ អដ្ឋសមាបត្តិយោ សយំ
វិក្ខម្ពតេហិ នីវរណាធិហិវិមុត្តត្តាវិក្ខម្ពនិមុត្តិសង្ខំ កច្ចន្តិ។
អនិច្ចានុបស្សនាធិកាសត្ថ អនុបស្សនាសយំ តស្ស តស្ស បច្ចនីកង្ក្រវសេន
បរិចត្តាហិ និច្ចសញ្ញាធិហិវិមុត្តត្តា តទង្គិមុត្តិសង្ខំ កច្ចន្តិ។ ចត្តារោ
អរិយមគ្គាសយំ សមុច្ឆន្ទេហិ កិលេសេហិវិមុត្តត្តា សមុច្ឆេទិមុត្តិសង្ខំ
កច្ចន្តិ។ ចត្តាវិ សាមញ្ញដលានិ មគ្គានុភាវេន កិលេសានំ បដិប្បស្សន្ធន្ត
ឧប្បន្នត្តា បដិប្បស្សន្ធិមុត្តិសង្ខំ កច្ចន្តិ។ និព្វានំ សព្វកិលេសេហិ និស្សជត្តា
អបគតត្តា ទូរេ បិតត្តា និស្សរណិមុត្តិសង្ខំ កតំ។ ឥតិ ឥមាសំ បញ្ចន្តំ
វិមុត្តិនំ វសេន ឯវិមុត្តាតិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ វេទិតញ្ញោ។

១៩៩. តស្មាតិហាតិ យស្មា ត្វំ “តថាគតា អច្ឆរិយា”តិ វទសិ, តស្មា តំ
ភិយ្យោសោ មត្តាយ បដិភន្ត តថាគតស្ស អច្ឆរិយា អពុតធម្មាតិ។ សតោ
សម្បជានោតិ ឯត្ថ ទ្វេសម្បជញ្ញានិ មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ ច។ តត្ថ
វេស្សន្តរជាតកេ ព្រាហ្មណស្ស ទ្វេ បុត្ត ទត្វា បុនទិវសេ សក្កស្ស ទេវី ទត្វា
សក្កេន បសីទិត្វា ទិន្នេ អដ្ឋវេរ គណ្ណាត្ថោ -

“ឥតោវិមុច្ចមាធាហំ, សគ្គតាមីវិសេសគូ;
អនិវត្តី តតោ អស្សំ, អដ្ឋមេតំ វំ វេរ”តិ។ (ជា. ២.២២.២៣០០) -

ឯវំ តុសិតកវនេ មេ បដិសន្ធិ ហោតូតិ វំ អគ្គហេសិ, តតោ បដ្ឋាយ
តុសិតកវនេ ឧប្បន្និស្សមីតិ ជាតាតិ, ឥទំ មនុស្សលោកេ សម្បជញ្ញំ។
វេស្សន្តរត្តការតោ បន បុតោ បុន តុសិតកវនេ និព្វត្តិត្វា និព្វត្តោស្មីតិ
អញ្ញាសិ, ឥទំ ទេវលោកេ សម្បជញ្ញំ។

កី បន សេសទេវតា ន ជាជន្លឹតិ? នោ ន ជាជន្លឹតិ។ តា បន
ឧយ្យានិមានកប្បរុក្ខេ ឡិលោកេត្វា ទេវនាជកេហិ តូរិយសទ្ទេន បពោធិតា
“មារិស អយំ ទេវលោកោ តុម្ពេ ឥធ និព្វត្តា” តិ សារីតា ជាជន្លឹតិ។ ពោធិសត្តោ
បឋមជវនវាវេ ន ជាតាតិ, ធុតិយជវនតោ បដ្ឋាយ ជាតាតិ។ ឥច្ចស្ស អញ្ញេហិ
អសាធារណាជានំ ហោតិ។

អដ្ឋាសីតិ ឯត្ថ កិញ្ញាបិ អញ្ញេហិ ទេវា តត្ថ បីតា បីតម្ហាតិ ជាជន្លឹតិ, តេ បន
ធនុ ធាវេសុ ពលវតា ឥដ្ឋារម្មណេន អភិភុយ្យមាណា សតី វិស្សជ្ជេត្វា អត្តនោ
ភុត្តបីតការម្យិ អជាជន្លា អាហារូបច្ឆេនេន កាលំ ករោន្តិ។ ពោធិសត្តស្ស កី
តថារូបំ អារម្មណំ នត្តិតិ? នោ នត្តិ។ សោ ហិ សេសទេវេ ធនហិ ហិ នេហិ
អធិគ្គណាតិ, អារម្មណេន បន អត្តានំ មទ្ធិតុំ ន ទេតិ, តំ អារម្មណំ អភិភវីត្វា
តិជ្ជតិ។ តេន វុត្ថំ - “សតោ សម្បជានោ, អាជន្ន, ពោធិសត្តោ តុសិតេ កាយេ
អដ្ឋាសី” តិ។

២០០. យាវតាយុកក្ខន្ធសេសត្តការេសុ កី យាវតាយុកំ ន តិជ្ជត្តិ? អាម ន
តិជ្ជតិ។ អញ្ញោ ហិ ធិយាយុកទេវលោកេ និព្វត្តោ តត្ថ ចារមិយោ ន សក្កា
បូរេតុន្តិ អក្ខិណិ និមិលេត្វា អធិមុត្តិកាលំ កិរិយំ នាម កត្វា មនុស្សលោកេ
និព្វត្តតិ។ អយំ កាលន្តិរិយា អញ្ញេសំ ន ហោតិ។ តទា បន អទិន្នទានំ នាម នត្តិ,
អរក្ខិតសីលំ នាម នត្តិ, សព្វចារមីនំ បូរិតត្តា យាវតាយុកំ អដ្ឋាសិ។

សតោ សម្មជាតោ តុសិតា កាយា ចរិត្វា មាតុកុដ្ឋី ឡិក្ខមតីតិ ឯវំ តាវ
សព្វចារមិយោ បូរេត្វា តទា ពោធិសត្តោ យាវតាយុកំ អដ្ឋាសិ។ ទេវតានំ បន -
“មនុស្សគណនាវសេន ឥនានិ សត្តហិ ទិវសេហិ ចុតិ ភវិស្សតី”តិ បញ្ច
បុព្វនិមិត្តានិ ឧប្បជ្ឈន្តិ - មាលា មិលាយន្តិ, វត្តានិ កិលិស្សន្តិ, កង្វេហិ សេនា
មុច្ឆន្តិ, កាយេ ធុព្ពន្ធាយំ ឡិក្ខមតិ, ទេវោ ទេវាសនេ ន សណ្ឋាតិ។

តត្ថ មាលាតិ បដិសន្ធិគ្គហណទិវសេ បិឡន្ធនមាលា។ តា កិវ
សដ្ឋិសតសហស្សធិកា សត្តបណ្ណាស-វស្សកោដិយោ អមិលាយិត្វា តទា
មិលាយន្តិ។ វត្តេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថកំ បន កាលំ ទេវានំ នេវ សីតំ ន ឧណ្ហំ
ហោតិ, តស្មី កាលេ សរីរតោ ពិន្ទុពិន្ទុវសេន សេនា មុច្ឆន្តិ។ ឯត្ថកញ្ច កាលំ
តេសំ សរីរេ ខណ្ឌិច្ឆចាលិច្ឆាទិវសេន វិវណ្ណាតា ន បញ្ញាយតិ, ទេវធិតា
សោឡសវស្សន្ទេសិការិយ, ទេវបុត្តាវិសតិវស្សន្ទេសិការិយ ខាយន្តិ។
មរណកាលេ បន នេសំ កិលន្តរូចោ អត្តកាវោ ហោតិ។ ឯត្ថកញ្ច នេសំ កាលំ
ទេវលោកេ ឧក្កល្ហិតា នាម នត្ថិ, មរណកាលេ បន និស្សសន្តិវិជម្ពន្តិ, សកេ
អាសនេ នាភិរមន្តិ។

ឥមានិ បន បុព្វនិមិត្តានិ, យថា លោកេ មហាបុញ្ញានំ
រាជរាជមហាមត្តាធិនំយេវ ឧក្កាចាតភូមិចាលចន្ទគ្គាហាធិនំ និមិត្តានិ
បញ្ញាយន្តិ, ន សព្វេសំ, ឯវមេវ មហេសក្ខានំ ទេវតានំយេវ បញ្ញាយន្តិ, ន
សព្វេសំ។ យថា ច មនុស្សេសុ បុព្វនិមិត្តានិ នក្ខត្តចាបកាធយោវ ជាធន្តិ, ន
សព្វេ, ឯវមេវ តានិបិ សព្វេ ទេវា ន ជាធន្តិ, បណ្ឌិតា ឯវ បន ជាធន្តិ។ តត្ថ យេ ច
មន្តេន កុសលកម្មេន និព្ពត្តា ទេវបុត្តា, តេ តេសុ ឧប្បន្នេសុ - “ឥនានិ កោ
ជាតាតិ, កុហិ និព្ពត្តិស្សមា”តិ កាយន្តិ។ យេ មហាបុញ្ញា, តេ - “អម្ពេហិ ទិន្នំ
ទានំ វត្ថុតំ សីលំ ភាវិតំ ភាវនំ អាគម្ម ឧបរិទេវលោកេសុ សម្មត្តិ

អនុភវិស្សមា”តិ ន ភាយន្តិ។ ពោធិសត្តោបិ តានិ បុព្វនិមិត្តានិ ទិស្វា “ឥនានិ
អនន្តរេ អត្តភារេ ពុទ្ធា ភវិស្សមី”តិ ន ភាយិ។ អថស្ស តេសុ និមិត្តេសុ
ចាតុក្ខតេសុ ធនសហស្សបក្កវាឡនេវតា សន្និបតិក្ខា - “មារិស តុម្ពេហិ ធន
ចារមិយោ បូរេន្តេហិ ន សក្កសម្បត្តិ ន មារព្រហ្មបក្កវត្ថិសម្បត្តិ បត្តេន្តេហិ
បូរិតា, លោកនិត្តរណត្ថាយ បន ពុទ្ធត្ថំ បត្តយមាណេហិ បូរិតា។ សោ វោ ឥនានិ
កាលោ មារិស ពុទ្ធត្ថាយ, សមយោ មារិស ពុទ្ធត្ថាយា”តិ យាចន្តិ។

អថ មហាសត្តោ នេវតានំ បដិញ្ញំ អនត្ថាវ
កាលធិបទេសកុលជនេត្តិអាយុបរិច្ឆេទវសេន បញ្ចមហាវិលោកនំ នាម
វិលោកេសិ។ តត្ថ “កាលោ នុ ខោ, ន កាលោ”តិ បឋមំ កាលំ វិលោកេសិ។
តត្ថ វស្សសតសហស្សតោ ឧទ្ធុំ វឡិកអាយុកាលោ កាលោ នាម ន ហោតិ។
កស្មា? តទា ហិ សត្តានំ ជាតិជរាមរណានិ ន បញ្ញាយន្តិ, ពុទ្ធានញ្ច ធម្មទេសនា
នាម តិលក្ខណមុត្តា នត្ថិ, តេសំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តាតិ កថេន្តានំ “កី នាមេតំ
កថេន្តី”តិ នេវ សោតុំ ន សទ្ធាតុំ មញ្ញន្តិ, តតោ អភិសមយោ ន ហោតិ, តស្មី
អសតិ អនិយ្យានិកំ សាសនំ ហោតិ។ តស្មា សោ អកាលោ។ វស្សសតតោ
ឧនអាយុកាលោបិ កាលោ នាម ន ហោតិ។ កស្មា? តទា ហិ សត្តា
ឧស្សន្នកិលេសា ហោន្តិ, ឧស្សន្នកិលេសានញ្ច ទិដ្ឋោវាទោ ឡិវាទដ្ឋានេ ន តិដ្ឋតិ។
ឧទកេ ធន្តារាជិវិយ ឱប្បំ វិគច្ឆតិ។ តស្មា សោបិ អកាលោ។ សតសហស្សតោ
បន បដ្ឋាយ ហោជ្ជា វស្សសតតោ បដ្ឋាយ ឧទ្ធុំ អាយុកាលោ កាលោ នាម។
តទា ច វស្សសតកាលោ ហោតិ។ អថ មហាសត្តោ “និព្ពត្តិតព្ពកាលោ”តិ
កាលំ បស្សិ។

តតោ ធិបំ វិលោកេន្តោ សបរិវារេ ចត្តារោ ធិបេ ឡិលោកេត្វា - “តីសុ
ធិបេសុ ពុទ្ធា ន និព្ពត្តន្តិ, ជម្ពុធិបេយេវ និព្ពត្តន្តិ”តិ ធិបំ បស្សិ។

តតោ - “ជម្ពូនីទោ នាម មហា, ធនយោជនសហស្សបរិមាណោ, កតវស្មី
នុខោ បទេសេ ពុទ្ធា និព្វត្តន្តី” តិ ទេសំ វិលោកេន្តោ មជ្ឈិមទេសំ បស្សិ។
មជ្ឈិមទេសោ នាម “បុរត្តិមាយ ទិសាយ គជដ្ឋលំ នាម និគមោ” តិ អាទិនា
នយេន វិនយេ (មហាវ. ២៥៩) វុត្តោវ។ សោ បទ អាយាមតោ តីណិ
យោជនសតានិ។ វិត្តារតោ អឡតិយានិ, បរិក្ខេបតោ នវយោជនសតានីតិ។
ឯតស្មិញ្ចិ បទេសេ ចត្តារិ អដ្ឋសោឡស វា អសន្ទ្រ្យយានិ,
កប្បសតសហស្សញ្ច ចារមិយោ បូរេត្វា សម្មាសម្ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ។ ទ្វេ
អសន្ទ្រ្យយានិ, កប្បសតសហស្សញ្ច ចារមិយោ បូរេត្វា បច្ចេកពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ,
ឯកំ អសន្ទ្រ្យយំ, កប្បសតសហស្សញ្ច ចារមិយោ បូរេត្វា
សារិបុត្តមោគ្គល្លាណាទយោ មហាសាវកា ឧប្បជ្ឈន្តិ, ចតុន្នំ មហាទីចានំ
ទិសហស្សានំ បរិត្តទីចានញ្ច សស្សិយានិបច្ចការកចក្កវត្តិរាជាណោ ឧប្បជ្ឈន្តិ,
អញ្ញោ ច មហេសក្ខា ខត្តិយព្រាហ្មណគហបតិមហាសាលា ឧប្បជ្ឈន្តិ។
ឥនព្វោត្ថ កបិលវត្ថុ នាម នករំ, តត្ថ មយា និព្វត្តិតព្វន្តិ និដ្ឋមគមាសិ។

តតោ កុលំ វិលោកេន្តោ - “ពុទ្ធា នាម លោកសម្មតេ កុលេ និព្វត្តន្តិ, ឥនានិ
ច ខត្តិយកុលំ លោកសម្មតំ, តត្ថ និព្វត្តិស្សមិ, សុទ្ធាននោ នាម រាជា មេ បិតា
ភរិស្សតី” តិ កុលំ បស្សិ។

តតោ មាតវំ វិលោកេន្តោ - “ពុទ្ធមាតា នាម លោលា សុរាជុត្តា ន ហោតិ,
កប្បសតសហស្សំ បូរិតចារមី ជាតិតោ បដ្ឋាយ អខណ្ឌបញ្ចាសីលា ហោតិ,
អយញ្ច មហាមាយា នាម ទេវី ឯទិសា។ អយំ មេ មាតា ភរិស្សតិ។ កិត្តកំ
បទស្សា អាយូ” តិ អាវុដ្ឋន្តោ - “ធនន្នំ មាសានំ ឧបរិ សត្ត ទិវសានី” តិ បស្សិ។

ឥតិ ឥមំ បញ្ចមហាវិលោកនំ វិលោកេត្វា - “កាលោ មេ មារិសា
ពុទ្ធភារាយា” តិ ទេវតានំ សដ្ឋហំ ករោន្តោ បដិញ្ញំ ទត្វា “គច្ឆេ តុម្កេ” តិ តា

ទេវតាឧប្បោដេត្វា តុសិតទេវតាហិ បរិវុតោ តុសិតបុរេ នន្ទនវនំ ចារិសិ។
សព្វទេវលោកេសុ ហិ នន្ទនវនំ អត្ថិយេវ។ តត្ថ នំ ទេវតា - “ឥតោ បុតោ
សុគតី គប្ប, ឥតោ បុតោ សុគតី គប្បា”តិ បុព្វេកតកុសលកម្មោកាសំ
សារយមាធាវិចរន្តិ។ សោ វេ ទេវតាហិ កុសលំ សារយមាធាហិ បរិវុតោ តត្ថ
វិចរន្តោវ ចរិ។

វេ បុតោ ចរាមីតិ បជាធាតិ, បុតិចិត្តំ ន ជាធាតិ។ បដិសន្ធិ គហេត្វាបិ
បដិសន្ធិចិត្តំ ន ជាធាតិ, ឥមស្មី មេ ហ្មនេ បដិសន្ធិ គហិតាតិ វេ បន ជាធាតិ។
កេចិ បន បេរា “អារជ្ជនបរិយាយោ នាម លទ្ធុ វដ្តតិ, ទុតិយតតិយចិត្តវារយេវ
ជានិស្សតី”តិ វទន្តិ។ តិបិដកមហាសីវត្ថុរោ បនាហា - “មហាសត្តានំ បដិសន្ធិ
ន អញ្ញោសំ បដិសន្ធិសទិសា, កោដិប្បត្តំ តេសំ សតិសម្បជញ្ញំ។ យស្មា បន
តេនេវ ចិត្តេន តំ ចិត្តំ ញាតុំ ន សក្កា, តស្មា បុតិចិត្តំ ន ជាធាតិ។ បុតិក្ខណោបិ
ចរាមីតិ បជាធាតិ, បដិសន្ធិ គហេត្វាបិ បដិសន្ធិចិត្តំ ន ជាធាតិ, អសុកស្មី ហ្មនេ
បដិសន្ធិ គហិតាតិ បជាធាតិ, តស្មី កាលេ ទសសហស្សី កម្មតី”តិ។ វេ
សតោ សម្បជានោ មាតុកុច្ឆី ឌីក្កមន្តោ បន ឯកុនីសតិយា បដិសន្ធិចិត្តេសុ
មេត្តាបុព្វភាគស្ស សោមនស្ស-សហគត-ញាណសម្បយុត្ត-អសម្ពាវិក-
កុសលចិត្តស្ស សទិសមហាវិចារកចិត្តេន បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ មហាសីវត្ថុរោ
បន “ឧបេក្ខាសហគតេនា”តិ អាហា។

បដិសន្ធិ គណ្ហោ បន អាសាឡិបុណ្ណមាយំ ឧត្តរាសាឡនក្ខត្តេន
អគ្គហេសិ។ តទា កិរ មហាមាយា បុរេ បុណ្ណមាយ សត្តមទិវសតោ បដ្ឋាយ
វិគតសុរាចានំ មាលាគន្ធវិភូសនសម្បន្នំ នក្ខត្តកិឡំ អនុភវមាធា សត្តមេ
ទិវសេ ចាតោ វុដ្ឋាយ គន្ធាទកេន ម្ហាយិត្វា សញ្ញាលម្ហាវិភូសិតា វរកោជនំ
ភុញ្ញិត្វា ឧបោសថម្ហានិ អធិដ្ឋាយ សិវីគត្តំ បរិសិត្វា សិវីសយនេ និបន្នា និទ្ធិ

ឪត្តមមាតា ៩ទំ សុបិនំ អន្ទស - “ចត្តារោ កិរ នំ មហារាជានោ សយនេនេវ
សទ្ធិ ឧត្តិបិត្វា អនោតត្តធម៌ំ នេត្វា ឯកមន្តំ អជ្ជសុ។ អថ នេសំ ទេវិយោ
អាគន្ធា មនុស្សមលហរណាត្ថំ ម្ហាបេត្វា ទិព្ភវត្ថំ និវាសេត្វា គន្ធម៌ាវិលិម្បត្វា
ទិព្ភបុច្ឆានិ បិឡន្ទិត្វា តតោ អវិទូរេ រជតបព្ពតោ, តស្ស អន្តោ កនករិមាណំ
អត្ថិ, តស្មី ចាប្បនតោ សីសំ កត្វា និបជ្ជាបេសុំ។ អថ ពោធិសត្តោ
សេតវរវារណោ ហុត្វា តតោ អវិទូរេ ឯកោ សុវណ្ណាបព្ពតោ, តត្ថ ចរិត្វា តតោ
ឪរុយ្ហ រជតបព្ពតំ អភិរុហិត្វា ឧត្តរទិសតោ អាគម្ព កនករិមាណំ បរិសិត្វា
មាតវំ បទត្ថិណំ កត្វា ទត្ថិណាបស្សំ ជាលេត្វា កុច្ឆី បរិជ្ជសទិសោ អហោសិ។

អថ បពុទ្ធា ធើរី តំ សុបិដំ វព្វោ អាហោចេសិ។ រាជា បកាតាយ វត្តិយា
 ចតុសដ្ឋមត្ត ព្រាហ្មណាចាមោក្ខ បក្កោសាបេត្វា ហរិត្វបលិត្តាយ
 លាជាធិហិ កតមផ្តលសក្ការាយ ភូមិយា មហារហានិ អាសនានិ បព្វាបេត្វា
 តត្ថ និសិដ្ឋានំ ព្រាហ្មណានំ សប្បិមធុសក្ករាភិសដ្ឋារស្ស វរចាយាសស្ស
 សុវណ្ណរជតចាតិយោ បូរេត្វា សុវណ្ណរជតចាតិតិហោវ បដិកុដ្ឋិត្វា អនាសិ,
 អព្វោហិ ច អហតវត្ថកបិលការីនាធាធិហិ តេ សន្តប្បសិ។ អថ នេសំ
 សព្វកាមសន្តប្បិតានំ សុបិដំ អាហោចាបេត្វា - “កី ភវិស្សតិ”តិ បុច្ឆិ។
 ព្រាហ្មណា អាហំសុ - “មា ចិន្តយិ មហារាជ, ធើរីយា តេ កុច្ឆិម្ហិ គព្ពោ
 បតិដ្ឋិតោ, សោ ច ខោ បុរិសគព្ពោ, ន ឥត្ថិគព្ពោ, បុត្តោ តេ ភវិស្សតិ។ សោ សចេ
 អការំ អជ្ឈាវសិស្សតិ, រាជា ភវិស្សតិ ចក្កវត្ថី។ សចេ អការា រាជិក្ខម្ម
 បព្វជិស្សតិ, ពុទ្ធា ភវិស្សតិ លោកេវិវដ្ឋច្ឆនោ”តិ។ ឯវំ សតោ សម្មជាធា
 ពោធិសត្តោ តុសិកកាយា ចរិត្វា មាតុកុច្ឆិ ឱក្កមតិ។

តតួ សតោ សម្មជានោតិ វេមិណ បតុត្តាយ គញ្ញាវក្ខន្ធិយា ឌីក្ខមតីតិ
ឧស្សេតិ។ បតស្សេវា ហិ គញ្ញាវក្ខន្ធិយោ។

“ចតស្សោ ឥមា, ភន្តេ, គព្ពាវក្កន្តិយោ។ ឥធន, ភន្តេ, ឯកទ្វេ អសម្បជានោ
មាតុកុច្ឆិ ឌីក្កមតិ, អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិស្មី ហិរិ, អសម្បជានោ
មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ, អយំ បឋមា គព្ពាវក្កន្តិ។

បុន ចបរំ, ភន្តេ, ឥធនកទ្វេ សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិ ឌីក្កមតិ, អសម្បជានោ
មាតុកុច្ឆិស្មី ហិរិ, អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ, អយំ ទុតិយា
គព្ពាវក្កន្តិ។

បុន ចបរំ, ភន្តេ, ឥធនកទ្វេ សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិ ឌីក្កមតិ, សម្បជានោ
មាតុកុច្ឆិស្មី ហិរិ, អសម្បជានោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ, អយំ តតិយា
គព្ពាវក្កន្តិ។

បុន ចបរំ, ភន្តេ, ឥធនកទ្វេ សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិ ឌីក្កមតិ, សម្បជានោ
មាតុកុច្ឆិស្មី ហិរិ, សម្បជានោ មាតុកុច្ឆិម្ហា និក្ខមតិ, អយំ ចតុត្ថា
គព្ពាវក្កន្តិ” តិ (ធិ. និ. ៣.១៤៧)។

ឯតាសុ បឋមា លោកិយមនុស្សានំ ហោតិ, ទុតិយា អសីតិមហាសាវកានំ,
តតិយា ទិដ្ឋំ អគ្គសាវកានំ បច្ចេកពោធិសត្តានញ្ច។ តេ កិវ កម្មជវាតេហិ
ឧទ្ធចាទា អធាសិវា អនេកសតចារិសេ បចាតេ វិយ យោនិមុខេ
តាឡុច្ឆិគ្គលេន ហត្ថិ វិយ អតិវិយ សម្ពាធន យោនិមុខេន និក្ខមមាណា អនន្តំ
ទុក្ខំ ចាបុណ្ណិ។ តេន នេសំ “មយំ និក្ខមាមា” តិ សម្បជានតា ន ហោតិ។
ចតុត្ថា សព្ពញ្ញពោធិសត្តានំ។ តេ ហិ មាតុកុច្ឆិស្មី បដិសន្ធិ គណ្ណាន្តាបិ ជានន្តិ,
តត្ថ វសន្តាបិ ជានន្តិ។ និក្ខមនកាលេបិ នេសំ កម្មជវាតា ឧទ្ធចាទេ អធាសិវេ
កត្វា ឱបិតុំ ន សក្កោន្តិ, ទ្វេ ហត្ថេ បសារេត្វា អក្ខិណិ ឧម្ព័លេត្វា បិវតការ
និក្ខមន្តិ។

២០០. មាតុកុដ្ឋី ឡិក្កមតីតិ ឯត្ថ មាតុកុដ្ឋី ឡិក្កន្តោ ហោតីតិ អត្ថោ។ ឡិក្កន្តោ
ហិ តស្មី ឯវំ ហោតិ, ន ឡិក្កមមាណេ។ អប្បមាណោតិ ពុទ្ធប្បមាណោ, វិបុលោតិ
អត្ថោ។ ឧទ្យារោតិ តស្សេវ វេវចនំ។ ទេវានុការ្យន្តិ ឯត្ថ ទេវានំ អយមានុការោ -
និវត្តវត្ថុស្ស បកា ធានស យោជនានិ ជរតិ, តថា សរីរស្ស, តថា អលង្ការស្ស,
តថា វិមានស្ស, តំ អតិក្កមិត្វាតិ អត្ថោ។

លោកន្ត្រីកាតិ តិណ្ណំ តិណ្ណំ ចក្កវាឡានំ អន្តរា ឯកេកោ លោកន្ត្រីកា
ហោតិ, តិណ្ណំ សកដចក្កានំ បត្តានំ វា អញ្ញមញ្ញំ អាហាច្ច ឋបិ តានំ មជ្ឈេ
ឡិកាសោ វិយ។ សោ បន លោកន្ត្រីកនិរយោ បរិមាណោតោ
អដ្ឋយោជនសហស្សោ ហោតិ។ អយាតិ និច្ចរិវជា។ អសំវុតាតិ ហេដ្ឋាបិ
អប្បតិដ្ឋា។ អន្ធការាតិ តមក្ខតា។ អន្ធការតិមិសាតិ
ចក្ខុវិញ្ញាណុប្បត្តិនិវារណោតោ អន្ធការករណាតិមិសេន សមដ្ឋាគតា។ តត្ថ
កិរ ចក្ខុវិញ្ញាណំ ន ជាយតិ។ ឯវមហិទ្ធិកាតិ ចន្ទិមស្សិយា កិរ
ឯកប្បហារេនេវ តីសុ ធីបេសុ បញ្ញាយន្តិ, ឯវមហិទ្ធិកា។ ឯកេកាយ ទិសាយ
នវនវយោជនសតសហស្សានិ អន្ធការំ វិធមិត្វា អាហោកំ ទស្សេន្តិ, ឯវំ
មហានុការា។ អាកាយ នានុភោន្តិ អត្ថនោ បកាយ នប្បហោន្តិ។ តេ កិរ
ចក្កវាឡបព្ពតស្ស វេមជ្ឈេន ចរន្តិ, ចក្កវាឡបព្ពតញ្ច អតិក្កម្ម
លោកន្ត្រីកនិរយោ, តស្មា តេ តត្ថ អាកាយ នប្បហោន្តិ។

យេបិ តត្ថ សត្តាតិ យេបិ តស្មី លោកន្ត្រមហានិរយេ សត្តា ឧបបដ្ឋា។ កិ
បន កម្មំ កត្វា តេ តត្ថ ឧប្បជ្ឈន្តិតិ? ភារិយំ ធារុណំ មាតាបិតុនំ
ធម្មិកសមណាព្រាហ្មណានញ្ច ឧបរិ អបរាធំ អញ្ញញ្ច ទិវសេ ទិវសេ
ចាណាវធាទិសាហសិកកម្មំ កត្វា ឧប្បជ្ឈន្តិ តម្កបណ្ណិធីបេ
អភយោរោគោគោរោគយោវិយ។ តេសំ អត្ថការោ តិការុតិកោ ហោតិ,

វត្តលីនំវិយ ធីយនខា ហោត្តិ។ តេ រុក្ខេ វត្តលីយោវិយ នខេហិ ចក្កវាឡាចានេ
លត្តន្តិ។ យធា បន សំសប្បន្តា អញ្ញមញ្ញស្ស ហត្ថចាសំ គតា ហោត្តិ, អថ
“ភក្ខោ នោលទ្វោ” តិ មញ្ញមាណ តត្ថ វាវដា វិបរិវត្តិទ្វា លោកសន្ធារកឧទកេ
បតន្តិ។ វាតេ បហារន្តេ មជ្ជកដលានិវិយ និដ្ឋិត្វា ឧទកេ បតន្តិ។ បតិបត្តា ច
អច្ឆន្ទខារេ ឧទកេ បិដ្ឋបិណ្ឌិវិយ វិលីយន្តិ។

អញ្ជេបិ កិរ ភោ សន្តិសត្តាតិ - “យថា មយំ មហាទុក្ខំ អនុភវាម, ឯវំ
អញ្ជេបិ កិរ សត្តា ឥទំ ទុក្ខំ អនុភវន្តា ឥធូបបន្នា” តិ តំ ទិវសំ បស្សន្តិ។ អយំ
បន ឱកាសោ ឯកយាគុចានមត្តម្យី ន តិដ្ឋតិ, យាវតា និទ្ទាយិត្វា បពុទ្ធា
អារម្មណំ វិភាវេតិ, តត្ថ កំ កាលំ ហោតិ។ ធីយភាណាកា បន
“អច្ឆរាសង្ឃាជមត្តមេវ វិជ្ជាភាសោវិយ និច្ឆរិត្វា កី ឥន្ទ្រិ ភណ្ឌានំយេវ
អន្តរាយតី” តិ វេទន្តិ។ សង្កម្មតីតិ សមន្តតោ កម្មតិ។ ឥតវទ្ធយំ បុរិមបស្សេវ
វេវចនំ។ បុន អប្បមាលោ ចាតិអាទិ និកមនត្ថំ វុត្ថំ។

២០២. ចត្តារោ ទេវបុត្តា ចតុទ្ទិសំ អារក្ខាយ ឧបគច្ឆន្តិ ឯត្ថ ចត្តារោតិ
ចតុទ្ទំ មហារាជ្ជនំ វសេន វុត្ថំ, ទសសហស្សចក្កវាឡេ បន ចត្តារោ ចត្តារោ
កត្វា ចត្តាលីសទសសហស្ស ហោត្តិ។ តត្ថ ឥមស្មី ចក្កវាឡេ មហារាជានោ
ខត្តហត្ថា អាគន្ធា ពោធិសត្តស្ស អារក្ខណត្ថាយ ឧបគន្ធា សិរីគព្វំ បរិដ្ឋា,
ឥតវេ គព្វទ្វារតោ បដ្ឋាយ អវុទ្ធបំសុបិសាចកាទិយក្ខតណោ បដិក្កមាបេត្វា
យាវ ចក្កវាឡា អារក្ខំ គណ្ឌីសុ។

កិមត្ថំ បនាយំ រក្ខា អាគតា? ននុ បដិសន្ធិក្ខណោ កលលកាលតោ
បដ្ឋាយ សចេបិ កោធិសតសហស្ស មារា កោធិសតសហស្សំ សិនេវុ
ឧត្តិបិត្វា ពោធិសត្តស្ស វា ពោធិសត្តមាតុយា វា អន្តរាយករណត្ថំ អាគច្ឆេយ្យំ,
សព្ពេ អន្តរាវ អន្តរាយេយ្យំ។ វុត្ថម្យី ចេតំ ភគវតា រុហិរុប្បាទវត្ថុស្មី -

“អដ្ឋានមេតំ, ភិក្ខុវេ, អនវកាសោ, យំ បរុបក្កមេន តថាគតំ ជីវិតា
វោរោបេយ្យ។ អនុបក្កមេន, ភិក្ខុវេ, តថាគតា បរិនិព្វាយន្តិ។ គប្បថ តុម្កេ,
ភិក្ខុវេ, យថាវិហារំ, អរក្ខិយា, ភិក្ខុវេ, តថាគតា”តិ (ចូឡវ. ៣៤១)។ ឯវមេតំ, ន
បរុបក្កមេន តេសំ ជីវិតន្តរាយោ អត្ថិ។ សន្តិទោ បន អមនុស្សវិរូទា ទុទ្ទសិកា,
កេរវរុទា បក្ខិនោ, យេសំ រូបំ ទិស្វា សទ្ធី វា សុត្វា ពោធិសត្តមាតុ ភយំ វា
សន្តាសោ វា ឧប្បជ្ឈេយ្យ, តេសំ និវរណត្ថាយ រក្ខំ អគ្គហេសុំ។ អបិច ទោ
ពោធិសត្តស្ស បុញ្ញតេជេន សញ្ញាតការវា អត្ថនោ ការវហោទិតាបិ តេ
ឯវមកំសុ។

ក៏ បន តេ អន្លោគពុំ បរិនិព្វា បិតា ចត្តារោ មហារាជានោ
ពោធិសត្តមាតុយា អត្ថានំ ទស្សន្តិ ន ទស្សន្តិតិ?
នហានមណ្ឌានភោជនាទិសវីរ កិច្ចកាលេ ន ទស្សន្តិ, សិរីគព្ពំ បរិនិព្វា
វរសយនេ និបន្នកាលេ បន ទស្សន្តិ។ តត្ថ កិញ្ញាបិ អមនុស្សទស្សនំ នាម
មនុស្សនំ សប្បដិភយំ ហោតិ, ពោធិសត្តមាតា បន អត្ថនោ ចេវ បុត្តស្ស ច
បុញ្ញាទុភាវេន តេ ទិស្វា ន ភាយតិ, បកតិអន្តេបុរាណកេសុ វិយ អស្សា
តេសុ ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ។

២០៣. បកតិយា សីលវតីតិ សភាវេនេវ សីលសម្បជ្ជា។ អនុប្បន្នេ កិរ
ពុទ្ធេ មនុស្សា តាបសបរិញ្ញាជកានំ សន្តិកេ វន្តិទា ឧក្កជិកំ និសីទិទា សីលំ
គណ្ហាន្តិ, ពោធិសត្តមាតាបិ កាលទេវីលស្ស ឥសិនោ សន្តិកេ គណ្ហាតិ។
ពោធិសត្តេ បន កុច្ឆិកតេ អញ្ញស្ស ចាទមូលេ និសីទិតុំ នាម ន សក្កា,
សមាសនេ និសីទិទា គហិតសីលម្បិ អវញ្ញា ការណាមត្តំ ហោតិ។ តស្មា
សយមេវ សីលំ អគ្គហេសីតិ វុត្តំ ហោតិ។

បុរិសេស្សតិ ពោធិសត្តស្ស បិតរំ អាទិ កត្វា កេសុចិ មនុស្សេសុ
បុរិសាធិប្បាយចិត្តំ នុប្បជ្ជតិ។ តញ្ច ខោ ពោធិសត្ត គារវេន, ន
បហំនកិលេសតាយ។ ពោធិសត្តមាតុ រូបំ បន សុកុសលាបិ សិប្បិកា
ចោត្តកម្មាធិសុបិ កាតុំ ន សក្កោន្តិ, តំ ធិស្វា បុរិសេស្ស រាគោ នុប្បជ្ជតីតិ ន
សក្កា វត្ថុំ។ សេច បន តំ វត្ថុចិត្តោ ឧបសង្កមិតុកាមោ ហោតិ, ចាទា ន វហន្តិ,
ធិត្ថសង្ខលីការិយ ពជ្ឈន្តិ។ តស្មា “អនតិក្កមនីយា” តិអាទិ វត្ថុំ។

បញ្ចន្ធិ កាមគុណានន្តិ បុព្វេ “កាមគុណាបសំហិត” ន្តិ
បុរិសាធិប្បាយវសេន វត្ថុបដិក្ខេចោ កថិតោ, ឥធ អារម្មណាប្បដិលាភោ
ធស្សិតោ។ តទា កិរ “ទេវីយា ឯវរូចោ បុត្តោ កុដ្ឋិស្មី ឧប្បន្នោ” តិ, សុត្វា
សមន្តតោ រាជាធា មហាគ្យអាករណាត្វិយាធិវសេន បញ្ចន្ធារាម្មណាវត្ថុក្ខតំ
បណ្ណាការំ បេសេន្តិ, ពោធិសត្តស្ស ច ពោធិសត្តមាតុយា ច កតកម្មស្ស
ឧស្សន្ធត្តា លាភសក្ការស្ស បមាណាបរិច្ឆេទោ នាម នត្ថិ។

២០៤. អកិលន្តកាយាតិ យថា អញ្ញា ឥត្តិយោ គព្ពការេន កិលមន្តិ,
ហត្ថចាទា ឧទុមាតកាធិនិ ចាបុណាន្តិ, ន ឯវំ តស្ស កោចិ កិលមថោ
អហោសិ។ តិរោកុដ្ឋិគតន្តិ អន្តោកុដ្ឋិគតំ។ កលលាធិកាលំ អតិក្កមិត្វា
សញ្ញាតអង្គបច្ឆន្តំ អហំនិជ្រិយការំ ឧបគតំយេវ បស្សតិ។ កិមត្ថំ បស្សតិ?
សុខវាសត្ថំ។ យថេវ ហិ មាតា បុត្តន សទ្ធិ និសិដ្ឋា វា និបដ្ឋា វា “ហត្ថំ វា ចាទំ វា
ឱលម្ពន្តំ ឧក្ខិបិត្វា សណ្ឋាបេស្សមី” តិ សុខវាសត្ថំ បុត្តំ ឱលោកេតិ, ឯវំ
ពោធិសត្តមាតាបិ យំ តំ មាតុ ឧដ្ឋានគមនបរិវត្តននិសង្ខាធិសុ
ឧណ្ហាសីតលោណិកតិក្កកកដុកាហារអដ្ឋោហារណាកាលេសុ ច គព្ពស្ស
នុក្ខំ ឧប្បជ្ជតិ, អត្ថិ នុខោ មេ តំ បុត្តស្សតិ សុខវាសត្ថំ ពោធិសត្ថំ
ឱលោកយមាធា បល្លង្គំ អាភុជិត្វា និសិដ្ឋំ ពោធិសត្ថំ បស្សតិ។ យថា ហិ អញ្ញោ

អន្តោកុច្ឆិគតា បក្កាសយំ អន្លោត្តរិត្វា អាមាសយំ ឧត្តិបិត្វា ឧទរបដលំ
បិដ្ឋិតោ កត្វា បិដ្ឋិកណ្ណាកំ និស្សយ ឧត្តិដិកា ទ្វិសុ មុដ្ឋិសុ ហនុកំ ឋបេត្វា
ទេវេ វស្សន្តេ វុត្តសុសិវេ មក្កជារិយ និស័ទន្តិ, ន ឯវំ ពោធិសត្តោ។ ពោធិសត្តោ
បន បិដ្ឋិកណ្ណាកំ បិដ្ឋិតោ កត្វា ធម្មាសនេ ធម្មកថិកា រិយ បល្លង្គំ អាគុជិត្វា
បុរត្តាភិមុខោ និស័ទតិ។ បុព្វេ កតកម្មំ បនស្ស វត្ថុំ សោធនតិ, សុទ្ធេ វត្ថុម្ហិ
សុខុមច្ឆរិលក្ខណំ និព្វត្តតិ។ អថ នំ កុច្ឆិគតំ តថោ បដិច្ចាទេតុំ ន សក្កាតិ,
ឡិលោកេន្ទិយា ពហិ ឋិតោ រិយ បញ្ញាយតិ។ តមត្ថំ ឧបមាយ វិភាវេន្លោ
សេយ្យថាបីតិអាធិមាហ។ ពោធិសត្តោ បន អន្តោកុច្ឆិគតោ មាតវំ ន បស្សតិ។
ន ហិ អន្តោកុច្ឆិយំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ។

២០៥. កាលំ ករោតីតិ ន វិជាតការបច្ចយា, អាយុបរិក្ខយេនេវ។
ពោធិសត្តេន វសិតជ្ជានញ្ចិ ចេតិយ កុដិសទិសំ ហោតិ អញ្ញេសំ អបរិភោគំ, ន
ច សក្កា ពោធិសត្តមាតវំ អបនេត្វា អញ្ញំ អគ្គមហេសិដ្ឋានេ ឋបេតុន្តិ
តត្ថកំយេវ ពោធិសត្តមាតុ អាយុប្បមាណំ ហោតិ, តស្មា តទា កាលំ ករោតិ។
កតវស្មី បន វយេ កាលំ ករោតីតិ? មជ្ឈិមវយេ។ បឋមវយស្មិញ្ចិ សត្តានំ
អត្តភាវេ ធន្តរាគោ ពលវា ហោតិ, តេន តទា សញ្ញាតគញ្ញា ឥត្ថំ តំ គព្ពំ
អនុវត្តតុំ ន សក្កោន្តិ, គព្ពោ ពហ្វាពាធា ហោតិ។ មជ្ឈិមវយស្ស បន ទ្វេ
កោដ្ឋាសេ អតិក្កម្ម តតិយកោដ្ឋាសេ វត្ថុំ វិសទំ ហោតិ, វិសទេ វត្ថុម្ហិ និព្វត្តា
ទារកា អរោកា ហោន្តិ។ តស្មា ពោធិសត្តមាតាបិ បឋមវយេ សម្បត្តិ
អនុភវិត្វា មជ្ឈិមវយស្ស តតិយកោដ្ឋាសេ វិជាយិត្វា កាលំ ករោតិ។

នវ វា ទស វាតិ ឯត្ថ វា-សន្នេន វិកប្បនវសេន សត្ត វា អជ្ជ វា ឯកាទស វា
ទ្វាទស វាតិ ឯវមាធិនម្បិ សង្កហោ វេទិតញ្ចោ។ តត្ថ សត្តមាសជាតោ ជីវតិ,
សីតុណ្ហាភូមោ បន ន ហោតិ។ អជ្ជមាសជាតោ ន ជីវតិ, សេសា ជីវន្តិ។

បិតាវាតិ បិតាវ ហុត្វា។ មហាមាយាបិ ទេវី ឧបវិជញ្ញាញាតិកុលយរំ
គមិស្សមីតិ រញ្ជោ អាហេចេសិ។ រាជា កមិលវត្ថុតោ ទេវទហនគរគាមិមគ្គំ
អលង្ការាបេត្វា ទេវី សុវណ្ណាសិវិកាយ និសីទាបេសិ។ សកលនគរវាសិនោ
សក្យា បរិវារេត្វា គន្ធមាលាធិបា បូជយមាធា ទេវី គហេត្វា ចាយីសុ។ សា
ទេវទហនគរស្ស អវិទូរេ លុម្ពិនិសាលវនុយ្យានំ ទិស្វា ឧយ្យានិវចរណត្ថាយ
ចិត្តំ ឧប្បទេត្វា រញ្ជោ សញ្ញំ អធាសិ។ រាជា ឧយ្យានំ បដិជគ្គាបេត្វា អារក្ខំ
សំវិទហាបេសិ។ ទេវីយា ឧយ្យានំ បរិជ្ជមត្ថាយ កាយទុព្ពល្យំ អហោសិ,
អថស្ស មង្គលសាលមូលេ សិរីសយនំ បញ្ញាបេត្វា សាលិយា បរិក្ខិបីសុ។ សា
អន្តោសាលី បរិសិត្វា សាលសាទំ ហត្ថេន គហេត្វា អជ្ជាសិ។ អថស្ស តាវទេវ
គព្ពុជ្ជានំ អហោសិ។

ទេវា នំ បឋមំ បដិគ្គណ្ហាន្តិ ឱណាសវា សុទ្ធាវាសព្រហ្មានោ បដិគ្គណ្ហាន្តិ។
កថំ? សូតិវេសំ គណ្ហិត្វាតិ ឯកេ។ តំ បន បដិក្ខិបិត្វា ៩ទំ វុត្ថំ - តទា
ពោធិសត្តមាតា សុវណ្ណាឧចិតំ វុត្ថំ និវាសេត្វា មច្ឆក្ខិសទិសំ ទុក្ខលបដំ យាវ
ចាទន្តាវ ចារុបិត្វា អជ្ជាសិ។ អថស្ស សល្លហុកំ គព្ពុជ្ជានំ អហោសិ
ធម្មករណតោ ឧទកនិក្ខមនសទិសំ។ អថ តេ បកតិព្រហ្មវេសេនេវ
ឧបសង្កមិត្វា បឋមំ សុវណ្ណាជាលេន បដិគ្គហេសុំ។ តេសំ ហត្ថតោ មនុស្ស
ទុក្ខលបុម្ពុជកេន បដិគ្គហេសុំ។ តេន វុត្ថំ - “ទេវា នំ បឋមំ បដិគ្គណ្ហាន្តិ បច្ឆា
មនុស្ស”តិ។

២០៦. ចត្តារោនំ ទេវបុត្តាតិ ចត្តារោ មហារាជានោ។ បដិគ្គហេត្វាតិ
អជិនប្បវេណិយា បដិគ្គហេត្វា។ មហេសក្ខេតិ មហាតេជោ មហាយសោ
លក្ខណាសម្បន្នោតិ អត្ថោ។

វិសោធន៍និក្ខមតិ យថា អញ្ញោ សត្តា យោនិមគ្គេ លក្ខន្តា ភក្ត្រវិភក្តា
និក្ខមន្តិ, ន ឯវំ និក្ខមតិ, អលក្ខោ ហុត្វា និក្ខមតិ អត្ថោ។ ឧទេនាតិ ឧទកេន។
កេនចិ អសុចិនាតិ យថា អញ្ញោ សត្តា កម្មជវាតេហិ ឧទ្ធិបាទា អធាសិរា
យោនិមគ្គេ បក្ខិក្ខា សតចោរិសនរកបចាតំ បតន្តាវិយ តាឡិដ្ឋិទ្ធន
និក្ខឡិយមាណា ហត្ថិវិយ មហាទុក្ខំ អនុកវន្តា នាណាអសុចិមក្ខិកាវ និក្ខមន្តិ,
ន ឯវំ ពោធិសត្តោ។ ពោធិសត្តញ្ចិ កម្មជវាតា ឧទ្ធិបាទំ អធាសិរំ កាតុំ ន
សក្កោន្តិ។ សោ ធម្មាសនតោ ឡិករន្តោ ធម្មកថិកោវិយ និស្សេណីតោ ឡិករន្តោ
បុរិសោវិយ ច ទ្វេ ហត្ថេ ច ចាទេ ច បសារេត្វា បិតកោវ មាតុកុដ្ឋិសម្ភវេន
កេនចិ អសុចិនា អមក្ខិកាវ និក្ខមតិ។

ឧទកស្ស ធារាតិ ឧទកវដ្តិយោ។ តាសុ សីតា សុវណ្ណាកជាហេ បតតិ,
ឧណ្ណា រជតកជាហេ។ ឥទញ្ច បថវីតលេ កេនចិ អសុចិនា អសម្មិស្សំ តេសំ
ចានីយបរិភោជនីយឧទកញ្ជោវ អញ្ញោហិ អសាធារណំ កីឡនឧទកញ្ជា
នស្សេតុំ វុត្តំ។ អញ្ញស្ស បន សុវណ្ណារជតយដេហិ អាហារិយមាណឧទកស្ស ចេវ
ហំសវដ្ឋកាធិចាក្ខរណីកតស្ស ច ឧទកស្ស បរិច្ឆេទោ នត្ថិ។

២០៧. សម្មតិជាតោតិ មុហុត្តជាតោ។ ចាឡិយំ បន មាតុកុដ្ឋិតោ
និក្ខន្តមត្តោវិយ ទស្សិតោ, ន បន ឯវំ ទដ្ឋញ្ចំ។ និក្ខន្តមត្តញ្ចិ តំ បឋមំ ព្រហ្មានោ
សុវណ្ណជាលេន បដិក្កណ្ឌីសុ, តេសំ ហត្ថតោ ចត្តារោ មហារាជាណោ
មជ្ឈិមសម្មតាយ សុខសម្មស្សយ អជិនប្បវេណីយា, តេសំ ហត្ថតោ មនុស្សា
ទុក្ខលុប្បជកេន, មនុស្សានំ ហត្ថតោ មុច្ឆិត្វា បថវិយំ បតិដ្ឋិតោ។

សេតម្ហិ ធរត្ថ អនុជារិយមាណេតិ ទិព្វសេតច្ឆត្ថ អនុជារិយមាណេ។ ឯត្ថ ច
ធរត្ថស្ស បរិវារានិ ខត្តាធិនិ បញ្ច រាជកកុដកណ្ណានិបិ អាគតានេវ។ ចាឡិយំ
បន រាជកមនេ រាជារិយ ធរត្ថមេវ វុត្តំ។ តេសុ ធរត្ថមេវ បញ្ញាយតិ, ន

ឆត្តគ្គាហកា។ តថា ខគ្គ-តាលវណ្ណ-មោវហត្ថក-វាឡពីជនិ-ឧណ្ហីសមត្តាយេវ
បញ្ញាយន្តិ, ន តេសំ គាហកា។ សព្ពានិ កិវ តានិ អធិស្សមន្ទចា ទេវតា
គណ្ហីសុ។ វុត្ថម្បិ ចេតំ -

“អនេកសាខញ្ច សហស្សមណ្ឌលំ,
ឆត្តំ មរ្ទ ធារយុមន្តលិក្ខេ;
សុវណ្ណធន្តារិបតន្តិ ចាមរា,
ន ធិស្សវេ ចាមរឆត្តគាហកា”តិ។ (សុ. និ. ៦៩៣);

សព្ពា ច ធិសាតិ ៩ទំ សត្តបធិវីតិហារូបរិ វិភស្សវិយ
សព្ពធិសានុវិលោកនំ វុត្ថំ, ន ខោ បនេវំ ទដ្ឋព្ពំ។ មហាសត្តោ ហិ មនុស្សនំ
ហត្ថតោ មុច្ឆិទ្វា បុរត្តិមធិសំ ឱលោកេសិ, អនេកចក្កវាឡសហស្សនិ
ឯកផ្គុំណានិ អហេសុំ។ តត្ថ ទេវមនុស្ស គន្ធមាលាធិហិ បូជយមាធា -
“មហាបុរិស ៩ធិ តុម្ពេហិ សធិសោមិ នត្តិ, កុតោ ឧត្តរិតរោ”តិ អាហំសុ។ ឯវំ
ចតស្សោ ធិសា, ចតស្សោ អនុធិសា, ហេដ្ឋា, ឧបរីតិ ធិសមិ ធិសា
អនុវិលោកេត្វា អត្ថនា សធិសំ អធិស្វា អយំ ឧត្តរា ធិសាតិ សត្តបធិវីតិហារេន
អគមាសីតិ ឯវមេត្ត អត្តោ ទដ្ឋព្ពំ។ អាសភិទ្ធិ ឧត្តមំ។ អគ្គោតិ គុណេហិ
សព្ពបឋមោ។ ៩តរានិ ទ្វេ បទានិ ឯតស្សេវ វេវចនានិ។ អយមន្តិមា ជាតិ, នត្តិ
ទានិ បុណ្ណវោតិ បទទ្វយេន ៩មស្មី អត្ថភារេ បត្តព្ពំ អរហត្តំ ព្យាកាសិ។

ឯត្ថ ច សមេហិ ចាទេហិ បជវិយំ បតិដ្ឋានំ ចតុស្តិទាទបដិលាភស្ស
បុព្ពនិមិត្តំ, ឧត្តរាភិមុខភារោ មហាជនំ អដ្ឋោត្តរិត្វា អភិភវិត្វា គមនស្ស
បុព្ពនិមិត្តំ, សត្តបទគមនំ សត្តពោជ្ឈន្តវតនបដិលាភស្ស បុព្ពនិមិត្តំ,
ធិព្ពសេតច្ចត្តធារណំ វិមុត្តិច្ចត្តបដិលាភស្ស បុព្ពនិមិត្តំ,
បញ្ចារាជកកុដកណ្ហានិ បញ្ចាហិ វិមុត្តិហិ វិមុច្ឆនស្ស បុព្ពនិមិត្តំ,

ទិសានុវិលោកនំ អនាវរណាញាណបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ,
អាសភីវាចាភាសនំ អប្បជីវត្តិយធម្មចក្កប្បវត្តនស្ស បុព្វនិមិត្តំ។ “អយមន្តិមា
ជាតី”តិ សីហនាទោ អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វានស្ស
បុព្វនិមិត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ ឥមេ វារា ចាឡិយំ អាគតា, សម្ពហុលវារោ បន អាគតោ,
អាហរិត្វា ទីបេតព្ពោ។

មហាបុរិសស្ស ហិ ជាតទិវសេ ទសសហស្សិលោកធាតុ កម្មី។
ទសសហស្សិលោកធាតុម្ហិ ទេវតា ឯកចក្កវាឡេ សន្និបត្តិសុ។ បឋមំ ទេវា
បដិគ្គហីសុ, បច្ឆា មនុស្សា។ តន្តិពន្ធាវីណា ចម្ពុពន្ធា ភេរិយោ ច កេនចិ
អវាទិតា សយមេវ វជ្ជីសុ, មនុស្សានំ អនុពន្ធនាទិនិ ខណ្ឌាខណ្ឌំ ភិដ្ឋីសុ។
សព្វរោគា អម្ចីលេន ឆោតតម្កមលំ វិយ វិគត្តីសុ, ជច្ចន្ធា រូចានិ បស្សីសុ។
ជច្ចពទិរា សទ្ធិំ សុណីសុ, បីឋសប្បី ជវនសម្បជ្ជា អហោសុំ, ជាតិជឡានម្បី
ឯឡម្ហកានំ សតិ បតិជ្ជាសិ, វិទេសេ បក្ខន្ធនាវា សុបដ្ឋនំ ចាបុណីសុ,
អាភាសជ្ជកក្កមជ្ជករតនានិ សកតេជោភាសិតានិ អហោសុំ, វេរិនោ មេត្តចិត្តំ
បដិលភីសុ, អវីចិម្ហិ អគ្គិ និព្វាយិ។ លោកន្តវេ អាលោកោ ឧទចាទិ, នទីសុ ជលំ
ន បវត្តិ, មហាសមុទ្ទេសុ មធុរសទិសំ ឧទកំ អហោសិ, វាតោ ន វាយិ,
អាភាសបព្ពតរុក្ខតតា សកុណា ភស្សិត្វា បឋវីគតា អហោសុំ, ចន្ទោ
អតិរោចិ, សូរិយោ ន ឧណ្ហោ ន សីតលោ និម្មលោ ឧតុសម្បជ្ជោ អហោសិ,
ទេវតា អត្តនោ អត្តនោ វិមានទ្វារេ ឋត្វា អន្ទោជនសេឡនចេលុក្ខេចាទីហិ
មហាកីឡំ កីឡីសុ, ចាតុទ្ធិបិកមហាមេយោ វស្សិ, មហាជនំ នេវ ឧទា ន
បិចាសា បីឡេសិ, ទ្វារកវាជានិ សយមេវ វិវីសុ, បុប្ផបគដលូបគា រុក្ខា
បុប្ផដលានិ គណ្ហីសុ, ទសសហស្សិលោកធាតុ ឯកទ្វជមាលា អហោសីតិ។

តត្រាបិស្ស ទសសហស្សិលោកធាតុកម្មោ
សត្តញ្ញតញ្ញាណបដិលោកស្ស បុព្វនិមិត្តំ, ទេវតានំ ឯកចក្កវាឡេ សន្និចារតោ
ធម្មចក្កប្បវត្តនកាលេ ឯកប្បហារេន សន្និបតិទ្វា ធម្មបដិគ្គណ្ឌានស្ស
បុព្វនិមិត្តំ, បឋមំ ទេវតានំ បដិគ្គហណំ ចតុន្នំ រូបាវចរជ្ឈានានំ បដិលោកស្ស
បុព្វនិមិត្តំ។ បច្ឆា មនុស្សានំ បដិគ្គហណំ ចតុន្នំ អរូបជ្ឈានានំ បដិលោកស្ស
បុព្វនិមិត្តំ, តន្តិពទ្ធវិណានំ សយំ វជ្ជនំ អនុបុព្វវិហារបដិលោកស្ស បុព្វនិមិត្តំ,
ចម្ពុពទ្ធកេរីនំ វជ្ជនំ មហាតិយា ធម្មកេរិយា អនុស្សាវនស្ស បុព្វនិមិត្តំ,
អនុពទ្ធនាធិនំ ធរោ អស្មិមានសមុទ្រទស្ស បុព្វនិមិត្តំ, សត្តរោគវិគមោ
សត្តកិលេសវិគមស្ស បុព្វនិមិត្តំ, ជច្ចនានំ រូបទស្សនំ ទិព្វចក្ខុបដិលោកស្ស
បុព្វនិមិត្តំ, ជច្ចពាធិរានំ សទ្ធស្សវនំ ទិព្វសោតធាតុបដិលោកស្ស បុព្វនិមិត្តំ,
បីឋសប្បីនំ ជវនសម្មទា ចតុស្តិទ្ធិចាទាធិគមស្ស បុព្វនិមិត្តំ, ជឡានំ
សតិបតិដ្ឋានំ ចតុសតិបដ្ឋានបដិលោកស្ស បុព្វនិមិត្តំ, វិទេសបក្ខន្ធនាវានំ
សុបដ្ឋនសម្មាបុណានំ ចតុបដិសម្មិទាធិគមស្ស បុព្វនិមិត្តំ, រតនានំ
សកតេជោភាសិតត្ថំ យំ លោកស្ស ធម្មោភាសំ ទស្សេស្សតិ តស្ស បុព្វនិមិត្តំ។

វេរីនំ មេត្តចិត្តបដិលោកោ ចតុព្រហ្មវិហារបដិលោកស្ស បុព្វនិមិត្តំ, អវិចិម្ហិ
អគ្គិនិព្វានំ ឯកាទសអគ្គិនិព្វានស្ស បុព្វនិមិត្តំ, លោកន្តរាលោកោ អវិជ្ជន្តការំ
វិធមិទ្វា ញ្ញាណាលោកទស្សនស្ស បុព្វនិមិត្តំ, មហាសមុទ្ធស្ស មធុរតា
និព្វានរសេន ឯករសភាវស្ស បុព្វនិមិត្តំ, វាតស្ស អវាយនំ
ទ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិតភិទ្ធនស្ស បុព្វនិមិត្តំ, សកុណានំ បថីវិគមនំ មហាជនស្ស ឱវាទំ
សុត្វា ចាលោហិ សរណាគមនស្ស បុព្វនិមិត្តំ, ចន្ទស្ស អតិវិរោចនំ
ពហុជនកន្តតាយ បុព្វនិមិត្តំ, សូរិយស្ស ឧណ្ហាសីតវិវជ្ជនឧតុសុខតា
កាយិកចេតសិកសុខុប្បត្តិយា បុព្វនិមិត្តំ, ទេវតានំ វិមានទ្វារេសុ
អន្តោជនាធិហិ កីឡនំ ពុទ្ធការំ បទ្វា ឧទានំ ឧទានស្ស បុព្វនិមិត្តំ,

ចាតុដ្ឋិបិកមហាមេយវស្សនំ មហាតោ ធម្មមេយវស្សនស្ស បុព្វនិមិត្តំ,
ខុទ្ទកបិដ្ឋនស្ស អភារោ កាយគតាសតិអមតបដិលាភស្ស បុព្វនិមិត្តំ,
បិថាសាបិដ្ឋនស្ស អភារោ វិមុត្តិសុខេន សុខិតការវស្ស បុព្វនិមិត្តំ,
ធូរកវាជានំ សយមេវវិវរណំ អដ្ឋង្គិកមគ្គធូរវិវរណស្ស បុព្វនិមិត្តំ, រុក្ខានំ
បុប្ផជលគហណំ វិមុត្តិបុប្ផហិ បុប្ផិតស្ស ច សាមញ្ញជលភារភវិតការវស្ស ច
បុព្វនិមិត្តំ, ធនសសហស្សិលោកធាតុយា ឯកទ្ធជមាលតា
អរិយទ្ធជមាលាមាលិតាយ បុព្វនិមិត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ អយំ សម្ពុហុលវារោ នាម។

ឯត្ថ បញ្ញោ បុព្វន្តិ - “យថា មហាបុរិសោ បថវិយំ បតិជ្ជហិត្វា ឧត្តរាភិមុខោ
គន្ធា អាសភី វាចំ ភាសតិ, តថា កី បថវិយា គតោ, ឧទាហុ អាគាសេន?
ទិស្សមាណោ គតោ, ឧទាហុ អទិស្សមាណោ? អចេលកោ គតោ, ឧទាហុ
អលង្កតប្បជិយត្តោ? ធម្មារោ ហុត្វា គតោ, ឧទាហុ មហាល្លកោ? បច្ឆាបិ កី
តាទិសោវ អហោសិ, ឧទាហុ បុន ពាលទារកោ”តិ? អយំ បន បញ្ញោ ហេដ្ឋា
លោហាចាសាទេ សង្ឃសន្និចាតេ តិបិដកច្ចឡាភយត្ថេវេនវិស្សន្តិភោវ។ ថេរោ
កិរេត្ថ និយតិ បុព្វេកតកម្ម-ស្សនិម្មានវាទវសេន តំ តំ ពហុំ វត្វា អវសានេ
ឯវំ ព្យាកាសិ - “មហាបុរិសោ បថវិយំ គតោ, មហាជនស្ស បន អាគាសេ
គច្ឆន្តោវិយ អហោសិ។ ទិស្សមាណោ គតោ, មហាជនស្ស បន អទិស្សមាណោ
វិយ អហោសិ។ អចេលកោ គតោ, មហាជនស្ស បន អលង្កតប្បជិយត្តោវ
ឧបដ្ឋាសិ។ ធម្មារោវ គតោ, មហាជនស្ស បន សោឡសវស្សន្តេសិកោវិយ
អហោសិ។ បច្ឆា បន ពាលទារកោវ អហោសិ, ន តាទិសោ”តិ។ ឯវំ វុត្ថេ បរិសា
ចស្ស “ពុទ្ធនវិយ ហុត្វា ភោ ថេវេន បញ្ញោ កថិតោ”តិ អត្ថមនា អហោសិ។
លោកន្តិកវារោ វុត្ថនយោ ឯវ។

វិទិតាតិ ចាកជា ហុត្វា។ យថា ហិ សាវកា
នហានមុខោនាទនបិវនាទិកាលេ អនោកាសគតេ អតីតសម្ព័ន្ធ
និប្បនេសេ សម្មសិតុំ ន សក្កោន្តិ, ឌីកាសបត្តយេវ សម្មសន្តិ, ន ឃំ ពុទ្ធា។ ពុទ្ធា
ហិ សត្តទិវសព្ពន្ធរ វវតីតសម្ព័ន្ធ អាទិតោ បជ្ជាយ សម្មសិត្វា តិលក្ខណំ
អាហេបេត្វាវវិស្សន្ន្តិ, តេសំ អវិបស្សិតធម្មោ នាម នត្ថិ, តស្មា “វិទិតា”តិ
អាហា។ សេសំ សព្ពត្ថ ឌត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចស្វននិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

អច្ឆរិយអពុតសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. ពាកុលសុត្តវណ្ណានា

២០៩. ឃំ មេ សុតន្តិ ពាកុលសុត្តំ។ តត្ថ ពាកុលោតិ យថា ធូវីសតិ
ទ្វត្តិសាតិអាទិម្ហ វត្ថុព្ពេ ពាវីសតិ ពាត្តិសាតិអាទិនិ វុច្ឆន្តិ, ឃំ មេវ ធូកុលោតិ
វត្ថុព្ពេ ពាកុលោតិ វុត្តំ។ តស្ស ហិ ថេវស្ស ទ្វេ កុលានិ អហោសុំ។ សោ កិវ
នេវលោកោ ចរិត្វា កោសម្ព័នគរេ នាម មហាសេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តោ, តមេនំ
បញ្ចមេ ទិវសេ សីសំ ម្ពាបេត្វា គង្គាកីឡំ អកំសុ។ ធាតិយា នារកំ ឧទកេ
និមុដ្ឋនុមុដ្ឋនវសេន កីឡាបេន្តិយា ឃំកោ មន្មោ នារកំ ទិស្វា “ភក្កោ មេ
អយ”ន្តិ មញ្ញមាណោ មុខំវិវិត្វា ឧបគតោ។ ធាតី នារកំ ធម្មត្វា បលាតា។
មន្មោ តំ គិលិ។ បុញ្ញវា សត្តោ ធុក្ខំ ន ចាបុណិ, សយនគព្ពំ បរិសិត្វា និបន្នោ
វិយ អហោសិ។ មន្មោ នារកស្ស តេជេន តត្ថកបល្លំ គិលិត្វា ធម្មមាណោវិយ
វេគេន តីសយោជនមគ្គំ គន្ធា ពារាណាសិនគរវាសិនោ មច្ឆពន្ធស្ស ជាលំ
ចារិសិ, មហាមន្មោ នាម ជាលពន្ធា បហរិយមាណា មរន្តិ។ អយំ បន នារកស្ស
តេជេន ជាលតោ នីហជមត្តោវ មតោ។ មច្ឆពន្ធា ច មហន្តំ មច្ឆលភិត្វា

ជាលេច្វាវិក្កិណាត្តិ។ តំ បន ធារកស្ស អាណុកាវេន អជាលេច្វា សកលមេវ
កាដេន ហរិច្វា សហស្សេន ធមោតិ វេទន្តា នគរេ វិចរីសុ។ កោចិ ន គណ្ណាតិ។

តស្មី បន នគរេ អបុត្តកំ អសីតិកោជីវិករំ សេដ្ឋិកុលំ អត្ថិ, តស្ស ធារមូលំ
បត្វា “កី គហេច្វា ធមោ” តិ វុត្តា កហាបណាត្តិ អាហំសុ។ តេហិ កហាបណំ
ធហា គហិតោ។ សេដ្ឋិកិយាបិ អញ្ញេសុ ធិវសេសុ មច្ឆេន កេលាយតិ, តំ ធិវសំ
បន មច្ឆំ ជលកេ ឋបេច្វា សយមេវ ជាលេសិ។ មច្ឆញ្ចា នាម កុច្ឆិតោ ជាលេត្តិ,
សា បន បិដ្ឋិតោ ជាលេត្តិ មច្ឆកុច្ឆិយំ សុវណ្ណាវណ្ណំ ធារកំ ធិស្វា - “មច្ឆកុច្ឆិយំ
មេ បុត្តោលទ្វោ” តិ នាទំ នធិត្វា ធារកំ អាធាយ សាមិកស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។
សេដ្ឋិ តាវនេវ ភេរី ចរាបេច្វា ធារកំ អាធាយ រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ធា - “មច្ឆកុច្ឆិយំ
មេ ធាវ ធារកោលទ្វោ, កី ករោមី” តិ អាហា។ បុញ្ញាវា ឯស, យោ មច្ឆកុច្ឆិយំ
អរោកោ វសិ, ចោសេហិ នត្តិ។

អស្សោសិ ខោ ឥតរំ កុលំ - “ពារាណាសិយំ កិរ ឯកំ សេដ្ឋិកុលំ មច្ឆកុច្ឆិយំ
ធារកំ លភតិ” តិ, តេ តត្ថ អគមំសុ។ អថស្ស មាតា ធារកំ អលម្ពិវត្វា
កីឡាបិយមាទំ ធិស្វាវ “មនាចោ វតាយំ ធារកោ” តិ គន្ធា បវតី អាចិត្តិ។ ឥតរា
មយ្ហំ បុត្តោតិអាធិមាហា។ កហំ តេ លទ្វោតិ? មច្ឆកុច្ឆិយត្ថិ។ នោ តុយ្ហំ បុត្តោ,
មយ្ហំ បុត្តោតិ។ កហំ តេ លទ្វោតិ? មយា ធនមាសេ កុច្ឆិយា ធារិតោ, អថ នំ
នធិយា កីឡាបិយមាទំ មច្ឆោ គិលីតិ។ តុយ្ហំ បុត្តោ អញ្ញេន មច្ឆេន គិលីតោ
ភវិស្សតិ, អយំ បន មយា មច្ឆកុច្ឆិយំ លទ្វោតិ, ឧភោបិ រាជកុលំ អគមំសុ។
រាជា អាហា - “អយំ ធន មាសេ កុច្ឆិយា ធារិតត្តា អមាតា កាតុំ ន សក្កា, មច្ឆំ
គណ្ណាត្ថាបិ វក្កយកនាធិនិ ពហិ កត្វា គណ្ណាត្ថា នាម នត្ថិតិ មច្ឆកុច្ឆិយំ លទ្ធត្តា
អយម្បិ អមាតា កាតុំ ន សក្កា, ធារកោ ឧភិន្នម្បិ កុលានំ ធាយាធា ហោតុ,
ឧភោបិ នំ ជគ្គថា” តិ ឧភោបិ ជគ្គិសុ។

វិញ្ញាតំ បត្តស្ស ធ្វើសុបិ នគរេសុ ចាសាទំ ការេត្វា នាជកានិ បច្ចុបដ្ឋាបេសុំ។
ឯកេកស្មី នគរេ ចត្តារោ ចត្តារោ មាសេ វសតិ, ឯកស្មី នគរេ ចត្តារោ មាសេ
វុដ្ឋស្ស សង្ឃាជនាវាយ មណ្ឌបំ ការេត្វា តត្ថំ នំសធ្វី នាជកាហិ អាហេបេន្តិ។
សោ សម្បត្តិ អនុកវមាណោ ឥតរំ នគរំ គច្ឆតិ។ តំនគរវាសិនោ នាជកានិ
ឧបឡមគ្គំ អគម៌សុ។ តេ បច្ចុគ្គន្ធា តំ បរិវារេត្វា អត្តនោ ចាសាទំ នយន្តិ។
ឥតរានិ នាជកានិ និវត្តិត្វា អត្តនោ នគរមេវ គច្ឆន្តិ។ តត្ថ ចត្តារោ មាសេ
វសិត្វា តេនេវ និយាមេន បុន ឥតរំ នគរំ គច្ឆតិ។ ឯវមស្ស សម្បត្តិ អនុកវន្តស្ស
អសីតិ វស្សានិ បរិបុណ្ណានិ។

អថ ភគវា ចារិកំ ចរមាណោ ពារាណសី បត្តោ។ សោ ភគវតោ សន្តិកេ ធម្មំ
សុត្វា បដិលទ្ធសន្ទោ បព្ពជិតោ។ បព្ពជិត្វា សត្តាហមេវ បុព្វជ្ជនោ អហោសិ,
អជ្ឈមេ បន សោ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហន្តំ ចាបុណ្និតិ ឯវមស្ស ទ្វេ កុលានិ
អហោសុំ។ តស្មា ពាកុលោតិ សង្ខំ អគមាសីតិ។

បុរាណគិហិសហាយោតិ បុព្វេ គិហិកាលេ សហាយោ។ អយម្បិ
ធិយាយុកោវ ថេរំ បព្ពជិតំ បស្សិតុំ គច្ឆន្តោ អសីតិមេ វស្សេ គតោ។ មេពុនោ
ធម្មោតិ ពាលោ នគ្គសមណាកោ ពាលបុច្ឆំ បុច្ឆតិ, ន សាសនវចនំ, ឥទានិ
ថេរេន ធិន្ទនយេ វិគោ ឥមេហិ បន តេតិ បុច្ឆិ។

២០០. យំចាយស្មាតិអាទិនិ បទានិ សព្វវារេសុ ធម្មសង្គាហកត្តេវហិ
និយមេត្វា ឋបិតានិ។ តត្ថ សញ្ញា ឧប្បន្នមត្តារ, វិតក្កោ កម្មបថភេទកោតិ។
ថេរោ បនាហា - “កស្មាវិសុំ ករោថ, ឧភយម្បេតំ កម្មបថភេទកមេវា”តិ។

២០១. គហបតិចីវរន្តំ វស្សវាសិកំ ចីវរំ។ សត្តេនាតិ បិប្ផលកេន។
សូចិយាតិ សូចី គហេត្វា សិព្ពិតការំ ន សរាមីតិ អត្តោ។ កថិនេ ចីវរន្តំ

កងិជ័យវំ, កងិជ័យវម្មី ហិ វស្សាវាសិកគតិកមេវ។ តស្មា តត្ថ “សិព្វិតា
នាភិជាតាមី”តិ អាហ។

ឯត្ថកំ បនស្ស កាលំ គហបតិជីវំ អសាទិយន្តស្ស ជិន្ននសិព្វនាទីនិ
អករោន្តស្ស កុតោ ជីវំ ឧប្បជ្ឈតីតិ។ ធ្វិហិ នគរេហិ។ ដេវោ ហិ មហាយសស្សី,
តស្ស បុត្តដីតរោ នត្ថបនត្ថកា សុខុមសាដកេហិ ជីវរាជិ ការេត្វា រជាបេត្វា
សមុគ្គេ បក្ខិបិត្វា បហិណ្ឌិន្តិ។ ដេវស្ស ម្ពានកាលេ ម្ពានកោដ្ឋកេ វេបេន្តិ។ ដេវោ
តានិ និវាសេតិ ចេវ ចារុបតិ ច, បុរាណជីវរាជិ សម្បត្តបព្វជិតានំ ទេតិ។ ដេវោ
តានិ និវាសេត្វា ច ចារុបិត្វា ច នវកម្មំ ន ករោតិ, កិញ្ចិ អាយុបាណកម្មំ នត្ថិ។
ជលសមាបត្តិ អប្បេត្វា អប្បេត្វា និសីទតិ។ ចតុសុ មាសេសុ បត្តេសុ
លោមកិលិដ្ឋានិ ហោន្តិ, អថស្ស បុន តេនេវ និយាមេន បហិណ្ឌិត្វា ទេន្តិ។
អឡមាសេ អឡមាសេ បរិវត្តតីតិបិ វទន្តិយេវ។

អនច្ឆិយញោតំ ដេវស្ស មហាបុញ្ញស្ស មហាភិញ្ញស្ស សតសហស្សកប្បេ
បូរិតចារមិស្ស, អសោកធម្មរញ្ញោ កុលុបកោ និក្រោធត្ថេវោ ទិវសស្ស និក្ខត្តំ
ជីវំ បរិវត្តេសិ។ តស្ស ហិ តិជីវំ ហត្ថិក្ខន្ធវេ វេបេត្វា បញ្ចហិ ច
គន្ធសមុគ្គសតេហិ បញ្ចហិ ច មាលាសមុគ្គសតេហិ សទ្ធិ ចាតោវ អាហរិយិត្ថ,
តថា ទិវា ចេវ សាយញ្ច។ រាជា កិរ ទិវសស្ស និក្ខត្តំ សាដកេ បរិវត្តេន្តា
“ដេវស្ស ជីវំ ជីត”ន្តិ បុច្ឆិត្វា “អាម ជីត”ន្តិ សុត្វាវ បរិវត្តេសិ។ ដេវោបិ ន
ភណ្ឌិកំ ពាទិត្វា វេបេសិ, សម្បត្តសព្រហ្មចារីនំ អនាសិ។ តនា កិរ ជម្ពុជីបេ
ភិក្ខុសង្ឃស្ស យេភុយ្យេន និក្រោធស្សេវ សន្តកំ ជីវំ អហោសិ។

អហោវត មំ កោចិ និមន្តេយ្យាតិ កី បន ចិត្តស្ស អនុប្បាទនំ ភារិយំ,
ឧប្បន្នស្ស បហានន្តិ។ ចិត្តំ នាម លហុកបរិវត្តំ, តស្មា អនុប្បាទនំ ភារិយំ,
ឧប្បន្នស្ស បហានម្មិ ភារិយមេវ។ អន្តរយវេតិ មហាសកុលុទាយិសុត្តេ (ម. និ.

២.២៣៧) ឥន្ទ្រជ័យតោ បដ្ឋាយ អន្តរយំ នាម ឥន្ទ្រម្ពាទកបតនដ្ឋានំ
អធិប្បតំ។ កុតោ បនស្ស ភិក្ខា ឧប្បជ្ឈិតាតិ។ ថេរោ ធូសុ នគរេសុ អភិញ្ញាតោ,
គេហាទ្វារំ អាគតស្សេវស្ស បត្តំ គហេត្វា នាណាសកោជនស្ស បូរេត្វា ទេន្ទិ។
សោលទ្ធដ្ឋានតោ និវត្តតិ, ភត្តកិច្ចករណដ្ឋានំ បនស្ស និពទ្ធមេវ អហោសិ។
អនុព្យញ្ញនសោតិ ថេរេន កិរ រូបេ និមិត្តំ គហេត្វា មាតុគាមោ ន
ឌីលោកិតបុព្វោ។ មាតុគាមស្ស ធម្មន្តិ មាតុគាមស្ស ធម្មញ្ញាវាចាហិ ធម្មំ
ទេសេតុំ វជ្ជតិ, បញ្ចំ បុជ្ជេន គាថាសហស្សម្បិ វត្ថុំ វជ្ជតិយេវ។ ថេរោ បន
កប្បិយមេវ ន អកាសិ។ យេតុយ្យេន ហិ កុលូបកថេរានមេតំ កម្មំ ហោតិ។
ភិក្ខុនុបស្សយន្តិ ភិក្ខុនិឧបស្សយំ។ តំ បន គិលានបុច្ឆកេន គន្តុំ វជ្ជតិ, ថេរោ
បន កប្បិយមេវ ន អកាសិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ បុណ្ណានាតិ
កោសម្ពុប្បាទិនា។ គត្តបរិកម្មេតិ សរីរសម្ពាហនកម្មេវ វិចារិតាតិ
បយោជយិតា។ គន្ធិហានមត្តន្តិ ការី ថេន គហេត្វា ឯកំ ជីវិតំ
ទូហានកាលមត្តម្បិ។

កេន បន ការណេន ថេរោ និរាពាធា អហោសិ។ បទុមុត្តរេ កិរ ភគវតិ
សតសហស្សភិក្ខុបរិវារេ ចារិកំ ចរមាទេ ហិមវតិ វិសុក្ខា បុប្ផិសុ។
ភិក្ខុសតសហស្សានម្បិ តិលាបុច្ឆករោគោ ឧប្បជ្ឈិតិ។ ថេរោ តស្មី សមយេ
ឥទ្ធិមា តាបសោ ហោតិ, សោ អាគាសេន គច្ឆន្តោ ភិក្ខុសង្ឃំ ទិស្វា ឌីតវិត្វា
រោគំ បុច្ឆិត្វា ហិមវន្តតោ ឌីសធិំ អាហារិត្វា អនាសិ។ ឧបសិជ្ឈនមត្តនេវ រោគោ
រូបសមិ។ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេបិ បឋមវប្បទិវសេ វប្បំ ឋបេត្វា
ភិក្ខុសង្ឃស្ស បរិភោគំ អគ្គិសាលព្វោវ វច្ឆកុដិញ្ចា ការេត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស
ភេសជ្ជវត្ថំ និពន្ធិ, ឥមិនា កម្មេន និរាពាធា អហោសិ។ ឧក្កដ្ឋនេសដ្ឋិកោ
បនេស ឧក្កដ្ឋាវញ្ញកោ ច តស្មា “នាភិជានាមិ អបស្សេនកំ
អបស្សយិតា” តិអាទិមាហា។

សរណោតិ សកិលេសោ។ អញ្ញា ឧទចាធិតិ អនុបសម្មន្ទស្ស អញ្ញំ
ព្យាកាតុំ ន វដ្តតិ។ ថេរោ កស្មា ព្យាកាសិ? ន ថេរោ អហំ អរហាតិ អាហា, អញ្ញា
ឧទចាធិតិ បនាហា។ អបិច ថេរោ អរហាតិ ចាកដោ, តស្មា ឯវមាហា។

២០២. បព្ពដ្ឋន្តិ ថេរោ សយំ នេវ បញ្ញាជេសិ, ន ឧបសម្មាទេសិ អញ្ញេហិ បន
ភិក្ខុហិ ឯវំ កាវារេសិ។ អវាបុរណំ អាទាយាតិ កុញ្ញកំ គហេត្វា។

និសិន្នកោវ បរិនិព្វាយីតិ អហំ ធរមាធាបិ ន អញ្ញស្ស ភិក្ខុស្ស ភារោ
អហោសី, បរិនិព្វតស្សាបិ មេ សរីរំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស បលិពោធា មា អហោសីតិ
តេជោធាតុំ សមាបដ្ឋិត្វា បរិនិព្វាយី។ សរីរតោ ជាលា ឧដ្ឋហិ, ធិរិមំសលោហិតំ
សប្ប្បិរិយ ឈាយមាណំ បរិក្ខយំ គតំ, សុមនមកុលសទិសា ធាតុយោវ
អវសេសីសុ។ សេសំ សព្ពត្ត ចាកជមេវ។ ឥទំ បន សុត្តំ ទុតិយសង្គហោ
សង្គតន្តិ។

បបញ្ចាស្សទនិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

ពាកុលសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ទន្តក្ខមិសុត្តវណ្ណានា

២០៣. ឯវំ មេ សុតន្តិ ទន្តក្ខមិសុត្តំ។ តត្ថ អរញ្ញកុជិកាយន្តិ តស្សេវ
វេឡុវនស្ស ឯកស្មី វិវិត្តជ្ជានេ បធានកម្មិកាណំ ភិក្ខុណំ អត្ថាយ
កតសេនាសនេ។ រាជកុមារោតិ ពិម្ពិសាវស្ស បុត្តោ ឱវសកោ។

ដុសេយ្យាតិ លកេយ្យ។ ឯកគ្គតន្តិ ឯវំ បដិបន្នោ សមាបត្តិ នាម លភតិ,
ឈានំ នាម លភតីតិ ឥទំ មយា សុតន្តិ វទតិ។ កិលមថោតិ កាយ កិលមថោ។

វិហារសាតិ ស្ទើរ កំលែងថា វុត្តោ។ យថាសកេ តិដ្ឋយ្យាសីតិ អត្តនោ
អជាននកោដ្ឋាសេយេវ តិដ្ឋយ្យាសីតិ។

២១៤. ទេសេសីតិ ចិត្តកក្កតំ នាម ឯវំ លភតិ, សមាបត្តិ ឯវំ និព្វត្តតិ
អប្បនាឧបចារំ ចាបេត្វា ឯកកសិណាបរិកម្មំ កថេសិ។ បរេទេត្វាតិ
បកាសេត្វា។

នេក្ខម្មេន ញាតព្ពន្ធ កាមតោ និស្សជគុណោ ញាតព្ពំ។ កាមតោ
និស្សជគុណោ ឋិតេន បុគ្គលេន ឯកគ្គំ នាម ជានិតព្ពន្ធ អធិប្បាយេនេតំ វុត្តំ។
សេសានិ តស្សេវ វេចនានិ។ កាមេ បរិភូញ្ញន្តោតិ ធុរិយេបិ កាមេ ភុញ្ញមាណោ។

២១៥. ហត្ថិទម្មា វា អស្សទម្មា វា គោទម្មា វាតិ ឯត្ថ អនន្តហត្ថិទម្មាទយោ
វិយ ចិត្តកក្ករហិតា បុគ្គលា ទដ្ឋញ្ញា។ ទន្តហត្ថិអាទយោវិយ
ចិត្តកក្កសម្បជ្ជា។ យថា អនន្តហត្ថិទម្មាទយោ ក្វជាការំ អកត្វា ធុរំ
អនឌេត្វា ទន្តកមនំ វា គន្ធី, ទន្តហិ វា បត្តព្ពំ ភូមិ ចាបុណីតុំ ន សក្កោន្តិ, ឯវមេវ
ចិត្តកក្ករហិតា សម្បជ្ជចិត្តកក្កហិ និព្វត្តិតគុណំ វា និព្វត្តតុំ បត្តភូមិ វា
ចាបុណីតុំ ន សក្កោន្តិ។

២១៦. ហត្ថវិលង្សកេនាតិ ហត្ថេន ហត្ថំ គហេត្វា។

ទដ្ឋយ្យន្តិ បស្សិតព្ពយុត្តកំ។ អាវុតោតិ អារិរតោ។ និវុតោតិ និវារិតោ។
ឌីដុដោតិ ឌីនធា។

២១៧. នាគវនិកន្តិ ហត្ថិបទោបមេ (ម. និ. ១. ២៨៨ អាទយោ) នាគវនចរកោ
បុរិសោ “នាគវនិកោ”តិ វុត្តោ, ឥធិ ហត្ថិសិក្ខាយ កុសលោ ហត្ថិ គហេតុំ
សមត្ថោ។ អតិបស្សិត្វាតិ ទិស្វា។ ឯត្ថកេនាតិ ឯតស្មី បរត្ថកេនា។

សរសន្តប្បានន្តិ ឆាននសន្តប្បានំ។ មនុស្សកន្តេសុ សីលេសុ សមាទបនាយាតិ
ឯត្ថ យទា នាគោ ឥត្តិបុរិសេហិ កុមារកុមារិកាហិ សោណ្ណាធិសុ គហេត្វា
ឧបកេឡយមាឆោវិការំ ន ករោតិ សុខាយតិ, តទានេន មនុស្សកន្តានិ
សីលានិ សមាទិន្នានិ នាម ហោតិ។

បេមនីយាតិ តាត រាជា តេ បសន្នោ មន្ត្រលហត្តិជ្ជានេវ វេបេស្សតិ,
រាជារហានិ កោជនាធិនិលភិស្សសីតិ វេវរូបី នាគេហិ បិយាបិតញ្ញា កថា។
សុស្សសតីតិ តំ បេមនីយកមំ សោតុកាមោ ហោតិ។ តិណាយាសោទកន្តិ
តិណាយាសញ្ជោវ ឧទកញ្ច, តិណាយាសន្តិ យាសិតពុំ តិណំ, ខាទិតព្ពន្ធី អត្តោ។

បណាវោតិ ឱណ្ហិមោ។ សព្ពវុត្តនោសនិហិតនិដ្ឋិតកសាវោតិ
និហិតសព្ពវុត្តនោសោ ចេវ អបនីតកសាវោ ច។ អន្តន្តេវ សន្ធិ គច្ឆតីតិ
អន្តសមោ ហោតិ។

២០៩. គេហសិតសីលានន្តិ បញ្ចកាមគុណានិស្សិតសីលានំ។ ញាយស្សាតិ
អជ្ជន្តិកមគ្គស្ស។

២២២. អនន្តមរណំ មហាល្លកោ រញ្ជោ នាគោ កាលន្តតោតិ រញ្ជោ
មហាល្លកោ នាគោ អនន្តមរណំ មតោ កាលំ កតោ ហោតិ, អនន្តមរណំ
កាលំកិរិយំ នាម កិរិយតីតិ អយមេត្ថ អត្តោ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ សេសំ
ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូននិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

ទន្តភូមិសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ភូមិជសុត្តវណ្ណានា

២២៣. ឃុំ មេ សុតន្ត ភូមិជសុត្តំ។ តត ភូមិជាតិ អយំ ថេរោ
ជយសេនរាជកុមារស្ស មាតុលោ។ អាសញ្ញា អនាសញ្ញាតិ កាលេន អាសំ
កាលេន អនាសំ។ សកេន ជាលីចាកេនាតិ បកតិបវត្តាយ ភិក្ខុយ អត្តនោ
និដ្ឋិតភត្តតោបិ ភត្តេន បរិវិសិ។ សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចស្សននិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

ភូមិជសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. អនុរុទ្ធសុត្តវណ្ណានា

២៣០. ឃុំ មេ សុតន្ត អនុរុទ្ធសុត្តំ។ តត ឃុំមាហាស្វតិ តស្ស ឧបាសកស្ស
អដាសុកកាលោ អហោសិ, តទា ឧបសង្កមិទ្ធា ឃុំមាហាសុ។ អបណ្ណាកន្តិ
អរិរាជិតំ។ ឯកត្ថាតិ អប្បមាណាតិ វា មហគ្គតាតិ វា ឈានមេវ
ចិត្តកក្កតាយេវ ឃុំ វុច្ឆតិ តិ ឥមំ សន្ធាយ ឃុំមាហា។

២៣១. យាវតា ឯកំ រុក្ខមូលំ មហគ្គតន្តិ ជីវិត្វា អធិមុច្ឆិត្វាវិហារតីតិ
ឯករុក្ខមូលបមាណាជ្ជានំ កសិណានិមិត្តេន ឡត្តវិត្វា តស្មី កសិណានិមិត្តេ
មហគ្គតជ្ឈានំ ជីវិត្វា អធិមុច្ឆិត្វាវិហារតិ។ មហគ្គតន្តិ បនស្ស អាគោគោ នត្តិ,
កេរលំ មហគ្គតជ្ឈានបវត្តិវសេន បនេតំ វុត្តំ។ ឯស នយោ សព្ពត្ត។ ឥមិនា ខោ
ឯតំ គហបតិ បរិយាយេនាតិ ឥមិនា ការណេន។ ឯត្ថ ហិ អប្បមាណាតិ
វុត្តានំ ព្រហ្មវិហារានំ និមិត្តំ ន វុឡតិ, ឧក្សាជនំ ន ជាយតិ, តានិ ឈានានិ
អភិញ្ញានំ វា និរោធស្ស វា ចាទកានិ ន ហោន្តិ, វិបស្សនាចាទកានិ បន
វុឡចាទកានិ ភវោក្កមនានិ ច ហោន្តិ។ “មហគ្គតា”តិ វុត្តានំ បន
កសិណាជ្ឈានានំ និមិត្តំ វុឡតិ, ឧក្សាជនំ ជាយតិ, សមតិក្កមា ហោន្តិ,

អភិញ្ញាបាទកានិ និរោធិបាទកានិ វដ្តបាទកានិ ភវេក្កមនានិ ច ហោន្តិ។
ឯវមិមេ ធម្មា នានត្ថា, អប្បមាណា មហាគ្គតាតិ ឯវំ នាធាព្យញ្ញនា ច។

២៣២. ឥនានិ មហាគ្គតសមាបត្តិតោ និហរិទ្ធា ភវ្ហបបត្តិការណំ
នស្សេន្តោ ចតស្សេន្តោ ខោ ឥមាតិអាធិមាហ។ បរិត្តាភាតិ ជរិទ្ធា ជានន្តស្ស
អយមាភោគោ អត្ថិ, បរិត្តាភេសុ បន ទេវេសុ និព្វត្តិការណំ ឈានំ ភាវេន្តោ
ឯវំ វុត្តោ។ ឯស នយោ សព្វត្ថ។ បរិត្តាភា សិយា សំគិលិជ្ជាភា ហោន្តិ សិយា
បរិសុទ្ធាភា, អប្បមាណាភា សិយា សំគិលិជ្ជាភា ហោន្តិ សិយា បរិសុទ្ធាភា។
កម្មំ? សុប្បមត្ថេ វា សវាវមត្ថេ វា កសិណបរិកម្មំ កត្វា សមាបត្តិ និព្វត្តត្វា
បញ្ចហាការេហិ អាធិណ្ឌវសិភាវោ បច្ឆនីកធម្មានំ សុដ្ឋ អបរិសោធិតត្តា
ទុព្ពលមេវ សមាបត្តិ វុឡញ្ញិទ្ធា អប្បគុណាជ្ឈនេ បិតោ កាលំ កត្វា
បរិត្តាភេសុ និព្វត្តតិ, វុឡោកា បនស្ស បរិត្តោ ចេវ ហោតិ សំគិលិជ្ជោ ច។
បញ្ចហិ បនាការេហិ អាធិណ្ឌវសិភាវោ បច្ឆនីកធម្មានំ សុដ្ឋ បរិសោធិតត្តា
សុវិសុទ្ធិ សមាបត្តិ វុឡញ្ញិទ្ធា បគុណាជ្ឈនេ បិតោ កាលំ កត្វា បរិត្តាភេសុ
និព្វត្តតិ, វុឡោកា បនស្ស បរិត្តោ ចេវ ហោតិ បរិសុទ្ធោ ច។ ឯវំ បរិត្តាភា សិយា
សំគិលិជ្ជាភា ហោន្តិ សិយា បរិសុទ្ធាភា។ កសិណោ បនវិបុលបរិកម្មំ កត្វា
សមាបត្តិ និព្វត្តត្វា បញ្ចហាការេហិ អាធិណ្ឌវសិភាវោតិ សត្តំ
បុរិមសធិសមេវ វេទិតត្ថំ។ ឯវំ អប្បមាណាភា សិយា សំគិលិជ្ជាភា ហោន្តិ
សិយា បរិសុទ្ធាភាតិ។

វុឡោនានត្ថន្តិ សរីរវុឡោស្ស នានត្ថំ។ នោ ច អាភានានត្ថន្តិ អាឈោកេ
នានត្ថំ ន បញ្ញាយតិ។ អច្ចិនានត្ថន្តិ ធិយរស្សអណុច្ចលវសេន អច្ចិយា នានត្ថំ។

យត្ថ យត្ថាតិ ឧយ្យានវិមានកប្បុរក្ខនធិតីរោចក្ខរណីតីរេសុ យត្ថ យត្ថ។
អភិនិវេសន្តិតិ វេសន្តិ។ អភិរមន្តិតិ រមន្តិ ន ឧក្កណ្ឌន្តិ។ កាដេនាតិ

យាគុកត្តតេលជាណ៍តមជ្ឈម័សកាដេសុយេនកេនចិ កាដេន។

“កាចេនាតិ”បិ ចាថោ, អយមេវ អត្ថោ។ បិដកេនាតិ បច្ឆិយា។ តត្ថ តត្ថេវាតិ
សប្បិមធុជាណ៍តាធីនំ សុលភជ្ជានតោ លោណាបូតិមច្ឆាធីនំ ឧស្សន្ទជ្ជានំ នីតា
“បុព្វេ អម្ពាភំ វសនជ្ជានំ ជាសុកំ, តត្ថ សុខំ វសិម្ពា, ឥធលោណំ វា នោ ពាធនិ
បូតិមច្ឆកន្ទោ វា សីសរោគំ ឧប្បាទេតិ”តិ ឯវំ ចិត្តំ អនុប្បាទេត្វា តត្ថ តត្ថេវ
រមន្តិ។

២៣២. អាកាតិ អាកាសម្បជ្ជា។ តទង្គេនាតិ តស្សា ភវ្កបបត្តិយា អង្គេន,
ភវ្កបបត្តិការលោនាតិ អត្ថោ។ ឥនាធិ តំ ការណំ បុច្ឆន្តោ កោនុទោ,
កន្លេតិអាទិមាហ។

កាយទុដ្ឋល្លន្តិ កាយាលសិយភារោ។ ឈាយតោតិ ជលតោ។

២៣៥. ធីយវត្ថំ ទោមេតិ ថេរោ កិវ ចារមិយោ បូរេន្តោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា
សមាបត្តិ និព្ពត្តត្វា និវន្តំ តីណិ អត្តការវសតានិ ព្រាហ្មលោកេ បដិលភិ, តំ
សន្ទាយេតំ អាហ។ វុត្តម្បិ ចេតំ -

“អវោកិណ្ណំ តីណិ សតំ, យំ បព្ពជី ឥសិបព្ពជ្ជំ;
អសង្កតំ គវេសន្តោ, បុព្វេ សញ្ជរិតំ មម”ន្តិ។

សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចាសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

អនុវុទ្ធសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ឧបក្កិលេសសុត្តវណ្ណានា

២៣៦. ឃុំ មេ សុតន្តិ ឧបក្កិលេសសុត្តំ។ តត្ថ ឯតទរោចាតិ នេវ

ភេទាធិប្បាយេន ន បិយកម្មតាយ, អថ ឡាស្ស ឯតទហោសិ - “ឥមេ ភិក្ខុ មម
វេចនំ គហេត្វា ន ឡិវមិស្សន្តិ, ពុទ្ធា ច នាម ហិតានុកម្មកា, អទ្ធា នេសំ ភគវា
ឯកំ ការណំ កថេស្សតិ, តំ សុត្វា ឯតេ ឡិវមិស្សន្តិ, តតោ តេសំ ជាសុវិហារោ
ភវិស្សតី”តិ។ តស្មា ឯតំ “ឥធ, ភន្តេ”តិអាទិវេចនមរោច។ មា ភណ្ឌានន្តិអាទិសុ
“អកត្តា”តិ ចាបសេសំ គហេត្វា “មា ភណ្ឌានំ អកត្តា”តិ ឃុំ អត្តោ ទដ្ឋព្រោ។
អញ្ញតរោតិ សោ កិរ ភិក្ខុ ភគវតោ អត្តកាមោ, អយំ កិរស្ស អធិប្បាយោ -
“ឥមេ ភិក្ខុ កោធាភិក្ខុតា សត្តុ វេចនំ ន ភណ្ឌាន្តិ, មា ភគវា ឯតេ ឡិវទន្តោ
កិលមី”តិ, តស្មា ឯវមាហ។

បិណ្ឌាយ ចារិសីតិ ន កេវលំ ចារិសិ, យេនបិ ជនេន ន ទិដ្ឋោ, សោ មំ
បស្សត្វតិបិ អធិដ្ឋាសិ។ កិមត្ថំ អធិដ្ឋាសីតិ? តេសំ ភិក្ខុនំ ទមនត្ថំ។ ភគវា ហិ
តទា បិណ្ឌាចាតប្បដិក្កន្តោ “បុទុសន្តោ សមជនោ”តិអាទិគាថា ភាសិត្វា
កោសម្ពិតោ ពាលកលោណាការគាមំ គតោ។ តតោ ចាចីនំវេសនាយំ, តតោ
ចាលិលេយ្យកវេនសណ្ឋំ គន្ធា ចាលិលេយ្យហត្ថិនាគេន ឧបដ្ឋហិយមាណោ
តេមាសំ វេសិ។ នគរវាសិនោបិ - “សត្តាវិហារំ គតោ, គន្ធាម ធម្មស្សវេនាយា”តិ
គន្ធបុប្ផហត្តាវិហារំ គន្ធា “កហំ, ភន្តេ, សត្តា”តិ បុច្ឆីសុ។ “កហំ តុម្ពេ សត្តារំ
ទក្ខេ, សត្តា ‘ឥមេ ភិក្ខុ សមគ្គេ ករិស្សមី’តិ អាគតោ, សមគ្គេ កាតុំ
អសក្កោន្តោ និក្ខមិត្វា គតោ”តិ។ “មយំ សតម្បិ សហស្សម្បិ ទត្វា សត្តារំ
អានេតុំ ន សក្កោម, សោ នោ អយាចិតោ សយមេវ អាគតោ, មយំ ឥមេ ភិក្ខុ
និស្សាយ សត្តុ សម្ពុទ្ធា ធម្មកថំ សោតុំ ន លភិម្ហា។ ឥមេ សត្តារំ ឧទ្ទិស្ស
បព្ពជិតា, តស្មីម្បិ សាមគ្គី ករោន្តេ សមគ្គា ន ជាតា, កស្សញ្ញស្ស វេចនំ
ករិស្សន្តិ។ អលំ ន ឥមេសំ ភិក្ខុ ទាតព្វា”តិ សកលនគរេ ទណ្ឌំ បឋយីសុ។ តេ
បុនទិវេសេ សកលនគរំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា កជន្ទមត្តម្បិ ភិក្ខុ អលភិត្វាវិហារំ

អាគម៌សុ។ ឧបាសកាបិ តេ បុន អាហំសុ - “យាវ សត្តារំ ន ឧមាបេថ, តាវ វោ
តមេវ ធន្លាកម្ម”ន្តិ។ តេ “សត្តារំ ឧមាបេស្សមា”តិ ភគវតិ សាវត្ថិយំ
អនុប្បត្ត តត្ថ អគម៌សុ។ សត្តា តេសំ អជ្ឈាស ភេទករវត្ថុនិ ទេសេសីតិ
អយមេត្ត ចាឡិមុត្តកកថា។

២៣៧. ឥនានិ បុប្ផសន្នោតិអាទិកាថាសុ បុប្ផ មហាសន្នោ អស្សាតិ
បុប្ផសន្នោ។ សមជនោតិ សមាជោ ឯកសទិសោ ជនោ, សញ្ញោវាយំ
ភណ្ឌានការកជនោ សមន្តតោ សន្និច្ឆរណោន បុប្ផសន្នោ ចេវ សទិសោ ចាតិ
វុត្ថំ ហោតិ។ ន ពាលោ កោចិ មញ្ញថាតិ តត្រ កោចិ ឯកោចិ អហំ ពាលោតិ ន
មញ្ញតិ, សញ្ញេបិ បណ្ឌិតមាជនោយេវ។ នាញំ ភិយ្យោ អមញ្ញវុត្ថំ កោចិ ឯកោចិ
អហំ ពាលោតិ ន ច មញ្ញិ, ភិយ្យោ ច សង្ឃស្មី ភិជ្ជមាទេ អញ្ញម្បិ ឯកំ “មយ្ហំ
ការណា សង្ឃេ ភិជ្ជតី”តិ ឥទំ ការណំ ន មញ្ញតិ អត្ថោ។

បរិមុដ្ឋាតិ មុដ្ឋស្សតិនោ។ វាចាកោចរកាណិនោតិ វាការស្ស រស្សទេសោ
កតោ; វាចាកោចរាវ, ន សតិបដ្ឋានកោចរា, កាណិនោ ច, កថំ កាណិនោ?
យាវិច្ឆន្តិ មុខាយាមំ, យាវ មុខំ បសារេតុំ ឥច្ឆន្តិ, តាវ បសារេត្វា កាណិនោ,
ឯកោចិ សង្ឃការវេន មុខសង្កាចនំ ន ករោតីតិ អត្ថោ។ យេន ជីតាតិ យេន
កលហោន ឥមំ និល្លជ្ជការំ ជីតា។ ន តំ វិទូ ន តំ ជានន្តិ “ឯវំ សាទិនវោ អយ”ន្តិ។

យេ ច តំ ឧបនយ្ហន្តិ តំ អក្កោន្តិ មន្តិអាទិកំ អាការំ យេ ឧបនយ្ហន្តិ។
សនន្តនោតិ ចោរាណោ។

បរេតិ បណ្ឌិតេ ឋបេត្វា តតោ អញ្ញោ ភណ្ឌានការកា បរេ នាម។ តេ ឯត្ថ
សង្ឃមជ្ឈេ កលហំ ករោត្តា “មយំ យមាមសេ ឧបយមាម នស្សាម សតតំ
សមិតំ មច្ចុសន្តិកំ ភក្ខាមា”តិ ន ជានន្តិ។ យេ ច តត្ថ វិជានន្តិ យេ ច តត្ថ

បណ្ឌិត “មយំ មច្ចុនោ សមីបំ គន្ធាមា” តិ វិជានន្តិ។ តតោ សម្មន្តិ មេធាតតិ
ឯវត្ថុតេ ជានន្តោ យោនិសោមនសិការំ ឧប្បទេត្វា មេធាតានំ កលហានំ
វ្យាបសមាយ បដិបជ្ជន្តិ។

អដ្ឋិន្នាតិ អយំ គាថា ជាតកេ (ជា. ១.៩.១៦) អាគតា, ព្រហ្មទត្តញ្ច
ធិយារុកុមារញ្ច សន្ធាយ វុត្តា។ អយញ្ញេត្ត អត្ថោ - តេសម្បី តថា បវត្តវេរានំ
ហោតិ សង្កតិ, កស្មា តុម្ហាកំ ន ហោតិ, យេសំ វោ នេវ មាតាបិតុនំ អដ្ឋិនិ
និដ្ឋានិ, ន ចាលា ហជា ន គវាស្សធនានិ ហជានីតិ។

សចេលកេថាតិអាធិគាថា បណ្ឌិតសហាយស្ស ច ពាលសហាយស្ស ច
វណ្ណារវណ្ណធិបនត្ថំ វុត្តា។ អភិកុយ្យ សញ្ញានិ បរិស្សយានីតិ ចាកជបរិស្សយេ ច
បដិច្ចន្ទបរិស្សយេ ច អភិកវិត្វា តេន សទ្ធិ អត្តមនោ សតិមា ចរេយ្យាតិ។

រាជារ វជ្ជវិជិតន្តិ យថា អត្តនោ វិជិតវជ្ជំ មហាជនករាជា ច
អវិន្ទមមហារាជា ច បហាយ ឯកកាវិចរីសុ, ឯវំ វិចរេយ្យាតិ អត្ថោ។
មាតង្គវញ្ញោ នាគោតិ មាតង្គោ អវញ្ញោ នាគោរ។ មាតង្គោតិ ហតិ វុច្ចតិ។
នាគោតិ មហាឆានីវចនមេតំ។ យថា ហិ មាតុចោសកោ មាតង្គនាគោ អវញ្ញោ
ឯកោ ចរិ, ន ច ចាចានិ អកាសិ, យថា ច ចាលិលេយ្យកោ, ឯវំ ឯកោ ចរេ, ន ច
ចាចានិ កយិរាតិ វុត្តំ ហោតិ។

២៣៨. ពាលកលោណការតាមោតិ ឧចាលិគហបតិស្ស ភោគតាមោ។
តេនុបសង្កមីតិ កស្មា ឧបសង្កមិ? គណោ កិរស្ស អាធិនំ ធិស្វា ឯកវិហារី ភិក្ខុ
បស្សីតុកាមតា ឧទចាធិ, តស្មា សីតាធិហិ បិដ្ឋិតោ ឧណ្ណាធិនិ បត្តយមាណោ
វិយ ឧបសង្កមិ។ ធម្មិយា កថាយាតិ ឯកីតារេ អាធិសំសប្បដិសំយុត្តាយ។ យេន
ចាធិនំសទាយោ, តត្ថ កស្មា ឧបសង្កមិ? កលហការកេ កិរស្ស ធិដ្ឋាធិនំវត្តា

សមគ្គវាសិនោភិក្ខុ បស្សិតុកាមតា ឧទចាធិ, តស្មា សីតាធិហិ បីឡិតោ
ឧណ្ហាធិនិ បត្តយមាណោវិយ តត្ថ ឧបសង្កមិ។ អាយស្មា ច អនុរុទ្ធាតិអាធិ
វុត្តនយមេវ។

២៤០. អត្ថិ បន វោតិ បច្ឆិមបុន្នាយ លោកុត្តរធម្មំ បុន្នេយ្យ។ សោ បន
បេរាណំ នត្ថិ, តស្មា តំ បុច្ឆិតុំ ន យុត្តន្តិ បរិកម្មោភាសំ បុច្ឆតិ។ ឱភាសព្យោវ
សញ្ញាធាមាតិ បរិកម្មោភាសំ សញ្ញាធាម។ ទស្សនញ្ច រូបានន្តិ ទិព្ពចក្ខុនា
រូបទស្សនញ្ច សញ្ញាធាម។ តញ្ច និមិត្តំ នប្បដិវឌ្ឍិមាតិ តញ្ច ការណំ ន
ជាធាម, យេន នោ ឱភាសោ ច រូបទស្សនញ្ច អន្តរាយតិ។

តំ ខោ បន វោ អនុរុទ្ធា និមិត្តំ បដិវឌ្ឍិតព្ពន្ធិ តំ វោ ការណំ ជានិតព្ពំ។
អហម្មិ សុទន្តិ អនុរុទ្ធា តុម្ពេ កី ន អាឡុលេស្សន្តិ, អហម្មិ ឥមេហិ
ឯកាទសហិ ឧបក្កិលេសេហិ អាឡុលិតបុព្វោតិ ទស្សេតុំ ឥមំ ទេសនំ អារតិ។
វិចិកិច្ឆា ខោ មេតិអាធិសុ មហាសត្តស្ស អាលោកំ វឿត្យា ទិព្ពចក្ខុនា
ធានាវិជានិ រូបានិ ទិស្វា “ឥទំ ខោ កិ”ន្តិវិចិកិច្ឆា ឧទចាធិ។ សមាធិ ចរីតិ
បរិកម្មសមាធិ ចរី។ ឱភាសោតិ បរិកម្មោភាសោបិ អន្តរាយិ, ទិព្ពចក្ខុនាបិ
រូបំ ន បស្សិ។ អមនសិកាវោតិ រូបានិ បស្សតោ វិចិកិច្ឆា ឧប្បជ្ជតិ, ឥទានិ កិញ្ចិ
ន មនសិករិស្សមីតិ អមនសិកាវោ ឧទចាធិ។

ជិនមិទ្ធីន្តិ កិញ្ចិ អមនសិករោន្តស្ស ជិនមិទ្ធិ ឧទចាធិ។

ធម្មិតត្ថន្តិ ហិមវន្តាភិមុខំ អាលោកំ វឿត្យា ធានវរក្ខុសអជគរាធម្មោ
អទ្ទស, អថស្ស ធម្មិតត្ថំ ឧទចាធិ។

ឧប្ប័លន្តិ “មយា ទិដ្ឋកយំ បកតិយា ឌីលោកិយមាណំ នត្ថិ។ អទិដ្ឋេ កី នាម
ភយ”ន្តិ ចិន្តយតោ ឧប្ប័លាវិតត្ថំ ឧទទាទិ។ សកិទេវាតិ ឯកបយោគេនេវ បញ្ច
និធិកុម្មិយោបិ បស្សេយ្យ។

ទុដ្ឋល្លន្តិ មយា វីរិយំ កាឡំ បគ្គហិតំ, តេន មេ ឧប្ប័លំ ឧប្បន្នន្តិ វីរិយំ
សិទិលមកាសិ, តតោ កាយទរថោ កាយទុដ្ឋល្លំ កាយាលសិយំ ឧទទាទិ។

អទ្ធារទ្ធវីរិយន្តិ មម វីរិយំ សិទិលំ ករោតោ ទុដ្ឋល្លំ ឧប្បន្នន្តិ បុន វីរិយំ
បគ្គណ្ហោតោ អទ្ធារទ្ធវីរិយំ ឧទទាទិ។ បតមេយ្យាតិ មរេយ្យ។

អតិលីនវីរិយន្តិ មម វីរិយំ បគ្គណ្ហោតោ ឯវំ ជាតន្តិ បុន វីរិយំ សិទិលំ
ករោតោ អតិលីនវីរិយំ ឧទទាទិ។

អភិជប្បាតិ ទេវលោកាភិមុខំ អាលោកំ វឿត្វា ទេវសង្ឃំ បស្សតោ
តណ្ហា ឧទទាទិ។

នានត្ថសញ្ញាតិ មហ្មំ ឯកជាតិកំ រូបំ មនសិករោន្តស្ស អភិជប្បា ឧប្បន្នា,
នាវាវិធរូបំ មនសិ ករិស្សាមីតិ កាលេន ទេវលោកាភិមុខំ កាលេន
មនុស្សលោកាភិមុខំ វឿត្វា នាវាវិធានិ រូចានិ មនសិករោតោ នានត្ថសញ្ញា
ឧទទាទិ។

អតិនិជ្ឈាយិតត្ថន្តិ មហ្មំ នាវាវិធានិ រូចានិ មនសិករោន្តស្ស នានត្ថសញ្ញា
ឧទទាទិ, ឥដ្ឋំ វា អនិដ្ឋំ វា ឯកជាតិកមេវ មនសិ ករិស្សាមីតិ តថា
មនសិករោតោ អតិនិជ្ឈាយិតត្ថំ រូចានំ ឧទទាទិ។

២៤៣. ឱកាសនិមិត្តំ មនសិ ករោមីតិ បរិកម្មោភាសមេវ មនសិ ករោមិ។
ន ច រូចានិ បស្សមីតិ ធិត្ថចក្កុនា រូចានិ ន បស្សមិ។ រូបនិមិត្តំ មនសិ ករោមីតិ
ធិត្ថចក្កុនា វិសយរូបមេវ មនសិ ករោមិ។

បរិត្តញ្ជោវ ឱកាសន្តិ បរិត្តកដ្ឋានេ ឱកាសំ។ បរិត្តានិ ច រូចានីតិ
បរិត្តកដ្ឋានេ រូចានិ។ វិបរិយាយេន ទុតិយវារោ វេទិតញ្ជោ។ បរិត្តោ សមាធិតិ
បរិត្តកោ បរិកម្មោភាសោ, ឱកាសបរិត្តតញ្ជា សន្ធាយ ឥធ បរិកម្មសមាធិ
“បរិត្តោ” តិ រុត្តោ។ បរិត្តំ មេ តស្មី សមយេ តិ តស្មី សមយេ ធិត្ថចក្កុបិ បរិត្តកំ
ហោតិ។ អប្បមាណាវាវេបិ ឯសេវ នយោ។

២៤៥. អវិតក្កម្មវិចារមត្តន្តិ បញ្ចកនយេ ទុតិយជ្ឈានសមាធិ។
អវិតក្កម្មវិ អវិចារន្តិ ចតុក្កនយេបិ បញ្ចកនយេបិ ឈានត្ថយសមាធិ។
សប្បីតិកន្តិ ទុកតិកជ្ឈានសមាធិ។ និប្បីតិកន្តិ ទុកជ្ឈានសមាធិ។
សាតសហគតន្តិ តិកចតុក្កជ្ឈានសមាធិ។ ឧបេក្ខាសហគតន្តិ ចតុក្កនយេ
ចតុត្ថជ្ឈានសមាធិ បញ្ចកនយេ បញ្ចមជ្ឈានសមាធិ។

កថា បន ភគវា ឥមំ តិវិធំ សមាធិ ភាវេតិ? មហាពោធិមូលេ និសិន្នោ
បច្ឆិមយាមេ។ ភគវតោ ហិ បឋមមគ្គោ បឋមជ្ឈានិកោ អហោសិ,
ទុតិយានយោ ទុតិយតតិយចតុត្ថជ្ឈានិកា។ បញ្ចកនយេ បញ្ចមជ្ឈានស្ស
មគ្គោ នត្ថិតិ សោ លោកិយោ អហោសីតិ លោកិយលោកុត្តរមិស្សកំ
សន្ធាយេតំ រុត្តំ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

ឧបក្កិលេសសុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៩. ពាលបណ្ឌិតសុត្តន្ត

២៤៦. ឯវំ មេ សុត្តន្ត ពាលបណ្ឌិតសុត្តន្ត។ តត្ថ ពាលលក្ខណានីតិ ពាលោ
អយន្តិ ឯតេហិ លក្ខិយតិ ញាយតីតិ ពាលលក្ខណានី។ តានេវ តស្ស
សញ្ញាននការណានីតិ ពាលនិមិត្តានិ។ ពាលស្ស អបធានានីតិ
ពាលាបធានានិ។ ទុច្ឆន្តិតចិន្តិតិ ចិន្តយន្តោ អភិជ្ឈាព្យាចាទមិច្ឆាទស្សនវសេន
ទុច្ឆន្តិតមេវ ចិន្តេតិ។ ទុញ្ញាសីតភាសីតិ ភាសមាណេបិ មុសាវាទាទិភេទំ
ទុញ្ញាសីតមេវ ភាសតិ។ ទុក្កជកម្មការីតិ ករោន្តោបិ ចាលាភាតិចាតាទិវសេន
ទុក្កជកម្មមេវ ករោតិ។ តត្រ ចេតិ យត្ថ និសិន្នោ, តស្សំ បរិសតិ។ តន្តំ
តស្សារុប្បន្តិ តជ្ជាតិកំ តទនុច្ឆរិកំ, បញ្ចន្តំ វេរាទំ
ទិដ្ឋធម្មកសម្បរាយិ កអាទិនវប្បដិសំយុត្តន្តិ អធិប្បាយោ។ តត្រាតិ តាយ
កថាយ កច្ចមាធាយ។ ពាលន្តិអាទិនិ សាមិអត្ថេ ឧបយោគវចនំ។

២៤៨. ឱលម្ពន្តិតិ ឧបជ្ឈហន្តិ។ សេសបទទ្វយំ តស្សេវ វេវចនំ,
ឱលម្ពនាទិអាការេន ហិ តានិ ឧបជ្ឈហន្តិ, តស្មា ឯវំ វុត្តំ។ បជីវិយា ឱលម្ពន្តិតិ
បជីវិតលេ បត្តវន្តិ។ សេសបទទ្វយំ តស្សេវ វេវចនំ។ បត្តវណាការោយេវ
ហោស។ តត្រ, ភិក្ខុវេ, ពាលស្សាតិ តស្មី ឧបជ្ឈាណាការេ អាចាថគតេ ពាលស្ស
ឯវំ ហោតិ។

២៤៩. ឯតទរោចាតិ អនុសន្និកុសលោ ភិក្ខុ “និរយស្ស ឧបមា កាតុំ ន
សក្កា”តិ នភគវា វទតិ, “ន សុករា”តិ បន វទតិ, ន សុករំ បន សក្កា ហោតិ
កាតុំ, ហន្តាហំ ទសពលំ ឧបមំ កាវាបេមីតិ ចិន្តេត្វា ឯតំ “សក្កា, ភន្តេ”តិ វចនំ
អរោច។ ហនេយ្យន្តិវិនិវ័ជ្ជិត្វា គមនវសេន យថា ឯកស្មី ហនេ ទ្វេ បហារា
និបតន្តិ, ឯវំ ហនេយ្យំ។ តេនស្ស ទ្វេ វណាមុខសតានិ ហោន្តិ។ ឥតោ ឧត្តរិបិ
ឯសេវ នយោ។

២៥០. ចាណិមត្តន្តិ អន្តោមុជ្ឈិយំ បឋមនមត្តំ។ សម្ពុម្មំ ន ឧបេតីតិ
 គណនមត្តម្មំ ន គច្ឆតិ។ កលភាគម្មីតិ សតិមំ កលំ សហស្សិមំ កលំ
 សតសហស្សិមំ វា កលំ ឧបគច្ឆតីតិបិ វត្តព្ពតំ ន ឧបេតិ។ ឧបនិធម្មីតិ
 ឧបនិក្ខេបនមត្តម្មំ ន ឧបេតិ, ឌីលោកេន្តស្ស ឌីលោកិតមត្តម្មំ នតិ។ តត្ថំ
 អយោទិលន្តិ តិការុតំ អត្តការំ សម្មជ្ជលីតាយ លោហបថវិយា ឧត្តានកំ
 និបជ្ជាបេត្វា តស្ស ទក្ខិណាហត្ថេ តាលប្បមាណំ អយស្វលំ បវេសេន្តិ, តថា
 វាមហត្ថាធិសុ។ យថា ច ឧត្តានកំ និបជ្ជាបេត្វា, ឯវំ ឧវេនបិ ទក្ខិណាបស្សេនបិ
 វាមបស្សេនបិ និបជ្ជាបេត្វា តំ កម្មការណំ ករោន្តិយេវ។ សំវេសេត្វាតិ
 សម្មជ្ជលីតាយ លោហបថវិយា តិការុតំ អត្តការំ និបជ្ជាបេត្វា។ កុហរីហិតិ
 មហាតីហិ គេហស្ស ឯកបក្ខនទនមត្តាហិ កុហរីហិ តច្ឆន្តិ។ លោហិតំ នទិ
 ហុត្វា សន្ធិតិ, លោហបថវិតោ ជាលា ឧដ្ឋហិត្វា តច្ឆិតដ្ឋានំ គណ្ណាន្តិ។ មហាទុក្ខំ
 ឧប្បជ្ជតិ, តច្ឆន្តា បន សុត្តាហតំ ករិត្វា ធារុ វិយ អជ្ជិសម្មំ ធន្នំសម្មំ ករោន្តិ។
 វាសីហិតិ មហាសុប្បបមាណាហិ វាសីហិ។ តាហិ តច្ឆន្តា តចតោ យាវ អដ្ឋនិ
 សណិកំ តច្ឆន្តិ, តច្ឆិតំ តច្ឆិតំ បដិចាកតិកំ ហោតិ។ វេយ យោជេត្វាតិ សទ្ធិ
 យុគយោត្តបញ្ចវចក្កកុញ្ញវចនេហិ សព្ពតោ សម្មជ្ជលីតេ វេយ យោជេត្វា។
 មហាន្តិ មហាក្ខជាតារប្បមាណំ។ អាហេបេន្តិសម្មជ្ជលីតេហិ អយមុគ្គវេហិ
 ចោដេន្តា អាហេបេន្តិ។ សកិម្មំ ឧទ្ធី សុបក្កុចិតាយ ឧក្ខលិយា បក្ខិត្តតណ្ហាលា
 វិយ ឧទ្ធី អនោ តិវិយព្វា គច្ឆតិ។

ភាគសោមិតោតិ ភាគេ វេយត្វា វេយត្វា វិភត្តោ។ បរិយន្តោតិ បរិក្ខិត្តោ។
 អយសាតិ ឧបរិ អយបដ្ឋេន ធានិតោ។

សមន្តា យោជនសតំ ជីវិត្វា តិដ្ឋតិ ឯវំ ជីវិត្វា តិដ្ឋតិ, យថា សមន្តា
យោជនសតេ ហំនេ ឋិត្វា ឌីលោកេន្តស្ស អក្ខិនិយមកតោឡិការិយ
និក្ខមន្តិ។

ន សុករា អក្ខានេន ចាបុណ្ហតុន្តិ និរយោ នាម ឯវម្បិ ទុក្ខា ឯវម្បិ ទុក្ខាតិ
វស្សសតំ វស្សសហស្សំ កថេន្តេនាបិ មត្តកំ ចាបេត្វា កថេតុំ ន សុករាតិ
អត្ថោ។

២៥០. ទន្ធល្មោហកន្តិ ទន្ធហិ ឧល្មោហិត្វា, លុហិត្វាតិ វុត្តំ ហោតិ។
រសាទោតិ រសគេជេន បរិគុត្តរសោ។

២៥២. អញ្ញមញ្ញខាទិកាតិ អញ្ញមញ្ញខាទនំ។

ទុត្តុល្លោតិ ទុរុចោ។ ទុទ្ធសិកោតិ ទារកានំ ភយាបនត្ថំ កតយក្ខោរិយ
ទុទ្ធសោ។ ឌីកោជិមកោតិ លកុណ្ណាកោ បរិដ្ឋតិវោ មហោទរោ។ កាលោកាតិ
ឯកក្ខិកាលោ វា ឧភយក្ខិកាលោ វា។ កុណ្ឌីតិ ឯកហត្ថកុណ្ឌី វា
ឧភយហត្ថកុណ្ឌី វា។ បក្ខហតោតិ បីឋសម្បី។ សោ កាយេនាតិ ឥនមស្ស
ទុក្ខានុបពន្ធនស្សនត្ថំ អារទ្ធិ។

កលិគ្គហោនាតិ បរាជយេន។ អធិពន្ធនិគច្ឆេយ្យាតិ យស្មា ពហុំ ជិតោ
សត្តសាបតេយ្យម្បិស្ស នប្បហោតិ, តស្មា អត្តនាបិ ពន្ធនិគច្ឆេយ្យ។ កេវលា
បរិបូរា ពាលភូមិ តិ ពាលោ តីណិ ទុច្ឆរិតានិ បូរេត្វា និរយេ និព្ពត្តតិ, តត្ថ
បក្ការសេសេន មនុស្សត្ថំ អាគតោ បញ្ចសុ និបកុលេសុ និព្ពត្តិត្វា បុន តីណិ
ទុច្ឆរិតានិ បូរេត្វា និរយេ និព្ពត្តតិ អយំ សកលា បរិបុណ្ណា ពាលភូមិ។

២៥៣. បណ្ឌិតលក្ខណៈនីតិអាទិ វុត្តានុសារេនេវ វេទិតព្ពំ។
សុចិដ្ឋិតចិដ្ឋិតអាទិនិ ចេត្ត មនោសុចរិតាទិនំ វសេន យោជេតព្ពានិ។

ចក្កវតនវណ្ណាធា

២៥៦. សីសំ ម្ពាតស្សាតិ សីសេន សទ្ធិ គន្លោធកេន ម្ពាតស្ស។
ឧចាសចិកស្សាតិ សមាទិន្នឧចាសចន្តស្ស។ ឧបរិចាសាធរកតស្សាតិ
ចាសាធរស្ស ឧបរិ កតស្ស សុភោជនំ ភុញ្ញត្វា ចាសាធរស្ស ឧបរិ
មហាតលេ សិរីកត្តំ បរិសិត្វា សីលានិ អារដ្ឋន្តស្ស។ តទា កិរ រាជា ចាតោវ
សតសហស្សំ វិស្សន្តេត្វា មហាធានំ ធាត្វា បុនបិ សោឡសហិ
គន្លោធកយដេហិ សីសំ ម្ពាយិត្វា កតចាតរាសោ សុទ្ធិ ឧត្តរាសន្តំ ឯកំសំ កត្វា
ឧបរិចាសាធស្ស សិរីសយនេ បល្លង្គំ អាកុជិត្វា និសិន្នោ អត្តនោ
ធានមយបុញ្ញាសមុទយំ អារដ្ឋេត្វា និសីទតិ, អយំ សព្វចក្កវត្ថិនំ ធម្មតា។

តេសំ តំ អារដ្ឋន្តានំយេវ វុត្តប្បការបុញ្ញកម្មបច្ចយំ ឧតុសមុដ្ឋានំ
នីលមណីសង្ឃាជសទិនំ ចាចិនសមុទ្ធដលតលំ ជិន្នមាណំវិយ អាកាសំ
អលង្ករុមាណំវិយ ទិព្ពំ ចក្កវតនំ ចាតុភវតិ។ តយំទំ ទិព្ពានុការយុត្តត្តា ទិព្ពន្តិ
វុត្តំ។ សហស្សំ អស្ស អរាធិន្តិ សហស្សរំ។ សហ នេមិយា សហ នាភិយា ចាតិ
សនេមិកំ សនាភិកំ។ សព្វេហិ អាការេហិ បរិបូរន្តិ សព្វាការបរិបូរំ។

តត្ថ ចក្កញ្ច តំ វតិជននដ្ឋេន វតនញ្ចាតិ ចក្កវតនំ។ យាយ បន តំ នាភិយា
“សនាភិក”ន្តិ វុត្តំ, សា ឥន្ទនីលមណីមយា ហោតិ។ មជ្ឈេ បនស្ស រជតមយា
បនាឡិ, យាយ សុទ្ធសិនិទ្ធិន្តបន្តិយា ហសមាណំវិយ វិរោចតិ។ មជ្ឈេ ជិន្នេន
វិយ ចន្ទមណ្ឌលេន ឧភោសុបិ ពាហិរន្តេសុ រជតបដ្ឋេន កតបរិក្ខេតោ ហោតិ។

តេសុ បនស្សា ឆាភិបនាឡិ បរិក្ខេបបង្កេសុ យុត្តជ្ជានេ បរិច្ឆេទលេខា
សុរិភត្តាវ ហុត្វា បញ្ញាយន្តិ។ អយំ តាវស្ស ឆាភិយា សញ្ញាការបរិបូរតា។

យេហិ បន តំ អរេហិ “សហស្សាវ”ន្តិ វុត្ថំ, តេ សត្តវតនមយា
ស្វរិយរស្មិយោវិយ បភាសម្បជ្ជា ហោន្តិ។ តេសម្ប
យជមណិកបរិច្ឆេទលេខាធិនិ សុរិភត្តានេវ បញ្ញាយន្តិ។ អយមស្ស អរាណំ
សញ្ញាការបរិបូរតា។

យាយ បន តំ នេមិយា សហ “សនេមិក”ន្តិ វុត្ថំ, សា
ពាលស្វរិយរស្មិកលាបសិរី អវហសមាធាវិយ សុវត្ថសុទ្ធសិនិទ្ធិបវាឡមយា
ហោតិ។ សន្និសុ បនស្សា សញ្ញាវាគសស្សិរិកវត្តជម្ពោនធបដ្ឋា
វដ្ឋបរិច្ឆេទលេខា ច សុរិភត្តា បញ្ញាយន្តិ។ អយមស្ស នេមិយា
សញ្ញាការបរិបូរតា។

នេមិមណ្ឌលបិដ្ឋិយំ បនស្ស ទសន្នំ ទសន្នំ អរាណមន្តរេ ធម្មនំសោវិយ
អន្តោសុសិរោ ធិន្ទមណ្ឌលចិត្តោ វាតតាហិ បវាឡទណ្ឌោ ហោតិ, យស្ស
វាតេន បហរិតស្ស សុកុសលសមន្មាហតស្ស បញ្ចន្តិកត្វិយស្ស វិយ សន្តោ
វត្ថុ ច រជនីយោ ច កមនីយោ ច ហោតិ។ តស្ស ខោ បន បវាឡទណ្ឌាស្ស ឧបរិ
សេតច្ឆត្ថំ, ឧភោសុ បស្សេសុ សមោសរិតកុសុមធាមបន្តិយោតិ ឯវំ
សមោសរិតកុសុមធាមបន្តិសតទ្ធិយបរិវារេន សេតច្ឆត្ថសតធារិណ
បវាឡទណ្ឌាសតេន សមុបសោភិតនេមិបរិក្ខេបស្ស ទ្វិន្ទម្បិ ឆាភិបនាឡិណំ
អន្តោ ទ្វេ សីហមុខានិ ហោន្តិ, យេហិ តាលក្ខន្ធឫប្បមាណា
បុណ្ណាចន្ទកិរណកលាបសស្សិរិកា
តរុណាវិសមាណវត្តកម្ពលគេណ្ឌកបរិយន្តា អាកាសគង្គាគតិសោភំ
អភិភវមាធាវិយ ទ្វេ មុត្តកលាថា ឱលម្ពន្តិ, យេហិ ចក្កវតនេន សន្និ អាកាសេ

សម្បវត្តមាណេហិ តីណិ ចក្កានិ ឯកតោ បរិវត្តន្តានិវិយ ខាយន្តិ។ អយមស្ស
សត្តសោ សញ្ញាការបរិបូរតា។

តំ បនេតំ ឯវំ សញ្ញាការបរិបូរំ បកតិយា សាយមាសភត្តំ ភុញ្ញាត្វា អត្តនោ
អត្តនោ យរទ្ធារេ បញ្ញត្តាសនេសុ និសីទិទ្វា បរត្តកថាសល្លាបេសុ មនុស្សេសុ
វីទីចតុក្កាជីសុ កិឡមាណេ ធារកជនេ នាទិឧច្ឆេនេ នាទិនិចេន
វេនសល្លាមត្តកាសន្នេន អាគាសប្បនេសេន ឧបសោភយមាណំវិយ
រុក្ខសាខក្តានិ, ធានសយោជនតោ បដ្ឋាយ សុយ្យមាណេន មជ្ជស្សវេន សត្តានំ
សោតានិ ឌីធាបយមាណំ យោជនតោ បដ្ឋាយ នានប្បភាសមុទយសមុជ្ឈលេន
វណ្ណេន នយនានិ សមាកឡន្តំ រញ្ជោ ចក្កវត្តិស្ស បុញ្ញានុការំ ឧក្សោសយន្តំ
វិយ រាជធានិអភិមុខំ អាគច្ឆតិ។

អថ តស្ស ចក្កវតនស្ស សទ្ធស្សវនេនេវ “កុតោ នុ ខោ, កស្ស នុ ខោ អយំ
សន្នោ” តិ អាវុទ្ធិតហទយានំ បុរតិមទិសំ ឌីលោកយមាណានំ តេសំ មនុស្សានំ
អញ្ញាតរោ អញ្ញាតវំ ឯវមាហា - “បស្ស ភោ អន្ធវិយំ, អយំ បុណ្ណាចន្នោ បុព្វេ
ឯកោ ឧត្តច្ឆតិ, អន្ធិ បនេ អត្តទុតិយោ ឧត្តតោ, ឯតញ្ញា រាជហំសមិទ្ធុនំវិយ
បុណ្ណាចន្ធមិទ្ធុនំ បុញ្ញាបរិយេន គគនតលំ អភិលង្ក្រតិ” តិ។ តមញ្ញោ អាហា - “កី
កថេសិ សម្ម កហំ នាម តយា ទ្វេ បុណ្ណាចន្នោ ឯកតោ ឧត្តច្ឆន្តា ទិដ្ឋបុញ្ញា, ននុ
ឯស តបដិយរំសិធារោ បិញ្ញាភិរលោ ទិវាករោ ឧត្តតោ” តិ។ តមញ្ញោ សិតំ
កត្វា ឯវមាហា - “កី ឧម្មត្តោសិ, ននុ ខោ ឥនានិមេវ ទិវាករោ អត្តត្ថតោ, សោ
កថំ ឥមំ បុណ្ណាចន្ធ�ំ អនុពន្ធមាណោ ឧត្តច្ឆិស្សតិ, អន្ធា បនេតំ
អនេកវតនប្បភាសមុទ្ធលំ ឯកស្ស បុញ្ញាវតោ វិមាណំ ភវិស្សតិ” តិ។ តេ សព្វេបិ
អបសាទយន្តា អញ្ញោ ឯវមាហំសុ - “កី ពហុវិប្បលបថ, នេវេស បុណ្ណាចន្នោ, ន

សូរិយោន ទេវវិមានំ។ ន ហេតេសំ វេរុចា សិរិសម្បត្តិ អត្ថិ, ចក្ករតនេន
បនេតេន ភវិតត្ថ"ន្តិ។

ឯវំ បវត្តសល្លាបស្សេវ តស្ស ជនស្ស ចន្ទមណ្ឌលំ ឱហាយ តំ ចក្ករតនំ
អភិមុខំ ហោតិ។ តតោ តេហិ “កស្ស ទុខោ វេទំ និព្ពត្ត”ន្តិ វុត្តេ ភវន្តិ វត្តារោ -
“ន កស្សចិ អញ្ញស្ស, នទុ អម្ពាភំ រាជា បូរិតចក្កវត្តិវត្តោ, តស្សេតំ និព្ពត្ត”ន្តិ។
អថ សោ ច មហាជនោ, យោ ច អញ្ញោ បស្សតិ, សញ្ញោ ចក្ករតនេមេវ
អនុគប្បតិ។ តម្បិ ចក្ករតនំ រញ្ជោយេវ អត្ថាយ អត្ថនោ អាគតភារំ
ញាបេតុកាមំ វិយ សត្តក្ខត្តំ ចាការមត្តកេនេវ នគរំ អនុសំយាយិទ្ធា រញ្ជោ
អន្តេបុរំ បទក្ខិណំ កត្វា អន្តេបុរស្ស ឧត្តរសីហបញ្ញាអាសន្នេ ហ្នានេ យថា
គន្ធបុត្តាធិហិ សុខេន សក្កា ហោតិ បូជេតុំ, ឯវំ អក្ខាហតំ វិយ តិដ្ឋតិ។

ឯវំ បិតស្ស បនស្ស វាតចានន្ទិទ្ធាធិហិ បរិសិត្វា
នាធាវិរាគរតនប្បភាសមុជ្ឈលំ អន្តោ ចាសាទំ អលង្ករុមាទំ បភាសម្ហហំ ទិស្វា
ទស្សនត្ថាយ សញ្ញាតាភិលាសោ រាជា ហោតិ។ បរិជនោបិស្ស
បិយវចនចាគតេន អាគន្ធា តមត្តំ និវេទេតិ។ អថ រាជា
ពលវប័តិចាមោជ្ឈដុជសរិរោ បល្លង្គំ មោចេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា សីហបញ្ញាសមីបំ
គន្ធា តំ ចក្ករតនំ ទិស្វា “សុតំ ខោ បន មេត”ន្តិ អាទិកំ ចិន្តនំ ចិន្តេសិ។ តេន វុត្តំ
- “ទិស្វាន រញ្ជោ ខត្តិយស្ស... បេ... អស្សំ ទុខោ អហំ រាជា ចក្កវត្តិ”តិ។ តត
សោ ហោតិ រាជា ចក្កវត្តិ កិត្តាវតា ចក្កវត្តិ ហោតិ? ឯកង្គុលទ្ធកង្គុលមត្តម្បិ
ចក្ករតនេ អាកាសំ អពុគ្គន្ធា បវត្តេ។

ឥនានិ តស្ស បវត្តាបនត្ថំ យំ កាតត្ថំ តំ ទស្សន្តោ អថ ខោ,
ភិក្ខុវេតិអាទិមាហ។ តត ឧដ្ឋាយាសនាតិ និសិទ្ធាសនតោ ឧដ្ឋហិត្វា
ចក្ករតនសមីបំ អាគន្ធា ភិក្ខុវំ គហេត្វាតិ ហត្ថិសោណ្ឌាសទិសបនាជ្ឈិ

សុវណ្ណភិក្ខុវំ ឧត្តិបិទ្វា វាមហត្ថេន ឧទកំ គហេត្វា។ បវត្តតុ ភវំ ចក្ករតនំ,
អភិវិជិនាតុ ភវំ ចក្ករតនន្តិ។ អន្ធានេ រាជា ចក្កវត្ថី សទ្ធិ ចតុរង្គិនិយា
សេនាយាតិ សព្វចក្កវត្ថិនញ្ញា ឧទកេន អភិសិញ្ញាត្វា “អភិវិជិនាតុ ភវំ
ចក្ករតន”ន្តិ វេហាសំ អពុគ្គន្ធា ចក្ករតនំ បវត្តតិ, យស្ស
បវត្តិសមកាលមេវ សោ រាជា ចក្កវត្ថី នាម ហោតិ។

បវត្តេ បន ចក្ករតនេ តំ អនុពន្ធមានោវ រាជា ចក្កវត្ថី យានវំ អារុយ្ហ
វេហាសំ អពុគ្គច្ចតិ, អថស្ស ធម្មចាមរាធិហត្ថោ បរិជនោ ចេវ អន្តេបុរជនោ ច។
តតោ នាធម្មការកញ្ចកកវចាធិសន្នាហវិភូសិតេន
វិវិជាហារណាប្បកាសមុជ្ឈលិតេន សមុស្សិតទ្ធជបជាតបដិមណ្ឌិតេន អត្តនោ
អត្តនោ ពលកាយេន សទ្ធិ ឧបរាជសេនាបតិ បក្ខតយោបិ វេហាសំ អពុគ្គន្ធា
រាជានមេវ បរិវារេន្តិ។ រាជយុត្តា បន ជនសង្គហត្ថំ នគរវីថីសុ ភេរិយោ ចរាបេន្តិ
“តាតា អម្ពាភំ រញ្ជោ ចក្ករតនំ និព្វត្ថំ, អត្តនោ អត្តនោ វិភវានុរូបេន
មណ្ឌិតប្បសាធិតា សន្និបតថា”តិ។ មហាជនោ បន បកតិយា
ចក្ករតនសន្តេនេវ សព្វកិច្ចានិ បហាយ គន្ធបុច្ឆាធិនិ អាទាយ សន្និបតិភោវ,
សោមិ សញ្ញោ វេហាសំ អពុគ្គន្ធា រាជានមេវ បរិវារេតិ។ យស្ស យស្ស ហិ រញ្ជោ
សទ្ធិ គន្ធកាមតា ឧប្បជ្ជតិ, សោ សោ អាកាសគតោវ ហោតិ។ ឯវំ
ទ្វាធសយោជនាយាមវិត្តារា បរិសា ហោតិ។ តត ឯកបុរិសោមិ ជិន្នភិន្នសវីរោ
វា កិលិដ្ឋរត្តោ វា នត្ថិ។ សុចបរិវារោ ហិ រាជា ចក្កវត្ថី។ ចក្កវត្ថិបរិសា នាម
វិជ្ជាធរបរិសារិយ អាកាសេ គច្ឆមាណ ឥន្ទនិលមណីតលេ
វិប្បកិល្លារតនសទិសា ហោតិ។ តេន វុត្ថំ “អន្ធានេ រាជា ចក្កវត្ថី សទ្ធិ
ចតុរង្គិនិយា សេនាយា”តិ។

តម្បី ចក្កវតនំ រុក្ខក្តានំ ឧបរូបរិ នាតិឧច្ឆន កកនបទេសេន បវត្តតិ, យថា
រុក្ខានំ បុប្ផជលបល្លវេហិ អត្តិកា តានិ សុខេន គហេតុំ សក្កោន្តិ, ភូមិយំ បិតា
“ឯស រាជា, ឯស ឧបរាជា, ឯស សេនាបតី” តិ សល្លក្ខេតុំ សក្កោន្តិ។
ហំនាធិសុបិ វិរិយាបថេសុ យោ យេន ឥច្ឆតិ, សោ តេនេវ គច្ឆតិ។
ចិត្តកម្មាធិសិប្បបសុតា ចេត្ត អត្តនោ អត្តនោ កិច្ចំ ករោន្តាយេវ គច្ឆន្តិ។
យថេវ ហិ ភូមិយំ, តថា នេសំ សត្តកិច្ចានិ អាកាសេ ឥដ្ឋន្តិ។ ឯវំ ចក្កវត្តិបរិសំ
គហេត្វា តំ ចក្កវតនំ វាមបស្សេន សិនេរុំ បហាយ សមុទ្ទស្ស ឧបរិភាគេន
អដ្ឋយោជនសហស្សប្បមាណំ បុព្វវិទេហំ គច្ឆតិ។

តត្ថ យោ វិនិព្វេជេន ឆ្វាទសយោជនាយ បរិក្ខេបតោ
ធម្មីសយោជនបរិសាយ សន្និវេសក្ខមោ សុលភាហារូបករណា
នាយូទកសម្បន្នោ សុបិសមតលោ រមណីយោ ភូមិភាគោ, តស្ស ឧបរិភាគ
តំ ចក្កវតនំ អាកាសេ អក្ខាហតំ វិយ តិដ្ឋតិ។ អថ តេន សញ្ញាណេន សោ
មហាជនោ ឌុតរិក្ខោ យថាវុចិ ច្ឆានកោជនាធិនិ សត្តកិច្ចានិ ករោន្តោ វាសំ
កប្បេតិ, តេន វុត្តំ “យស្មី ខោ បន, ភិក្ខុវេ, បទេសេ តំ ចក្កវតនំ បតិដ្ឋាតិ, តត្ថ
រាជា ចក្កវត្តិ វាសំ ឧបេតិ សទ្ធិ ចតុរដ្ឋិនិយា សេនាយា” តិ។

ឯវំ វាសំ ឧបគតេ ចក្កវត្តិម្ហិ យេ តត្ថ រាជានោ, តេ “បរចក្កំ អាគត” ន្តិ
សុត្វាបិ ន ពលកាយំ សន្និចាតេត្វា យុទ្ធសដ្ឋា ហោន្តិ។ ចក្កវតនស្ស
ឧប្បត្តិសមនន្តរមេវ នត្តិ សោ សត្តោ នាម, យោ បច្ឆតិកសញ្ញាយ រាជានំ អារព្វ
អារុដំ ឧត្តិបិតុំ វិសហោយ្យ។ អយមនុភាវោ ចក្កវតនស្ស។

ចក្កានុភាវេន ហិ តស្ស រញ្ជោ,
អរិ អសេសា ធមថំ ឧបន្តិ;
អរិន្ទមំ នាម នរាធិបស្ស,

តេនេវ តំ វុត្តតិ តស្ស ចក្កំ។

តស្មា សព្វេបិ តេ រាជានោ អត្តនោ អត្តនោ វជ្ជសិរិភវានុរូបំ ចាកតំ
គហេត្វា តំ រាជានំ ឧបគម្ម ឡើងតសិរា អត្តនោ
មោឡិយមណិប្បភាគិសេកេនស្ស ចាទបូជំ ករោនោ “ឯហិ ខោ
មហារាជា” តិអាធិហិ វេចនេហិ តស្ស កិដ្ឋារប្បជិស្សវិភំ អាបជ្ជន្តិ។ តេន វុត្តំ
យេ ខោ បន, ភិក្ខុវេ, បុរត្តិមាយ... បេ... អនុសាស មហារាជាតិ។

តត្ថ ស្វាគតន្តិ សុអាគមនំ។ ឯកស្មីញ្ចិ អាគតេ សោចន្តិ, គតេ នន្តន្តិ។
ឯកស្មី អាគតេ នន្តន្តិ, គតេ សោចន្តិ។ តាធិសោ តំ អាគតនន្តនោ
គមនសោចនោ, តស្មា តវ អាគមនំ សុអាគមនន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯវំ វុត្តេ បន
ចក្កវត្តំ នាបិ “ឯត្ថកំ នាម មេ អនុវស្សំ ពាលី ឧបកប្បេថា” តិ វេទតិ, នាបិ
អញ្ញាស្ស ភោគំ អច្ឆិទ្ធិត្វា អញ្ញាស្ស ទេតិ។ អត្តនោ បន ជម្ពរាជភាវស្ស
អនុរូចាយ បញ្ញាយ ចាណាតិចាតាធិនំ ឧបបរិក្ខិត្វា បេមនីយេន មញ្ញេន
សវេន “បស្សេ តាតា, ចាណាតិចាតោ នាមេស អាសេវិតោ ភាវិតោ
ពហុលីកតោ និរយសំវត្តនិកោ ហោតិ” តិអាធិនា នយេន ធម្មំ ទេសេត្វា
“ចាណោ ន ហន្តព្ពោ” តិអាធិកំ ឡើងទំ ទេតិ។ តេន វុត្តំ រាជា ចក្កវត្តំ ឯវមាហា
ចាណោ ន ហន្តព្ពោ... បេ... យថាភុត្តញ្ច ភុត្តញ្ចថាតិ។

កី បន សព្វេបិ រញ្ជោ ឥមំ ឡើងទំ គណ្ណាន្តិ។ ពុទ្ធស្សបិ តាវ សព្វេ ន គណ្ណាន្តិ,
រញ្ជោ កី គណ្ណាស្សន្តិ។ តស្មា យេ បណ្ឌិតាវិភាវិនោ, តេ គណ្ណាន្តិ។ សព្វេ បន
អនុយន្តា ភវន្តិ។ តស្មា “យេ ខោ បន, ភិក្ខុវេ” តិអាធិមាហា។

អថ តំ ចក្កវត្តនំ ឯវំ បុព្វវិទេហាវាសីនំ ឡើងទំ ទិដ្ឋេ កតចាតរាសេ
ចក្កវត្តិពលេន វេហាសំ អពុត្តន្តា បុរត្តិមំ សមុទ្ធំ អន្លោកាហាតិ។ យថា យថា

ច តំ អង្គៀកាហតិ, តថា តថា អគទគន្ធី យាយិត្វា សំខិត្តដណោ នាគរាជា
វិយ សំខិត្តធុមិវិច្ឆារំ ហុត្វា ធុគច្ឆមានំ មហាសមុទ្ទសលីលំ យោជនមត្តំ ធុគន្ធា
អន្តោសមុទ្ទេ វេជ្ជរិយភិត្តិ វិយ តិដ្ឋតិ។ តដ្ឋុណោញ្ញេ ច តស្ស រញ្ញោ បុញ្ញសិរី
ធម្មកាមាធិវិយ មហាសមុទ្ទតលេ វិប្បកិណ្ណានិ នាធារតនានិ តតោ តតោ
អាគន្ធា តំ បទេសំ បូរយន្តិ។ អថ សា រាជបរិសា តំ នាធារតនបរិបូរំ
មហាសមុទ្ទតលំ ធិស្វាយថារុចិ ធុច្ឆត្តាធិហិ អាធិយតិ, យថារុចិ អាធិន្ទរតនាយ
បន បរិសាយ តំ ចក្ករតនំ បដិជីវត្តតិ។ បដិជីវត្តមាទេ ច តស្មី បរិសា អគ្គតោ
ហោតិ, មង្គ្រ រាជា, អន្តេ ចក្ករតនំ។ តម្បី ជលនិធិជលំ បលោភិយមានមិរ
ចក្ករតនសិរិយា, អសហមានមិរ ច តេនវិយោគំ, នេមិមណ្ឌលបរិយន្តំ
អភិហានន្តំ និរន្តរេវ ឧបគច្ឆតិ។

២៥៧. ឯវំ រាជា ចក្កវត្តិ បុរត្តិមសមុទ្ទបរិយន្តំ បុព្វវិទេហំ អភិវិជិនិត្វា
ធឹក្ខណសមុទ្ទបរិយន្តំ ជម្ពុធិបំ វិជេតុកាមោ ចក្ករតនទេសិតេន មគ្គេន
ធឹក្ខណសមុទ្ទាភិមុខោ គច្ឆតិ។ តេន វុត្តំ អថ ខោ តំ, ភិក្ខុវេ, ចក្ករតនំ
បុរត្តិមសមុទ្ទំ អង្គៀកាហត្វា បច្ចុត្តរិត្វា ធឹក្ខណំ ធិសំ បវត្តតិ។ ឯវំ
បវត្តមានស្ស បន តស្ស បវត្តនិវិជានំ សេនាសន្និវេសោ បដិរាជគមនំ តេសំ
អនុសាសនិប្បនានំ ធឹក្ខណសមុទ្ទំ អង្គៀកាហានំ សមុទ្ទសលីលស្ស ធុគច្ឆនំ
រតនាធានន្តិ សព្វំ បុរិមនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

វិជិនិត្វា បន តំ ធិសសហស្សយោជនប្បមាណំ ជម្ពុធិបំ
ធឹក្ខណសមុទ្ទតោបិ បច្ចុត្តរិត្វា សត្តយោជនសហស្សប្បមាណំ អបរកោយានំ
វិជេតុំ បុព្វេវុត្តនយេនេវ គន្ធា តម្បី សមុទ្ទបរិយន្តំ តថេវ អភិវិជិនិត្វា
បដិមសមុទ្ទតោបិ បច្ចុត្តរិត្វា អដ្ឋយោជនសហស្សប្បមាណំ ឧត្តរកុរុំ វិជេតុំ
តថេវ គន្ធា តម្បី សមុទ្ទបរិយន្តំ តថេវ អភិវិជិយ ឧត្តរសមុទ្ទតោបិ បច្ចុត្តរតិ។

ឯត្តារតា រញ្ជា ចក្កវត្តិនា ចាតុរន្តាយ បដិវិយា អាធិបច្ចំ អធិគតំ ហោតិ។
សោ ឯវិវិជិតវិជយោ អត្តនោ រដ្ឋសិរិសម្បត្តិទស្សនតំ សបរិសោ ឧទ្ធ្ធ
គគនតលំ អភិលង្គិកា សុវិកសិតបទុមប្បលបុណ្ណវិករនិចិត្តេ ចត្តារោ
ជាតស្សរេវិយ បញ្ចសតបញ្ចសតបរិត្តធិបបរិវារេ ចត្តារោ មហាធិបេ
ឡិលោកេត្វា ចក្កវតននេសិតេនេវ មគ្គេន យថានុក្កមំ អត្តនោ រាជធានីមេវ
បច្ឆាគប្បតិ។ អថ តំ ចក្កវតនំ អន្តេបុរាណំ សោភយមាណំវិយ ហុត្វា តិដ្ឋតិ។

ឯវិ បតិដ្ឋិតេ បន តស្មី ចក្កវតនេ រាជន្តេបុរេ ឧក្កាហិ វា ធិបិកាហិ វា កិញ្ចិ
ករណីយំ ន ហោតិ, ចក្កវតនោភាសាយេវ រត្តិ អន្ធការំវិធមតិ។ យេ ច បន
រត្តិ អន្ធការត្តិកា ហោតិ, តេសំ អន្ធការមេវ ហោតិ។ តេន វុត្តំ ទក្ខិណាសមុទ្ធំ
អដ្ឋោកាហោត្វា...បេ... ឯវិ ចក្កវតនំ ចាតុកវតីតិ។

ហត្ថិវតនវណ្ណនា

២៥៨. ឯវិ ចាតុក្ខតចក្កវតនស្ស បនស្ស ចក្កវត្តិនោ អមច្ឆា
បកតិមផ្តលហត្ថិជ្ជានំ សុចិត្វមិភាគំ កាវេត្វា ហរិចន្ធនាធិហិ សុរភិគន្ធវិហិ
ឧបលិម្បាបេត្វា ហោជ្ជាវិចិត្តវណ្ណាសុរភិកុសុមសមាគិណ្ឌំ ឧបរិ
សុវណ្ណតារកានំ អន្តរន្តរា សមោសរិតមនុញ្ញ-កុសុមធាមប្បជិមណ្ឌិតវិតានំ
នេវិវិមាណំវិយ អភិសង្កិកា “ឯវិ បស្ស ធាម នេវ ហត្ថិវតនស្ស អាគមនំ
ចិន្តេថា”តិ វទន្តិ។ សោ បុព្វេ វុត្តនយេនេវ មហាធានំ ទត្វា សីលានិ សមាធាយ
តំ បុញ្ញសម្បត្តិ អារដ្ឋន្តោ និសីទតិ, អថស្ស បុញ្ញានុភាវចោធិតោ ធម្មន្តកុលា វា
ឧចោសថកុលា វា តំ សក្ការវិសេសំ អនុភវិតុកាមោ
តរុណារិមណ្ឌលាភិវត្តចរណ-ភីវមុខប្បជិមណ្ឌិតវិសុទ្ធសេតសរីរោ
សត្តប្បតិដ្ឋា សុសណ្ឌិតផ្តបច្ច័សន្និវេសោ វិកសិតវត្ត-បទុមចារុចោក្ខរោ
ឥទ្ធិមា យោគីវិយ វេហាសំ គមនសមត្តោ មនោសិលាបុណ្ណាវត្តិបរិយត្តោ

វិយ រជតបព្វតោ ហត្ថិសេដ្ឋោ តស្មី បទេសេ បតិជ្ជាតិ។ សោ ធនុន្តកុលា
អាគច្ឆន្តោ សព្វកនិដ្ឋោ អាគច្ឆតិ, ឧបាសថកុលា សព្វដេដ្ឋោ។ ចាឡិយំ បន
“ឧបាសថោ នាគរាជា” ឥច្ឆេវ អាគច្ឆតិ។ ស្វាយំ បូរិតចក្កវត្តិវត្តានំ ចក្កវត្តិនំ
សុត្ត វុត្តនយេនេវ ចិន្តយន្តានំ អាគច្ឆតិ, ន ឥតវេសំ។ សយមេវ
បកតិមផ្តលហត្ថិជ្ជានំ អាគន្ធា មផ្តលហត្ថិ អបនេត្វា តត្ថ តិជ្ជតិ។ តេន វុត្តំ
បុន ចបវំ, ភិក្ខុវេ... បេ.... នាគរាជាតិ។

ឯវំ ចាតុក្កតំ បន តំ ហត្ថិវតនំ ទិស្វា ហត្ថិគោបកាធយោ ហដ្ឋតុដ្ឋា វេគេន
គន្ធា រញ្ជោ អាហេចន្តិ។ រាជា តុរិតតុរិតំ អាគន្ធា តំ ទិស្វា បសន្នចិត្តោ “ភទ្កកំ
វត ភោ ហត្ថិយានំ, សចេ ធមមំ ឧបយ្យា” តិ ចិន្តយន្តោ ហត្ថំ បសារេតិ។ អថ
សោ យវេនុវច្ឆកោវិយ កណ្តោ ឡិលម្ពេត្វា សូរតភាវំ ទស្សន្តោ រាជានំ
ឧបសង្កមតិ, រាជា តំ អភិវហិតុកាមោ ហោតិ។ អថស្ស បរិជនា អធិប្បាយំ
ញាត្វា តំ ហត្ថិវតនំ សោវណ្ណាទ្ធជំ សោវណ្ណាលង្ការំ ហេមជាលបជិច្ឆន្នំ កត្វា
ឧបនេន្តិ។ រាជា តំ អនិសីទាបេត្វាវ សត្វវតនមយាយ និស្សេណិយា អភិវុយ្ហ
អាភាសំ គមននិច្ឆិតោ ហោតិ។ តស្ស សហ ចិត្តប្បទេនេវ សោ ហត្ថិរាជា
រាជហំសោវិយ ឥន្ទនីលមណិប្បភាជាលនីលគគនតលំ អភិលង្កតិ, តតោ
ចក្កចារិកាយ វុត្តនយេនេវ សកលរាជបរិសា។ ឥតិ សបរិសោ រាជា
អន្តោចាតរាសេយេវ សកលបថីវី អនុសំយាយិត្វា រាជជានី បច្ឆាគច្ឆតិ, ឯវំ
មហិទ្ធិកំ ចក្កវត្តិនោ ហត្ថិវតនំ ហោតិ។ តេន វុត្តំ ទិស្វាន រញ្ជោ
ចក្កវត្តិស្ស... បេ.... ឯវំ បំ ហត្ថិវតនំ ចាតុក្កវត្តិ។

អស្សវតនវណ្ណា

ឯវំ ចាតុក្កតហត្ថិវតនស្ស បន ចក្កវត្តិនោ បរិសា បកតិមផ្តលអស្សជ្ជានំ
សុចិសមតលំ ការេត្វា អលង្កិត្វា ច បុរិមនយេនេវ រញ្ជោ តស្ស

អាគមនចិន្តនត្ថំ ឧស្សហំ ជនេន្តិ។ សោ បុរិមនយេនេវ កតទានសក្ការោ
សមាទិន្នសីលោវ ចាសាទតលេ និសិដ្ឋោ បុញ្ញសម្បត្តិ សមនុស្សវតិ, អថស្ស
បុញ្ញានុភាវោទិទេតា សិន្ធុវកុលតោ

វិជ្ជុល្លតាវិនិទ្ធសរទកាលសេតវលាហាករាសិសស្សិវិកោ រត្តចាទោ
រត្តតុណ្ហោ ចន្ទប្បភាបុញ្ញសទិសសុទ្ធសិនិទ្ធិយនសង្ឃាតសរីរោ កាកគីវាវិយ
តន្តនីលមណីវិយ ច កាឡវណ្ណាន សីសេន សមន្នាគតត្តា កាឡសីសោ សុដ្ឋ
កប្បត្វា វេបិទេហិវិយ មុញ្ញសទិសេហិ សណ្ឋាវដ្ឋឧដុគតិគតេហិ កេសេហិ
សមន្នាគតត្តា មុញ្ញកេសោ វេហាសង្កមោ វលាហាកោ នាម អស្សរាជា
អាគន្ធា តស្មី វាទេ បតិជ្ជាតិ។ សេសំ សត្តំ ហត្ថិវតនេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្វំ។
ឯវុបំ អស្សវតនំ សន្ធាយ ភគវា បុន ចបវន្តិអាទិមាហ។

មណីវតនវណ្ណនា

ឯវំ ចាតុក្ខតអស្សវតនស្ស បន រញ្ជោ ចក្កវត្ថិស្ស ចតុហត្ថាយាមំ
សកជនាភិសមប្បមាណំ ឧភោសុ អន្តេសុ កណ្ហិកបរិយន្តតោ
វិនិគ្គតសុបរិសុទ្ធមុត្តាកលាបេហិ ធ្វិហិ កញ្ចនបទុមេហិ អលង្កតំ
ចតុរាសីតិមណីសហស្សបរិវារំ តារាគណាបរិវុតស្ស បុណ្ណាចន្ទស្ស សិរី
បដិប្បរមានំវិយ វេបុល្លបព្ពតតោ មណីវតនំ អាគច្ឆតិ។ តស្សេវំ អាគតស្ស
មុត្តាជាលកេ វេបេត្វា វេឡុបរម្បរាយ សង្ខិហត្ថប្បមាណំ អាកាសំ
អាហេបិតស្ស វត្ថិភាគេ សមន្តា យោជនប្បមាណំ ឱកាសំ អាកា ជវតិ, យាយ
សព្វោ សោ ឱកាសោ អរុណុគ្គមនវេលាវិយ សញ្ញាតាលោកោ ហោតិ។ តតោ
កស្សកា កសិកម្មំ, វាណិជា អាបណុក្សាជនំ, តេ តេ ច សិប្បិនោ តំ តំ កម្មន្តំ
បយោជេន្តិ ទិវាតិ មញ្ញមាណា។ តេន វុត្តំ បុន ចបវំ, ភិក្ខុវេ...បេ... មណីវតនំ
ចាតុក្ខវតីតិ។

ឥត្តិវតន្តវណ្ណា

ឯវំ ចាតុក្កតមណីវតនស្ស បន ចក្កវត្ថុស្ស វិសយសុខវិសេសការណំ
ឥត្តិវតនំ ចាតុក្កវតិ។ មន្ទរាជកុលតោ វា ហិស្ស អគ្គមហេសី អាណេន្តិ,
ឧត្តរកុរុតោ វា បុញ្ញានុការេន សយំ អាគច្ឆតិ។ អវសេសា បនស្ស សម្មត្ថិ
“បុន ចបរំ, ភិក្ខុវេ, រញ្ជោ ចក្កវត្ថុស្ស ឥត្តិវតនំ ចាតុក្កវតិ អភិរូចា
ទស្សនីយា” តិអាទិនា នយេន ចាឡិយំយេវ អាគតា។

តត្ថ សណ្ឋានចារិបូរិយា អធិកំ រូបំ អស្សតិ អភិរូចា។ ទិស្សមាណា ច
ចក្ខុនិ បីណាយតិ, តស្មា អញ្ញំ កិច្ចវិក្ខេបំ ហិក្ខាបិ ទដ្ឋញ្ញតិ ទស្សនីយា។
ទិស្សមាណា ច សោមនស្សវសេន ចិត្តំ បសាទេតីតិ ចាសាទិកា។ បរមាយាតិ
ឯវំ បសាទាវហត្ថា ឧត្តមាយ។ វណ្ណាចោក្ខវតាយាតិ វណ្ណាសុន្ទរតាយ។
សមន្នាគតាតិ ឧបេតា។ អភិរូចា វា យស្មា នាតិទីយា នាតិវស្សា ទស្សនីយា
យស្មា នាតិកិសា នាតិជ្វលា, ចាសាទិកា យស្មា នាតិកាឡិកា នច្ឆោទាតា។
បរមាយ វណ្ណាចោក្ខវតាយ សមន្នាគតា យស្មា អតិក្កន្តា មាណុសំ វណ្ណំ
អប្បត្តា ទិញ្ញវណ្ណំ។ មនុស្សានញ្ញំ វណ្ណាកា ពហំ ន និច្ឆរតិ, ទេវានំ អតិទ្វរ
និច្ឆរតិ, តស្ស បន ទ្វាទសហត្ថប្បមាណំ បទេសំ សរីរកា ឱកាសេតិ។

នាតិទីយាទីសុ ចស្ស បឋមយុគឡេន អាហេហាសម្មត្ថិ, ទុតិយយុគឡេន
បរិណាហាសម្មត្ថិ, តតិយយុគឡេន វណ្ណាសម្មត្ថិ វុត្តា។ ធម្មា វាបិ ឯតេហិ
កាយវិបត្តិយា អភារេ, អតិក្កន្តា មាណុសំ វណ្ណាន្តិ ឥមីនា កាយសម្មត្ថិ វុត្តា។

តូលបិច្ចនោ វា កប្បាសបិច្ចនោ វាតិ សប្បិមណ្ឌោ បក្ខិបិក្ខា បបិតស្ស
សតវិហាតស្ស តូលបិច្ចនោ វា សតវិហាតស្ស កប្បាសបិច្ចនោ វា
កាយសម្មស្សោ ហោតិ។ សីតេតិ រញ្ជោ សីតកាលេ។ ឧណ្ហោតិ រញ្ជោ

ឧណ្ហាកាលេ។ ចន្ទនគន្ធាតិ និច្ចកាលមេវ សុបិសិតស្ស អភិនវស្ស
ចតុជ្ជាតិសមាយោជិតស្ស ហវិចន្ទនស្ស គន្ធា កាយតោ វាយតិ។
ឧប្បលគន្ធាតិ ហសិតកថិតកាលេសុ មុខតោ និក្ខន្ធា តដ្ឋុណំ
វិកសិតស្សេវ នីលុប្បលស្ស អតិសុរភិគន្ធា វាយតិ។

ឯវំ រូបសម្មស្ស កន្ទសម្មត្តិយុត្តាយ បនស្ស សវីរសម្មត្តិយា អនុរូបំ
អាចារី ធន្យេតុំ តំ ខោ បនាតិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ រាជានំ ទិស្វា និសិដ្ឋាសនតោ
អគ្គិទឡាវិយ បឋមមេវ ឧជ្ឈាតីតិ បុព្ពដ្ឋាយិនី។ តស្មី និសិទ្ធេ តស្ស រញ្ជោ
តាលវណ្ណោន ពិជនាទិកិច្ចំ កត្វា បច្ឆា និបតតិ និសីទតីតិ បច្ឆានិចាតិនី។ កី
ករោមិ ទេវាតិ តស្ស កីការំ បដិស្សវេតីតិ កីការបដិស្សវិនី។ រញ្ជោ
មនាបមេវ ចរតិ ករោតីតិ មនាបចារិនី។ យំ រញ្ជោ បិយំ, តទេវ វេទតីតិ
បិយវាទិនី។

ឥនានិ ស្វាស្ស អាចារោ ភាវសុទ្ធិយា ឯវ, ន សាឃេយ្យនាតិ ធន្យេតុំ តំ ខោ
បនាតិអាទិមាហា។ តត្ថ នោ អតិចរតីតិ ន អតិក្កមិត្វា ចរតិ, អញ្ញំ បុរិសំ
ចិត្តេនបិ ន បត្តេតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ តត្ថ យេ តស្ស អាទិម្ហ “អភិរូចា” តិអាទយោ
អន្តេ “បុព្ពដ្ឋាយិនី” តិអាទយោ គុណា វុត្តា, តេ បកតិគុណា ឯវ “អតិក្កន្ធា
មាទុសំ វណ្ណា” តិអាទយោ បន ចក្កវត្តិនោ បុញ្ញំ ឧបនិស្សយ
ចក្កវតនចាតុភាវតោ បដ្ឋាយ បុរិមកម្មានុភាវេន និព្ពត្តន្តីតិ វេទិតញ្ចា។
អភិរូបតាទិកាបិ វា ចក្កវតនចាតុភាវតោ បដ្ឋាយ សញ្ញាការចារិបូរា ជាតា។
តេនាហ ឯវរូបំ ឥត្ថិវតនំ ចាតុភវតីតិ។

គហបតិវតនវណ្ណនា

ឯវំ ចាតុក្ខតត្ថិតនស្ស បន រញ្ជោ ចក្កវត្ថិស្ស ជនករណីយានំ កិច្ចានំ
យថាសុខប្បវត្តនត្ថំ គហបតិវតនំ ចាតុក្ខវតិ។ សោ បកតិយាវ មហាកោគោ
មហាកោគកុលេ ជាតោ រញ្ជោ ជនរាសីវឌ្ឍកោ សេដ្ឋិ គហបតិ ហោតិ,
ចក្កវតនានុការវសហិតំ បនស្ស កម្មវិចាកជំ ទិព្វចក្ខុ ចាតុក្ខវតិ, យេន
អន្តោបថវិយំ យោជនព្ពន្ធរេ និធិ បស្សតិ។ សោ តំ សម្បត្តិ ទិស្វា តុដ្ឋហនយោ
គន្ធា រាជានំ ជនេន បវរេត្វា សព្ពានិ ជនករណីយានិ សម្បទេតិ។ តេន វុត្ថំ
បុន ចបវំ, ភិក្ខុវេ... បេ... ឯវុបំ គហបតិវតនំ ចាតុក្ខវតិ។

បរិណាយករតនវណ្ណានា

ឯវំ ចាតុក្ខតគហបតិវតនស្ស បន រញ្ជោ ចក្កវត្ថិស្ស
សព្ពកិច្ចសិទ្ធិនសមត្ថំ បរិណាយករតនំ ចាតុក្ខវតិ។ សោ រញ្ជោ ជេដ្ឋបុត្តោវ
ហោតិ។ បកតិយា ឯវ បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ មេធាវី, រញ្ជោ បុញ្ញានុការំ និស្សយ
បនស្ស អត្ថនោ កម្មានុការេន បរិច្ចញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ។ យេន
ទ្វាទសយោជនាយ រាជបរិសាយ ចិត្តាចារំ ព្យាត្វា រញ្ជោ អហិតេ ហិតេ ច
វុត្ថបេតុំ សមត្តោ ហោតិ។ សោបិ តំ អត្ថនោ អានុការំ ទិស្វា តុដ្ឋហនយោ
រាជានំ សព្ពកិច្ចានុសាសនេន បវរេតិ។ តេន វុត្ថំ បុន ចបវំ... បេ...
បរិណាយករតនំ ចាតុក្ខវតិ។ តត្ថ វេបេតព្ពំ វេបេតុន្តិ តស្មី តស្មី វានន្តរេ
វេបេតព្ពំ វេបេតុំ។

២៥៩. សមវេចាកិច្ចិយាតិអាទិ ហេដ្ឋា វុត្ថមេវ។

២៦០. កជគ្គហេនាតិ ជយគ្គាហេន។ មហន្តំ ភោគក្ខន្ធន្តិ ឯកប្បហារេនេវ
ទ្វេ វា តីណិ វា សតសហស្សានិ។ កេវលា បរិបូរា បណ្ឌិតក្ខមីតិ បណ្ឌិតោ
តីណិ សុចរិតានិ បូរេត្វា សគ្គេ និព្ពត្តតិ, តតោ មនុស្សលោកំ អាគច្ឆន្តោ

កុលរូបភោគសម្បត្តិយំ និព្វត្តតិ, តត្ថ ឋិតោ ភីណិ ច សុចរិតានិ បូរេត្វា បុន
សគ្គេ និព្វត្តតិ អយំ សកលា បរិបុណ្ណា បណ្ឌិតភូមិ។ សេសំ សព្វត្ថ
ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

ពាលបណ្ឌិតសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. ទេវទូតសុត្តវណ្ណានា

២៦១. ឯវំ មេ សុតន្តិ ទេវទូតសុត្តំ។ តត្ថ ទ្វេ អគារាតិអាទិ អស្សបុរសុត្ត
វិត្តាវតមេវ។

២៦២. និរយំ ឧបបន្នាតិ ភគវា កត្តចិ និរយតោ បដ្ឋាយ ទេសនំ
ទេវលោកេន ឱសាបេតិ, កត្តចិ ទេវលោកតោ បដ្ឋាយ និរយេន ឱសាបេតិ។
សចេ សគ្គសម្បត្តិ វិត្តាវេត្វា កថេតុកាមោ ហោតិ, និរយទុក្ខំ ឯកទេសតោ
កថេតិ, តិរច្ឆានយោនិទុក្ខំ បេត្តិវិសយទុក្ខំ មនុស្សលោកសម្បត្តិ
ឯកទេសតោ កថេតិ, សគ្គសម្បត្តិមេវ វិត្តាវេតិ។ សចេ និរយទុក្ខំ វិត្តាវេត្វា
កថេតុកាមោ ហោតិ, ទេវលោកមនុស្សលោកេសុ សម្បត្តិ
តិរច្ឆានយោនិបេត្តិវិសយេសុ ច ទុក្ខំ ឯកទេសតោ កថេតិ, និរយទុក្ខមេវ
វិត្តាវេតិ។ សោ ឥមស្មី សុត្តេ និរយទុក្ខំ វិត្តាវេតុកាមោ, តស្មា ទេវលោកតោ
បដ្ឋាយ ទេសនំ និរយេន ឱសាបេតិ។ ទេវលោកមនុស្សលោកសម្បត្តិយោ
តិរច្ឆានយោនិបេត្តិវិសយទុក្ខានិ ច ឯកទេសតោ កថេត្វា និរយទុក្ខមេវ
វិត្តាវេន កថេតុំ តមេនំ, ភិក្ខុវេ, និរយចាលាតិអាទិមាហ។

តត្ថ ឯកច្ឆេទ ៤៣១ “និរយថាលា នាម នត្ថិ, យន្តរបំរើយ កម្មមេវ ការណំ ការេតី” តិ វទន្តិ។ តេសំ តំ “អត្ថិ និរយេ និរយថាលាតិ, អាមន្តា, អត្ថិ ច ការណិកា” តិ អាទិនា នយេន អភិធម្មេ (កថា. ៨៦៦) បដិសេធិតមេវ។ យថា ហិ មនុស្សលោកេ កម្មការណាការកា អត្ថិ, ឯវមេវ និរយេ និរយថាលា អត្ថិ តិ។ យមស្ស រញ្ជោតិ យមរាជា នាម វេមាទិកបេតរាជា, ឯកស្មី កាលេ ទិព្វវិមាទេ ទិព្វកប្បុរក្ខទិព្វឧយ្យានទិព្វនាជកាទិសម្បត្តិ អនុភវតិ, ឯកស្មី កាលេ កម្មវិចារកំ, ធម្មិកោ រាជា។ ន ចេស ឯកោវ ហោតិ, ចត្វសុ បន ទ្វារេសុ ចត្តារោ ជនា ហោន្តិ។ នាទ្ធសន្តិ អត្ថនោ សន្តិកេ បេសិតស្ស កស្សចិ ទេវទ្ធតស្ស អភាវំ សន្ធាយ ឯវំ វទន្តិ។ អថ នំ យមោ “នាយំ ភាសិតស្ស អត្ថំ សល្លក្ខេតិ” តិ ព្យាត្វា សល្លក្ខាបេតុកាមោ អម្ពោតិ អាទិមាហ។

ជាតិធម្មោតិ ជាតិសភារោ, អបរិមុត្តោ ជាតិយា, ជាតិ នាម មយ្ហំ អព្ពន្ធរយេវ អត្ថិ តិ។ បរតោ ជរាធម្មោតិ អាទិសុចិ ឯសេវ នយោ។

២៦៣. បឋមំ ទេវទ្ធតំ សមនុយុត្តិកាតិ ឯត្ថ ទហរកុមារោ អត្ថតោ ឯវំ វទន្តិ នាម “បស្សថ, ភោ, មយ្ហម្បិ តុម្ពាកំរិយ ហត្ថចាទា អត្ថិ, សកេ បនម្ហិ មុត្តករិសេ បលិបន្នោ, អត្ថនោ ធម្មតាយ ឧដ្ឋហិត្វា ញាយិតុំ ន សក្កោមិ, អហំ កិលិដ្ឋកត្តោម្ហិ, ញាបេថ មន្តិ វត្ថុម្បិ ន សក្កោមិ, ជាតិតោម្ហិ អបរិមុត្តតាយ ឯទិសោ ជាតោ។ ន ខោ បនាហមេវ, តុម្ពេចិ ជាតិតោ អបរិមុត្តាវ។ យថេវ ហិ មយ្ហំ, ឯវំ តុម្ពាកម្បិ ជាតិ អាគមិស្សតិ, ឥតិ តស្ស បុរេ អាគមនាវ កល្យាណំ ករោថា” តិ។ តេនេស ទេវទ្ធតោ នាម ជាតោ, វចនត្តោ បន មយទេវសុត្តេ វុត្តោវ។

ទុតិយំ ទេវទ្ធតន្តិ ឯត្ថាបិ ជរាជិណ្ឌាសត្តោ អត្ថតោ ឯវំ វទន្តិ នាម - “បស្សថ, ភោ, អហម្បិ តុម្ពេវិយ តរុណោ អហោសី

ឡុពលពាហុពលជវនសម្បជ្ជោ, តស្ស មេ តា ពលជវនសម្បត្តិយោ
អន្តរហិតា, វិជ្ជមានាបិ មេ ហត្ថចាទា ហត្ថចាទកិច្ចំ ន ករោត្តិ, ជរាយម្ហិ
អបរិមុត្តតាយ ឯទិសោ ជាតោ។ ន ខោ បនាហមេវ, តុម្ហេបិ ជរាយ
អបរិមុត្តាវ។ យថេវ ហិ មយ្ហំ, ឯវំ តុម្ហាកម្មិ ជរា អាគមិស្សតិ, ឥតិ តស្ស បុរេ
អាគមនាវ កល្យាណំ ករោថា"តិ។ តេនេស ទេវទូតោ នាម ជាតោ។

តតិយំ ទេវទូតន្តិ ឯត្ថាបិ គិលានសត្តោ អត្ថតោ ឯវំ វទន្តិ នាម - "បស្សេ, ភោ, អហម្មិ តុម្ហេវិយ និរោតោ អហោសី, សោម្ហិ ឯត្ថរហិ ព្យាធិនា អភិហតោ សកេ មុត្តករិសេ បលិបន្នោ, ឧដ្ឋាតុម្មិ ន សក្កោមិ, វិជ្ជមានាបិ មេ ហត្ថចាទា ហត្ថចាទកិច្ចំ ន ករោត្តិ, ព្យាធិតោម្ហិ អបរិមុត្តតាយ ឯទិសោ ជាតោ។ ន ខោ បនាហមេវ, តុម្ហេបិ ព្យាធិតោ អបរិមុត្តាវ។ យថេវ ហិ មយ្ហំ, ឯវំ តុម្ហាកំ ព្យាធិ អាគមិស្សតិ, ឥតិ តស្ស បុរេ អាគមនាវ កល្យាណំ ករោថា"តិ។ តេនេស ទេវទូតោ នាម ជាតោ។

២៦៥. បតុត្ថំ ទេវទូតន្តិ ឯត្ថ បន កម្មការណា វា ទេវទូតាតិ កាតញ្ញា កម្មការណិកា វា។ តត្ថ បន កម្មការណាបក្ខេ ពាត្ថីស តាវ កម្មការណា អត្ថតោ ឯវំ វទន្តិ នាម - "មយំ និព្វត្តមាទា ន រុក្ខេ វា ចាសាលោ វា និព្វត្តាម, តុម្ហាទិសានំ សរិរេ និព្វត្តាម, ឥតិ អម្ហាកំ បុរេ និព្វត្តិតោវ កល្យាណំ ករោថា"តិ។ តេនេតេ ទេវទូតា នាម ជាតា។ កម្មការណិកាបិ អត្ថតោ ឯវំ វទន្តិ នាម - "មយំ ទូត្ថីស កម្មការណា ករោត្តា ន រុក្ខាទិសុ ករោម, តុម្ហាទិសេសុ សត្តេសុយេវ ករោម, ឥតិ អម្ហាកំ តុម្ហេសុ បុរេ កម្មការណាករណតោវ កល្យាណំ ករោថា"តិ។ តេនេតេបិ ទេវទូតា នាម ជាតា។

២៦៦. បញ្ចមំ ទេវទូតន្តិ ឯត្ថ មតកសត្តោ អត្តតោ ឯវំ វទតិ នាម -

“បស្សៈ ភោ មំ អាមកសុសានេ នឱតំ ឧទ្ទមាតកាធិការំ បត្តំ, មរណតោម្ហិ
អបរិមុត្តតាយ ឯទិសោ ជាតោ។ ន ខោ បនាហមេវ, តុម្ហេបិ មរណតោ
អបរិមុត្តារំ។ យថេវ ហិ មយ្ហំ, ឯវំ តុម្ហាកម្មិ មរណំ អាគមិស្សតិ, ឥតិ តស្ស
បុរេ អាគមនាវ កល្យាណំ ករោថា”តិ។ តេនេស ទេវទូតោ នាម ជាតោ។

ឥមំ បន ទេវទូតានុយោគំ កោលភតិ, កោ នលភតិ? យេន តាវ ពហុ
ចាបំ កតំ, សោ គន្ធា និរយេ និព្ពត្តតិយេវ។ យេន បន បរិត្តំ ចាបកម្មំ កតំ,
សោ លភតិ។ យថា ហិ សភណ្ណំ ចោវ គហេត្វា កត្តត្ថមេវ ករោន្តិ, នវិនិច្ឆ័នន្តិ។
អនុវិជ្ជិត្វា គហិតំ បនវិនិច្ឆយដ្ឋានំ នយន្តិ, សោវិនិច្ឆយំ លភតិ។
ឯវំសម្បទមេតំ។ បរិត្តចាបកម្មា ហិ អត្តនោ ធម្មតាយបិ សវន្តិ,
សារិយមាណបិ សវន្តិ។

តត្ថ ធិយជយន្តធមិឡោ នាម អត្តនោ ធម្មតាយ សរិ។ សោ កិវ ធមិឡោ
សុមនគិរិវិហារេ អាកាសចេតិយំ វត្តបដេន បូជេសិ។ អថ និរយេ
ឧស្សនសាមន្តេ និព្ពត្តោ អគ្គិជាលសទ្ធិំ សុត្វាវ អត្តនោ បូជិតបដំ អនុស្សរិ, សោ
គន្ធា សគ្គេ និព្ពត្តោ។ អបរោបិ បុត្តស្ស ធមារភិក្ខុនោ ខលិសាជកំ ទេន្តោ
ចាធម្មលេ ឋបេសិ, មរណកាលម្ហិ បដបជាតិ សន្នេ និមិត្តំ គណ្ហិ, សោបិ
ឧស្សនសាមន្តេ និព្ពត្តោ ជាលសន្នេន តំ សាជកំ អនុស្សរិត្វា សគ្គេ និព្ពត្តោ។ ឯវំ
តាវ អត្តនោ ធម្មតាយ កុសលំ កម្មំ សរិត្វា សគ្គេ និព្ពត្តតិ។

អត្តនោ ធម្មតាយ អសវន្តេ បន បញ្ច ទេវទូតេ បុច្ឆតិ។ តត្ថ កោចិ បឋមេន
ទេវទូតេន សវតិ, កោចិ ធុតិយាធិហិ។ យោ បន បញ្ចហិបិ នសវតិ, តំ យមោ
រាជា សយំ សារេតិ។ ឯកោ កិវ អមច្ឆោ សុមនបុប្ផកុម្មេន មហាចេតិយំ
បូជេត្វា យមស្ស បត្តិ អធាសិ, តំ អកុសលកម្មេន និរយេ និព្ពត្តំ យមស្ស

សន្តិកំ នយីសុ។ តស្មី បញ្ចាហិមិ នេវទ្ធតេហិ កុសលេ អសរន្តេ យមោ សយំ
ឌីលោកេន្តោ ធិស្វា - “ននុ តុំ មហាចេតិយំ សុមនបុប្ផកុម្មេន បូជេត្វា មយ្ហំ បត្តិ
អនាសី” តិ សារេសិ, សោ តស្មី កាលេ សវិត្វា នេវលោកំ គតោ។ យមោ បន
សយំ ឌីលោកេត្វាហិ អបស្សន្តោ - “មហាទុក្ខំ នាម អនុភវិស្សតិ អយំ
សត្តោ” តិ តុណ្ហី ហោតិ។

២៦៧. មហានិរយេតិ អរិច្ចិមហានិរយម្ហិ។ កី បនស្ស បមាណំ? អព្ពន្ធារំ
អាយាមេន ច វិត្តារេន ច យោជនសតំ ហោតិ។ លោហាបជីវី លោហាធនំ
ឯកេកា ច ភិក្ខុ នវនវយោជនិកា ហោតិ។ បុរត្តិមាយ ភិក្ខុយា អដ្ឋិ ឧដ្ឋិតា
បច្ឆិមំ ភិក្ខុ គហេត្វា តំ វិនិវ័ជ្ឈិត្វា បរតោ យោជនសតំ គច្ឆតិ។ សេសធិសាសុបិ
ឯសេវ នយោ។ ឥតិ ជាលបរិយន្តវសេន អាយាមវិត្តារតោ
អជ្ឈារសយោជនាធិកានិ តីណិ យោជនសតានិ, បរិក្ខេបតោ បន
នវយោជនសតានិ ចតុបណ្ណាសយោជនានិ, សមន្តា បន ឧស្សនេហិ សទ្ធិ
ធនយោជនសហស្សំ ហោតិ។

២៦៨. ឧព្ពតំ តាធិសមេវ ហោតីតិ ឯត្ថ អក្កន្តបទំ យាវ អដ្ឋិតោ ធម្មំ
ឧទ្ធវិតុមេវ ន សក្កា។ អយំ បនេត្ថ អត្តោ - ហេដ្ឋតោ បដ្ឋាយ ឧយ្ហតិ, ឧបរិតោ
បដ្ឋាយ ឈាយតិ, ឥតិ អក្កមនកាលេ ឧយ្ហមានំ បញ្ញាយតិ, ឧទ្ធវណកាលេ
តាធិសមេវ, តស្មា ឯវំ វុត្តំ។ ពហុសម្មត្តោតិ ពហុនិ វស្សសតវស្សសហស្សានិ
សម្មត្តោ។

កស្មា បនេស នរកោ អរិច្ចិសិ សង្ខំ គតោតិ។ រិច្ចិ នាម អន្តរំ វុច្ឆតិ, តត្ថ ច
អគ្គិជាលានំ វា សត្តានំ វា ទុក្ខស្ស វា អន្តរំ នត្ថិ។ តស្មា សោ អរិច្ចិសិ សង្ខំ
គតោតិ។ តស្ស ហិ បុរត្តិមភិក្ខុតោ ជាលា ឧដ្ឋិតា សំសិព្ពមាណា យោជនសតំ

គន្ធា បដិមភិក្ខុ វិនិជ្ជ័ត្វា បរតោ យោជនសតំ គប្បតិ។ សេសទិសាសុបិ ឯសេវ
នយោ។

ឥមេសំ ធន្នំ ជាលានំ មជ្ឈេ និព្វត្តោ ទេវទត្តោ, តស្ស
យោជនសតប្បមាលោកា អត្តកាលោ, ទ្វេ ចាទា យាវ គោប្បកា លោហាបថវី
បរិដ្ឋា, ទ្វេ ហត្ថា យាវ មណីពន្ធា លោហភិក្ខុយោ បរិដ្ឋា, សីសំ យាវ
ភមុកដ្ឋិតោ លោហធននេ បរិដ្ឋំ, អនោកាគេន ឯកំ លោហសូលំ បរិសិទ្ធា
កាយំ វិនិជ្ជន្តំ ធននេ បរិដ្ឋំ, ចាបិមភិក្ខុតោ និក្ខន្ធសូលំ ហធយំ វិនិជ្ជ័ត្វា
បដិមភិក្ខុ បរិដ្ឋំ, ឧត្តរភិក្ខុតោ និក្ខន្ធសូលំ ជាសុកា វិនិជ្ជ័ត្វា ទក្ខិណភិក្ខុ
បរិដ្ឋំ។ និច្ចលេ តថាគតម្ហិ អបរទុត្តា និច្ចលោវ ហុត្វា បច្ចតីតិ កម្មសិក្ខតាយ
ឯសោ ជាតោ។ ឯវំ ជាលានំ និរន្តរតាយ អរីចិ នាម។

អព្ពន្ធលេ បនស្ស យោជនសតិកេ ថានេ នាឡិយំ កោដ្ឋេត្វា ប្រតិបដ្ឋិវិយ
សត្តា និរន្តរា, “ឥមស្មី ថានេ សត្តោ អត្ថិ, ឥមស្មី នត្ថិ” តិ ន វត្ថុតំ, គប្បន្តានំ បិតានំ
និសិន្នានំ និបន្នានំ អន្តោ នត្ថិ, គប្បន្តេ វា បិតេ វា និសិន្នេ វា និបន្នេ វា អញ្ញាមញ្ញំ ន
ពាធន្តិ។ ឯវំ សត្តានំ និរន្តរតាយ អរីចិ។

កាយទ្វារេ បន ធម្មេ ក្ខាសហគតានិ ចិត្តានិ ឧប្បជ្ឈន្តិ, ឯកំ
ទុក្ខសហគតំ។ ឯវំ សន្តេបិ យថា ជ្ឈីវគ្គេ ធម្មតិទ្ធនិ ឋបេត្វា ឯកស្មី
តម្កលោហាពិន្ទុម្ហិ ឋបិតេ អនុទហនពលវតាយ តទេវ បញ្ញាយតិ, ឥតរាជ
អញ្ញាហារិកានិ ហោន្តិ, ឯវំ អនុទហនពលវតាយ ទុក្ខមេវេត្ថ និរន្តរំ, ឥតរាជ
អញ្ញាហារិកានីតិ។ ឯវំ ទុក្ខស្ស និរន្តរតាយ អរីចិ។

២៦៩. មហាឆ្មោតិ យោជនសតិកោ។ សោ តត្ថ បតតីតិ ឯកោ ចានោ
មហានិរយេ ហោតិ, ឯកោ ក្នុងនិរយេ និបតតិ។ សូចិមុខាតិ សូចិសទិសមុខា,
តេ ហត្ថិគីវប្បមាណា ឯកនោណិកនាវាប្បមាណា វា ហោន្តិ។

កុក្កលនិរយោតិ យោជនសតប្បមាណោវ អន្តោ
ក្នុងការមត្តវិត្តិកអង្ការបុណ្ណា អាទិត្តនារិកនិរយោ, យត្ថ បតិបតិកា
កុទ្រុសករាសិម្ហិ ទិត្តជាលវាសិសិលាធិនិវិយ ហេដ្ឋិមតលមេវ កណ្តាត្តិ។

អាហេបេន្តិតិ អយទណ្ហោហិ ចោបេន្តា អាហេបេន្តិ។ តេសំ អាហេហានកាលេ
តេ កណ្តាតា អនោមុខា ហោន្តិ, ឱរោហានកាលេ ឧទ្ធុមុខា។

វាតេវិតានីតិ កម្មមយេន វាតេន ចលិតានិ។ ហត្ថម្ម្យ ជិន្ធុន្តិ ជលកេ មំសំ
វិយ កោដ្ឋយមាធានិ ជិន្ធុន្តិ។ សចេ ឧដ្ឋាយ បលាយតិ, អយោចាការោ
សមុដ្ឋហិត្វា បរិក្ខិបតិ, ហេដ្ឋា ខុរាណា សមុដ្ឋាតិ។

ខាហេនកា នទីតិ វេតរណី នាម តម្កលោហានទី។ តត្ថ អយោមយានិ
ខរវាលិក-ចោក្ខរបត្តានិ, ហេដ្ឋា ខុរាណា ឧភោសុ តីវេសុ វេត្តលតា ច
កុសតិណានិ ច។ សោ តត្ថ ទុក្ខា តិព្វា ខរាតិ សោ តត្ថ ឧទ្ធុញ អនោ ច
វុយ្យមាណោ ចោក្ខរបត្តេសុ ជិន្ធុតិ។ សិដ្ឋាជកសណ្ឋានាយ ខរវាលិកាយ
កណ្តាកេហិ វិជ្ឈិយតិ, ខុរាណាហិ ជាលិយតិ, ឧភោសុ តីវេសុ កុសតិណោហិ
វិលេខតិ, វេត្តលតាហិ អាកក្ខិយតិ, តិក្ខុសត្តិហិ ជាលិយតិ។

២៧០. តត្ថេន អយោសង្កតាតិ តេន ជិគង្គិតោម្ហីតិ វុត្ថេ មហន្តំ លោហាបច្ឆិ
លោហាគុណ្ឌំ បូរេត្វា តំ ឧបគច្ឆន្តិ, សោ លោហាគុណ្ឌការំ ញត្វា ទន្តេ
សម្ពុសេតិ, អថស្ស តេ តត្ថេន អយោសង្កតា មុខំវិវន្តិ, តម្កលោហាធារេហិ
មហាន្តេន លោហាកជាហេន តម្កលោហំ ឧបនេត្វា ឯវមេវំ ករោន្តិ។ បុន

មហានិរយេតិ ឯវំ បញ្ចវិធពន្ធនតោ បដ្ឋាយ យាវ តម្កលោហាថានា
តម្កលោហាថានតោ បដ្ឋាយ បុន បញ្ចវិធពន្ធនាទីនិ ការេត្វា មហានិរយេ
បក្ខិបន្តិ។ តត្ថ កោចិ បញ្ចវិធពន្ធនេនេវ មុច្ចតិ, កោចិ ទុតិយេន, កោចិ
តតិយេន, កោចិ តម្កលោហាថានេន មុច្ចតិ, កម្មេ បន អបរិក្ខិណោ បុន
មហានិរយេ បក្ខិបន្តិ។

ឥទំ បន សុត្តំ គណ្ណោន្តោ ឯកោ ទហារកិក្ខុ, - “ភន្តេ, ឯត្ថកំ
ទុក្ខមនុករិតសត្តំ បុនបិ មហានិរយេ បក្ខិបន្តិ”តិ អាហា។ អាម, អាវុសោ, កម្មេ
អបរិក្ខិណោ បុនប្បនំ ឯវំ ករោន្តិទិ។ តិដ្ឋតុ, ភន្តេ, ឧទ្ទេសោ, កម្មជ្ជានមេវ
កថេថាតិ កម្មជ្ជានំ កថាបេត្វា សោតាបន្នោ ហុត្វា អាគម្ម ឧទ្ទេសំ អគ្គហេសិ។
អញ្ញោសម្បិ ឥមស្មី បទេសេ ឧទ្ទេសំ បេត្វា អវហត្តំ បត្តានំ គណនា នត្តិ។
សព្ពពុទ្ធានព្វោតំ សុត្តំ អវិជហិតមេវ ហោតិ។

២៧០. ហីនកាយុបគាតិ ហីនកាយំ ឧបគតា ហុត្វា។ ឧចាទានេតិ
តណ្ហាទិដ្ឋិគហណោ។ ជាតិមរណាសម្ភវេតិ ជាតិយា ច មរណស្ស ច
ការណភូតេ។ អនុចាទាតិ ចត្វហិ ឧចាទានេហិ អនុចាទិយិត្វា។
ជាតិមរណាសម្ព័យេតិ ជាតិមរណាសម្ព័យសម្ព័យេតេ និព្វានេវិមុច្ចន្តិ។

ទិដ្ឋធម្មាភិទិត្តតាតិ ទិដ្ឋធម្មេ ឥមស្មីយេវ អត្តភារេ សព្ពកិលេសនិព្វានេន
និព្វតា។ សព្ពទុក្ខំ ឧបច្ចុគ្គន្តិ សព្ពទុក្ខាតិក្កន្តា នាម ហោន្តិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

នេវទូតសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

តតិយវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. វិភាគផ្លូវគោល

၁. ကိစ္စကိစ္စနုတ်နုတ်လွှာ

២៧២. ឯវំ មេ សុតន្តិ ភទ្កេករ ត្ថសុត្តំ។ តត្ថ ភទ្កេករ ត្ថស្សាតិ
វិបស្សនានុយោកសមន្នាគតត្តា ភទ្កេកស្ស ឯករ ត្ថស្ស។ ឧទ្ទេសន្តិ មាតិកំ។
វិភង្គន្តិ វិត្តារ ភាជនីយំ។

អតីតន្ត្រី អតីតេ បញ្ចក្ខន្ធ។ នាឆ្នាំកមេយ្យាតិ តណ្ហាទិដ្ឋិហិ នាទុក្ខេយ្យ។
នប្បដិកេផ្នែតិ តណ្ហាទិដ្ឋិហិ ន បត្តេយ្យ។ យទតីតន្ត្រី ឥនមេត្ត ការណាវចនំ។
យស្មា យំ អតីតំ, តំ បហំនំ និរុទ្ធី អត្តផ្កតំ, តស្មា តំ បុន នាទុក្ខេយ្យ។ យស្មា ច
យំ អនាគតំ, តំ អប្បត្តំ អជាតំ អនិព្វត្តំ, តស្មា តម្បី ន បត្តេយ្យ។

តត្ថ តត្ថាតិ បច្ចុប្បន្នឃ្មំ ធម្មំ យត្ថ យត្ថេវ ឧប្បន្នោ, តត្ថ តត្ថេវ ច នំ
អនិច្ចាធិបស្សនាធិហិ សត្តហិ អនុបស្សនាហិ យោវិបស្សតិ អរញ្ញាធិសុ វា
តត្ថ តត្ថេវ វិបស្សតិ។ អសំហិរំ អសំកុប្បន្តំ ឥទំ
វិបស្សនាបដិវិបស្សនាទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ វិបស្សនា ហិ រាគាធិហិ ន សំហិរតិ ន
សំកុប្បតិ តិ អសំហិរំ អសំកុប្បំ, តំ អនុព្រូហាយេ វឡេយ្យ, បដិវិបស្សេយ្យាតិ
វុត្ថំ ហោតិ។ អថ វា និព្វានំ រាគាធិហិ ន សំហិរតិ ន សំកុប្បតិ តិ អសំហិរំ
អសំកុប្បំ។ តំ វិទ្យា បណ្ឌិតោ ភិក្ខុ អនុព្រូហាយេ, បុណ្ណំ តទារម្មណំ តំ តំ
ជលសមាបត្តិ អប្បេន្តោ វឡេយ្យាតិ អត្ថោ។

តស៊ូ បន អនុព្រហ្មទណ្ឌ អត្ថាយ - អង្គរ កិច្ចមានប្បដ្ឋិ កិលេសានំ
អាតាបនបរិកាបនេន អាតប្បដ្ឋិ លទ្ធិនាមំ វិរយំ អង្គរ កាតត្ថំ។ កោ ជញ្ញា
មរណំ សុវេតិ ស្វេ ជីវិតំ វា មរណំ វា កោ ជាតិតិ។ អង្គរ ធានំ វា ធម្មាមិ,

សីលំ វា រក្ខិតស្សមិ, អញ្ញាតរំ វា បន កុសលំ ករិស្សមីតិ ហិ “អដ្ឋ តាវ បបព្វោ
អត្ថិ, សេ វា បុនទិវសេ វា ករិស្សមី”តិ ចិត្តំ អនុប្បាទេត្វា អដ្ឋេវ ករិស្សមីតិ
ឯវំរិយំ កាតត្ថន្តិ ទស្សតិ។ មហាសេនេនាតិ អគ្គិវិសសត្ថាទីនិ អនេកានិ
មរណការណានិ តស្ស សេនា, តាយ មហាតិយា សេនាយ វសេន
មហាសេនេន ឯវ្យុបេន មច្ចុនា សទ្ធិ “កតិចាហំ តាវ អាគមេហិ យាវាហំ
ពុទ្ធបូជាទី អត្ថនោ អវស្សយកម្មំ ករោមី”តិ។ ឯវំ មិត្តសន្តវាការសម្ព័ន្ធាតោ វា,
“ឥទំ សតំ វា សហស្សំ វា គហេត្វា កតិចាហំ អាគមេហី”តិ ឯវំ
លញ្ញានុប្បទានសម្ព័ន្ធាតោ វា, “ឥមិនាហំ ពលរាសីនា បដិពាហិស្សមី”តិ ឯវំ
ពលរាសីសម្ព័ន្ធាតោ វា សង្ករោ នត្ថិ។ សង្ករោតិ ហិ
មិត្តសន្តវាការលញ្ញានុប្បទានពលរាសីនំ នាមំ, តស្មា អយមត្ថោ វុត្ថោ។

អតន្តិតន្តិ អនលសំ ឧដ្ឋាហកំ។ ឯវំ បដិបន្ទត្ថា កធា ឯករត្ថោ អស្សតិ
កធុករត្ថោ។ ឥតិ តំ ឯវំ បដិបន្ទបុគ្គលំ “កធុករត្ថោ អយ”ន្តិ។ រាគាទីនំ
សន្តតាយ សន្តោ ពុទ្ធមុនិ អាចិត្តតិ។

២៧៣. ឯវ្យុចោតិអាទីសុ កាឡោបិ សមាទោ ឥន្ទនីលមណីវល្លោក
អហោសិន្តិ ឯវំ មនុញ្ញរូបវសេនេវ ឯវ្យុចោ អហោសី។
កុសលសុខសោមនស្សវេទនាវសេនេវ ឯវ្យុចោ។ តំសម្បយុត្តានំយេវ
សញ្ញាទីនំ វសេន ឯវំសញ្ញោ ឯវំសម្ព័ន្ធារោ ឯវំវិញ្ញាណោ អហោសី
អតីតមទ្ធានន្តិ។

តត្ថ នន្តិ សមន្វានេតីតិ តេសុ រូចាទីសុ តណ្ហំ សមន្វានេតិ អនុបវត្តេតិ។
ហីនរូចាទិវសេន បន ឯវ្យុចោ អហោសី...បេ.... ឯវំវិញ្ញាណោ អហោសិន្តិ ន
មញ្ញតិ។

នង្គិន សមន្ទានេតីតិ តណ្ហាំ វា តណ្ហាសម្បយុត្តទិដ្ឋិ វា នាមុបវត្តយតិ។

២៧៤. ឯវំរុចោ សិយន្តិអាទិសុបិ តំមនុញ្ញរូចាទិវសេនេវ
តណ្ហាទិដ្ឋិបវត្តសម្ពាតា នង្គិនសមន្ទានយនាវ វេទិតញ្ចា។

២៧៥. កថញ្ច, ភិក្ខុវេ, បច្ចុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ សំហ៊ីរតីតិ ៩ទំ “បច្ចុប្បន្នញ្ច
យោ ធម្មំ, តត្ថ តត្ថ វិបស្សតិ។ អសំហ៊ីរំ អសំកុប្ប”ន្តិ ឧទ្ទេសស្ស និទ្ទេសតំ វុត្តំ។
កាមញ្ចោត្ត “កថញ្ច, ភិក្ខុវេ, បច្ចុប្បន្នំ ធម្មំ ន វិបស្សតិ” តិអាទិ វត្តព្រំ សិយា,
យស្មា បន អសំហ៊ីរាតិ ច អសំកុប្បាតិ ច វិបស្សនា វុត្តា, តស្មា តស្សា ឯវ
អភាវញ្ច ភាវញ្ច នស្សេតុំ សំហ៊ីរតីតិ មាតិកំ ឧទ្ទិវត្វាវិត្តារោ វុត្តោ។ តត្ថ
សំហ៊ីរតីតិ វិបស្សនាយ អភាវតោ តណ្ហាទិដ្ឋិហិ អាកឡិយតិ។ ន សំហ៊ីរតីតិ
វិបស្សនាយ ភាវេន តណ្ហាទិដ្ឋិហិ នាកឡិយតិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចាសូននិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

ភទ្កេករត្ថសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. អានន្ទភទ្កេករត្ថសុត្តវណ្ណានា

២៧៦. ឯវំ មេ សុតន្តិ អានន្ទភទ្កេករត្ថសុត្តំ។ តត្ថ បដិសល្លាណា វុដ្ឋិតោតិ
ជលសមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតោ។ កោ នុ ខោ, ភិក្ខុវេតិ ជានន្តោវ កថាសមុជ្ឈាបនត្ថំ
បុច្ឆិ។

២៧៨. សាធុ សាធុតិ ថេរស្ស សាធុការមទាសិ។ សាធុ ខោ ត្វន្តិ
បរិមណ្ឌលេហិ បទព្យញ្ញនេហិ បរិសុទ្ធមិ កថិតត្តា ទេសនំ បសំសន្តោ
អាហា។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូននិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

អានន្ទកទ្កេកវត្ថុសុត្តវល្លាណ និដ្ឋិតា។

៣. មហាកថានន្ទកទ្កេកវត្ថុសុត្តវល្លាណ

២៧៩. ឯវំ មេ សុតន្តិ មហាកថានន្ទកទ្កេកវត្ថុសុត្តវ។ តត្ថ តថោទារាមេតិ
តត្ថោទកស្ស រហទស្ស វសេន ឯវំលទ្ធានាមេ អារាមេ។ វេការបព្ពតស្ស កិរ
ហោជ្ជា ភូមជ្ជកនាគានំ បញ្ចាយោជនសតិកំ នាគភវនំ ទេវលោកសទិសំ
មណីមយេន តលេន អារាមឧយ្យានេហិ ច សមន្នាគតំ, តត្ថ នាគានំ
កិឡនជ្ជានេ មហាឧទកវហនោ, តតោ តថោទា នាម នទី សន្នតិ កុចិតា
ឧល្ហោទកា។ កស្មា បនេសា ឯទិសា ជាតា? រាជគហំ កិរ បរិវាវេត្វា មហា
បេតលោកោ, តត្ថ ទិដ្ឋំ មហាលោហកុម្មិនិរយានំ អន្តវេន អយំ តថោទា
អាគច្ឆតិ, តស្មា សា កុចិតា សន្នតិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ - “យតាយំ, ភិក្ខុវេ, តថោទា
សន្នតិ, សោ ទហោ អច្ឆោទកោ សីតោទកោ សាលោទកោ សេតោទកោ
សុប្បតិត្តោ រមណីយោ បហូតមច្ឆកច្ឆថោ, ចក្កមត្តានិ ច បទុមានិ បុប្ផនិ។
អបិចាយំ, ភិក្ខុវេ, តថោទា ទិដ្ឋំ មហានិរយានំ អន្តរិកាយ អាគច្ឆតិ, តេនាយំ
តថោទា កុចិតា សន្នតិ”តិ (ចារា. ២៣១)។ ឥមស្ស បន អារាមស្ស
អភិសម្មុទ្ធជ្ជានេ តតោ មហាឧទកវហនោ ជាតោ, តស្ស នាមវសេនាយំ
វិហារោ តថោទារាមេតិ វុច្ឆតិ។

២៨០. សមិទ្ធិតិ តស្ស កិរ ថេរស្ស អត្តភារោ សមិទ្ធា អភិវុទ្ធា
ចាសាទិកោ, តស្មា សមិទ្ធិត្វេវ សម្ពុំ គតោ។ អាទិព្រហ្មចរិយកោតិ
មគ្គព្រហ្មចរិយស្ស អាទិ បុព្ពភាគប្បដិបត្តិភូតោ។ ឥទំ វត្ថាន សុគតោ

ឧដ្ឋាយាសនាតិ មធុបិណ្ឌិកសុត្ត (ម. និ. ១.១៩៩ អាទយោ) វុត្តនយេនេវ
វិត្តារេតព្ធំ។

២៨២. ឥតិ មេ ចក្កន្តិ ឥមស្មី កិវ សុត្ត ភកវា ធានសាយតនវសេនេវ
មាតិកំ វេបេសិ។ យេវេបិ “ភកវតា ហេដ្ឋា ធូសុ, ឧបរិ ចតុត្ថ ចាតិ ឥមេសុ តីសុ
សុត្តសុ បញ្ចក្កន្ធវសេន មាតិកា ចវិកដ្ឋោ ច កតោ, ឥធ បន
ធានសាយតនវសេនេវ វិកជនត្ថំ មាតិកា វេបិតា” តិ នយំ បដិលភិត្វា
វេមាហា។ ឥមំ បន នយំ លកន្តេន យេវេន ភារិយំ កតំ, អបទេ បទំ ធស្សិតំ,
អាគាសេ បទំ កតំ, តេន ទំ ភកវា ឥមមេវ សុត្តំ សន្ធាយ - “ឯតទគ្គំ, ភិត្វេវ,
មម សាវកានំ ភិត្វនំ សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្តារេន អត្ថំ វិកជន្តានំ យទិទំ
មហាកថានោ” តិ (អ. និ. ១.១៩៧) ឯតទគ្គ វេបេសិ។ ឯតុ បន ចក្កតិ
ចក្កបសាទោ។ រូចាតិ ចតុសមុដ្ឋានិករូចា។ ឥមីនា នយេន សេសាយតនានិបិ
វេទិតញ្ញានិ។ វិញ្ញាណន្តិ និកន្តិវិញ្ញាណំ។ តទភិនន្តតិ តំ ចក្កញ្ញោវ រូបញ្ញា
តណ្ហាទិដ្ឋិវសេន អភិនន្តតិ។ អន្វាគមេតិ តណ្ហាទិដ្ឋិហិ អនុគច្ឆតិ។

ឥតិ មេ មនោ អហោសិ អតីតមទ្ធានំ ឥតិ ធម្មាតិ ឯតុ បន មនោតិ
ភវន្តិច្ឆតំ។ ធម្មាតិ តេភូមកធម្មាវម្ពណំ។

២៨៣. បណិទហាតីតិ បត្តនាវសេន វេបេសិ។ បណិធានបច្ចយាតិ
បត្តនាជ្ជបនការណា។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

មហាកថានកទ្កេកវត្ថុសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. លោមសកង្គិយភទ្កេកវត្ថុសុត្តវណ្ណានា

២៨៦. ឯវំ មេ សុតន្តិ លោមសកង្គិយកធុករត្តសុត្តំ។ តត្ថ
លោមសកង្គិយោតិ អង្គុយេវេ កិរ នាមេស, កាយស្ស បន
ឡើសកលោមសាការតាយ លោមសកង្គិយោតិ ចាកដោ ជាតោ។ ចន្ទនោ
នេវបុត្តោតិ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ កិរេស ចន្ទនោ នាម ឧចាសកោ
អង្គោ មហាទ្ធនោ តីណិ រតនានិ ចតុហិ បច្ឆយេហិ បូជេត្វា នេវលោកេ និព្ពត្តោ,
បុរិមនាមេន ចន្ទនោ នេវបុត្តោត្រូវ សង្ខំ គតោ។ បណ្ឌកម្ពលសិលាយន្តិ
រត្តកម្ពលសិលាយំ។ តស្ស កិរ រត្តកម្ពលស្សេវ ជយសុមនបុប្ផរាសិ វិយ
វណ្ណោ, តស្មា “បណ្ឌកម្ពលសិលា”តិ វុច្ចតិ។

កថា បន តត្ថ ភក្កវាវិហាសីតិ? ពោធិបត្តិតោ សត្តមេ សំវច្ឆេវ សាវត្ថិយំ
អាសាឡិមាសបុណ្ណមាយ ធានសយោជនាយ បរិសាយ មជ្ឈេ
យមកថាជិហារិយំ កត្វា ឱរុយ្ហ កណ្ឌាម្ពមូលេ បញ្ញត្តវេរុទ្ធាសនេ និសីទិត្វា
ធម្មនេសនាយ មហាជនំ មហាវិទុគ្គតោ ឧទ្ទិវត្វា ពុទ្ធា នាម យស្មា ចាជិហារិយំ
កត្វា មនុស្សបថេ ន វសន្តិ, តស្មា បស្សមានស្សេវ តស្ស ជនស្ស បទីក្កមំ
កត្វា តាវតីសភវនេ ចារិច្ចត្តកម្ពលេ បណ្ឌកម្ពលសិលាយំ វស្សំ ឧបគតោ,
តស្មី សមយេ វិហាសិ។

តត្រ ភក្កវាតិ តត្រ វិហារន្តោ ភក្កវា យេតុយ្យេន ទសហិ
ចក្កវាឡសហស្សេហិ សង្ខបតិតាហិ នេវតាហិ បរិវុតោ មាតរំ កាយសក្ខី
កត្វា អភិធម្មបិដកំ កថេន្តោ គម្ពិរំ និបុណំ តិលក្ខណាហាតំ
រូចារូបបរិច្ឆេទកថំ បដិវិជ្ជិតុំ អសក្កោន្តានំ នេវានំ សំវេគជននត្ថំ អន្តរន្តរា
ភទ្កេករត្តស្ស ឧទ្ទេសញ្ចាវិភង្គញ្ចា អភាសិ។ តត្រាយំ នេវបុត្តោ ឧត្តល្ហាន្តោ ឥមា
កាថា សទ្ធិវិភង្គេន ឧត្តល្ហា, នេវត្តស្ស បន បមាទាធិដ្ឋានត្តា ទិព្ពេហិ

អារម្មណ៍ហ៊ាន និងប្រឈមនឹងមាឌនា អនុបុព្វន សុត្តំ សមុដ្ឋោ កាថាមត្តមេវ
ធារេសិ។ តេនាហ “ឯវំ ខោ អហំ ភិក្ខុ ធារេមិ ភទ្កេកវត្តិយោ កាថា” តិ។

ឧត្តរណ្ណាហិ ត្វន្តិអាទិសុ តុណ្ហាភូតោ និស័ទិក្ខា សុណាន្តោ ឧត្តរណ្ណាតិ នាម,
វាចាយ សជ្ឈាយំ ករោន្តោ បរិយាបុណាតិ នាម, អញ្ញោសំ វាចេន្តោ ធារេតិ
នាម។ សេសមេត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូននិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

លោមសកង្គិយភទ្កេកវត្តសុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. ចូឡកម្មវិភង្គសុត្តវណ្ណនា

២៨៩. ឯវំ មេ សុតន្តិ ចូឡកម្មវិភង្គសុត្តំ។ តត្ថ សុភោតិ សោ កិរ
នស្សនីយោ អហោសិ ចាសាទិកោ, តេនស្ស អង្គសុភតាយ សុភោត្វេវ នាម
អកំសុ។ មាណវោតិ បន តំ តរុណាកាលេ វោហរីសុ, សោ មហាល្អកកាលេបិ
តេនេវ វោហារេន វោហរិយតិ។ តោធម្មបុត្តោតិ តោធម្មស្ស នាម
បសេនទិរញ្ញោ បុរោហិតព្រាហ្មណស្ស បុត្តោ។ សោ កិរ សាវត្ថិយា អវិទូរេ
តុទិកាមោ នាម អត្ថិ, តស្ស អធិបតិត្តា តោធម្មេយ្យតិ សង្ខំ គតោ។ មហាជនោ
បន ហោតិ សត្តាសីតិកោជីវិកវោ បរមមច្ឆរី, “ទទតោ ភោគានំ អបរិក្ខយោ
នាម នត្ថិ” តិ ចិន្តេត្វា កស្សចិ កិញ្ចិ ន ទេតិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ -

“អញ្ញានំ ខយំ ទិស្វា, វុច្ឆិកានញ្ច សញ្ញាយំ;

មជ្ជនញ្ច សមាហារំ, បណ្ឌិតោ យរមាវសេ” តិ។

ឯវំ អធានមេវ សិក្ខាបេសិ។ ធុរវិហារេ វសតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស
យាតុឧឡ្ហមត្ថំ វា ភត្តកជជ្ជមត្ថំ វា អទត្វា ជនលោភេន កាលំ កត្វា

តស៊ូយេវ យេវ សុនខោ ហុត្វា និព្វត្តោ។ សុភោ តំ សុនខំ អតិវិយ បិយាយតិ,
អត្តនោ ភុញ្ញនកភត្តំយេវ ភោជេតិ, ឧត្តិបិទ្វា វេសយនេ សយាបេតិ។ អថ
ភគវា ឯកទិវសំ បច្ចុសសមយេ លោកំ វោលោកេន្តោ តំ សុនខំ ទិស្វា -

“តោទេយ្យព្រាហ្មណោ ជនលោភេន អត្តនោវ យេវ សុនខោ ហុត្វា និព្វត្តោ,
អដ្ឋ មយិ សុភស្ស យំ គតេ មំ ទិស្វា សុនខោ ភុក្ការំ កវិស្សតិ, អថស្សហំ
ឯកំ វេចនំ វត្តាមិ, សោ ‘ជាតាតិ មំ សមណោ គោតមោ’តិ គន្ធា ឧទ្ធទដ្ឋានេ
និបដ្ឋិស្សតិ។ តតោនិទានំ សុភស្ស មយា សទ្ធិ ឯកោ កថាសល្លាថោ កវិស្សតិ,
សោ ធម្មំ សុត្វា សរណេសុ បតិជ្ឈហិស្សតិ, សុនខោ បន កាលំ កត្វា និវយេ
និព្វត្តិស្សតិ”តិ ឥមំ មាណាវស្ស សរណេសុ បតិជ្ឈានភារំ ញត្វា ភគវា តំ ទិវសំ
សវីរបជិជគ្គនំ កត្វា ឯកកោវ តាមំ បរិសិទ្ធា និក្ខន្តេ មាណវេ តំ យំ
បិណ្ឌាយ ចារិសិ។

សុនខោ ភគវន្តំ ទិស្វា ភុក្ការំ ករោន្តោ ភគវតោ សមីបំ គតោ។ តតោ នំ
ភគវា ឯតទវោច - “តោទេយ្យ តុំ បុព្វេបិ មំ ភោ ភោតិ បរិភវិត្វា សុនខោ
ជាតោ, ឥទានិបិ ភុក្ការំ កត្វា អវីចំ គមិស្សសី”តិ។ សុនខោ តំ សុត្វា -
“ជាតាតិ មំ សមណោ គោតមោ”តិ វិប្បជិសារី ហុត្វា គីរំ ឱនាមេត្វា ឧទ្ធទន្តវេ
ធារិកាយំ និបន្នោ។ មនុស្សា ឧត្តិបិទ្វា សយនេ សយាបេតុំ នាសក្ខីសុ។ សុភោ
អាគន្ធា - “កេនាយំ សុនខោ សយនា ឱរេបិតោ”តិ អាហ។ មនុស្សា នកេនចីតិ
វត្វា តំ បវត្តិ អាហេចេសុំ។ មាណវោ សុត្វា - “មម បិតា ព្រាហ្មណេកេ និព្វត្តោ,
តោទេយ្យា នាម សុនខោ នត្ថិ។ សមណោ បន គោតមោ បិតរំ សុនខំ ករោតិ,
យំកិញ្ចំ ឯស មុខារុទ្ធាំ ភាសតី”តិ កុដ្ឋិត្វា ភគវន្តំ មុសាវាទេន
និគ្គហេតុកាមោវិហារំ គន្ធា តំ បវត្តិ បុច្ឆិ។

ភគវាបិ តស្ស តថេវ វត្វា អវិសំវាទនត្ថំ អាហា - “អត្ថិ បន តេ មាណាវ
បិតរា អនក្ខាតំ ជន”ន្តិ។ អត្ថិ, ភោ គោតម, សតសហស្សគ្បនិកា
សុវណ្ណាមាលា សតសហស្សគ្បនិកា សុវណ្ណាចាទុកា សតសហស្សគ្បនិកា
សុវណ្ណាចាតិ សតសហស្សញ្ច កហាបណាន្តិ។ គច្ឆ តំ សុនខំ
អប្បោទកថាយាសំ ភោជាបេត្វា សយនេ អាហេបេត្វា ព្យាសកំ និទ្ទំ
ឌីក្កន្តកាលេ បុច្ឆ, សត្តំ តេ អាចិក្ខិស្សតិ។ អថ នំ ជានេយ្យាសិ “បិតា មេ
ឯសោ”តិ។ មាណវោ - “សចេ សច្ចំ ភវិស្សតិ, ជនំ លច្ឆាមិ, នោ ចេ, សមណំ
គោតមំ មុសាវាទេន និគ្គល្ហាស្សមី”តិ ធ្វីហិបិ ការណេហិ តុដ្ឋោ គន្ធា តថា
អកាសិ។ សុនខោ - “ញាតោម្ហិ ឥមិនា”តិ វេទិត្វា ហុំ ហុន្តិ ករោត្តោ
ជននិធានដ្ឋានំ គន្ធា ចានេន បថីវី ខណ្ឌិត្វា សញ្ញំ អនាសិ, មាណវោ ជនំ
គហេត្វា - “ភវបដិច្ឆន្តំ នាម ឯវំ សុខុមំ បដិសន្ធិអន្តរំ ចាកជំ សមណស្ស
គោតមស្ស, អន្ធា ឯស សត្តញ្ញ”តិ ភគវតិ បសន្នចិត្តោ ចុទ្ធស បញ្ចោ
អភិសន្ធិវិ។ អន្តវិជ្ជាចាបកោ កិរេស, តេនស្ស ឯតទហោសិ - “ឥទំ
ធម្មបណ្ណាការំ គហេត្វា សមណំ គោតមំ បញ្ចោ បុច្ឆិស្សមី”តិ ទុតិយគមនេន
យេន ភគវា តេនុបសន្តមិ, តេន បុជ្ជបញ្ចោ បន ភគវា ឯកប្បហារេនេវ
វិស្សន្នេន្តោ កម្មស្សកាតិអាទិមាហ។

តត្ថ កម្មំ ឯតេសំ សកំ អត្ថនោ ភណ្ណាកន្តិ កម្មស្សកា។ កម្មស្ស
នាយាទាតិ កម្មនាយាទា, កម្មំ ឯតេសំ នាយដ្ឋំ ភណ្ណាកន្តិ អត្ថោ។ កម្មំ ឯតេសំ
យោនិ ការណាន្តិ កម្មយោនិ។ កម្មំ ឯតេសំ ពន្ធតិ កម្មពន្ធ, កម្មញ្ញាតកាតិ
អត្ថោ។ កម្មំ ឯតេសំ បដិសរណំ បតិជ្ជាតិ កម្មបដិសរណា។ យទិទំ
ហីនប្បណីតតាយាតិ យំ ឥទំ “ភូ ហីនោភវ, ភូ បណីតោ, ភូ អប្បយុកោ, ភូ
ធិយាយុកោ...បេ... ភូ ទុប្បញ្ញោភវ, ភូ បញ្ញាវ”តិ ឯវំ ហីនប្បណីតតាយ
វិភជនំ, តំ ន អញ្ញោ កោចិ ករោតិ, កម្មមេវ ឯវំ សត្តេ វិភជតីតិ អត្ថោ។ ន

មាលារោ ក៏ចិតស្ស អត្ថំ សញ្ញាណសិ, យនធីស្សបដ្ឋេនស្ស មុខំ ពន្ធិត្វា មជ្ជំ
បុរតោ ឋិតំវិយ អហោសិ។ មាននិស្សិតោ កិរេស បណ្ឌិតមាជិ, អត្តនា សមំ
ន បស្សតិ។ អថស្ស “កី សមណោ គោតមោ កថេតិ, យមហំ ជាតាមិ, តទេវ
កថេតីតិ អយំ មាណោ មា អហោសិ” តិ មានភញ្ញនត្ថំ ភគវា “អាទិតោវ
ធុប្បជីវិជ្ឈំ កត្វា កថេស្សមិ, តតោ ‘នាហំ គោ គោតម ជាតាមិ, វិត្តារេន មេ
ចាកជំ កត្វា កថេថា’ តិ មំ យាចិស្សតិ, អថស្សហំ យាចិតកាលេ កថេស្សមិ,
ឯវញ្ញស្ស សាត្ថកំ ភវិស្សតិ” តិ ធុប្បជីវិជ្ឈំ កត្វា កថេសិ។

ឥទានិ សោ អត្តនោ អប្បជីវិទ្ធាវំ បកាសេន្តោ ន ខោ អហន្តិអាទិមាហ។

២៩០. សមត្ថេនាតិ បរិបុណ្ណាន។ សមាទិន្នេនាតិ គហិតេន បរាមជ្ជេន។
អប្បាយុកសំវត្ថុនិកា ឯសា, មាលារ, បដិបទាយទិធំ ចាលាភិចាតីតិ យំ ឥធំ
ចាលាភិចាតកម្មំ, ឯសា អប្បាយុកសំវត្ថុនិកា បដិបទាតិ។

កតំ បនេសា អប្បាយុកតំ ករោតិ? ចត្តារិ ហិ កម្មានិ ឧបបីឡកំ
ឧបច្ឆេទកំ ជនកំ ឧបត្ថម្ភកន្តិ។ ពលវកម្មេន ហិ និព្ពត្តំ បវត្តេ ឧបបីឡកំ
អាគន្ធា អត្តតោ ឯវំ វទតិ នាម - “សចាហំ បឋមតំ ជានេយ្យំ, ន តេ ឥធ
និព្ពត្តិតុំ ទទេយ្យំ, ចត្វសុយេវ តំ អចាយេសុ និព្ពត្តាបេយ្យំ។ ហោតុ, តុំ យត្ថ
កត្ថចិ និព្ពត្ត, អហំ ឧបបីឡកកម្មំ នាម តំ បីឡេត្វា និរោជំ និយ្ទសំ កសជំ
ភវិស្សមី” តិ។ តតោ បដ្ឋាយ តំ តាទិសំ ករោតិ។ កី ករោតិ? បរិស្សយំ
ឧបនេតិ, គោគេ វិធាសេតិ។

តត្ថ ធារកស្ស មាតុកុច្ឆិយំ និព្ពត្តកាលតោ បដ្ឋាយ មាតុ អស្សនោ វា
សុខំ វា ន ហោតិ, មាតាបិតុនំ បីឡាវ ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវំ បរិស្សយំ ឧបនេតិ។
ធារកស្ស បន មាតុកុច្ឆិម្ហំ និព្ពត្តកាលតោ បដ្ឋាយ គេហោ ភោគា ឧទកំ បត្វា

[illegible]

ធីយាយុកកម្មេន បន ជិត្តត្ថស្ស ឧបច្ឆេទកកម្មំ អាគន្ធា អាយុំ ជិន្ទតិ។
 យថា ហិ បុរិសោ អជ្ជសភគមនំ កត្វា សរំ ឱបេយ្យ តមញ្ញោ ជនុតោ វិមុត្តមត្តំ
 មុត្តរេន បហវិត្វា តត្ថេវ ចាតេយ្យ, ឯវំ ធីយាយុកកម្មេន ជិត្តត្ថស្ស
 ឧបច្ឆេទកកម្មំ អាយុំ ជិន្ទតិ។ កី ករោតិ? ចោរានំ អជីវី បវេសេតិ,
 វាឡមច្ឆោទកំ ឱតារេតិ, អញ្ញាតំ វា បន សបរិស្សយជ្ជានំ ឧបនេតិ, វេទំ
 ឧបច្ឆេទកកម្មំ នាម, “ឧបយាតក”ន្តិបិ ឯតស្សេវ នាម។

បដិសន្ធិនិព្វត្តកំ បន កម្មំ ជនកកម្មំ ឆាម។ អប្បភោគកុលាធិសុ
និព្វត្តស្ស ភោគសម្មទាធិករណោន ឧបត្ថម្ភកកម្មំ ឧបត្ថម្ភកកម្មំ ឆាម។

ឥមេសុ ចតុស្ក បុរិមានិ ទ្វេ អកុសលានេវ, ជនកំ កុសលម្បី អកុសលម្បី,
 ឧបត្ថម្ភកំ កុសលមេវ។ តត្ថ ចាណាតិចាតកម្មំ ឧបច្ឆេទកកម្មេន
 អប្បាយុកសំវត្ថុនិកំ ហោតិ។ ចាណាតិចាតិនា វា កតំ កុសលកម្មំ ឧឡារំ ន
 ហោតិ, ធីយាយុកបដិសន្ធិ ជនេតុំ ន សក្កោតិ។ ឯវំ ចាណាតិចាតោ
 អប្បាយុកសំវត្ថុនិកោ ហោតិ។ បដិសន្ធិមេវ វា និយាមេត្វា អប្បាយុកំ ករោតិ,
 សន្និដ្ឋានចេតនាយ វា និរយេ និព្ពត្តតិ, បុព្វាបរចេតនាហិ វុត្ថនយេន
 អប្បាយុកោ ហោតិ។

ធីយាយុកសំវត្ថុនិកា ឯសា មាលាវ បដិបទាតិ ឯត្ថ បរិត្តកម្មនបិ និព្ពត្ថំ
បរត្ថេ ឯតំ ចាលាភិចាតាវិរតិកម្មំ អាគន្ធា អត្ថតោ ឯវំ វទតិ នាម -
“សចាហំ បឋមតវំ ជានេយ្យំ, ន តេ ឥធនិព្ពត្តិតុំ ទនេយ្យំ, ទេវលោកេយេវ តំ
និព្ពត្តាបេយ្យំ។ ហោតុ, ត្វំ យត្ថ កត្តចិ និព្ពត្តិ, អហំ ឧបត្ថម្ភកកម្មំ នាម ចម្ពំ តេ
ករិស្សមី”តិ ឧបត្ថម្ភំ ករោតិ។ កី ករោតិ? បរិស្សយំ នាសេតិ, កោគេ
ឧប្បាទេតិ។

តត្ថ ធារកស្ស មាតុកុដ្ឋិយំ និព្ពត្តកាលតោ បដ្ឋាយ មាតាបិតុនំ សុខមេវ
សាតមេវ ហោតិ។ យេបិ បកតិយា មនុស្សមនុស្សបរិស្សយា ហោន្តិ, តេ សព្វេ
អបគច្ឆន្តិ។ ឯវំ បរិស្សយំ នាសេតិ។ ធារកស្ស បន មាតុកុដ្ឋិម្ហំ និព្ពត្តកាលតោ
បដ្ឋាយ គេហោ ភោគានំ បមាណំ ន ហោតិ, និធិកុម្មិយោ បុរតោបិ បច្ឆតោបិ
គេហំ បវដ្ឋមាណា បរិសន្តិ។ មាតាបិតរោ បរេហិ ឋបិតធនស្សបិ សម្មធិការំ
គច្ឆន្តិ។ ធនុយោ ពហុធិរា ហោន្តិ, កោណា សុខសីលា ហោន្តិ, វប្បជ្ជានេ
សស្សានិ សម្បជ្ជន្តិ។ វឡិយា វា សម្បយុត្តំ, តាវកាលិកំ វា ទិន្នំ ធនំ អចោទិតា
សយមេវ អាហារិទ្ធា ទេន្តិ, ទាសាទយោ សុវចា ហោន្តិ, កម្មន្តា ន បរិហាយន្តិ។
ធារកោ គត្តតោ បដ្ឋាយ បរិហារំ លភតិ, កោមារិកវេជ្ជា សន្និហិតាវ ហោន្តិ។
គហបតិកុលេ ជាតោ សេដ្ឋិជ្ជានំ, អមច្ចកុលាទីសុ ជាតោ សេនាបតិជ្ជានាទីនិ
លភតិ។ ឯវំ កោគេ ឧប្បាទេតិ។ សោ អបរិស្សយោ សកោគោ ចិវំ ជីវតីតិ។ ឯវំ
អចាលាភិចាតកម្មំ ធីយាយុកសំវត្ថុនិកំ ហោតិ។

អចាលាភិចាតិនា វា កតំ អញ្ញម្បិ កុសលំ ឧឡារំ ហោតិ,
ធីយាយុកបដិសន្ធិ ជនេតុំ សក្កោតិ, ឯវម្បិ ធីយាយុកសំវត្ថុនិកំ ហោតិ។
បដិសន្ធិមេវ វា និយាមេត្វា ធីយាយុកំ ករោតិ។ សន្និជ្ជានចេតនាយ វា

នេវលោកេ និព្វត្តតិ, បុព្វាបរេតនាហិ វុត្តនយេន ជីយាយុកោ ហោតិ។
ឥមំនា នយេន សព្វបញ្ញាវិស្សន្ននេសុ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។

វិហោឋនកម្មាជីនិបិ ហិ បវត្ត អាគន្ធា អត្ថតោ តថេវ វេទមាណិនិវិយ
ឧបបីឡនេន និព្វោគតំ អាចារេត្វា បដិជគ្គនំ អលកន្តស្ស រោគុប្បាទនាជីហិ វា,
វិហោឋកាជីហិ កតស្ស កុសលស្ស អនុឡាវតាយ វា, អាទិតោវ
បដិសន្ធិនិយាមនេន វា, វុត្តនយេនេវ បុព្វាបរេតនាវសេន វា ពហ្វាពាធតាជីនិ
ករោន្តិ, អចារណាតិចារតោវិយ ច អវិហោឋនាជីនិបិ អប្បាពាធតាជីនិតិ។

២៩៣. ឯត្ថ បន សស្សាមនកោតិ សស្សាសម្បយុត្តចិត្តោ។ ឧបទុស្សតីតិ
សស្សាវសេនេវ ឧបក្កោសន្តោ ទុស្សតិ។ សស្សំ ពន្ធិតិ យវកលាបំ ពន្ធន្តោវិយ
យថា ន នស្សតិ ឯវំ ពន្ធិត្វាវិយ វេចេតិ។ អប្បេសក្កោតិ អប្បបរិវារោ, រត្តិ
ទិត្តោវិយ សរោ ន បញ្ញាយតិ, ឧច្ឆិដ្ឋហត្ថោ និសីទិត្វា ឧទកទាយកម្មំ ន
លកតិ។

២៩៤. ន ធាតា ហោតីតិ មច្ឆិយវសេន ន ធាតា ហោតិ។ តេន កម្មេនាតិ
តេន មច្ឆិយកម្មេន។

២៩៥. អភិវាទេតព្ពន្ធិ អភិវាទនាវហំ ពុទ្ធុំ វា បច្ឆេកពុទ្ធុំ វា អរិយសាវកំ វា។
បច្ឆុដ្ឋាតព្ពាជីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥមស្មី បន បញ្ញាវិស្សន្ននេ
ឧបបីឡកឧបត្ថម្ភកកម្មានិ ន គហេតព្ពានិ។ ន ហិ បវត្ត នីចកុលិនំ វា
ឧច្ឆាកុលិនំ វា សក្កា កាតុំ, បដិសន្ធិមេវ បន និយាមេត្វា នីចកុលិយំ កម្មំ
នីចកុលេ និព្វត្តតិ, ឧច្ឆាកុលិយំ កម្មំ ឧច្ឆាកុលេ។

២៩៦. ន បរិបុច្ឆិតា ហោតីតិ ឯត្ថ បន អបរិបុច្ឆនេន និរយេ ន និព្វត្តតិ។
អបរិបុច្ឆកោ បន “ឥទំ កាតព្ពំ, ឥទំ ន កាតព្ព”ន្តិ ន ជាតាតិ, អជាតន្តោ កាតព្ពំ

ន ករោតិ, អកាតត្ថំ ករោតិ។ តេន និរយេ និព្វត្តតិ, ឥតរោ សគ្គេ។ ឥតិ ខោ,
មាណវ... បេ... យទិទំ ហីនប្បណីតតាយាតិ សត្តា ទេសនំ យថានុសន្ធិ
ចាបេសិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

ចូឡកម្មវិភង្គសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សុភសុត្តន្តបិដក វុច្ឆតិ។

៦. មហាកម្មវិភង្គសុត្តវណ្ណានា

២៩៨. ឯវំ មេ សុតន្តិ មហាកម្មវិភង្គសុត្តំ។ តត្ថ មោយន្តិ តុច្ឆំ អដលំ។
សច្ចន្តិ តថំ ភូតំ។ ឥទេព្វា ឯតេន ន សម្មទា សុតំ, ឧចាលិសុត្ថេ (ម. និ. ២.៥៦) បន
- “មនោកម្មំ មហាសាវ្ជ្ជតរំ បញ្ញាបេមំ ចាបស្ស កម្មស្ស កិរិយាយ ចាបស្ស
កម្មស្ស បវត្ថិយា, នោ តថា កាយកម្មំ នោ តថា វចីកម្ម”ន្តិ ភកវតា វុត្ថំ អត្ថិ,
សា កថា តិត្ថិយានំ អន្តរេ ចាកជា ជាតា, តំ គហេត្វា ឯស វទតិ។ អត្ថិ ច សា
សមាបត្តីតិ ឥទំ - “កថំ នុ ខោ, ភោ, អភិសញ្ញានិរោធា ហោតិ”តិ
ចោជ្ជចាទសុត្ថេ (ជី. និ. ១.៤០៦ អាទយោ) ឧប្បន្នំ អភិសញ្ញានិរោធកថំ សន្ធាយ
វទតិ។ ន កិញ្ចិ វេទិយតីតិ ឯកវេទនម្បិ ន វេទិយតិ។ អត្ថិ ច ខោតិ ថេរោ
និរោធសមាបត្តិ សន្ធាយ អនុជាតាតិ។ បរិវត្តិតព្វន្តិ គរហតោ មោចនេន
វត្តិតព្វំ។ សញ្ញេតនា អស្ស អត្ថិតិ សញ្ញេតនិកំ, សាភិសន្និកំ សញ្ញេតនិកកម្មំ
កត្វាតិ អត្ថោ។ ធុត្ថំ សោតិ ថេរោ “អកុសលមេវ សន្ធាយ បរិព្ពាជកោ
បុច្ឆតី”តិ សញ្ញាយ ឯវំ វទតិ។

ធនស្សនម្បី ខោ អហន្តិ ភក្កវា ចតុរុត្តិបិ អន្ធការេ សមន្តា យោជនជ្ជានេ
តិលមត្តម្បី សង្ខារំ មំសចក្កុនាវ បស្សតិ, អយញ្ចា បរិព្ពាជកោ ន ទូរេ
ការុតមត្តព្ពន្ធរេ វសតិ, កស្មា ភក្កវា ឯវមាហាតិ? សមាគមធនស្សនំ
សន្ធាយេវមាហា។

២៩៩. ឧទាយីតិ លាលុទាយី។ តំ ទុក្ខស្មិន្តិ សព្វំ តំ ទុក្ខមេវ។ ឥតិ ឥមំ
វដ្តទុក្ខំ កិលេសទុក្ខំ សង្ខារទុក្ខំ សន្ធាយ “សចេ ភាសិតំ ភវេយ្យ ភក្កវា” តិ
បុច្ឆតិ។

៣០០. ឧម្ពុត្តិ បញ្ញាឧម្ពុត្តិ។ ឧម្ពុជ្ជមាណាតិ សីសំ នីហរមាណោ។ អយោនិសោ
ឧម្ពុត្តិស្សតីតិ អនុចាយេន សីសំ នីហរិស្សតិ។ ឥទញ្ចា បន ភក្កវា ជានន្តោ នេវ
ទិព្ពចក្កុនា ន ចេតោបរិយញ្ញាលោន ន សព្ពញ្ញតញ្ញាលោន ជានិ,
អធិប្បាយេនេវ បន អញ្ញាសិ។ កថេន្តស្ស ហិ អធិប្បាយោ នាម សុវិជានោ
ហោតិ, កថេតុកាមោ គីរំ បក្កល្ហាតិ, ហនុកំ ចាលេតិ, មុខមស្ស ជន្មតិ,
សន្និសីទិតុំ ន សក្កោតិ។ ភក្កវា តស្ស តំ អាការំ ទិស្វា “អយំ ឧទាយី
សន្និសីទិតុំ ន សក្កោតិ, យំ អភូតំ, តទេវ កថេស្សតី” តិ ឱលោកេត្វាវ
អញ្ញាសិ។ អាទី យេវាតិអាទិម្ហិយេវ។ តិស្សោ វេទនាតិ “កី សោ វេទិយតី” តិ?
បុច្ឆន្តេន “តិស្សោ វេទនា បុច្ឆាមី” តិ ឯវំ វវត្ថុបេត្វាវ តិស្សោ វេទនា បុច្ឆិតា។
សុខវេទនិយន្តិ សុខវេទនាយ បច្ឆយភូតំ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។

ឯត្ថ ច កាមាវចរកុសលតោ សោមនស្សសហគតចិត្តសម្បយុត្តា
ចតស្សោ ចេតនា, ហេជ្ជា តិកជ្ឈានចេតនាតិ ឯវំ បដិសន្ធិបវត្តេសុ
សុខវេទនាយ ជននតោ សុខវេទនិយំ កម្មំ នាម។ កាមាវចរញ្ចត្ត
បដិសន្ធិយំយេវ ឯកន្តេន សុខំ ជនេតិ, បវត្តេ ឥជ្ជមជ្ឈត្តាវម្ពុលោ
អនុក្ខមសុខម្បី។

អកុសលចេតនា បដិសន្ធិបរវត្តេសុ ទុក្ខស្សេវ ជននតោ ទុក្ខវេទនិយំ កម្មំ
នាម។ កាយធារេ បរវត្តេយេវ ចេតំ ឯកន្តេន ទុក្ខំ ជនេតិ, អញ្ញត្ថ
អទុក្ខមសុខម្បិ, សា បន វេទនា អនិជ្ជានិជ្ជមជ្ឈវត្តេសុយេវ អារម្មណេសុ
ឧប្បជ្ឈនតោ ទុក្ខាត្វេវ សន្និ គតា។

កាមាវចរកុសលតោ បន ឧបេក្ខាសហគតចិត្តសម្បយុត្តា ចតស្សោ
ចេតនា, រូចាវចរកុសលតោ ចតុត្ថជ្ឈានចេតនាតិ ឯវំ បដិសន្ធិបរវត្តេសុ
តតិយវេទនាយ ជននតោ អទុក្ខមសុខវេទនិយំ កម្មំ នាម។ ឯត្ថ ច កាមាវចរ
បដិសន្ធិយំយេវ ឯកន្តេន អទុក្ខមសុខំ ជនេតិ, បរវត្តេ ឥដ្ឋារម្មណេសុខម្បិ។
អបិច សុខវេទនិយកម្មំ បដិសន្ធិបរវត្តិវសេន វដ្តតិ, តថា អទុក្ខមសុខវេទនិយំ,
ទុក្ខវេទនិយំ បរវត្តិវសេនេវ វដ្តតិ។ ឯតស្ស បន វសេន សព្វំ បរវត្តិវសេនេវ
វដ្តតិ។

ឯតស្ស ភគវាតិ ថេរោ តថាគតេន មហាកម្មវិភង្គកថនត្ថំ អាលយោ
ទស្សិតោ, តថាគតំ យាចិត្វា មហាកម្មវិភង្គញ្ញាណំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ចាកជំ
ករិស្សមីតិ ចិន្តេត្វា អនុសន្និកុសលតាយ ឯវមាហា។ តត្ថ មហាកម្មវិភង្គន្តិ
មហាកម្មវិភង្គជំ។ កតមេ ចត្តារោ...ថេ... ឥធានន្ត, ឯកទ្វោ បុគ្គលោ...ថេ...
និរយំ ឧបបជ្ជតីតិ ឥទំ ន មហាកម្មវិភង្គញ្ញាណភាជនំ,
មហាកម្មវិភង្គញ្ញាណភាជនត្ថាយ បន មាតិកាជ្ជបនំ។

៣០០. ឥធានន្ត, ឯកទ្វោ សមណោ វាតិ ចាជិយេក្ខោ អនុសន្និ។ ឥទញ្ញា
ភគវា - “ទិព្ពចក្ខុកា សមណាព្រាហ្មណា ឥទំ អារម្មណំ កត្វា ឥមំ បច្ចយំ
លភិត្វា ឥទំ ទស្សនំ គណ្ណន្តិ”តិ បកាសនត្ថំ អារភិ។ តត្ថ អាតប្បន្តិអាធិនិ
បញ្ចបិ វិរិយស្សេវ នាមាធិ។ ចេតោសមាធិន្តិ ទិព្ពចក្ខុសមាធិ។ បស្សតីតិ “សោ
សត្តោ កុហំ និព្ពត្តោ”តិ ឱលោកេន្តោ បស្សតិ។ យេ អញ្ញថាតិ យេ “ទសន្តំ

កុសលានំ កម្មបថានំ បូរិតត្តា និរយំ ឧបបជ្ជតី"តិ ជានន្តិ, មិច្ឆា តេសំ
ញ្ញាណន្តិ វេទិតិ។ ឥមិនា នយេន សព្វវាសេសុ អត្តោ វេទិតញ្ញោ។ វិទិតន្តិ ចាកដំ។
ថាមសាតិ ទិដ្ឋិថាមេន។ បរាមាសាតិ ទិដ្ឋិបរាមាសេន។ អភិនិវស្ស វោហរតីតិ
អធិដ្ឋហិត្វា អាទិយិត្វា វោហរតិ។

៣០២. តត្រានន្តាតិ ឥទម្បី ន មហាកម្មវិភង្គញ្ញាណស្ស ភាជនំ, អថ
ខ្វាស្ស មាតិកាជ្ជបនមេវ។ ឯត្ថ បន ឯតេសំ ទិព្ពចក្ខុកានំ វេចនេ ឯត្ថកា
អនុញ្ញាតា, ឯត្ថកា អនុញ្ញាតាតិ ឥទំ ទស្សីតំ។ តត្ថ តត្រាតិ តេសុ ចត្វសុ
សមណាព្រាហ្មណេសុ។ ឥទមស្សាតិ ឥទំ វេចនំ អស្ស។ អញ្ញាថាតិ
អញ្ញោនាការេន។ ឥតិ ឥមេសំ សមណាព្រាហ្មណានំ វាទេ ទ្វីសុ ថានេសុ
អនុញ្ញាតា, តីសុ អនុញ្ញាតាតិ ឯវំ សព្វត្ថ អនុញ្ញា នានុញ្ញា វេទិតញ្ញោ។

៣០៣. ឯវំ ទិព្ពចក្ខុកានំ វេចនេ អនុញ្ញា ច អនុញ្ញា ច ទស្សត្វា ឥទានិ
មហាកម្មវិភង្គញ្ញាណំ វិភង្គន្តោ តត្រានន្ត, យាយំ បុគ្គលោតិអាទិមាហ។

បុព្វេ វាស្ស តំ កតំ ហោតីតិ យំ ឥមិនា ទិព្ពចក្ខុកេន កម្មំ ករោន្តោ ទិដ្ឋោ,
តតោ បុព្វេ កតំ។ បុព្វេ កតេនបិ ហិ និរយេ ទិព្ពត្ថតិ, បច្ឆា កតេនបិ ទិព្ពត្ថតិ,
មរណកាលេ វា បន - "ខន្តោ សេដ្ឋោ សិវោ សេដ្ឋោ, បិតាមហោ សេដ្ឋោ,
ឥស្សរាទីហិ វា លោកោ វិសេដ្ឋោ"តិអាទិនា មិច្ឆាទស្សនេនបិ ទិព្ពត្ថតេវ។ ទិដ្ឋេវ
ធម្មេតិ យំ តត្ថ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ហោតិ, តស្ស ទិដ្ឋេវ ធម្មេ, យំ ឧបបជ្ជវេទនីយំ,
តស្ស ឧបបជ្ជិត្វា, យំ អបរាបរិយវេទនីយំ, តស្ស អបរស្មី បរិយាយេ វិចាកំ
បដិសំវេទេតិ។

ឥតិ អយំ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឯកំ កម្មរាសី ឯកញ្ញាវិចាករាសី
អទ្គុស, សម្មាសម្ពុទ្ធា ឥមិនា អធិដ្ឋេ តយោ កម្មរាសី, ទ្វេ ច វិចាករាសី អទ្គុស។

ឥមិនា បន ធិដ្ឋេ អធិដ្ឋេ ច ចត្តារោ កម្មរាសី តយោ ច វិចាករាសី អន្តស។
ឥមាទិ សត្ត ហាធានិ ជាននព្រាណំ តថាគតស្ស មហាកម្មវិភង្គព្រាណំ នាម។
ទុតិយវារេ ធិព្ពចក្កកេន កិញ្ចំ ន ធិដ្ឋំ, តថាគតេន បន តយោ កម្មរាសី, ទ្វេ ច
វិចាករាសី ធិដ្ឋាតិ។ ឥមាទិបិ បញ្ច បច្ចត្តដ្ឋានានិ ជាននព្រាណំ តថាគតស្ស
មហាកម្មវិភង្គព្រាណំ នាម។ សេសវារទ្ធយេបិ ឯសេវ នយោ។

អភព្ពន្តិ ភូតវិហិតំ អកុសលំ។ អភព្ពាភាសន្តិ អភព្ពំ អាភាសតិ អភិភវតិ
បដិពាហិតិ អត្ថោ។ ពហុកស្មីញ្ចំ អកុសលកម្ម អាយុហិតេ ពលវកម្មំ
ទុព្ពលកម្មស្ស វិចាកំ បដិពាហិតា អត្តនោ វិចាកស្ស ឌីកាសំ ករោតិ ឥទំ
អភព្ពញ្ចោវ អភព្ពាភាសញ្ចា។ កុសលំ បន អាយុហិតា អាសន្នេ អកុសលំ កតំ
ហោតិ, តំ កុសលស្ស វិចាកំ បដិពាហិតា អត្តនោ វិចាកស្ស ឌីកាសំ ករោតិ,
ឥទំ អភព្ពំ ភព្ពាភាសំ។ ពហុម្ហំ កុសលេ អាយុហិតេបិ ពលវកម្មំ ទុព្ពលកម្មស្ស
វិចាកំ បដិពាហិតា អត្តនោ វិចាកស្ស ឌីកាសំ ករោតិ, ឥទំ ភព្ពញ្ចោវ
ភព្ពាភាសញ្ចា។ អកុសលំ បន អាយុហិតា អាសន្នេ កុសលំ កតំ ហោតិ, តំ
អកុសលស្ស វិចាកំ បដិពាហិតា អត្តនោ វិចាកស្ស ឌីកាសំ ករោតិ, ឥទំ ភព្ពំ
អភព្ពាភាសំ។

អបិច ឧបដ្ឋានាការេនបេត្ត អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ ឥទញ្ចំ វុត្តំ ហោតិ,
អភព្ពតោ អាភាសតិ ឧបដ្ឋាតិ អភព្ពាភាសំ។ តត្ថ “យ្វាយំ បុគ្គលោ ឥធ
ចាណាតិចាតិ” តិអាធិនា នយេន ចត្តារោ បុគ្គលា វុត្តា, តេសុ បឋមស្ស កម្មំ
អភព្ពំ អភព្ពាភាសំ, តញ្ចំ អកុសលត្ថា អភព្ពំ, តស្ស ច និរយេ និព្ពត្តត្ថា តត្ថ
និព្ពត្តិការណាភូតំ អកុសលំ ហុតា ឧបដ្ឋាតិ។ ទុតិយស្ស កម្មំ អភព្ពំ
ភព្ពាភាសំ, តញ្ចំ អកុសលត្ថា អភព្ពំ។ តស្ស បន សគ្គេ និព្ពត្តត្ថា

អញ្ញាតិតិយានំ សគ្គេ និព្វត្តិការណាភូតំ កុសលំ ហុត្វា ឧបជ្ឈាតិ។ ឥតវស្សិម្បិ
កម្មទ្ធវយេ ឯសេវ នយោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចស្វទិនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

មហាកម្មវិភង្គសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៧. សឡាយតនវិភង្គសុត្តវណ្ណាន

៣០៤. ឯវំ មេ សុតន្តិ សឡាយតនវិភង្គសុត្តំ។ តត្ថ វេទិតញ្ញានីតិ
សហវិបស្សនេន មគ្គេន ជានិតញ្ញានិ។ មនោបវិចារាតិ វិតក្កវិចារា។
វិតក្កប្បាទកញ្ញិ មនោ ឥធ មនោតិ អធិប្ប័តំ, មនស្ស ឧបវិចារាតិ
មនោបវិចារា។ សត្តបទាតិ វដ្ឋវិវដ្ឋនិស្សិតានំ សត្តានំ បទា។ ឯត្ថ ហិ អជ្ឈាវស
វដ្ឋបទា នាម, អជ្ឈាវស វិវដ្ឋបទា នាម, តេហិ សហវិបស្សនេន មគ្គេន
វេទិតញ្ញា។ យោគ្គាចរិយានន្តិ ហតិយោគ្គាធិអាចារសិក្ខាបកានំ,
ធមេតព្ពធមកានន្តិ អត្ថោ។ សេសំ វិភង្គយេវ អាវិភវិស្សតិ។ អយមុទ្ទេសោតិ
ឥទំ មាតិកាជ្ជបនំ។

៣០៥. ចក្ខុយតនាធិនិវិសុទ្ធិមគ្គវិត្តាវតានិ។ ចក្ខុវិញ្ញាណន្តិ
កុសលាកុសលវិចារកតោ ទ្វេ ចក្ខុវិញ្ញាណានិ។ សេសបសាទវិញ្ញាណោសុបិ
ឯសេវ នយោ។ ឥមាធិ បន ធន វេបេត្វា សេសំ ឥធ មនោវិញ្ញាណំ នាម។

ចក្ខុសម្មស្សោតិ ចក្ខុម្ហិ សម្មស្សោ។
ចក្ខុវិញ្ញាណាសម្មយុត្តសម្មស្សស្សេតំ អធិវចនំ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។

ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វាតិ ចក្ខុវិញ្ញាណេន រូបំ ទិស្វា។ ឯសេវ នយោ សព្ពត្ថ។
សោមនស្សដ្ឋានិយន្តិ សោមនស្សស្ស អាវម្ពណាវសេន ការណាភូតំ។

ឧបវិចារតីតិ តត្ថវិចារបវត្ថុនេន ឧបវិចារតិ, វិតក្កោ តំសម្បយុត្តោ ចាតិ
ឥមីនា នយេន អដ្ឋារស វិតក្កវិចារសម្ពាតា មនោបវិចារា វេទិតញ្ញា។ ឆ
សោមនស្សបវិចារាតិ ឯត្ថ បន សោមនស្សន សទ្ធិ ឧបវិចារន្តីតិ
សោមនស្សបវិចារា។ សេសបទទ្ធយេបិ ឯសេវ នយោ។

៣០៦. គេហសីតានីតិ កាមគុណានិស្សិតានិ។ នេក្ខម្មសីតានីតិ
វិបស្សនានិស្សិតានិ។ ឥដ្ឋានន្តិ បរិយេសីតានំ។ កន្តានន្តិ កាមីតានំ។
មនោរមានន្តិ មនោ ឯតេសុ រមតីតិ មនោរមានិ, តេសំ មនោរមានំ។
លោកាមិសបដិសំយុត្តានន្តិ តណ្ហាបដិសំយុត្តានំ។ អតីតន្តិ បដិលទ្ធិ។
បច្ចុប្បន្នំ តាវ អារត្ត សោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតុ, អតីតេ កថំ ឧប្បជ្ឈតីតិ។ អតីតេបិ -
“យថាហំ ឯតរហិ ឥដ្ឋារម្មណំ អនុភវាមិ, ឯវំ បុព្វេបិ អនុភវិ”ន្តិ អនុស្សរន្តស្ស
ពលវសោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ។

អនិច្ចតន្តិ អនិច្ចាការំ។ វិបរិណាមវិរាគនិរោធន្តិ បកតិវិជហនេន
វិបរិណាមំ, វិគច្ឆនេន វិរាគំ, និរុជ្ឈនេន និរោធិំ។ សម្មបញ្ញាយាតិ
វិបស្សនាបញ្ញាយ។ ឥទំ វុច្ចតិ នេក្ខម្មសីតំ សោមនស្សន្តិ ឥទំ រញ្ញោវិយ
អត្តនោ សិរិសម្បត្តិ ឱលោកេន្តស្ស វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា និសិន្នស្ស សម្ពាវានំ
ភេទំ បស្សតោ សម្ពាវគតម្ហិ តិក្ខេស្វរេ វិបស្សនាញ្ញាលោ វហន្តេ
ឧប្បន្នសោមនស្សំ “នេក្ខម្មសីតំ សោមនស្ស”ន្តិ វុច្ចតិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ -

“សុញ្ញាការំ បរិជ្ជស្ស, សន្តចិត្តស្ស ភិក្ខុនោ;
អមាណសី រតី ហោតិ, សម្មា ធម្មំ វិបស្សតោ។

យតោ យតោ សម្មសតិ, ខន្ធានំ ឧទយព្ពយំ;
លភតី បីតិចាមោជ្ឈំ, អមតន្តំ វិជានត”ន្តិ។ (ធម. ប. ៣៧៣-៣៧៤);

ឥសានីតិ ឥសានិ ធនុ ធារេសុ ឥដ្ឋារម្មណោ អាចាជគតេ អនិច្ចាធិវសេន
វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា និសិន្នស្ស ឧប្បជ្ឈានិ ធនេក្ខម្មសិកានិ សោមនស្សានិ។

៣០៧. អតីតន្តិ បច្ចុប្បន្នំ តាវ បត្តេត្វា អលកន្តស្ស ឆោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតុ,
អតីតេ កេចំ ឧប្បជ្ឈតីតិ។ អតីតេបិ “យថាហំ ឯតវហិ ឥដ្ឋារម្មណំ បត្តេត្វា ន
លកាមិ, ឯវំ បុព្វេបិ បត្តេត្វា នលភិ”ន្តិ អនុស្សវន្តស្ស ពលវឆោមនស្សំ
ឧប្បជ្ឈតិ។

អនុត្តរេសុវិមោក្ខេស្វតិ អនុត្តរវិមោក្ខោ នាម អរហត្តំ, អរហត្តេ បត្តនំ
បដ្ឋបេន្តស្សានិ អត្តោ។ អាយតនន្តិ អរហត្តាយតនំ។ បិហំ ឧបជ្ឈាបយតោតិ
បត្តនំ បដ្ឋបេន្តស្ស។ តំ បនេតំ បត្តនំ បដ្ឋបេន្តស្ស ឧប្បជ្ឈតិ, ឥតិ
បត្តនាមូលកត្តា “បិហំ ឧបជ្ឈាបយតោ”តិ វុត្តំ។ ឥសានិ ធនេក្ខម្មសិកានិ
ឆោមនស្សានីតិ ឥសានិ ឯវំ ធនុ ធារេសុ ឥដ្ឋារម្មណោ អាចាជគតេ អរហត្តេ
បិហំ បដ្ឋបេត្វា តទទិកមាយ អនិច្ចាធិវសេនវិបស្សនំ ឧបជ្ឈបេត្វា
ឧស្សក្កាបេតុ អសក្កោន្តស្ស - “ឥមម្បិ បក្ខំ ឥមម្បិ មាសំ ឥមម្បិ សំវច្ឆរំ
អរហត្តំ ចាបុណិតុំ នាសក្ខិ”ន្តិ អនុសោចតោ
តាមន្តបញ្ញាវាសិមហាសីវត្ថុរស្សវិយ អស្សុធារាបវត្ថនវសេន
ឧប្បន្នឆោមនស្សានិ ធនេក្ខម្មសិកាឆោមនស្សានីតិ វេទិតញ្ញានិ។ វត្ថុ បន
សុមង្គលវិលាសិនិយា ធិយនិកាយដ្ឋកថាយ សក្កបញ្ញាវណ្ណោនាយំ (ធិ. និ. អដ្ឋ.
២.៣៦១) វិត្ថាវតំ, ឥច្ឆន្តេន តតោ គហេតព្ធា។

៣០៨. ឧប្បជ្ឈតិ ឧបេក្ខាតិ ឯត្ថ ឧបេក្ខា នាម អញ្ញាណុបេខា។
អនោធិជិនស្សានិ កិលេសោធិជិនត្វា បិតត្តា ឪណាសវោ ឱធិជិនោ នាម, តស្មា
អឪណាសវស្សានិ អត្តោ។ អវិចាកជិនស្សានិ ឯត្ថបិ អាយតីវិចាកំ ជិនត្វា
បិតត្តា ឪណាសវោវិចាកជិនោ នាម, តស្មា អឪណាសវស្សេវាតិ អត្តោ។

អនាជីនវនិស្សរិវោតិអនិវេតោ ឧបន្ទវតោ អបស្សន្តស្ស។ ឥមា ធន
គេហសីតា ឧបេក្ខាតិ ឥមា ឯវំ ធនុ ទ្វារេសុ ឥដ្ឋាវម្ពណោ អាចាថគតេ
គុឡបិណ្ឌាកេ និលំនមក្ខិកាវិយ រូបាជីនិ អនតិវត្ថមាណា តត្ថ លក្ខាលក្ខិតា
ហុត្វា ឧប្បន្នា ឧបេក្ខា ធន គេហសីតា ឧបេក្ខាតិ វេទិតញ្ច។

រូបំ សា អតិវត្ថតិ រូបំ សា អនតិក្កមតិ, តត្ថ និកត្តិវសេន ន តិដ្ឋតិ។ ឥមា
ធនេក្ខម្មសីតា ឧបេក្ខាតិ ឥមា ឯវំ ធនុ ទ្វារេសុ ឥដ្ឋាវម្ពណោ អាចាថគតេ
ឥដ្ឋេ អវជ្ជន្តស្ស, អនិដ្ឋេ អនុស្សន្តស្ស, អសមបេក្ខនេ អសម្មយ្ហន្តស្ស,
ឧប្បន្នវិបស្សនា-ព្យាណាសម្បយុត្តា ធនេក្ខម្មសីតា ឧបេក្ខាតិ វេទិតញ្ច។

៣០៩. តត្រ ឥទំ និស្សាយ ឥទំ បជហថាតិ តេសុ ធន្តិសសត្ថបទេសុ
អដ្ឋាវស និស្សាយ អដ្ឋាវស បជហថាតិ អត្តោ។ តេនេវ - “តត្រ, ភិក្ខុវេ, យានិ
ធនេក្ខម្មសីតានី” តិអាទិមាហា។ និស្សាយ អាគម្មាតិ បវត្តនេវសេន និស្សាយ
ចេវ អាគម្ម ច។ ឯវមេតេសំ សមតិក្កមោ ហោតីតិ ឯវំ នេក្ខម្មសីតានំ
បវត្តនេន គេហសីតានិ អតិក្កន្តានិ នាម ហោន្តិ។

ឯវំ សវិក្ខុកេនេវ សវិក្ខុកំ ជហាបេត្វា ឥទានិ ពលវតា ទុព្ពលំ ជហាបេត្តោ
- “តត្រ, ភិក្ខុវេ, យានិ ធនេក្ខម្មសីតានិ សោមនស្សនី” តិអាទិមាហា។ ឯវំ
នេក្ខម្មសីតសោមនស្សេហិ នេក្ខម្មសីតទោមនស្សនិ, នេក្ខម្មសីតឧបេក្ខាហិ
ច នេក្ខម្មសីតសោមនស្សនិ ជហាបេន្តេន ពលវតា ទុព្ពលប្បហានំ កថិតំ។

ឯត្ថ បន ឫត្វា ឧបេក្ខាកថា វេទិតញ្ច - អដ្ឋសុ ហិ សមាបត្តិសុ បឋមាជីនិ
ច តីណិ ឈានានិ, សុទ្ធសន្តារេ ច ចាទកេ កត្វាវិបស្សនំ អារទ្ធានំ ចតុន្នំ ភិក្ខុនំ
បុព្វភាគវិបស្សនា សោមនស្សសហគតា វា ហោតិ ឧបេក្ខាសហគតា វា,
វុដ្ឋានកាមិនី បន សោមនស្សសហគតាវ។ ចតុត្ថជ្ឈានាជីនិ ចាទកានិ កត្វា

វិបស្សនំ អារម្មណំ បញ្ចន្ធ�ំ បុព្វភាគវិបស្សនា បុរិមសទិសាវ។ វុដ្ឋានគាមិនី បន
ឧបេក្ខាសហគតា ហោតិ។ ឥទំ សន្ធាយ - “យា ន នេក្ខម្មសីតា ឧបេក្ខា, តា
និស្សាយ តា អាគម្ម, យានិ ន នេក្ខម្មសីតានិ សោមនស្សានិ, តានិ បដហថា” តិ
វុត្តំ។ ន កេវលញ្ច ឯវំបដិបន្នស្ស ភិក្ខុនោ អយំ វិបស្សនាយ វេទនាវិសេសោវ
ហោតិ, អរិយមគ្គេបិ បន ឈានន្ត្រពោជ្ឈន្តមគ្គន្តានម្បិ វិសេសោ ហោតិ។

កោ បនេតំ វិសេសំ និយមេតិ? កេចិ តាវ ថេរាវិបស្សនាបាទកជ្ឈានំ
និយមេតីតិ វេទន្តិ, កេចិ វិបស្សនាយ អារម្មណភូតា ខន្ធា និយមេន្តីតិ វេទន្តិ,
កេចិ បុគ្គលជ្ឈាសយោ និយមេតីតិ វេទន្តិ។ តេសម្ប វាទេ អយមេវ បុព្វភាគ
វុដ្ឋានគាមិនីវិបស្សនា និយមេតីតិ វេទិតញ្ចាវិទិន្នយកថា បនេត្ត វិសុទ្ធិមគ្គ
សម្ពាវុបេក្ខានិទ្ទេសេ វុត្តាវ។

៣១០. នានត្ថាតិ នាណ ពហូ អនេកប្បការា។ នានត្ថសីតាតិ
នាណាម្មណានិស្សិតា។ ឯកត្ថាតិ ឯកា។ ឯកត្ថសីតាតិ ឯការម្មណានិស្សិតា។
កតមា បនាយំ ឧបេក្ខាតិ? ហេដ្ឋា តាវ អញ្ញាណុបេក្ខា វុត្តា, ឧបរិ
ធម្មន្តុបេក្ខា វុត្តាតិ, ឥធ សមថឧបេក្ខា, វិបស្សនុបេក្ខាតិ ទ្វេ ឧបេក្ខា គហិតា។

តត្ថ យស្មា អញ្ញាវ រូបេសុ ឧបេក្ខា, អញ្ញាវ សទ្ធាធីសុ, ន ហិ យា រូបេ
ឧបេក្ខា, សា សទ្ធាធីសុ ហោតិ។ រូបេ ឧបេក្ខា ច រូបមេវ អារម្មណំ ករោតិ, ន
សទ្ធានយោ។ រូបេ ឧបេក្ខាភាវញ្ច អញ្ញា សមថឧបេក្ខា បដិវិកសិណំ អារម្មណំ
កត្វា ឧប្បជ្ឈតិ, អញ្ញា អាចាកសិណាធីនិ។ តស្មា នានត្ថំ នានត្ថសីតំ វិភជន្តោ
អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, ឧបេក្ខា រូបេសុតិអាទិមាហ។ យស្មា បន ទ្វេ វា តីណិ វា
អាភាសានញ្ចាយតនានិ វា វិញ្ញាណញ្ចាយតនាធីនិ វា នត្ថិ, តស្មា ឯកត្ថំ
ឯកត្ថសីតំ វិភជន្តោ អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, ឧបេក្ខា
អាភាសានញ្ចាយតនានិស្សិតាតិអាទិមាហ។

តត្ថ អាភាសានព្យាយាមតនឌុបេក្ខា សម្បយុត្តវសេន
អាភាសានព្យាយាមតនធិស្សិតា, អាភាសានព្យាយាមតនឌុបេក្ខាវិបស្សន្តស្ស
វិបស្សនុបេក្ខា អារម្មណវសេន អាភាសានព្យាយាមតនធិស្សិតា។ សេសាសុបិ
ឯសេវ នយោ។

តំ បដហថាតិ ឯត្ថ អរូចាវចរសមាបត្តិឌុបេក្ខាយ
រូចាវចរសមាបត្តិឌុបេក្ខំ បដហាបេតិ, អរូចាវចរវិបស្សនុបេក្ខាយ
រូចាវចរវិបស្សនុបេក្ខំ។

អតម្មយតន្តិ ឯត្ថ តម្មយតា នាម តណ្ហា, តស្សា បរិយាទានតោ
វុជ្ជានកាមិនីវិបស្សនា អតម្មយតាតិ វុច្ឆតិ។ តំ បដហថាតិ ឥធិ
វុជ្ជានកាមិនីវិបស្សនាយ អរូចាវចរសមាបត្តិឌុបេក្ខញ្ច វិបស្សនុបេក្ខញ្ច
បដហាបេតិ។

៣០០. យទិវិយោតិ យេ សតិបដ្ឋានេ អរិយោ សម្មាសម្ពុទ្ធា សេវតិ។ តត្ថ
តិសុ ហ៊ានេសុ សតី បដ្ឋបន្តោ សតិបដ្ឋានេ សេវតីតិ វេទិតញ្ចោ។ ន
សុស្សសន្តិសិទ្ធិហិត្វា សោតុំ ន ឥច្ឆន្តិ។ ន អញ្ញាតិ ជាននត្ថាយ ចិត្តំ ន
ឧបដ្ឋបេន្តិ។ វេក្កម្មាតិ អតិក្កមិត្វា។ សត្តុ សាសនាតិ សត្តុ ឱវាទំ គហេតព្ពំ
បូរេតព្ពំ ន មញ្ញន្តិសិ អត្ថោ។ ន ច អត្តមនោតិ ន សកមនោ។ ឯត្ថ ច
គេហសីតនោមនស្សវសេន អប្បតីតោ ហោតីតិ ន ឯវមត្ថោ ទដ្ឋញ្ចោ,
អប្បជីបន្នកេសុ បន អត្តមនតាការណាស្ស អភារេនេតំ វុត្តំ។ អនវស្សតោតិ
បដិបអវស្សវេន អនវស្សតោ។ សតោ សម្បជានោតិ សតិយា ច ញ្ញាណេន ច
សមន្មាគតោ។ ឌុបេក្ខកោតិ នធិវុត្តបេក្ខាយ ឌុបេក្ខកោ។ អត្តមនោតិ ឥធិបិ
គេហសីតសោមនស្សវសេន ឧប្បិលាវិតោតិ ន ឯវមត្ថោ ទដ្ឋញ្ចោ, បដិបន្នកេសុ

បន អនត្តមនតាការណាស្ស អភារេនេតំ វុត្ថំ។ អនវស្សតោតិ រាគាវស្សវេន
អនវស្សតោ។

៣១២. សារិតោតិ ធម៌តោ។ ឯកមេវ ទិសំ ជានីតិ អនិវត្តិត្វា ជានិវត្តោ
ឯកំយេវ ទិសំ ជានីតិ, និវត្តិត្វា បន អបរំ ជានីតុំ សក្កោតិ។ អដ្ឋទិសាវិជានីតិ
ឯកបល្លង្កេន និសិដ្ឋោ កាយេន អនិវត្តិត្វាវិមោក្ខវសេន ឯកប្បហារេនេវ
អដ្ឋទិសាវិជានីតិ, បុរត្តាភិមុខោ វា ធិក្ខណាធិសុ អញ្ញាតទិសាភិមុខោ វា
និសីទិត្វា អដ្ឋសមាបត្តិយោ សមាបដ្ឋតិយេវាតិ អត្ថោ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចាស្សននិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

សឡាយតនិវិកង្គសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ឧទ្ទេសវិកង្គសុត្តវណ្ណានា

៣១៣. ឯវំ មេ សុតន្តិ ឧទ្ទេសវិកង្គសុត្តំ។ តត្ថ ឧទ្ទេសវិកង្គន្តិ ឧទ្ទេសញ្ច
វិកង្គញ្ច, មាតិកញ្ចវិកង្គនញ្ចាតិ អត្ថោ។ ឧបបរិក្ខេយ្យាតិ តុលេយ្យ តិរេយ្យ
បរិគ្គណ្ឌេយ្យ បរិច្ឆិទ្ទេយ្យ។ ពហិទ្វាតិ ពហិទ្វាអារម្មណេសុ។ អវិក្ខិត្តំ អវិសដន្តិ
និកង្គិវសេន អារម្មណេ តិដ្ឋមាណំវិក្ខិត្តំ វិសដំ នាម ហោតិ, តំ បដិសេធន្តោ
ឯវមាហា។ អដ្ឋត្ថំ អសណ្ឌិតន្តិ គោចរជ្ឈត្តេ និកង្គិវសេន អសណ្ឌិតំ។
អនុចាទាយ ន បរិតស្សេយ្យាតិ អនុចាទិយិត្វា អគ្គហេត្វា តំ វិញ្ញាណំ ន
បរិតស្សេយ្យ។ យថាវិញ្ញាណំ ពហិទ្វា អវិក្ខិត្តំ អវិសដំ, អដ្ឋត្ថំ អសណ្ឌិតំ
អនុចាទាយ ន បរិតស្សេយ្យ, ឯវំ ភិក្ខុ ឧបបរិក្ខេយ្យាតិ វុត្ថំ ហោតិ។
ជាតិជរាមរណាទុក្ខសមុទយសម្ពុរោតិ ជាតិជរាមរណាស្ស ចេវ អវសេសស្ស ច
ទុក្ខស្ស និព្ពត្តិ ន ហោតីតិ អត្ថោ។

៣១៦. រូបនិមិត្តានុសារីតិ រូបនិមិត្តំ អនុស្សវតិ អនុធាវតីតិ
រូបនិមិត្តានុសារី។

៣១៨. ឯវំ ខោ, អាវុសោ, អជ្ឈត្តំ អសណ្ឌិតន្តិ និកន្តិវសេន អសណ្ឌិតំ។
និកន្តិវសេន ហិ អតិជ្ឈមាធំ ហានភាគិយំ ន ហោតិ, វិសេសភាគិយមេវ
ហោតិ។

៣២០. អនុចាទា បរិតស្សនាតិ សត្តារា ខន្ធយវគ្គេ “ឧចាទាបរិតស្សនញ្ចា
វោ, ភិក្ខុវេ, ទេសេស្សមិ អនុចាទាអបរិតស្សនញ្ចា”តិ (សំ. និ. ៣.៧) ឯវំ
គហេត្វា បរិតស្សនា, អគ្គហេត្វាវ អបរិតស្សនា ច កថិតា, តំ មហាថេរោ
ឧចាទាបរិតស្សនមេវ អនុចាទាបរិតស្សនន្តិ កត្វា ទស្សន្តោ ឯវមាហា។ កថំ
បនេសា អនុចាទាបរិតស្សនា ហោតីតិ។ ឧចាទាតព្ពស្ស អភាវតោ។ យទិ ហិ
កោចិ សង្ខារោ និច្ឆោ វា ធុវោ វា អត្តា វា អត្តនិយោ វាតិ គហេតព្ពយុត្តកោ
អភវិស្ស, អយំ បរិតស្សនា ឧចាទាបរិតស្សនាវ អស្ស។ យស្មា បន ឯវំ
ឧចាទាតព្ពោ សង្ខារោ នាម នត្ថិ, តស្មា រូបំ អត្តាតិអាទិនា នយេន រូចាទយោ
ឧចាទិន្នាបិ អនុចាទិន្នាវ ហោតិ។ ឯវមេសា ទិដ្ឋិវសេន ឧចាទាបរិតស្សនាបិ
សមាទា អត្តតោ អនុចាទាបរិតស្សនាយេវ នាម ហោតីតិ វេទិតញ្ចា។

អញ្ញថា ហោតីតិ បរិវត្តតិ បកតិជហានេន នស្សតិ,
រូបវិបរិណាមាទុបរិវត្តិតិ “មម រូបំ វិបរិណាត”ន្តិ វា, “យំ អហុ, តំ វត មេ
នត្ថិ”តិ វា អាទិនា (ម. និ. ១.២៤២) នយេន កម្មវិញ្ញាណំ រូបស្ស ភេទាទុបរិវត្តិ
ហោតិ។ វិបរិណាមាទុបរិវត្តជាតិ វិបរិណាមស្ស អនុបរិវត្តនតោ
វិបរិណាមារម្មណចិត្តតោ ជាតា។ បរិតស្សនា ធម្មសមុប្បាទាតិ
តណ្ហាបរិតស្សនា ច អកុសលធម្មសមុប្បាទា ច។ ចិត្តំ បរិយាទាយ តិដ្ឋន្តិ
កុសលចិត្តំ បរិយាទិយិត្វា គហេត្វា ខេបេត្វា តិដ្ឋន្តិ។ ឧត្តាសវាតិ

ភយតាសេនបិ សឧត្តាសោ តណ្ហាតាសេនបិ សឧត្តាសោ។ វិហាតវាតិ
សវិហាតោ សទុក្ខោ។ អបេក្ខវាតិ សាលយោ សសិនេហោ។ ឯវំ ខោ, អារុសោ,
អនុបាទា បរិតស្សនា ហោតីតិ ឯវំ មណិករណ្ណាកសញ្ញាយ តុច្ឆករណ្ណកំ
គហេត្វា តស្មី នង្គេ បច្ឆាវិហាតំ អាបជ្ជន្តស្ស វិយ បច្ឆា អគ្គហេត្វា បរិតស្សនា
ហោតិ។

៣២០. ន ច រូបវិបរិណាមាទុបវរវត្ថុតិ ជីណាសវស្ស កម្មវិញ្ញាណមេវ នត្ថិ,
តស្មា រូបភេទាទុបវរវត្ថុ ន ហោតិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

ឧទ្ទេសវិភង្គសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. អរណវិភង្គសុត្តវណ្ណានា

៣២៣. ឯវំ មេ សុតន្តិ អរណវិភង្គសុត្តំ។ តត្ថ នេវុស្សនេយ្យ ន
អបសាទេយ្យាតិ គេហសិតវសេន កញ្ចំ បុគ្គលំ នេវ ឧត្តិបេយ្យ ន
អវត្តិបេយ្យ។ ធម្មមេវ ទេសេយ្យាតិ សភាវមេវ កថេយ្យ។ សុខិនិច្ឆយន្តិ
វិនិច្ឆិតសុខំ។ រហោ វាទន្តិ បរម្មុខា អវណ្ណំ, បិសុណាវាចន្តិ អត្តោ។ សម្មុខា ន
ជីណាន្តិ សម្មុខាបិ ជីណំ អាកិណ្ណំ សំកិលិដ្ឋំ វាចំ ន ភណេយ្យ។
នាភិនិវេសេយ្យាតិ ន អធិដ្ឋហិត្វា អាទាយ វេហារេយ្យ។ សមញ្ញន្តិ
លោកសមញ្ញំ លោកបណ្ណាត្ថី។ នាតិជារេយ្យាតិ នាតិក្កមេយ្យ។

៣២៤. កាមបដិសន្ធិសុខិនោតិ កាមបដិសន្ធិនា កាម្មបសំហិតេន សុខេន
សុខិតស្ស។ សទុក្ខោតិ វិបាកទុក្ខេន សំកិលេសទុក្ខេនបិ សទុក្ខោ។

សឧបយាតោតិ វិចាកូបយាតកិលេសូបយាតេហវ សឧបយាតោ។ តថា
សបរិឡាហោ។ មិច្ឆាបដិបទាតិ អយាថាវបដិបទា អកុសលបដិបទា។

៣២៦. ឥត្ថកេ អបសាទេតីតិ វេ កេហសិតវសេន ឯកេច្ចេ បុគ្គលេ
អបសាទេតិ។ ឧស្សាទនេបិ ឯសេវ នយោ។ ភវសំយោជនន្តិ ភវពន្ធនំ,
តណ្ហាយេតំ នាម។

សុត្វតិត្ថោ កិវ ឥមំ ចតុក្កំ និស្សយ ឯតទគ្គេ វេបិតោ។ ភគវតោ ហិ ធម្មំ
ទេសេន្តស្ស បុគ្គលានំ ឧស្សាទនាអបសាទនា បញ្ញាយន្តិ, តថា
សាវិបុត្តត្ថោរាជីនំ។ សុត្វតិត្ថោស្ស បន ធម្មទេសនាយ “អយំ បុគ្គលោ
អប្បដិបទ្ធកោ អនាមគកោ”តិ វា, “អយំ សីលវា គុណវា លន្តិបេសលោ
អាចារសម្មន្នោ”តិ វា នត្ថិ, ធម្មទេសនាយ បនស្ស “អយំ មិច្ឆាបដិបទា, អយំ
សម្មាបដិបទា”ត្រូវ បញ្ញាយតិ។ តស្មា ភគវា “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ
ភិក្ខុនំ អរណារិហារីនំ យទិទំ សុត្វតី”តិ អាហា។

៣២៧. កាលញ្ញ អស្សាតិ អសម្មត្ថេ ច អតិក្កន្តេ ច កាលេ អកថេត្វា
“ឥទានិ វុច្ចមានំ មហាជនោ គល្លាស្សតី”តិ យុត្តបត្តកាលំ ញ្ញត្វាវ បរម្មទា
អវល្លំ ភាសេយ្យ។ ឱណាវាទេបិ ឯសេវ នយោ។

៣៣០. ឧបហញ្ញតីតិ យាតិយតិ។ សរោបិ ឧបហញ្ញតីតិ សន្តោបិ ភិដ្ឋតិ។
អាតុរិយតីតិ អាតុរោ ហោតិ គេលញ្ញប្បត្តោ សាពាជោ។ អវិស្សជ្ជន្តិ វិស្សជ្ជំ
អបលីពុទ្ធនំ ហោតិ។

៣៣១. តទេវាតិ តំយេវ ភាជនំ។ អភិនិវិស្ស វេហាវតីតិ បត្តន្តិ
សញ្ញាននជនបទំ គន្ធា “បត្តំ អាហារថ ជោវថា”តិ សុត្វា “អន្ធពាលបុដ្ឋនោ,

នយ័នំ បត្តំ, ចាតិ នមេសា, ឯវំ វេទាហី”តិ អភិធិវិស្ស វោហរតិ។ ឯវំ សព្ពបទេហិ
យោជេតត្ថំ។ អតិសារោតិ អតិធាវនំ។

៣៣២. តថា តថា វោហរតិ អបរាមសន្តិ អម្ពាភំ ជនបទេ ភាជនំ ចាតីតិ
វុច្ឆតិ, ឥមេ បន នំ បត្តន្តិ វេទន្តីតិ តតោ បដ្ឋាយ ជនបទវោហារំ មុញ្ញិត្វា បត្តំ
បត្តន្តេវ អបរាមសន្តោ វោហរតិ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។

៣៣៣. ឥទានិ មរិយាទភាជនីយំ ករោន្តោ តត្រ, ភិក្ខុវេតិអាទិមាហ។ តត្ថ
សរណោតិ សរណោ សកិលេសោ។ អរណោតិ អរណោ និក្ខិលេសោ។ សុក្ខតិ ច
បន, ភិក្ខុវេតិ អយំ ថេរោ ជ្ជីសុ ហំនេសុ ឯតទត្ថំ អារុទ្ឋោ “អរណាវិហារីនំ យទិទំ
សុក្ខតិ, ទក្ខិណោយ្យានំ យទិទំ សុក្ខតិ”តិ (អ. និ. ១.២០២)។

ធម្មសេនាបតិ កិវ វត្ថុំ សោធនតិ, សុក្ខតិត្ថេរោ ទក្ខិណំ សោធនតិ។ តថា ហិ
ធម្មសេនាបតិ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ គេហាទ្វារេ បិតោ យាវ ភិក្ខុំ អាហារន្តិ, តាវ
បុព្វភាគេ បរិច្ឆិន្ទិត្វា និរោជំ សមាបន្នតិ, និរោជា វុដ្ឋាយ ទេយ្យធម្មំ
បដិគ្គណ្ឌាតិ។ សុក្ខតិត្ថេរោ ច តថេវ មេត្តាលានំ សមាបន្នតិ, មេត្តាលានា
វុដ្ឋាយ ទេយ្យធម្មំ បដិគ្គណ្ឌាតិ។ ឯវំ បន កាតុំ សក្កាតិ។ អាម សក្កា, នេវ
អច្ឆរិយព្យោតំ, យំ មហាភិញ្ញប្បត្តា សាវកា ឯវំ ករេយ្យំ។ ឥមស្មិម្បិ ហិ
តម្កបណ្ឌិធិបេ ចោរាណាករាជកាលេ បិដ្ឋលពុទ្ធវ ភិក្ខុតត្ថេរោ នាម ឧត្តរកាមំ
និស្សាយ វិហាសិ។ តត្ថ សត្ត កុលសតានិ ហោន្តិ, ឯកម្បិ តំ កុលទ្វារំ នតិ,
យត្ថ ថេរោ សមាបត្តិ ន សមាបន្និ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

អរណាវិកដ្ឋសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. ធាតុវិភង្គសុត្តន្ត

៣៤២. ឯវំ មេ សុតន្តិ ធាតុវិភង្គសុត្តំ។ តត្ថ ចារិកន្តិ តុវិភង្គនិច្ចារិកំ។ សចេ តេ ភគ្គវ អគ្គវតិ សចេ តុយ្ហំ ភារិយំ អជាសុកំ កិញ្ចំ នត្តិ។ សចេ សោ អនុជាធាតីតិ ភគ្គវស្ស កិវ ឯតទហោសិ - “បព្ពជិតា នាម នាធាអជ្ឈាសយា, ឯកោ គណាភិរតោ ហោតិ, ឯកោ ឯកាភិរតោ។ សចេ សោ ឯកាភិរតោ ភវិស្សតិ, ‘អាវុសោ, មា ចារិសិ, មយា សាលា លទ្ធា’តិ វក្ខតិ។ សចេ អយំ ឯកាភិរតោ ភវិស្សតិ, ‘អាវុសោ, និក្ខម, មយា សាលា លទ្ធា’តិ វក្ខតិ។ ឯវំ សន្តេ អហំ ឧភិវិវាទការេតា នាម ភវិស្សាមិ, ទិន្នំ នាម ទិន្នមេវ វដ្ឋតិ, កតំ កតមេវ”តិ។ តស្មា ឯវមាហ។

កុលបុត្តោតិ ជាតិកុលបុត្តោបិ អាចារកុលបុត្តោបិ។ វាស្មបគតោតិ វាសំ ឧបគតោ។ កុតោ អាគន្ធាតិ? តក្កសីលនគរតោ។

តត្រាយំ អនុបុត្តិកថា - មជ្ឈិមប្បទេសេ កិវ រាជគហនគរេ ពិម្ពិសារេ រជ្ជំ ការេន្តេ បច្ឆន្តេ តក្កសីលនគរេ បុក្កសាតិ រាជា រជ្ជំ ការេសិ។ អថ តក្កសីលតោ ភណ្ឌំ គហេត្វា វាលិជា រាជគហំ អាគតា បណ្ណាការំ គហេត្វា រាជានំ អនុសំសុ។ រាជា តេ វន្តិត្វា ឋិតេ “កត្តវាសិនោ តុម្ភេ”តិ បុច្ឆិ។ តក្កសីលវាសិនោ ទេវាតិ។ អថ នេ រាជា ជនបទស្ស ខេមសុភិក្ខុតាធិនិ នគរស្ស ច បវត្តិ បុច្ឆិត្វា “កោ នាម តុម្ភាកំ រាជា”តិ បុច្ឆិ។ បុក្កសាតិ នាម ទេវាតិ។ ធម្មិកោតិ? អាម ទេវ ធម្មិកោ។ ចត្វាហិ សង្កហវត្ថុហិ ជនំ សង្កណ្ឌាតិ, លោកស្ស មាតាបិតិជ្ជានេ ឋិតោ, អង្គេ និបន្ននារកំ វិយ ជនំ តោសេតីតិ។ កតវស្មី វយេ វត្ថុតីតិ? អថស្ស វយំ អាចិក្ខីសុ។ វយេសុបិ ពិម្ពិសារេន សមវយោ ជាតោ។ អថ តេ រាជា អាហា - “តាតា តុម្ភាកំ រាជា ធម្មិកោ, វយេន ច មេ សមាធា, សក្កុណោយ្យាថ តុម្ភាកំ រាជានំ មម មិត្តំ កាតុ”ន្តិ។ សក្កោម

ទេវតា។ រាជា តេសំ សុដ្ឋំវិស្សន្តេត្វា គេហញ្ចា ទាបេត្វា - “គច្ឆេត ភណ្ណំ
វិក្កិណីត្វា គមនកាលេ មំ ទិស្វា គច្ឆេយ្យថា” តិ អាហា។ តេ តថា កត្វា
គមនកាលេ រាជានំ អទ្ធិសំសុ។ “គច្ឆេត តុម្ហាកំ រាជានំ មម វេចនេន បុនប្បុនំ
អាហេគ្យំ បុច្ឆិត្វា ‘រាជា តុម្ហេហិ សទ្ធិំ មិត្តភារំ ឥច្ឆតិ’ តិ វេទថា” តិ អាហា។

តេ សាធូតិ បដិស្សុណីត្វា គន្ធា ភណ្ណំ បដិសាមេត្វា កុត្តចាតរាសា រាជានំ
ឧបសង្កមិត្វា វជ្ជីសុ។ រាជា “កហំ ភណោ តុម្ហេ ឯត្តកេ ឥមេ ទិវសេ ន
ទិស្សថា” តិ បុច្ឆិ។ តេ សត្តំ បវត្តី អាហេចេសុ។ រាជា - “សាធូ, តាតា, តុម្ហេ
និស្សាយ មយា មជ្ឈិមប្បទេសេ រាជា មិត្តោ លទ្ធោ” តិ អត្តមនោ អហោសិ។
អបរភាគេ រាជគហវាសិនោបិ វាលីជា តក្កសីលំ អគមំសុ។ តេ បណ្ណាការំ
គហេត្វា អាគតេ បុក្កសាតិ រាជា “កុតោ អាគតត្ថា” តិ បុច្ឆិត្វា
“រាជគហតោ” តិ សុត្វា “មយ្ហំ សហាយស្ស នគរតោ អាគតា តុម្ហេ” តិ។ អាម
ទេវតា។ អាហេគ្យំ មេ សហាយស្សាតិ អាហេគ្យំ បុច្ឆិត្វា “អដ្ឋ បដ្ឋាយ យេ មយ្ហំ
សហាយស្ស នគរតោ ជង្គ្រសត្ថេន វា សកជសត្ថេន វា វាលីជា អាគច្ឆន្តិ,
សព្វេសំ មម វិសយំ បវិជ្ជកាលតោ បដ្ឋាយ វសនគេហានិ, រាជកោដ្ឋាការតោ
និវាបញ្ច ទេន្ត, សុដ្ឋំវិស្សន្តេន្ត, កិញ្ចិ ឧបទ្ករំ មា ករោន្ត” តិ ភេរី ចរាបេសិ។
ពិម្ពិសារោបិ អត្តនោ នគរេ តថេវ ភេរី ចរាបេសិ។

អថ ពិម្ពិសារោ បុក្កសាតិស្ស បណ្ណំ បហិណិ - “បច្ឆន្តទេសេ នាម
មណិមុត្តាទីនិ រតនានិ ឧប្បជ្ឈន្តិ, យំ មយ្ហំ សហាយស្ស រដ្ឋេ ទស្សនីយំ វា
សវនីយំ វា រតនំ ឧប្បជ្ឈតិ, តត្ថ មេ មា មច្ឆរាយត្វ” តិ។ បុក្កសាតិបិ -
“មជ្ឈិមទេសោ នាម មហាជនបទោ, យំ តត្ថ ឯវេរុបំ រតនំ ឧប្បជ្ឈតិ, តត្ថ មេ
សហាយោ មា មច្ឆរាយត្វ” តិ បដិបណ្ណំ បហិណិ។ ឯវេ តេ គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តេ កាលេ
អញ្ញមញ្ញំ អទិស្វាបិ ទទ្សមិត្តា អហោសុ។

ឯវ៉ូ តេសំ កតិកំ កត្វា វសន្តានំ បឋមតវំ បុក្កសាតិស្ស បណ្ណាការោ
ឧប្បជ្ឈិ។ រាជា កិរ អដ្ឋ បញ្ចវណ្ណោ អនក្សកម្ពលេ លភិ។ សោ - “អតិសុន្ទរា ឥមេ
កម្ពលា, អហំ សហាយស្ស បេសិស្សមី” តិ លាខាគុឡមត្ថេ អដ្ឋ
សារករណ្ណាកេ លិខាបេត្វា តេសុ តេ កម្ពលេ បក្ខិបិត្វា លាខាយ វដ្ឋាបេត្វា
សេតវត្ថេន វេបេត្វា សមុគ្គេ បក្ខិបិត្វា វត្ថេន វេបេត្វា រាជមុទ្ធិកាយ លញ្ឆេត្វា
“មយ្ហំ សហាយស្ស ទេថា” តិ អមច្ឆេ បេសេសិ។ សាសនញ្ច អធាសិ - “អយំ
បណ្ណាការោ នគរមជ្ឈេ អមច្ឆាទិបរិវុតេន ទជ្ឈញ្ចោ” តិ។ តេ គន្ធា ពិម្ពិសារស្ស
អទំសុ។

សោ សាសនំ សុត្វា អមច្ឆាទយោ សន្និបត្តន្ធិ ភេរី ចរាបេត្វា នគរមជ្ឈេ
អមច្ឆាទិបរិវុតោ សេតច្ឆត្ថេន ជារិយមាទេន បល្លង្គវេ និសិន្នោ លញ្ឆនំ ភិក្ខុត្វា
វត្ថំ អបនេត្វា សមុគ្គំ វិវិត្វា អន្តោ ភណ្ឌិកំ មុញ្ជិត្វា លាខាគុឡេ ទិស្វា “មយ្ហំ
សហាយោ បុក្កសាតិ ‘ជុតិវត្ថុកោ មេ សហាយោ’ តិ មញ្ញមាទោ មញ្ញេ ឥមំ
បណ្ណាការំ បហិណ្ឌី” តិ ឯកំ គុឡំ គហេត្វា ហត្ថេន វដ្ឋេត្វា តុលយន្តោវ អន្តោ
ទុស្សភណ្ឌិកំ អត្ថិតិ អញ្ញាសិ។ អថ នំ បល្លង្គទាទេ បហិវិត្វា តាវទេវ លាខា
បរិបតិ, សោ នទេន ករណ្ណាកំ វិវិត្វា អន្តោ កម្ពលរតនំ ទិស្វា ឥតវេបិ
វិវរាបេសិ, សព្វេបិ កម្ពលា អហោសុំ។ អថ នេ បត្តរាបេសិ, តេ វណ្ណាសម្បជ្ជា
ជស្សសម្បជ្ជា ទិយតោ សោឡសហត្ថា តិរិយំ អដ្ឋហត្ថា អហោសុំ។ មហាជនោ
ទិស្វា អដ្ឋលិយោ ចោបេសិ, ចេលុក្ខេបំ អកាសិ, - “អម្ពាគំ រញ្ឆោ
អទិជ្ជសហាយោ បុក្កសាតិ អទិស្វាវ ឯវុបំ បណ្ណាការំ បេសេសិ, យុត្តំ ឯវុបំ
មិត្តំ កាតុ” តិ អត្ថមនោ អហោសិ។ រាជា ឯកមេកំ កម្ពលំ អក្សាបេសិ, សព្វេ
អនក្សា អហោសុំ។ តេសុ ចត្តារោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បេសេសិ, ចត្តារោ អត្ថនោ
យវេ អកាសិ។ តតោ ចិន្តេសិ - “បច្ឆា បេសេន្តេន បឋមំ បេសិតបណ្ណាការតោ

អតិរេកំ បេសេតុំ វដ្តតិ, សហាយេន ច មេ អនគ្យោ បណ្ណាការោ បេសិតោ, កី
នុខោ បេសេមី"តិ?

កី បន រាជគហោ តតោ អធិកំ រតនំ នត្ថិតិ? នោ នត្ថិ, មហាបុព្វោ រាជា,
អបិច ខោ បនស្ស សោតាបន្នកាលតោ បដ្ឋាយ វេបេត្វា តីណិ រតនានិ អញ្ញំ
រតនំ សោមនស្សំ ជនេតុំ សមត្ថំ នាម នត្ថិ។ សោ រតនំ វិចិនិតុំ អារទ្ធោ - រតនំ
នាម សិញ្ញាណកំ អវិញ្ញាណកន្តិ ធុរិយំ។ តត្ថ អវិញ្ញាណកំ សុវណ្ណរាជតាធិ,
សិញ្ញាណកំ ឥន្ទ្រិយពទ្ធំ។ អវិញ្ញាណកំ សិញ្ញាណកស្សេវ
អលង្ការាធិវសេន បរិភោគំ ហោតិ, ឥតិ ឥមេសុ ធូសុ រតនេសុ សិញ្ញាណកំ
សេដ្ឋំ។ សិញ្ញាណកម្មិ ធុរិយំ តិរច្ឆានរតនំ មនុស្សរតនន្តិ។ តត្ថ តិរច្ឆានរតនំ
ហត្ថិអស្សរតនំ, តម្បិ មនុស្សានំ ឧបភោគត្ថមេវ និព្វត្តតិ, ឥតិ ឥមេសុបិ ធូសុ
មនុស្សរតនំ សេដ្ឋំ។ មនុស្សរតនម្បិ ធុរិយំ ឥត្ថិរតនំ បុរិសរតនន្តិ។ តត្ថ
ចក្កវត្ថុនោ រញ្ជោ ឧប្បន្នំ ឥត្ថិរតនម្បិ បុរិសស្សេវ ឧបភោគំ។ ឥតិ ឥមេសុបិ
ធូសុ បុរិសរតនមេវ សេដ្ឋំ។

បុរិសរតនម្បិ ធុរិយំ អគារិយរតនំ អនគារិយរតនញ្ច។ តត្ថ
អគារិយរតនេសុបិ ចក្កវត្ថុរាជា អដ្ឋ បព្ពជិតសាមណោ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វដ្តតិ,
ឥតិ ឥមេសុបិ ធូសុ អនគារិយរតនមេវ សេដ្ឋំ។ អនគារិយរតនម្បិ ធុរិយំ
សេក្ខរតនញ្ច អសេក្ខរតនញ្ច។ តត្ថ សតសហស្សម្បិ សេក្ខានំ អសេក្ខស្ស
បទេសំ ន ចាបុណាតិ, ឥតិ ឥមេសុបិ ធូសុ អសេក្ខរតនមេវ សេដ្ឋំ។ តម្បិ ធុរិយំ
ពុទ្ធរតនំ សាវករតនន្តិ។ តត្ថ សតសហស្សម្បិ សាវករតនានំ ពុទ្ធរតនស្ស
បទេសំ ន ចាបុណាតិ, ឥតិ ឥមេសុបិ ធូសុ ពុទ្ធរតនមេវ សេដ្ឋំ។

ពុទ្ធរតនម្បិ ធុរិយំ បច្ចេកពុទ្ធរតនំ សព្ពញ្ញពុទ្ធរតនន្តិ។ តត្ថ
សតសហស្សម្បិ បច្ចេកពុទ្ធានំ សព្ពញ្ញពុទ្ធស្ស បទេសំ ន ចាបុណាតិ, ឥតិ

ឥមេសុបិ ធូសុ សព្ពញ្ញាពុទ្ធវតនំយេវ សេដ្ឋំ។ សនេវកស្មីញ្ញំ លោកេ
ពុទ្ធវតនសមំ វតនំ នាម នត្ថិ។ តស្មា អសធិសមេវ វតនំ មយ្ហំ សហាយស្ស
បេសេស្សមីតិ ចិន្តេត្វា តក្កសីលវាសិនោ បុច្ឆិ - “តាតា តុម្ហាកំ ជនបទេ ពុទ្ធា
ធម្មា សង្ឃេតិ ឥមាធិ តីណិ វតនាធិ ទិស្សន្តិ” តិ។ យោសោបិ សោ មហារាជ
តាវ តត្ថ នត្ថិ, ទស្សនំ បន កុតោតិ។

“សុន្ទរំ តាតា” តិ រាជា តុដ្ឋា ចិន្តេសិ - “សក្កា ភវេយ្យ ជនសង្គហត្ថាយ
មយ្ហំ សហាយស្ស វសនជ្ជានំ សម្មាសម្ពុទ្ធិ បេសេតុំ, ពុទ្ធា បន បច្ឆន្តិមេសុ
ជនបទេសុ ន អរុណំ ឧដ្ឋបេន្តិ។ តស្មា សត្តារា គន្ធី ន សក្កា។
សាវបុត្តមោគ្គល្លាណាទយោ មហាសាវកេ បេសេតុំ សក្កា ភវេយ្យ។ មយា បន
‘ថេរា បច្ឆន្តេ វសន្តិ’ តិ សុត្វាបិ មនុស្សេ បេសេត្វា តេ អត្តនោ សមីបំ
អាណាបេត្វា ឧបជ្ជាតុមេវ យុត្តំ។ តស្មា ន ថេរេហិបិ សក្កា គន្ធី។ យេន
បនាការេន សាសនេ បេសិតេ សត្តា ច មហាសាវកា ច គតាវិយ ហោន្តិ,
តេនាការេន សាសនំ បហិណ្ឌិស្សមី” តិ។ ចិន្តេត្វា ចតុវតនាយាមំ
វិទត្តិមត្តបុប្ផលំ នាតិគន្ធី នាតិពហលំ សុវណ្ណបដ្ឋំ កាវាបេត្វា “តត្ថ អដ្ឋ
អក្ខរាធិ លិខិស្សមី” តិ។ ចាតោវ សីសំ ម្ហាយិត្វា ឧចាសថដ្ឋានិ អធិដ្ឋាយ
ភុត្តចាតរាសោ អបជិតគន្ធមាលាភរណោ សុវណ្ណាសរកេន ជាតិហិដ្ឋុលីកំ
អាធាយ ហេដ្ឋតោ បដ្ឋាយ ធារាធិ បិទហន្តោ ចាសាទមារុយ្ហ បុព្ពទិសាមុខំ
សីហបញ្ញវំវិវិត្វា អាកាសតលេ និសីទិត្វា សុវណ្ណបដ្ឋេ អក្ខរាធិ លិខន្តោ -
“ឥធិ តថាគតោ លោកេ ឧប្បន្នោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធវិជ្ជាចរណាសម្បន្នោ
សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្ពសារថិ សត្តា នេវមនុស្សនំ ពុទ្ធា
ភគវា” តិ។ ពុទ្ធកុណោ តាវ ឯកទេសេន លិខិ។

តតោ “ឯវំ ធន ចារមិយោ បូរេត្វា តុសិតភវនតោ ចរិត្វា មាតុកុច្ឆិម្ហំ
បដិសន្ធិ គណ្ហិ, ឯវំ លោកវិវរណំ អហោសិ, មាតុកុច្ឆិយំ វសមាទេ ឥទំ នាម
អហោសិ, អការមជ្ឈេ វសមាទេ ឥទំ នាម អហោសិ, ឯវំ មហាភិទិត្តមនំ
និក្ខន្តោ ឯវំ មហាបធានំ បទហិ។ ឯវំ ធុក្ករការិកំ កត្វា មហាពោធិមណ្ឌំ
អារុយ្ហ អបរាជិតបល្លង្គេ និសិន្នោ សព្ពញ្ញតញ្ញាណំ បដិវិជ្ឈិ, សព្ពញ្ញតញ្ញាណំ
បដិវិជ្ឈន្តស្ស ឯវំ លោកវិវរណំ អហោសិ។ សទេវកេ លោកេ អញ្ចំ ឯវុបំ រតនំ
នាម នត្ថិតិ។

យំកិញ្ចិវិត្តំ ឥទំ វា ហុវំ វា,
សគ្គេសុ វា យំ រតនំ បណ្ឌិតំ;
ន នោ សមំ អត្ថិ តថាគតេន,
ឥទម្បិ ពុទ្ធេ រតនំ បណ្ឌិតំ;

ឯតេន សច្ចេន សុវត្ថិ ហោតូ”តិ។ (ឧ. ចា. ៦.៣; សុ. និ. ២២៦) -

ឯវំ ឯកទេសេន ពុទ្ធកុណាបិ លិទិត្វា ធុតិយំ ធម្មរតនំ ថោមេន្តោ - “ស្វាគ្វាតោ
ភគវតោ ធម្មោ...បេ... បច្ចត្តំ វេទិតញ្ញាវិញ្ញហិ”តិ។ “បត្តារោ សតិបដ្ឋានា...បេ...
អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ”តិ។ “សត្តារាទេសិតធម្មោ នាម ឯវុបោ ច ឯវុបោ
ចា”តិ សត្តតិស ពោធិបក្ខិយេ ឯកទេសេន លិទិត្វា -

“យំ ពុទ្ធសេដ្ឋោ បរិវណ្ណាយំ សុច្ចិ,
សមាធិមាទន្តិកញ្ញាមាហុ;
សមាធិនា តេន សមោ នវិជ្ជតិ,
ឥទម្បិ ធម្មេ រតនំ បណ្ឌិតំ;

ឯតេន សច្ចេន សុវត្ថិ ហោតូ”តិ។ (ឧ. ចា. ៦.៥; សុ. និ. ២២៨) -

ឯវំ ឯកទេសេន ធម្មគុណោ លិខិត្វា តតិយំ សង្ឃរតនំ ថោមេន្តោ -

“សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ... បេ... បុញ្ញក្ខត្តំ លោកស្ស” តិ។

“កុលបុត្តា នាម សត្ត ធម្មកម៌ សុត្វា ឯវំ និក្ខមិត្វា បព្ពជន្តិ, កេចិ សេតច្ឆត្តំ
បហាយ បព្ពជន្តិ, កេចិ ឧបវន្តំ, កេចិ សេនាបតិជ្ជានាទិនិ បហាយ បព្ពជន្តិ។
បព្ពជិត្វា ច បន ឥមញ្ចា បដិបត្តិ បូរេន្តិ” តិ ចូឡសីលមជ្ឈិមសីលមហាសីលាទិនិ
ឯកទេសេន លិខិត្វា ធម្មាសំវំ សតិសម្បជញ្ញំ ចតុបច្ចយសន្តោសំ នវិវិធំ
សេនាសនំ, នីវរណាប្បហានំ បរិកម្មំ ឈានាភិញ្ញា អដ្ឋតិស កម្មជ្ជានានិ យាវ
អាសវក្ខយា ឯកទេសេន លិខិ, សោឡសវិធំ អាណាចានស្សតិកម្មជ្ជានំ
វិត្តារេនេវ លិខិត្វា “សត្ត សាវកសង្ឃោ នាម ឯវំ បេហិ ច គុណោហិ
សមន្នាគតោ។

យេ បុគ្គលា អដ្ឋសតំ បសដ្ឋា,
ចត្តារិ ឯតានិ យុកានិ ហោន្តិ;
តេ ទក្ខិណោយ្យា សុគតស្ស សាវកា,
ឯតេសុ ទិន្នានិ មហាប្បលានិ;
ឥទម្បិ សង្ឃ រតនំ បណ៌តំ,
ឯតេន សច្ចេន សុវត្ថិ ហោតូ” តិ។ (ឧ. ចា. ៦.៦; សុ. និ. ២២៩) -

ឯវំ ឯកទេសេន សង្ឃគុណោ លិខិត្វា - “ភគវតោ សាសនំ ស្វាគ្គាតំ និយ្យានិកំ,
សចេ មយ្ហំ សហាយោ សក្កោតិ, និក្ខមិត្វា បព្ពជតូ” តិ លិខិត្វា សុវណ្ណាបដ្ឋំ
សំហរិត្វា សុខុមកម្មលេន វេបេត្វា សាវសមុគ្គេ បក្ខិបិត្វា តំ សមុគ្គំ
សុវណ្ណាមយេ, សុវណ្ណាមយំ, រជតមយេ រជតមយំ មណិមយេ, មណិមយំ
បវាឡមយេ, បវាឡមយំ លោហិតដ្ឋមយេ, លោហិតដ្ឋមយំ មសាវគល្លមយេ,

មសារគល្លមយំ ជលិកមយេ, ជលិកមយំ ទន្តមយេ, ទន្តមយំ សត្តរតនមយេ,
សត្តរតនមយំ កិលញ្ញមយេ, កិលញ្ញមយំ សមុគ្គំ សារករណ្ហាកេ វេបេសិ។

បុន សារករណ្ហាកំ សុវណ្ណករណ្ហាកេតិ បុរិមនយេនេវ ហរិត្វា
សត្តរតនមយំ ករណ្ហាកំ កិលញ្ញមយេ ករណ្ហាកេ វេបេសិ។ តតោ
កិលញ្ញមយំ ករណ្ហាកំ សារមយេបេឡាយាតិ បុន វុត្តនយេនេវ ហរិត្វា
សត្តរតនមយំ បេឡំ កិលញ្ញមយេបេឡាយ វេបេត្វា ពហិ វុត្តន វេបេត្វា
រាជមុទ្ទិកាយ លញ្ឆេត្វា អមច្ចេ អាណាបេសិ - “មម អាណាបវុត្តិជ្ជានេ មគ្គំ
អលង្ការាបេថ មគ្គោ អដ្ឋសកវិត្តតោ ហោតុ, ចតុឧសកដ្ឋានំ
សោធិតមត្តកមេវ ហោតុ, មជ្ឈេ ចតុឧសកំ រាជានុភារេន បដិយាទេថា”តិ។
តតោ មជ្ឈិលហត្ថិ អលង្ការាបេត្វា តស្ស ឧបរិ បល្លង្គំ បញ្ញាបេត្វា សេតច្ចត្តំ
ឧស្សាបេត្វា នគរវិថិយោ សិត្តសម្មដ្ឋា សមុស្សិតទូជបជាតា
កទលិបុណ្ណាយជគន្ធិមបុច្ឆាទីហិ សុប្បដិមណ្ឌិតា កាវេត្វា “អត្តនោ អត្តនោ
វិសយប្បទេសេ វេរុបំ បូជំ កាវេន្ត្រ”តិ អន្តរភោគិកានំ ជវនទូតេ បេសេត្វា
សយំ សព្វាលង្ការេន អលង្ករិត្វា - “សព្វតាឡាវចរសម្មិស្សពាលកាយបរិវុតោ
បណ្ណាការំ បេសេមី”តិ អត្តនោវិសយបរិយន្តំ គត្វា អមច្ចស្ស មុខសាសនំ
អនាសិ - “តាត មយ្ហំ សហាយោ បុក្កសាតិ ឥមំ បណ្ណាការំ បដិច្ចន្តោ
ឱរោធមជ្ឈេ អបដិច្ចិត្វា ចាសានំ អារុយ្ហ បដិច្ចត្វ”តិ។ វេរំ សាសនំ ទត្វា
បច្ចន្តទេសំ សត្តា គច្ចតីតិ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វុទ្ធិត្វា និវត្តិ។ អន្តរភោគិកា តេនេវ
និយាមេន មគ្គំ បដិយាទេត្វា បណ្ណាការំ នយីសុ។

បុក្កសាតិបិ អត្តនោ វជ្ជសីមតោ បដ្ឋាយ តេនេវ និយាមេន មគ្គំ
បដិយាទេត្វា នគរំ អលង្ការាបេត្វា បណ្ណាការស្ស បច្ចុគ្គមនំ អកាសិ។
បណ្ណាការោ តក្កសីលំ ចាបុណាន្តោ ឧចោសថទិវសេ ចាបុណិ, បណ្ណាការំ

គហេត្វា គតអមធាបិ រញ្ជ្រា វុត្តសាសនំ អាហោចេសិ។ រាជា តំ សុត្វា
បណ្ណាការេន សធូរី អាគតានំ កត្តត្ថកិច្ចំ វិចារេត្វា បណ្ណាការំ អាធាយ
ចាសានំ អារុយ្ហ “មា ឥធកោចិ បរិសត្វ” តិ ធូរេ អារក្ខំ ការេត្វា សីហបញ្ញំ
វិវរិត្វា បណ្ណាការំ ឧទ្ទាសនេ វេបេត្វា សយំ និចាសនេ និសិន្នោ លញ្ញនំ ភិទ្ធិត្វា
និវាសនំ អបនេត្វា កិលញ្ញបេឡតោ បដ្ឋាយ អនុបុព្វេន វិវរញ្ញោ សារមយំ
សមុគ្គំ ទិស្វា ចិន្តេសិ - “មហាបរិហារោ នាយំ អញ្ញស្ស រតនស្ស ភវិស្សតិ,
អធូ មជ្ឈិមទេសេ សោតព្ពយុត្តកំ រតនំ ឧប្បន្ន” តិ។ អថ តំ សមុគ្គំ វិវរិត្វា
រាជលញ្ញនំ ភិទ្ធិត្វា សុខុមកម្ពលំ ឧភតោ វិយ្យាហិត្វា សុវណ្ណបដ្ឋំ អធិស។

សោ តំ បសារេត្វា - “មនាថានិ វត អក្ខរានិ សមសីសានិ សមបដ្ឋិនិ
ចតុរស្សនី” តិ អាទិតោ បដ្ឋាយ វាចេតុំ អារភិ។ តស្ស - “ឥធកថាគតោ លោកេ
ឧប្បន្នោ” តិ ពុទ្ធកុណោ វាចេន្តស្ស ពលវសោមនស្សំ ឧប្បន្និ,
នវនុវតិលោមក្ខបសហស្សនិ ឧទ្ធក្កលោមាទិ អហោសុំ។ អត្ថនោ បិតកាវំ វា
និសិន្នកាវំ វា ន ជាធាតិ។ អថស្ស - “កប្បកោជិសតសហស្សេហិបិ វតំ
ទុល្លភសាសនំ សហាយំ និស្សាយ សោតុំ លភាមី” តិ ភិយ្យោ ពលវបីតិ
ឧទទាទិ។ សោ ហិ ឧបរិ វាចេតុំ អសក្កោន្តោ យាវ បីតិវេគបស្សន្ធិយា និសីទិត្វា
បរតោ - “ស្វាភ្លាតោ ភកវតា ធម្មោ” តិ ធម្មកុណោ អារភិ។ តត្រាបិស្ស តថេវ
អហោសិ។ សោ បុន យាវ បីតិវេគបស្សន្ធិយា និសីទិត្វា បរតោ
“សុប្បដិបន្នោ” តិ សង្ឃកុណោ អារភិ។ តត្រាបិស្ស តថេវ អហោសិ។ អថ
សត្តបរិយន្តេ អាធាថានស្សតិ កម្មដ្ឋានំ វាចេត្វា ចតុក្កបញ្ចកដ្ឋានានិ
និព្ពត្តេសិ, សោ ឈានសុខេនេវ វីតិនាមេសិ។ អញ្ជ្រា កោចិ ទដ្ឋំ ន លភតិ,
វេកោវ ចូឡបដ្ឋាកោ បរិសតិ។ វេ អន្ធមាសមត្ថំ វីតិនាមេសិ។

នាគរា រាជផ្តុំឈោ សន្តិបតិក្ខា ឧក្កដ្ឋិ អកំសុ “បណ្ណាការំ បដិច្ចិតទិវសតោ
បជ្ជាយ ពលទស្សនំ វា នាជកទស្សនំ វា នត្តិ, វិនិច្ឆយទានំ នត្តិ, រាជា
សហាយេន បហិតំ បណ្ណាការំ យស្សិច្ចតិ តស្ស ទស្សេតុ, រាជានោ នាម
ឯកច្ចស្ស បណ្ណាការវសេនបិ វព្វោត្វា រជ្ជំ អត្តនោ កាតុំ វាយមន្តិ។ កី នាម
អម្ពាភំ រាជា ករោតី”តិ? រាជា ឧក្កដ្ឋិសទ្ធី សុត្វា - “រជ្ជំ នុ ខោ ធាវេមិ, ឧទាហុ
សត្តារ”ន្តិ ចិន្តេសិ។ អថស្ស ឯតទហោសិ - “រជ្ជការិ តអត្តភារោ នាម នេវ
គណាកេន, ន គណាកមហាមត្តេន គណេតុំ សក្កោ។ សត្តសាសនំ
ធាវេស្សមី”តិ សយនេ បហិតំ អសី គហេត្វា កេសេ ជិន្និត្វា សីហបញ្ញវំ វិវិត្វា
- “ឯតំ គហេត្វា រជ្ជំ ការេថា”តិ សទ្ធិ ចូឡាមណីនា កេសកលាបំ បរិសមជ្ឈេ
ចាតេសិ, មហាជនោ តំ ឧក្កិបិត្វា - “សហាយកសន្តិកាលទ្ធិបណ្ណាការា នាម
រាជានោ តុម្ពាទិសា ហោន្តិ ទេវា”តិ ឯកប្បហារេនេវ វិវិត្វា រព្វោបិ ទ្ធីផ្តលមត្តំ
កេសមស្ស អហោសិ។ ពោជិសត្តស្ស បព្ពដ្ឋាសទិសមេវ កិវ ជាតំ។

តតោ ចូឡបជ្ជាកំ បេសេត្វា អន្តរាបណា ទ្វេ កាសាយវត្តានិ
មត្តិកាបត្តញ្ច អាហារាបេត្វា - “យេ លោកេ អវហន្តោ, តេ ឧទ្ទិស្ស មយ្ហំ
បព្ពដ្ឋា”តិ សត្តារំ ឧទ្ទិស្ស ឯកំ កាសារំ និវាសេត្វា ឯកំ ចារុបិត្វា បត្តំ
វាមអំសក្ខេ កត្វា កត្តរទណ្ឌំ គហេត្វា - “សោភតិ នុ ខោ មេ បព្ពដ្ឋា នោ
វា”តិ មហាតលេ កតិបយវារេ អបរាបរំ ចន្តិមិត្វា - “សោភតិ មេ បព្ពដ្ឋា”តិ
ទ្វារំ វិវិត្វា ចាសាទា ឌីតិវិ ឌីតរន្តំ បន នំ តីសុ ទ្វារេសុ បិតនាជកាទីនិ ទិស្វាបិ
ន សញ្ញានីសុ។ “ឯកោ បច្ចេកតុទ្វោ អម្ពាភំ រព្វោ ធម្មកថំ កថេតុំ អាគតោ”តិ
កិវ ចិន្តេសិ។ ឧបរិចាសាទំ បន អារុយ្ហ រព្វោ បិតនិសិន្នដ្ឋានានិ ទិស្វា រាជា
គតោតិ ព្រាត្វា សមុទ្ទមជ្ឈេ ឌីសីទមាឆាយ នាវាយ ជនោវិយ ឯកប្បហារេនេវ
វិវិត្វា។ កុលបុត្តំ ភូមិតលំ ឌីតិណ្ណាមត្តំ អជ្ឈាវសសេនិយោ សព្វេ នាគរា
ពលកាយា ច បរិវារេត្វា មហាវិវំ វិវិត្វា។ អមច្ឆាបិ តំ ឯតទវោចំ - “ទេវ

មជ្ឈិមទេសរាជានោ នាម ពហុមាយា, សាសនំ បេសេត្វា ពុទ្ធវតនំ នាម លោកេ
ឧប្បន្នំ វា នោ វាតិ ញត្វា គមិស្សថ, និវត្តថ ទេវា" តិ។ សទ្ធិហាមហំ មយ្ហំ
សហាយកស្ស, តស្ស មយា សទ្ធិ ទ្វេជ្ឈវ័ចនំ នាម នត្ថិ, តិជ្ជថ តុម្កេតិ។ តេ
អនុគច្ឆន្តិយេវ។

កុលបុត្តោ កត្តរទណ្ឌាន លេខំ កត្វា - "ឥទំ រដ្ឋំ កស្ស" តិ អាហា? តុម្កាកំ
ទេវាតិ។ យោ ឥមំ លេខំ អន្តរំ ករោតិ, រាជាណាយ ការេតញ្ចេតិ។
មហាជនកជាតកេ ពោធិសត្តេន កតលេខំ សីវលីទេវី អន្តរំ កាតុំ អវិសហន្តិ
វិវត្តមាណា អគមាសិ។ តស្ស គតមគ្គេន មហាជនោ អគមាសិ។ តំ បន លេខំ
មហាជនោ អន្តរំ កាតុំ នវិសហិ, លេខំ ឧស្សីសកំ កត្វា វិវត្តមាណា វិវិសុ។
កុលបុត្តោ "អយំ មេ គតជ្ជានេ ទន្តកដ្ឋំ វា មុខោទកំ វា ទស្សតី" តិ អន្តមសោ
ឯកចេជកម្មិ អគ្គហេត្វា បក្កាមិ។ ឯវំ កិរស្ស អហោសិ "មម សត្តា ច
មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិត្វា ឯកកោវ បព្ពជិតោ" តិ ឯកកោវ អគមាសិ។ "សត្ត
លជ្ជាមី" តិ ច - "សត្តា កិរ មេ បព្ពជិត្វា យានំ នារុទ្ធោ" តិ ច អន្តមសោ
ឯកបជលិកម្មិ ឧបាហានំ នារុហិ, បណ្ណាច្ឆត្តកម្មិ ន ធារេសិ។ មហាជនោ
រុក្ខចាការដ្ឋាលកាធិនិ អារុយ្ហ ឯស អម្ពាកំ រាជា គច្ឆតីតិ ឱលោកេសិ។
កុលបុត្តោ - "ទ្វំ គន្តព្ពំ, ន សក្កា ឯកេន មគ្គោ និត្តវិតុ" តិ ឯកំ សត្តវាហំ
អនុពន្ធិ។ សុខុមាលស្ស កុលបុត្តស្ស កបិនតត្តាយ បថវិយា គន្ធន្តស្ស
ចាទតលេសុ ដោជា ឧដ្ឋហិត្វា ភិជ្ជន្តិ, ទុក្ខា វេទនា ឧប្បជ្ជន្តិ។ សត្តវាហេ ខន្ធាវារំ
ពន្ធិត្វា និសិន្នេ កុលបុត្តោ មគ្គា ឱក្កម្ម ឯកស្មី រុក្ខមូលេ និសីទតិ។ និសិន្នជ្ជានេ
ចាទបរិកម្មំ វា បិដ្ឋបរិកម្មំ វា កត្តា នាម នត្ថិ, កុលបុត្តោ
អាណាចានបតុត្តជ្ឈានំ សមាបដ្ឋិត្វា មគ្គទរេកិលមថបរិណ្ហាហំ វិក្កម្កេត្វា
លាណវតិយា វីតិនាមេតិ។

បុណ្យវិសេ ឧដ្ឋតេ អរុណោ សរីរេបដិជគ្គនំ កត្វា បុន សត្តវាហំ អនុពន្ធិតិ។
ចាតវាសកាលេ កុលបុត្តស្ស បត្តំ គហេត្វា ខាធនីយំ ភោជនីយំ បត្តេ
បក្ខិបិត្វា ទេន្តិ។ តំ ឧត្តណ្ហាលម្បិ ហោតិ កិលិន្ទម្បិ សមសក្ខម្បិ
អលោណាតិលោណាម្បិ, កុលបុត្តោ បរិសនដ្ឋានំ បច្ឆវេក្ខិត្វា អមតំ វិយ
បរិភូត្វា ឯតេន និយាមេន អដ្ឋហិ ឧនកានិ ទ្វេ យោជនសតានិ គតោ។
ជេតវនន្ទារកោដ្ឋកស្ស បន សមីបេន គច្ឆន្តោបិ - “កហំ សត្តា វសតី” តិ
នាបុច្ឆិ។ កស្មា? សត្តុការវេន ចេវ វញ្ញោ បេសិតសាសនវសេន ច។ វញ្ញោ ហិ -
“ឥធន តថាគតោ លោកេ ឧប្បជ្ឈតី” តិ សត្តារំ រាជគហំ ឧប្បជ្ឈិវិយ កត្វា
សាសនំ បេសិតំ, តស្មា នំ អបុច្ឆិត្វា បញ្ចចត្តាលីសយោជនមត្តំ មគ្គំ
អតិក្កន្តោ។ សោ សូរិយត្ថដ្ឋមនវេលាយ រាជគហំ បត្វា សត្តា កហំ វសតីតិ
បុច្ឆិ។ កុតោ នុ, ភន្តេ, អាគតោតិ? ឥតោ ឧត្តរតោតិ។ សត្តា តុយ្ហំ អាគតមគ្គេ
ឥតោ បញ្ចចត្តាលីសយោជនមត្តេ សាវត្ថិ នាម អត្ថិ, តត្ថ វសតីតិ។ កុលបុត្តោ
ចិន្តេសិ - “ឥធានិ អកាលោ ន សក្កា គន្ធី, អដ្ឋ ឥដេវ វសិត្វា ស្វេ សត្តុ សន្តិកំ
គមិស្សមី” តិ។ តតោ - “វិកាលេ សម្បត្តបព្ពជិតា កហំ វសន្តី” តិ បុច្ឆិ។
ឥមាយ កុម្ភការសាលាយ, ភន្តេតិ។ អថ សោ តំ កុម្ភការំ យាចិត្វា តត្ថ
វាសត្តាយ បរិសិត្វា និសីទិ។

ភគវាបិ តំធិវសំ បច្ឆសកាលេ លោកំ វោលោកេន្តោ បុក្កុសាតី ទិស្វា
ចិន្តេសិ - “អយំ កុលបុត្តោ សហាយេន បេសិតំ សាសនមត្តកំ វាចេត្វា
អតិរេកតិយោជនសតិកំ មហារជ្ជំ បហាយ មំ ឧទ្ទិស្ស បព្ពជិត្វា អដ្ឋហិ
ឧនកានិ ទ្វេ យោជនសតានិ អតិក្កម្ភ រាជគហំ ចាបុណិស្សតិ, មយិ អគច្ឆន្តេ
បន តីណិ សាមញ្ញជលានិ អប្បជិវិជ្ជិត្វា ឯកវត្ថុវាសេន អនាថកាលកិរិយំ
កិរិស្សតិ, មយិ បន គតេ តីណិ សាមញ្ញជលានិ បជិវិជ្ជិស្សតិ។
ជនសង្គហត្តាយេវ បន មយា សតសហស្សកប្បាដិកានិ ចត្តារិ អសឡ្ហយ្យានិ

ចារមិយោ បុរិសា, ករិស្សាមិ តស្ស សង្កហ"ន្តិ ចារតោ សរិរបដិជគ្គនំ កត្វា
ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌាចាតប្បដិក្ខន្តោ
គន្ធកុដិ បរិសិទ្ធា មុហុត្តំ អត្តនរាជកិលមដំ បដិបស្សមេត្វា - "កុលបុត្តោ
មយំ ការវេន ធុក្ករំ អកាសិ, អតិរេកយោជនសតំ រដ្ឋំ បហាយ អន្តមសោ
មុខោជាននាយ កម្មិ ចេជកំ អគ្គហេត្វា ឯកកោវ និក្ខន្តោ"តិ
សារិបុត្តមហាមោគ្គល្លាណាទិសុ កញ្ចំ អនាមន្តេត្វា សយមេវ អត្តនោ បត្តចីវរំ
គហេត្វា ឯកកោវ និក្ខន្តោ។ គច្ឆន្តោ ច នេវ អាគាសេ ឧប្បតិ, ន បថវី សំឡិបិ, -
"កុលបុត្តោ មម លជ្ជមាណោ ហត្ថិអស្សរាជសុវណ្ណាសិវិកាទិសុ ឯកយានេបិ
អនិសីទិត្វា អន្តមសោ ឯកបដលិកំ ឧបាហានម្មិ អនារុយ្ហ បណ្ណាច្ឆត្ត កម្មិ
អគ្គហេត្វា និក្ខន្តោ, មយាបិ បទសាវ គន្ធីវុត្តតិ"តិ បន ចិន្តេត្វា បទសាវ
អគមាសិ។

សោ អសីតិ អនុព្យញ្ញនាទិ ព្យាមប្បកា ពាត្តិស មហាបុរិសលក្ខណាទិទិ
តមំ ពុទ្ធសិវី បដិច្ឆាទេត្វា វលាហកបដិច្ឆន្តោ បុណ្ណាចន្តោរិយ
អញ្ញាតភិក្ខុវេសេន គច្ឆន្តោ ឯកបច្ឆាភត្តនេវ បញ្ចចត្តាលីស យោជនាទិ
អតិក្ខម្ម ស្វរិយត្ថដ្ឋមលីវេលាយ កុលបុត្ត បរិជ្ជមត្តេយេវ តំ កុម្មការសាលំ
ចាបុណី។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ - "តេន ខោ បន សមយេន, បុក្កសាតិ, នាម
កុលបុត្តោ ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស សន្ធាយ អការស្មា អនការិយំ បព្ពជិតោ, សោ តស្មី
កុម្មការាវេសនេ បឋមំ វាសូបគតោ ហោតិ"តិ។

ឯវំ គន្ធាបិ បន ភគវា - "អហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ"តិ បសយ្ហ កុម្មការសាលំ
អបរិសិទ្ធា ធារេ បិតោវ កុលបុត្តំ ឱកាសំ ការេន្តោ សចេតេ
ភិក្ខុតិអាទិមាហ។ ឧរុន្តន្តិវិវិត្តំ អសម្ពាដំ។ វិហារតាយស្មាយថាសុខន្តិយេន
យេន ភិយាបថេន ជាសុ ហោតិ, តេន តេន យថាសុខំ អាយស្មាវិហារតូតិ

ឡើយកាសំ អកាសិ។ អតិរេកតិយោជនសតញ្ញំ រដ្ឋំ បហាយ បព្ពជិតោ
កុលបុត្តោ បរស្ស ធម្មតបតិទំ កុម្មការសាលំ កី អញ្ញស្ស សព្វាហារិនោ
មជ្ឈរាយិស្សតិ។ ឯកេច្ឆ បន មោយបុរិសា សាសនេ បព្ពជិតោ
អាវាសមជ្ជិយាធិហិ អភិក្ខតា អត្ថនោ វសនជ្ជានេ មយ្ហំ កុដិ មយ្ហំ បរិវេណាន្តិ
អញ្ញោសំ អវាសាយ បរក្កមន្តិ។ **និសីទីតិ** អច្ឆន្តសុខុមាលោ លោកនាថោ
នេវិរិមានសទិសំ គន្ធកុដិ បហាយ តត្ថ តត្ថ វិប្បកិណ្ឌាធារិកាយ
ភិន្នកាជនតិណាបលាសកុក្កជស្វករវត្ថាធិសំកិលិដ្ឋាយ
សង្ការជ្ជានសទិសាយ កុម្មការសាលាយ តិណាសន្តារំ សន្តវិត្វា បំសុក្ខលចីវរំ
បញ្ញាបេត្វា នេវិរិមានសទិសំ ទិព្ពគន្ធសុគន្ធ�ំ គន្ធកុដិ បរិសិត្វា **និសីទន្តោ** វិយ
និសីទិ។

ឥតិ ភគវាបិ អសម្ពិន្ទមហាសម្មតវំសេ ឧប្បន្នោ, កុលបុត្តោបិ ខត្តិយគព្ព
វង្សិតោ។ ភគវាបិ អភិធិហារសម្បន្នោ, កុលបុត្តោបិ អភិធិហារសម្បន្នោ។
ភគវាបិ រដ្ឋំ បហាយ បព្ពជិតោ, កុលបុត្តោបិ។ ភគវាបិ សុវណ្ណាវណ្ណា,
កុលបុត្តោបិ។ ភគវាបិ សមាបត្តិលាភី, កុលបុត្តោបិ។ ឥតិ ទ្វេបិ ខត្តិយា ទ្វេបិ
អភិធិហារសម្បន្នា ទ្វេបិ រាជបព្ពជិតោ ទ្វេបិ សុវណ្ណាវណ្ណា ទ្វេបិ
សមាបត្តិលាភិនោ កុម្មការសាលំ បរិសិត្វា **និសីទន្តា** តិ តេហិ កុម្មការសាលា
អតិវិយ សោភតិ, ទ្វិហិ សីហាធិហិ បរិជ្ជគុហាធិហិ អាហារិត្វា ធិបេតតំ។ តេសុ
បន ទ្វិសុ ភគវា - “សុខុមាលោ អហំ បរមសុខុមាលោ ឯកបច្ឆាកត្តេន
បញ្ចបត្តាលីស យោជនានិ អាគតោ, មុហុត្ថំ តាវ សីហសេយ្យំ កប្បេត្វា
មគ្គទរជំ បដិបស្សម្ពេមី” តិ ចិត្តម្បិ អនុប្បាទេត្វា **និសីទន្តោ** វ ជលសមាបត្តិ
សមាបន្តិ។ កុលបុត្តោបិ - “ទ្វានុវតិយោជនសតំ អាគតោម្ហិ, មុហុត្ថំ តាវ
និបជ្ជិត្វា មគ្គទរជំ វិនោទេមី” តិ ចិត្តំ អនុប្បាទេត្វា **និសីទន្តោ** វ

អាណាចក្រតុល្យត្ថជ្ឈានំ សមាបដ្ឋិ។ ឥទំ សន្ធាយ អថ ខោ ភគវា ពហុនេវ
វត្ថិន្តិអាទិ វុត្ថំ។

ននុ ច ភគវា កុលបុត្តស្ស ធម្មំ ទេសេស្សមីតិ អាគតោ, កស្មា ន
ទេសេសីតិ? កុលបុត្តស្ស មគ្គទរថោ អប្បដិបស្សន្នោ, ន សក្ខិស្សតិ
ធម្មទេសនំ សម្បដិដ្ឋិតុំ, សោ តាវស្ស បដិបស្សម្ហត្ថតិ ន ទេសេសី។ អថវេ -
“រាជគហំ នាម អាកិណ្ណាមនុស្សំ អវិវិត្តំ ទសហិ សន្នេហិ, សោ សន្នោ
ទិយឡយាមមត្តេន សន្និសីទតិ, តំ អាគមេន្លោ ន ទេសេសី”តិ វទន្តិ។ តំ
អការណំ, ព្រហ្មលោកប្បមាណាម្មិ ហិ សទ្ធិំ ភគវា អត្ថនោ អានុភាវេន
វ្យបសមេតុំ សក្កោតិ, មគ្គទរវ្យបសមំ អាគមេន្លោយេវ បន ន ទេសេសី។

តត្ថ ពហុនេវ វត្ថិន្តិ ទិយឡយាមមត្ថំ។ ឯតទហោសីតិ ភគវា
ជលសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ សុវណ្ណាវិមាទេ មណីសីហបញ្ញវំ វិវរន្តោវិយ
បញ្ចបសាទប្បដិមណ្ឌិតានិ អក្ខនិ ឧម្ពុលេត្វា ឱលោកេសិ, អថស្ស
ហត្ថកុក្កច្ចបាទកុក្កច្ចសីសកម្មនវិហិតំ សុនិខាតឥន្ទឺលំ វិយ និច្ចលំ
អវិព្ពន្ធិំ សុវណ្ណបដិមំ វិយ និសិន្នំ កុលបុត្តំ ទិស្វា ឯតំ - “ចាសាទិកំ ខោ”តិអាទិ
អហោសី។ តត្ថ ចាសាទិកន្តិ បសាទាវហំ។ ភាវនបុំសកំ បនេតំ, ចាសាទិកេន
ភីរិយាបថេន ភីរិយតិ។ យថា ភីរិយតោ ភីរិយាបថោ ចាសាទិកោ ហោតិ, ឯវំ
ភីរិយតីតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ ចតុសុ ហិ ភីរិយាបថេសុ តយោ ភីរិយាបថា ន
សោភន្តិ។ កច្ឆន្តស្ស ហិ ភិក្ខុនោ ហត្ថា ចលន្តិ, ចាទា ចលន្តិ, សីសំ ចលតិ,
បិតស្ស កាយោ ថន្នោ ហោតិ, និបន្នស្សបិ ភីរិយាបថោ អមនាថោ ហោតិ,
បច្ឆាកត្តេ បន ទិវាជ្ឈានំ សម្មដ្ឋិត្វា ធម្មខណ្ឌំ បញ្ញាបេត្វា សុដោតហត្ថបាទស្ស
ចតុសន្ធិកបល្លង្គំ អាភុជិត្វា និបន្នស្សេវ ភីរិយាបថោ សោភតិ។ អយព្វា

កុលបុត្តោ បល្លង្គំ អាភុជិត្វា អាណាចានបតុត្ថជ្ឈានំ អប្បេត្វា និសីទិ។ ឥតិស្ស
តិរិយាបថេនេវ បសន្នោ ភគវា - “ចាសាទិកំ ខោ”តិ បរិវិតក្កេសិ។

យំនូនាហំ បុច្ឆេយ្យន្តិ កស្មា បុច្ឆតិ? កី ភគវា អត្តានំ ឧទ្ទិស្ស បព្ពជិតការំ ន
ជាតាតីតិ? នោ ន ជាតាតិ, អបុច្ឆិតេ បន កថា ន បតិជ្ជាតិ, អបតិជ្ជិតាយ
កថាយ កថា ន សញ្ញាយ តីតិ កថាបតិជ្ជាបនត្ថំ បុច្ឆិ។

ទិស្វា ច បន ជានេយ្យាសីតិ តថាគតំ ពុទ្ធសិរិយាវិរោចន្តំ អយំ ពុទ្ធាតិ
សព្វេ ជាទន្តិ។ អនច្ឆិយមេតំ ជាទនំ, ពុទ្ធសិរី បន បដិច្ឆាទេត្វា
អញ្ញាតវិបិណ្ឌាចាតិកវេសេន ចរន្តោ ធុដ្ឋានោ ហោតិ។ ឥច្ឆាយស្មា, បុក្កុសាតិ,
“ន ជានេយ្យ”ន្តិ សភាវមេវ កថេតិ។ តថា ហិ នំ ឯកកុម្ភការសាលាយ
និសិន្នម្យី ន ជាតាតិ។

ឯតទហោសីតិ មគ្គនវេស្ស វុបសមការំ ញត្វា អហោសិ។ ឯវមារុសោតិ
កុលបុត្តោ សហាយេន បេសិតំ សាសនមត្តំ វាចេត្វា រជ្ជំ បហាយ បព្ពជមាណោ
- “ទសពាលស្ស មធុរធម្មទេសនំ សោតុំ លភិស្សមី”តិ។ បព្ពជិតោ, បព្ពជិត្វា
ឯត្តកំ អទ្ធានំ អាគច្ឆន្តោ - “ធម្មំ តេ ភិក្ខុ ទេសេស្សមី”តិ បទមត្តស្ស វត្តារំ
នាលត្ថ, សោ “ធម្មំ តេ ភិក្ខុ ទេសេស្សមី”តិ វុត្ថំ កី សក្កច្ចំ ន សុណិស្សតិ។
បិចាសិតសោណ្ណោវិយ ហិ បិចាសិតហត្ថិវិយ ចាយំ, តស្មា សក្កច្ចំ សវនំ
បដិជាទន្តោ “ឯវមារុសោ”តិ អាហា។

៣៤៣. ធនាតុរោ អយន្តិ ភគវា កុលបុត្តស្ស បុព្ពភាគបដិបទំ អកថេត្វា
អាទិតោវ អរហត្តស្ស បទជ្ជានភូតំ អច្ចន្តសុញ្ញតំ វិបស្សនាលក្ខណមេវ
អាចិត្តតុំ អារទ្ធោ។ យស្ស ហិ បុព្ពភាគបដិបទា អបរិសុទ្ធា ហោតិ, តស្ស
បឋមមេវ សីលសំវរំ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតំ ភោជនេ មត្តញ្ញតំ

ជាភិក្ខុយានុយោគី សត្វ សទ្ធម្មេ ចត្តារិ ឈានានីតិ ឥមំ បុព្វភាគបដិបទំ
អាចិក្ខុតិ។ យស្ស បនេសា បរិសុទ្ធា, តស្ស តំ អកថេត្វា អរហត្តស្ស
បទដ្ឋានភូតំ វិបស្សនមេវ អាចិក្ខុតិ។ កុលបុត្តស្ស ច បុព្វភាគបដិបទា
បរិសុទ្ធា។ តថា ហិ អនេន សាសនំ វាចេត្វា ចាសាទវរគតេនេវ
អាណាចានចតុត្ថជ្ឈានំ និព្ពត្តិតំ, យទស្ស ទ្វានុវតិយោជនសកំ អាគច្ឆន្តស្ស
យានកិច្ចំ សាធនិ, សាមណោរសីលម្បិស្ស បរិបុណ្ណំ។ តស្មា បុព្វភាគបដិបទំ
អកថេត្វា អរហត្តស្ស បទដ្ឋានភូតំ អច្ឆន្តសុញ្ញតំ វិបស្សនាលក្ខណមេវស្ស
អាចិក្ខុតុំ អារទ្ធោ។

តត្ថ ធនាតុរោតិ ធាតុយោ វិជ្ជមានា, បុរិសោ អវិជ្ជមានោ។ ភគវា ហិ កត្តចិ
វិជ្ជមានេន អវិជ្ជមាទំ ទស្សេតិ, កត្តចិ អវិជ្ជមានេន វិជ្ជមាទំ, កត្តចិ វិជ្ជមានេន
វិជ្ជមាទំ, កត្តចិ អវិជ្ជមានេន អវិជ្ជមាទន្តិ សញ្ញាសវេ វុត្តនយេនេវ វិត្តារេតព្ពំ។
ឥធ បទវិជ្ជមានេន អវិជ្ជមាទំ ទស្សេត្តោ ឯវមាហា។ សេច ហិ ភគវា បុរិសោតិ
បណ្ណាត្តិ វិស្សន្តេត្វា ធាតុយោ ឥច្ឆេវ វត្វា ចិត្តំ ឧបដ្ឋាបេយ្យ, កុលបុត្តោ
សន្តេហំ ករេយ្យ, សម្មាហំ អាបន្នេយ្យ, ទេសនំ សម្មជិដ្ឋិតុំ ន សក្កុណោយ្យ។
តស្មា តថាគតោ អនុបុព្វេន បុរិសោតិ បណ្ណាត្តិ បហាយ “សត្តោតិ វា បុរិសោតិ
វា បុគ្គលោតិ វា បណ្ណាត្តិមត្តមេវ, បរមត្ថតោ សត្តោ នាម នត្ថិ, ធាតុមត្តេយេវ
ចិត្តំ ឯវមាហេត្វា តីណិ ជលានិ បដិវិជ្ឈាបេស្សមី” តិ អនុដ្ឋលាសុត្តេ (ម. និ. ១.៥៧
អាទយោ) វុត្តភាសន្តវកុសលោ តាយ តាយ ភាសាយ សិប្បំ ឧគ្គល្ហាបេត្តោ
អាចរិយោ វិយ ឯវមាហា។

តត្ថ ធន ធាតុយោ អស្សតិ ធនាតុរោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យំ តុំ បុរិសោតិ
សញ្ញានាសិ, សោ ធនាតុកោ, ន ចេត្ត បរមត្ថតោ បុរិសោ អត្ថិ, បុរិសោតិ បទ
បណ្ណាត្តិមត្តមេវាតិ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ចតុរាធិដ្ឋានោតិ ឯត្ថ

អធិដ្ឋានំ វុច្ចតិ បតិដ្ឋា, ចតុបតិដ្ឋានោតិ អត្ថោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - ស្វាយំ ភិក្ខុ
 បុរិសោ ធនាតុរោ ធនស្សាយតនោ អដ្ឋារសមនោបរិចារោ, សោ ឯត្តោវ វិវដ្តិត្វា
 ឧត្តមសិទ្ធិក្ខតំ អរហត្តំ គណ្ណាមាណោ ឥមេសុ ចតុសុ ហំនេសុ បតិដ្ឋាយ
 គណ្ណាភីតិ ចតុរាធិដ្ឋានោតិ។ យត្ថ បិតន្តិ យេសុ អធិដ្ឋានេសុ បតិដ្ឋិតំ។
 មញ្ញស្ស វា នប្បវត្តន្តិ មញ្ញស្ស វា មាណស្ស វា នប្បវត្តន្តិ។ មុនិ សន្តោតិ
 វុច្ចតិ ឱណាសវមុនិ ឧបសន្តោ និព្វតោតិ វុច្ចតិ។ បញ្ចំ នប្បមន្ទេយ្យាតិ
 អរហត្តជលបញ្ញាយ បដិវដ្ឋនត្តំ អាទិតោវ សមាធិវិបស្សនាបញ្ចំ
 នប្បមន្ទេយ្យ។ សច្ចមនុក្ខេយ្យាតិ បរមត្ថសច្ចស្ស និព្វានស្ស សង្ខារិយត្តំ
 អាទិតោវ វេសិទ្ធិ រក្ខេយ្យ។ បាគមនុព្រូហេយ្យាតិ អរហត្តមគ្គេន
 សត្តកិលេសបរិច្ឆាគករណាត្តំ អាទិតោវ កិលេសបរិច្ឆាគំ ព្រូហេយ្យ។
 សន្តិមេវ សោ សិក្ខេយ្យាតិ អរហត្តមគ្គេន សត្តកិលេសរូបសមនត្តំ អាទិតោវ
 កិលេសរូបសមនំ សិក្ខេយ្យ។ ឥតិ បញ្ញាធិដ្ឋានាធិនំ អធិគមត្ថាយ ឥមាណិ
 សមថវិបស្សនាបញ្ញាធិនិ បុព្វភាគាធិដ្ឋានាធិ វុត្តានិ។

៣៤៥. ជស្សាយតនន្តិ ជស្សស្ស អាយតនំ, អាករោតិ អត្ថោ។
 បញ្ញាធិដ្ឋានន្តិអាធិនិ បុព្វេ វុត្តានំ អរហត្តជលបញ្ញាធិនំ វសេន វេទិតព្ពានិ។

៣៤៨. ឥនាណិ និក្ខត្តមាតិការសេន “យត្ថ បិតំ មញ្ញស្ស វា នប្បវត្តន្តិ” តិ
 វុត្តព្ពំ ភវេយ្យ, អរហត្តេ បន បត្តេ បុន “បញ្ចំ នប្បមន្ទេយ្យា” តិអាធិហិ កិច្ចំ
 នត្តិ។ ឥតិ ភគវា មាតិកំ ឧប្បជិចាជិធាតុកំ វេបេត្វាបិ យថាធម្មវសេនេវ វិភង្គិ
 វិភជន្តោ បញ្ចំ នប្បមន្ទេយ្យាតិអាធិមាហា។ តត្ថ កោ បញ្ចំ បមជ្ឈតិ, កោ
 នប្បមជ្ឈតិ? យោ តាវ ឥមស្មី សាសនេ បព្ពជិត្វា វេជ្ជកម្មាធិវសេន
 ឯកវិសតិវិធាយ អនេសនាយ ជីវិកំ កប្បេន្តោ បព្ពជ្ជានុរូបេន ចិត្តប្បាទំ
 វេបេតុំ ន សក្កោតិ, អយំ បញ្ចំ បមជ្ឈតិ នាម។ យោ បន សាសនេ បព្ពជិត្វា

សីលេ បតិដ្ឋាយ ពុទ្ធវចនំ ឧត្តន្តាត្វា សប្បាយំ ធុតង្គំ សមាធាយ ចិត្តុចិតំ
កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា វិវិត្តំ សេនាសនំ និស្សាយ កសិណាបរិកម្មំ កត្វា សមាបត្តិ
បត្វា អន្លេវ អរហត្តន្តិវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា វិចរតិ, អយំ បញ្ញំ នប្បមជ្ឈតិ នាម។
ឥមស្មី បន សុត្ត ធាតុកម្មដ្ឋានវសេន ឯស បញ្ញាយ អប្បមាទោ វុត្តោ។
ធាតុកម្មដ្ឋានេ បនេត្ថ យំ វត្តព្រំ, តំ ហេដ្ឋា ហត្ថិបទោបមសុត្តាធិសុ វុត្តមេវ។

៣៥៤. អថាបរិវិញ្ញាណំយេវ អវសិស្សតីតិ អយម្មេត្ថ ចាដិយេកោ
អនុសន្ធិ។ ហេដ្ឋតោ ហិ រូបកម្មដ្ឋានំ កចិតំ, ឥនានិ អរូបកម្មដ្ឋានំ វេទនាវសេន
និព្ពេត្តត្វា ទស្សេតុំ អយំ ទេសនា អារទ្ធា។ យំ វា បនេតំ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ
បថីវិធាតុអាធិសុ អាគមនិយវិបស្សនាវសេន កម្មការកវិញ្ញាណំ, តំ
វិញ្ញាណធាតុវសេន ភាជេត្វា ទស្សេន្តោបិ ឥមំ ទេសនំ អារភិ។ តត្ថ
អវសិស្សតីតិ កិមត្ថាយ អវសិស្សតិ? សត្ត កថនត្ថាយ កុលបុត្តស្ស ប
បដិវិជ្ឈនត្ថាយ អវសិស្សតិ។ បរិសុទ្ធន្តិ និរុបក្កិលេសំ។ បរិយោនាតន្តិ
បកស្សំ។ សុខន្តិបិ វិជានាតីតិ សុខវេទនំ វេទយមាទោ សុខវេទនំ វេទយាមីតិ
បជានាតិ។ សេសបទទ្ធយេសុបិ ឯសេវ នយោ។ សចេ បនាយំ វេទនាកថា
ហេដ្ឋា ន កចិតា ភវេយ្យ, ឥធ បត្វា កថេតុំ វដ្ឋេយ្យ។ សតិបដ្ឋានេ បនេសា
កចិតាវាតិ តត្ថ កចិតនយេនេវ វេទិតព្វា។ សុខវេទនិយន្តិ ឯវមាទិ
បច្ចយវសេន ឧទយត្តង្គមនទស្សនត្ថំ វុត្តំ។ តត្ថ សុខវេទនិយន្តិ សុខវេទនាយ
បច្ចយភូតំ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។

៣៦០. ឧបេក្ខាយេវ អវសិស្សតីតិ ឯត្តាវតា ហិ យថា នាម នេកេន
មណីកាវាចរិយេន វជិរសូចិយាវិជ្ជិត្វា ចម្មុឡោ ចាតេត្វា ចាតេត្វា ទិន្នមុត្តំ
អន្តោវាសិកោ គហេត្វា គហេត្វា សុត្តកតំ ករោន្តោ
មុត្តោលម្ពកមុត្តជាលាធិនិ ករោតិ, ឯវមេវ ភគវតា កថេត្វា កថេត្វា ទិន្នំ

កម្មជ្ជានំ អយំ កុលបុត្តោ មនសិករោ មនសិករោ បគុណំ អកាសីតិ
រូបកម្មជ្ជានម្បិស្ស អរូបកម្មជ្ជានម្បិ បគុណំ ជាតំ, អថ ភគវា “អថាបរំ
ឧបេក្ខាយេវ អវសិស្សតី” តិ អាហា។

កឹមត្ថំ បន អវសិស្សតីតិ? សត្ត កថនត្ថំ។ កុលបុត្តស្ស បដិវិជ្ឈនត្តន្តិបិ
វទន្តិ, តំ ន គហេតត្ថំ។ កុលបុត្តន ហិ សហាយស្ស សាសនំ វាចេត្វា
ចាសាទតលេ ឋិតេនេវ អាធាបាទបតុត្តជ្ឈានំ និព្ពត្តិតំ, យទស្ស ឯត្ថកំ មគ្គំ
អាគច្ឆន្តស្ស យានកិច្ចំ សាធនី។ សត្ត កថនត្ថំយេវ អវសិស្សតិ។ ឥមស្មីញ្ចិ
ហីនេ សត្តា កុលបុត្តស្ស រូចាវចរជ្ឈានេ វណ្ណំ កថេសិ។ ឥទញ្ចិ វុត្ថំ ហោតិ
“ភិក្ខុ បគុណំ តវ ឥទំ រូចាវចរចតុត្តជ្ឈាន” ត្ថិ។ បរិសុទ្ធាតិអាទិ តស្សាយេវ
ឧបេក្ខាយ វណ្ណភណ្ឌំ។ ឧក្កំ ពន្ធយ្យាតិ អដ្ឋារកបល្លំ សន្នេយ្យ។
អាសិម្មេយ្យាតិ តត្ថ អដ្ឋារេ បក្ខិបិទ្វា អគ្គី ទត្វា នាឡិកាយ ធមេន្តោ អគ្គី
ជាលេយ្យ។ ឧក្កាមុខេ បក្ខិបេយ្យាតិ អដ្ឋារេ វិយ្យាហិទ្វា អដ្ឋារមត្តកេ វា
ឋេយេយ្យ, តត្ថកេ វា បក្ខិបេយ្យ។ និហជន្តិ និហជនោសំ។ និដ្ឋិតកសាវន្តិ
អបនិតកសាវំ។ ឯវមេវ ខោតិ យថា តំ សុវណ្ណំ ឥច្ឆិតិច្ឆិតាយ
បិឡន្ទនវិកតិយា សំវត្ថតិ, ឯវមេវ អយំ តាវ ចតុត្តជ្ឈានុបេក្ខាវិបស្សនា
អភិញ្ញា និរោធា ភវេក្កន្តិតិ ឥមេសុ យំ ឥច្ឆតិ, តស្សត្ថាយ ហោតិតិ វណ្ណំ
កថេសិ។

កស្មា បន ភគវា ឥមស្មី រូចាវចរចតុត្តជ្ឈានេ និកន្តិបរិយាធានត្ថំ អវណ្ណំ
អកថេត្វា វណ្ណំ កថេសីតិ។ កុលបុត្តស្ស ហិ ចតុត្តជ្ឈានេ និកន្តិបរិយុជ្ជានំ
ពលវំ។ សចេ អវណ្ណំ កថេយ្យ, - “មយ្ហំ បព្ពជិត្វា ទ្វានុវតិយោជនសតំ
អាគច្ឆន្តស្ស ឥមំ ចតុត្តជ្ឈានំ យានកិច្ចំ សាធនី, អហំ ឯត្ថកំ មគ្គំ អាគច្ឆន្តោ
ឈានសុខេន ឈានវតិយា អាគតោ, ឯវរូបស្ស នាម បណ្ឌិតធម្មស្ស អវណ្ណំ

កថេតិ, ជាដំនុខ កថេតិ អជាដន្ត្រី កុលបុត្តា សំសយំ សម្មាហំ
អាបន្នេយ្យ, តស្មា ភគវា វណ្ណំ កថេសិ។

៣៦០. តទនុធម្មន្តិ ឯត្ថ អរូចាវចរជ្ឈានំ ធម្មា នាម, តំ អនុគតត្តា
រូចាវចរជ្ឈានំ អនុធម្មាតិ វុត្តំ។ វិចាកជ្ឈានំ វា ធម្មា, កុសលជ្ឈានំ អនុធម្មា។
តទុចាធានាតិ តគ្គហណា។ ចិវំ ធិយមទ្ធានន្តិ វិសតិកប្បសហស្សានិ។
វិចាកវសេន ហេតំ វុត្តំ។ ឥតោ ឧត្តរិម្បិ ឯសេវ នយោ។

៣៦២. ឯវំ ចត្វហិ វារេហិ អរូចាវចរជ្ឈានស្ស វណ្ណំ កថេត្វា ឥទានិ តស្សេវ
អាទិនំ ធស្សេន្តោ សោ ឯវំ បជាធាតីតិអាទិមាហ។ តត្ថ សង្ខតមេតន្តិ កិញ្ចាបិ
ឯត្ថ វិសតិកប្បសហស្សានិ អាយុ អត្ថិ, ឯតំ បន សង្ខតំ បកប្បិតំ អាយុហិតំ,
ករោន្តេន ករិយតិ, អនិច្ចំ អធុរំ អសស្សតំ តាវកាលិកំ,
ចវនបរិភេទនិវិទ្ធិសនធម្មំ, ជាតិយា អនុគតំ, ជរាយ អនុសដំ, មរណេន
អញ្ញាហតំ, ធុក្ខេ បតិដ្ឋិតំ, អតាលំ អលេណំ អសរណំ អសរណីភូតន្តិ។
វិញ្ញាណញ្ចាយតនាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។

ឥទានិ អរហត្តនិក្ខុដេន ទេសនំ គណ្ណោ ឆោ សោ នេវ តំ
អភិសង្ខរេតីតិអាទិមាហ។ យថា ហិ ធរកោ ភិសក្កោ វិសិការំ ទិស្វា វមនំ
ការេត្វា វិសំ ឋានតោ ចារេត្វា ឧបរិ អាហេបេត្វា ខន្ធវា សីសំ វា គហេតុំ អទត្វា
វិសំ ឱតារេត្វា បថវិយំ ចាតេយ្យ, ឯវមេវ ភគវា កុលបុត្តស្ស អរូចាវចរជ្ឈានេ
វណ្ណំ កថេសិ។ តំ សុត្វា កុលបុត្តា រូចាវចរជ្ឈានេ និកក្ខី បរិយាធាយ
អរូចាវចរជ្ឈានេ បត្ថនំ វេបេសិ។

ភគវា តំ ញត្វា តំ អសម្បត្តស្ស អប្បជីលទ្ធស្សេវ ភិក្ខុនោ “អត្តេសា
អាភាសានញ្ចាយតនាធិសុ សម្បត្តិ នាម។ តេសញ្ចិ បឋមព្រហ្មលោកេ

វិសតិកប្បសហស្សនិ អាយុ, ធុតិយេ ចត្តាលីសំ, តតិយេ សង្ខិ, ចតុត្ថ
ចតុរាសីតិ កប្បសហស្សនិ អាយុ។ តំ បន អនិច្ចំ អធុរំ អសស្សតំ
តាវកាលិកំ, ចវនបរិភេទនវិទ្ចំសនធម្មំ, ជាតិយា អនុគតំ, ជរាយ អនុសដំ,
មរណាន អញ្ញាហតំ, ធុត្ថេ បតិដ្ឋិតំ, អតាលំ អលេណំ អសរណំ
អសរណីភូតំ, ឯត្ថកំ កាលំ តត្ថ សម្មត្ថី អនុភវិត្វាបិ បុព្វដ្ឋនកាលកិរិយំ
កត្វា បុន ចតុសុ អចាយេសុ បតិភត្ត"ន្តិ សព្វមេតំ អាទិនំ ឯកបទេនេវ
“សង្ខតមេត”ន្តិ កថេសិ។ កុលបុត្តោ តំ សុត្វា អរូចាវចរជ្ឈានេ និកន្តិ
បរិយាទិយិ, ភគវា តស្ស រូចាវចររូចាវចរេសុ និកន្តិយា បរិយាទិន្នការំ ញត្វា
អរហត្តនិក្ខេបំ គណ្ណោ “សោ នេវ តំ អភិសង្ខរោតី”តិអាទិមាហ។

យថា វា បនេកោ មហាយោធា ឯកំ រាជានំ អារាធនត្វា
សតសហស្សដ្ឋានកំ តាមរំ លកេយ្យ, បុន រាជា តស្សនុការំ សវិត្វា -
“មហានុភារោ យោធា, អប្បកំ តេន លទ្ធ”ន្តិ - “នាយំ តាត តាមោ តុយ្ហំ
អនុច្ឆរិកោ, អញ្ញំ ចតុសតសហស្សដ្ឋានកំ គណ្ណាហី”តិ ទទេយ្យ សោ សាធុ
នេវាតិ តំ វិស្សន្នេត្វា ឥតរំ តាមំ គណ្ណាយ្យ។ រាជា អសម្បត្តមេវ ច នំ
បក្កោសាបេត្វា - “កី តេ តេន, អហិវាតរោកោ ឯត្ថ ឧប្បជ្ឈតិ? អសុកស្មី បន
ថានេ មហន្តំ នគរំ អត្ថិ, តត្ថ ធន្តំ ឧស្សបេត្វា រជ្ជំ កាវេហី”តិ បហិណោយ្យ,
សោ តថា កវេយ្យ។

តត្ថ រាជារិយ សម្មាសម្ពុទ្ធា ទដ្ឋព្ពោ, មហាយោធារិយ បុក្កសាតិ
កុលបុត្តោ, បឋមលទ្ធិតាមារិយ អាណាចានចតុត្ថជ្ឈានំ, តំ វិស្សន្នេត្វា ឥតរំ
តាមំ គណ្ណាហីតិ វុត្ថកាលោរិយ អាណាចានចតុត្ថជ្ឈានេ និកន្តិបរិយាទានំ
កត្វា អារុប្បកថនំ, តំ តាមំ អសម្បត្តមេវ បក្កោសាបេត្វា “កី តេ តេន,
អហិវាតរោកោ ឯត្ថ ឧប្បជ្ឈតិ? អសុកស្មី ថានេ នគរំ អត្ថិ, តត្ថ ធន្តំ

ឧស្សាហេត្វា រដ្ឋំ ការេហី"តិ វុត្តកាលោវិយ អរូបេ សង្ខតមេតន្តិ
អាទីនវកថនេន អប្បត្តាសុយេវ តាសុ សមាបត្តិសុ បត្តនំ និវត្តាហេត្វា ឧបរិ
អរហត្តនិក្ខុជេន ទេសនាគហណាំ។

តត្ថ នេវ អភិសង្ខរោតីតិ នាយូហតិ ន វាសី ករោតិ។ ន
អភិសញ្ចេតយតីតិ ន កល្យតិ។ ភវាយ វាវិភវាយ វាតិ វុទ្ធិយា វា បរិហានិយា
វា, សស្សតុច្ឆេទវសេនបិ យោជេតត្ថំ។ ន កិញ្ចំ លោកេ ឧបាទិយតីតិ លោកេ
រូបាទីសុ កិញ្ចំ ឯកធម្មម្យំ តណ្ហាយ ន គណ្ហាតិ, ន បរាមសតិ។ នាបរិ
តត្ថត្តាយាតិ បជាធាតីតិ ភគវា អត្តនោ ពុទ្ធវិសយេ វត្វា ទេសនាយ
អរហត្តនិក្ខុជំ គណ្ហំ។ កុលបុត្តោ បន អត្តនោ យថោបនិស្សយេន តីណិ
សាមញ្ញដលានិ បដិវិជ្ឈិ។ យថា នាម វាជា សុវណ្ណាកាជនេន នាធារសភោជនំ
ភុញ្ញន្តោ អត្តនោ បមាណោន បិណ្ឌំ វដ្តេត្វា អង្កេ និសិទ្ធនេ វាជកុមារេន បិណ្ឌម្ហិ
អាលយេ ទស្សិតេ តំ បិណ្ឌំ ឧបនាមេយ្យ, កុមារោ អត្តនោ មុខប្បមាណោនេវ
កតឡំ ករេយ្យ, សេសំ វាជា សយំ វា ភុញ្ញេយ្យ, ចាតិយំ វា បក្ខិហេយ្យ, វរិ
ធម្មវាជា តថាគតោ អត្តនោ បមាណោន អរហត្តនិក្ខុជំ គណ្ហាន្តោ ទេសនំ
ទេសេសិ, កុលបុត្តោ អត្តនោ យថោបនិស្សយេន តីណិ សាមញ្ញដលានិ
បដិវិជ្ឈិ។

តតោ បុព្វេ បនស្ស ខន្ធា ធាតុយោ អាយតនានីតិ វរិវុបំ អច្ចន្តសុញ្ញតំ
តិលក្ខណាហតំ កថំ កថេន្តស្ស នេវ កង្ខា, នវិមតិ, នាបិ - “វរិវុ កិរ តំ, វរិវុ មេ
អាចរិយេន វុត្ត”ន្តិ តតិ កិរ ន ទន្ធាយិតត្ថំ នវិត្តាយិតត្ថំ អត្ថិ។ ឯកច្ឆេសុ ច កិរ
ហានេសុ ពុទ្ធា អញ្ញាតករេសេនវិចរន្តិ, សម្មាសម្ពុទ្ធា នុ ខោ ឯសោតិ អហុនេវ
សំសយោ, អហុវិមតិ។ យតោ អនេន អនាគាមិជលំ បដិវិទ្ធី, អថ អយំ មេ
សត្តាតិ និដ្ឋំ គតោ។ យទិ វរិវុ កស្មា អច្ចយំ ន ទេសេសីតិ។ ឱកាសាភាវតោ។

ភគវា ហិ យថាធិក្ខត្តាយ មាតិកាយ អច្ឆន្ទធារំ កត្វា អាកាសគង្គំ ឌីតារេន្តោ
វិយ ទេសនំ ទេសេសិយេវ។

៣៦៣. សោតិ អរហា។ អនន្តរាសីតាតិ គិលីត្វា បរិនិដ្ឋាបេត្វា គហេតុំ ន
យុត្តាតិ បជាធាតិ។ អនភិនន្ទិតាតិ តណ្ហាធិដ្ឋិវសេន អភិនន្ទិតុំ ន យុត្តាតិ
បជាធាតិ។

៣៦៤. វិសំយុត្តោ នំ វេទេតីតិ សចេ ហិស្ស សុខវេទនំ អារត្ត រាគានុសយោ,
ទុក្ខវេទនំ អារត្ត បដិយានុសយោ, ឥតរំ អារត្ត អវិជ្ជានុសយោ ឧប្បវ្ម័យ្យ,
សំយុត្តោ វេទិយេយ្យ ធាម។ អនុប្បវ្ម័នតោ បនវិសំយុត្តោ នំ វេទេតិ និស្សរុជា
វិប្បមុត្តោ។ កាយបរិយន្តិកន្តិ កាយកោដិកំ។ យាវ កាយបវត្តា ឧប្បវ្ម័ត្វា
តតោ បរំ អនុប្បវ្ម័នវេទនន្តិ អត្តោ។ ទុតិយបទេបិ ឯសេវ នយោ។
អនភិនន្ទិតានិ សីតិភវិស្សន្តិតិ ទ្វាទសសុ អាយតនេសុ កិលេសានំ វិសេវនស្ស
នត្តិតាយ អនភិនន្ទិតានិ ហុត្វា ឥធ ទ្វាទសសុយេវ អាយតនេសុ និវុដ្ឋិស្សន្តិ។
កិលេសា ហិ និព្ពានំ អាគម្ម និវុទ្ធាបិ យត្ថ នត្តិ, តត្ថ និវុទ្ធាតិ វុច្ឆន្តិ។ ស្វាយមត្តោ
- “ឯត្ថេសា តណ្ហា និវុដ្ឋិមាធា និវុដ្ឋិវី”តិ សមុទយបញ្ចេន ធិបេតញ្ចោ។ តស្មា
ភគវា និព្ពានំ អាគម្ម សីតិភូតានិបិ ឥធមេវ សីតិភវិស្សន្តិតិ អាហា។ ននុ ច ឥធ
វេទយិតានិ វុត្តានិ, ន កិលេសាតិ។ វេទយិតានិបិ កិលេសាការេនេវ
សីតិភវន្តិ។ ឥតរថា នេសំ សីតិភារោ ធាម នត្តិតិ សុវុត្តមេតំ។

៣៦៥. ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ ឥទំ ឌីបម្មសំសន្ននំ - យថា ហិ ឯកោ បុរិសោ
តេលបធិបស្ស ឈាយតោ តេលេ ឌីណោ តេលំ អាសិញ្ចាតិ, វុដ្ឋិយា ឌីណាយ វុដ្ឋិ
បក្ខិបតិ, ឯវំ ធិបសិទាយ អនុបច្ឆេនាវ ហោតិ, ឯវមេវ បុគ្គជ្ឈនោ ឯកស្មី កវេ
បិតោ កុសលាកុសលំ ករោតិ, សោ តេន សុគតិយញ្ច អចាយេសុ ច
និព្ពត្តតិយេវ, ឯវំ វេទនានំ អនុបច្ឆេនាវ ហោតិ។ យថា បនេកោ ធិបសិទាយ

ឧក្ខន្ធាតោ - “ឥមំ បុរិសំ អាគម្ម ធិបសិទ្ធា ន ឧបច្ឆន្នតី” តិ និលីនោ តស្ស
បុរិសស្ស សីសំ ធិន្តយ្យ, ឯវំ វដ្តិយា ច តេលស្ស ច អនុបហារា ធិបសិទ្ធា
អនាហារា និព្វាយតិ, ឯវមេវ វដ្ឋេ ឧក្ខន្ធាតោ យោគាវចរោ អរហត្តមគ្គេន
កុសលាកុសលំ សមុច្ឆន្នតិ, តស្ស សមុច្ឆន្នត្តា ខីណាសវស្ស ភិក្ខុនោ
កាយស្ស ភេទា បុន វេទយិតានិ ន ឧប្បជ្ឈន្តតិ។

តស្មាតិ យស្មា អាទិម្ហិ សមាធិវិបស្សនាបញ្ញាហិ អរហត្តជលបញ្ញា
ឧត្តរិតរា, តស្មា។ ឯវំ សមន្នាគតោតិ ឥមិនា ឧត្តមេន
អរហត្តជលបញ្ញាធិដ្ឋានេន សមន្នាគតោ។ សព្វទុក្ខក្ខយេ ញាណំ នាម
អរហត្តមគ្គេ ញាណំ, ឥមស្មី បន សុត្តេ អរហត្តជលេ ញាណំ អធិប្បតំ។
តេនេវាហ តស្ស សាវិមុត្តិ សច្ចេ វិសា អកុប្បា ហោតីតិ។

៣៦៦. ឯត្ថ ហិវិមុត្តិ អរហត្តជលវិមុត្តិ, សច្ចន្តិ បរមត្ថសច្ចំ និព្វានំ។ ឥតិ
អកុប្បាវម្មណាករណេន អកុប្បាតិ វុត្តា។ មុសាតិ វិតថំ។ មោសធម្មន្តិ
នស្សនសការំ។ តំ សច្ចន្តិ តំ អវិតថំ សភាវោ។ អមោសធម្មន្តិ អនស្សនសការំ។

តស្មាតិ យស្មា អាទិតោ សមថវិបស្សនាវសេន វចីសច្ចតោ
ទុក្ខសច្ចសមុទយសច្ចេហិ ច បរមត្ថសច្ចំ និព្វានមេវ ឧត្តរិតរំ, តស្មា។ ឯវំ
សមន្នាគតោតិ ឥមិនា ឧត្តមេន បរមត្ថសច្ចាធិដ្ឋានេន សមន្នាគតោ។

៣៦៧. បុព្វេតិ បុព្វជ្ជនកាលេ។ ឧបដិ ហោន្តិតិ ខន្ធបដិ កិលេសូបដិ
អភិសង្ការូបដិ បញ្ចកាមគុណ្ឌូបដិ ឥមេ ឧបជយោ ហោន្តិ។ សមត្តា
សមាទិន្នាតិ បរិបូរា គហិតា បរមជ្ជា។ តស្មាតិ យស្មា អាទិតោ
សមថវិបស្សនាវសេន កិលេសបរិច្ចាគតោ, សោតាបត្តិមគ្គាធិហិ ច

កិលេសបរិច្ចាគតោ អរហត្តមគ្គនេវ កិលេសបរិច្ចាគោ ឧត្តរិករោ, តស្មា។
ឯវំ សមន្នាគតោតិ ឥមិនា ឧត្តមេន ចាកាធិដ្ឋានេន សមន្នាគតោ។

៣៦៨. អាឃាតោតិអាទីសុ អាឃាតករណាវសេន អាឃាតោ,
ព្យាបដ្ឋនវសេន ព្យាបាទោ, សម្មទុស្សនវសេន សម្មទោសោតិ តីហិ បទេហិ
ទោសាកុសលមូលមេវ វុត្ថំ។ តស្មាតិ យស្មា អាទិតោ សមថវិបស្សនាវសេន
កិលេសរូបសមតោ, សោតាបត្តិមគ្គាធិហិ កិលេសរូបសមតោ ច
អរហត្តមគ្គនេវ កិលេសរូបសមោ ឧត្តរិករោ, តស្មា។ ឯវំ សមន្នាគតោតិ
ឥមិនា ឧត្តមេន ឧបសមាធិដ្ឋានេន សមន្នាគតោ។

៣៦៩. មញ្ញិតមេតន្តិ តណ្ហាមញ្ញិតំ មានមញ្ញិតំ ទិដ្ឋិមញ្ញិតន្តិ តិវិជម្បិ
វដ្ឋតិ។ អយមហាមស្មីតិ ឯត្ថ បន អយមហាមន្តិ ឯកំ តណ្ហាមញ្ញិតមេវ វដ្ឋតិ។
រោគោតិអាទីសុ អាពាធរដ្ឋេន រោគោ, អន្តោទោសរដ្ឋេន គណ្ហោ, អនុបរិដ្ឋរដ្ឋេន
សល្លំ។ មុនិ សន្តោតិ វុច្ឆតិ ឱណាសវមុនិ សន្តោ និព្ពតោតិ វុច្ឆតិ។ យត្ថ បិតន្តិ
យស្មី ហំនេ បិតំ។ សំខិត្តោនាតិ ពុទ្ធានំ កិវ សព្វាបិ ធម្មទេសនា សំខិត្តាវ,
វិត្តាវទេសនា នាម នត្ថិ, សមន្តបដ្ឋានកថាបិ សំខិត្តាយេវ។ ឥតិ ភគវា ទេសនំ
យថានុសន្និ ចាបេសិ។ ឧក្សាជិតញ្ញិតិអាទីសុ បន ចតុសុ បុគ្គលេសុ បុគ្គសាតិ
កុលបុត្តោវិបញ្ញិតញ្ញ, ឥតិ វិបញ្ញិតញ្ញវសេន ភគវា ឥមំ ធាតុវិភង្គសុត្ថំ
កថេសិ។

៣៧០. នខោមេ, ភន្តេ, បរិបុណ្ណំ បត្តចីវរន្តិ កស្មា កុលបុត្តស្ស
ឥទ្ធិមយបត្តចីវរំ ន និព្ពត្តន្តិ។ បុព្វេ អដ្ឋន្តំ បរិក្ខារាណំ អទិន្នត្តា។ កុលបុត្តោ ហិ
ទិន្ននាទោ កតាភិជីហារោ, ន ទិន្នត្តាតិ ន វត្ថុពុំ។ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរំ បន
បច្ឆិមភវិកានំយេវ និព្ពត្តតិ, អយញ្ចា បុនបដិសន្ធិកោ, តស្មា ន និព្ពត្តន្តិ។ អថ
ភគវា សយំ បរិយេសិត្វា កស្មា ន ឧបសម្បទេសីតិ។ ឱកាសាភាវតោ។

កុលបុត្តស្ស អាយុ បរិក្ខេណំ, សុទ្ធាវាសិកោ អនាគាមី មហាព្រហ្មា
កុម្មការសាលំ អាគន្ធា និសិន្នាវិយ អហោសិ។ តស្មា សយំ ន បរិយេសិ។

បត្តចីវរបរិយេសនំ បក្កាមីតិ កាយ វេលាយ បក្កាមី? ឧដ្ឋោតេ អរុណោ។
ភគវតោ កិវ ធម្មទេសនាបរិនិជ្ជានញ្ច អរុណុដ្ឋានញ្ច រស្មិវិស្សជ្ជនញ្ច
ឯកក្ខណោ អហោសិ។ ភគវា កិវ ទេសនំ និដ្ឋបេត្វាវ ធឮត្តន្តារស្មិយោ វិស្សជ្ជិ,
សកលកុម្មការនិវេសនំ ឯកបដ្ឋោតំ អហោសិ, ធឮត្តន្តារស្មិយោ ជាលជាលា
បុញ្ញបុញ្ញា ហុត្វាវិជារន្តិយោ សត្តទិសាកាកេ សុវណ្ណបដបរិយោនន្ទេវិយ ច
នាណវណ្ណកុសុមរតនវិសរសមុដ្ឋលេវិយ ច អកំសុ។ ភគវា “នគរវាសិនោ មំ
បស្សន្ត” តិ អធិដ្ឋាសិ។ នគរវាសិនោ ភគវន្តំ ទិស្វាវ “សត្តា កិវ អាគតោ,
កុម្មការសាលាយ កិវ និសិន្នា” តិ អញ្ញមញ្ញស្ស អាហោចេត្វា រញ្ជោ
អាហោចេសុ។

រាជា អាគន្ធា សត្តារំ វន្តិត្វា, “ភន្តេ, កាយ វេលាយ អាគតត្តា” តិ បុច្ឆិ។
ហិយេហ សូរិយត្ថន្តមនវេលាយ មហារាជាតិ។ កេន កម្មេន ភគវាតិ? តុម្ហាកំ
សហាយោ បុក្កសាតិ រាជា តុម្ហេហិ បហិតំ សាសនំ សុត្វា និក្ខមិត្វា បព្ពជិត្វា
មំ ឧទ្ទិស្ស អាគច្ឆន្តោ សាវត្ថី អតិក្កម្ម បញ្ចចត្តាលីស យោជនាទិ អាគន្ធា ឥមំ
កុម្មការសាលំ បរិសិត្វា និសីទិ, អហំ តស្ស សង្កហត្ថំ អាគន្ធា ធម្មកថំ
កថេសី, កុលបុត្តោ តីណិ ជលានិ បដិវិជ្ឈិ មហារាជាតិ។ ឥទានិ កហំ, ភន្តេតិ?
ឧបសម្បទំ យាចិត្វា អបរិបុណ្ណបត្តចីវរតាយ បត្តចីវរបរិយេសនត្ថំ គតោ
មហារាជាតិ។ រាជា កុលបុត្តស្ស គតទិសាកាកេន អគមាសិ។ ភគវាបិ
អាគាសេនាគន្ធា ជេតវនគន្ធកុដិម្ហិយេវ ចាតុរហោសិ។

កុលបុត្តោបិ បត្តចីវរំ បរិយេសមាណោ នេវ ពិម្ពិសាររញ្ជោ ន
តក្កសីលកានំ ជង្គ្រវាណិជានំ សន្តិកំ អគមាសិ។ ឯវំ កិវស្ស អហោសិ - “ន

ខោមេ កុក្កជស្សវិយ តត្ថ តត្ថ មនាមាមនាបមេវវិចិត្តា បត្តិដំរំ
បរិយេសិតុំ យុត្តំ, មហន្តំ នគរំ វង្ខិតា ឧទកតិត្តសុសានសង្ការជ្ជានអន្តរវិបសុ
បរិយេសិត្សមី”តិ អន្តរវិបសុ សង្ការក្ខេដសុ តាវ បិលោតិកំ បរិយេសិតុំ
អារឡោ។

ជីវិតា វេរោបេសីតិ ឯតស្មី សង្ការក្ខេដ បិលោតិកំ ឱលោកេន្តំវិព្ពន្ធា
តរុណាវច្ឆា កាវី ឧបដាវិត្វា សិទ្តេនវិជ្ជិត្វា យាតេសិ។ ឆាតកជ្ឈត្តា
កុលបុត្តោ អាកាសេយេវ អាយុក្ខយំ បទ្វា បតិតោ។ សង្ការជ្ជាន
អនោមុខជ្ជបិតា សុវណ្ណបដិមាវិយ អហោសិ, កាលដ្ឋតោ ច បន
អវិហាព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តិ, និព្ពត្តមត្តោវ អរហត្តំ ចាបុណ្ហិ។
អវិហាព្រហ្មលោកេ កិវ និព្ពត្តមត្តោវ សត្ត ជនា អរហត្តំ ចាបុណ្ហីសុ។
វុត្តញ្ញោតំ -

“អវិហំ ឧបបន្នាសេ, វិមុត្តា សត្ត ភិក្ខុវោ;
រាគនោសបរិក្ខិណា, តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិកំ។

កេ ច តេ អតរុំ បដ្ឋិ, មច្ចុដេយ្យំ សុទុត្តរំ;
កេ ហិត្វា មាណុសំ ទេហំ, ទិព្ពយោគំ ឧបច្ចគុំ។

ឧបកោ បលគណ្ណោ ច, បុក្កសាតិ ច តេ តយោ;
ភទ្ទិយោ ខណ្ឌានេវោ ច, ពាហុរុត្តិ ច សិទ្ធិយោ;
តេ ហិត្វា មាណុសំ ទេហំ, ទិព្ពយោគំ ឧបច្ចគុ”ន្តិ។ (សំ. និ. ១.៥០, ១០៥);

តិម្ពិសារោបិ “មយ្ហំ សហាយោ មយា បេសិតសាសនមត្តំ វាចេត្វា ហត្ថគតំ
រជ្ជំ បហាយ ឯត្ថកំ អន្ធានំ អាគតោ, ទុក្ខំ កតំ កុលបុត្តេន, បព្ពជិតសក្ការេន
តំ សក្ករិស្សមី”តិ “បរិយេសេ មេ សហាយក”ន្តិ តត្ថ តត្ថ បេសេសិ។

បេសិតា តំ អន្តរសំសុ សង្គារដ្ឋានេ បតិតំ, ទិស្វា អាគម្ព រញ្ជ្រា អាហារេសុំ។ រាជា
គន្ធា កុលបុត្តំ ទិស្វា - “ន វត, ភោ, លភិម្ហា សហាយកស្ស សក្ការំ កាតុំ,
អនាថោ មេ ជាតោ សហាយកោ”តិ។ បរិទេវិត្វា កុលបុត្តំ មញ្ញាកេន
គណ្ហាបេត្វា យុត្តោកាសេ វេបេត្វា អនុបសម្មន្នស្ស សក្ការំ កាតុំ
ជាននាភាវេន ម្ហាបកកប្បកាធយោ បក្កោសាបេត្វា កុលបុត្តំ សីសំ ម្ហាបេត្វា
សុទ្ធវត្ថានិ និវាសាបេត្វា រាជវេសេន អលង្ការាបេត្វា សោវណ្ណសិរិកំ
អាហារេត្វា សព្ពតាឡាវចរគន្ធមាលាធិបិ បូជំ ករោន្តោ នគរា និហិត្វា
ពហូហិ គន្ធកដ្ឋេហិ មហាចិតកំ កាវេត្វា កុលបុត្តស្ស សរីរកិច្ចំ កត្វា
ធាតុយោ អាធាយ ចេតិយំ បតិជ្ឈបេសិ។ សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចាសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

ធាតុវិភង្គសុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

១១. សច្ចវិភង្គសុត្តវណ្ណាន

៣៧១. ឯវំ មេ សុតន្តិ សច្ចវិភង្គសុត្តំ។ តត្ថ អាចិក្ខនាតិ ឥទំ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ
នាម...បេ... អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា អរិយសច្ចំ នាមាតិ។
សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ អបិចេត្ត បញ្ញាបនា នាម ទុក្ខសច្ចាធិនំ
វេបនា។ អាសនំ វេបេន្តោ ហិ អាសនំ បញ្ញាបេតិ វុច្ចតិ។ បដ្ឋបនាតិ
បញ្ញាបនា។ វិវរណាតិ វិវេករណា។ វិភជនាតិ វិភាគកិរិយា។ ឧត្តានិកម្មន្តិ
ចាកជការករណំ។

អនុគ្គាហកាតិ អាមិសសង្គហេន ធម្មសង្គហេនាតិ ទិហិបិ សង្គហេហិ
អនុគ្គាហកា។ ជនេតាតិ ជនិកា មាតា។ អាចាទេតាតិ ចោសេតា។
ចោសិកមាតាវិយ មោគ្គល្លានោតិ ធីបេតិ។ ជនិកមាតា ហិ នវ វា ទស វា

មាសេ លោណាម្ចីលាជីនិ បរិហារមាណ កុដ្ឋិយា ទារកំ ធារេត្វា កុដ្ឋិតោ និក្ខន្ធំ
 ចោសិកមាតវំ ធាតី បដិច្ឆាបេតិ។ សា ឱវនវនីតាធិហិ ទារកំ ចោសេត្វា
 វុឡេតិ, សោ វុដ្ឋិមាគម្ម យថាសុខំវិចារតិ។ ឯវមេវ សារិបុត្តោ អត្តនោ វា បរេសំ
 វា សន្តិកេ បព្ពជិតេ ធូហិ សង្កហេហិ សង្កណ្ឌោ គិលានេ បដិជគ្គន្តោ
 កម្មជ្ជានេ យោជេត្វា សោតាបន្នការំ ញត្វា អចាយភយេហិ វុដ្ឋិតកាលតោ
 បជ្ជាយ - “ឥទានិ បច្ចុត្តបុរិសការេន ឧបរិមគ្គេ និព្វត្តេស្សន្តិ” តិ តេសុ
 អនបេក្ខោ ហុត្វា អញ្ញេ នវេ នវេ ឱវនតិ។ មហាមោគ្គល្លានោបិ អត្តនោ វា
 បរេសំ វា សន្តិកេ បព្ពជិតេ តថេវ សង្កណ្ឌិត្វា កម្មជ្ជានេ យោជេត្វា ហេជ្ជា
 តីណិ ជលានិ បត្តេសុបិ អនបេក្ខតំ ន អាបជ្ជតិ។ កស្មា? ឯវំ កិរស្ស ហោតិ -
 វុត្តំ ភគវតា - “សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុវេ, អប្បមត្តកោបិ គូថា ទុគ្គន្ធន្វា
 ហោតិ... បេ... អប្បមត្តកម្មិ មុត្តំ... ខេឡោ... បុព្វោ... លោហិតំ ទុគ្គន្ធន្វា ហោតិ,
 ឯវមេវ ខោ អហំ, ភិក្ខុវេ, អប្បមត្តកម្មិ ភវំ ន វណ្ណមិ អន្តមសោ
 អជ្ជរាសង្ឃតមត្តម្មី” តិ (អ. និ. ១.៣២០-៣២១)។ តស្មា យាវ អរហត្តំ ន
 ចាបុណ្ឌិត្ត, តាវ តេសុ អនបេក្ខតំ អនាបជ្ជិត្វា អរហត្តំ បត្តេសុយេវ
 អាបជ្ជតីតិ។ តេនាហា ភគវា - “សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុវេ, ជនេតា ឯវំ សារិបុត្តោ។
 សេយ្យថាបិ ជាតស្ស អាចាទេតា, ឯវំ មោគ្គល្លានោ។ សារិបុត្តោ, ភិក្ខុវេ,
 សោតាបន្តិជលេ វិនេតិ, មោគ្គល្លានោ ឧត្តមត្ថេ” តិ។ បហោតីតិ សក្កោតិ។

ទុក្ខញ្ញាណន្តិ សវនសម្មសនបដិវេធសញ្ញាណំ, តថា ទុក្ខសមុទយេ។
ទុក្ខនិរោធ�េ សវនបដិវេធសញ្ញាណន្តិ វដ្តតិ, តថា ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា
បដិបទាយ។ នេក្ខម្ពសង្កប្បាធិសុ កាមបច្ចនីកជ្ជេន, កាមតោ និស្សជភាវេន
 វា, កាមំ សម្មសន្តស្ស ឧប្បន្នោតិ វា, កាមបទយាតំ កាមរូបសមំ ករោន្តោ
 ឧប្បន្នោតិ វា, កាមវិវិត្តន្តេ ឧប្បន្នោតិ វា **នេក្ខម្ពសង្កប្បា។** សេសបទទូយេបិ
 ឯសេវ នយោ។ សព្វេបិ ចេតេ បុព្ពភាគេ នាណាចិត្តេសុ, មគ្គក្ខណោ ឯកចិត្តេ

លព្ពន្ធា។ តត្រ ហិ មិច្ឆាសង្គ័ប្បចេតនាយ សមុគ្គាតកោ ឯកោវ សង្គ័ប្បា
លព្ពន្ធា, ន នាណលព្ពន្ធា។ សម្មាវាចាធម្មោបិ បុព្វភាគេ នាណចិត្តេសុ,
វុត្តនយេនេវ មគ្គកូលោ ឯកចិត្តេ លព្ពន្ធា។ អយមេត្ត សង្ខេបោ, វិត្តារេន បន
សច្ចកថាវិសុទ្ធិមគ្គេ ច សម្មាទិដ្ឋិសុត្តេ (ម. និ. ១.៨៩ អាទយោ) ច វុត្តាយេវាតិ។

បបញ្ចស្វទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

សច្ចវិភង្គសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. ទក្ខិណាវិភង្គសុត្តវណ្ណានា

៣៧៦. ឯវំ មេ សុតន្តិ ទក្ខិណាវិភង្គសុត្តំ។ តត្ថ មហាបជាបតិ គោតមីតិ
គោតមីតិ គោត្តំ។ នាមករណាទិវសេ បនស្សាលទ្ធសក្ការា ព្រាហ្មណា
លក្ខណសម្បត្តិ ទិស្វា - “សចេ អយំ ដីតវំ លភិស្សតិ, ចក្កវត្តិវញ្ញោ
អគ្គមហេសី ភវិស្សតិ។ សចេ បុត្តំ លភិស្សតិ, ចក្កវត្តិរាជា ភវិស្សតិ តិ
ឧភយថាបិ មហាតិយេវស្ស បជា ភវិស្សតិ” តិ ព្យាករឹសុ។ អថស្ស
មហាបជាបតិ ធាមំ អកំសុ។ ឥធម បន គោត្តន សទ្ធិ សំសន្និទ្ធា
មហាបជាបតិគោតមីតិ វុត្តំ។ នវន្តិ អហតំ។ សាមំ វាយិតន្តិ ន សហត្ថេនេវ
វាយិតំ, ឯកទិវសំ បន ធាតិគណបរិវុតា សិប្បិកានំ វាយនជ្ជានំ អាគន្ធា
វេមកោដិ គហេត្វា វាយនាការំ អកាសិ។ តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។

កថា បន គោតមីយា ភគវតោ ទុស្សយុកំ ទាតុំ ចិត្តំ ឧប្បន្នន្តិ។
អភិសម្ពោធិ បទ្វា បឋមគមនេន កបិលបុរំ អាគតកាលេ។ តថា ហិ បិណ្ឌាយ
បរិដ្ឋំសត្តារំ គហេត្វា សុទ្ធាទនមហារាជា សកំ និវេសនំ បវេសេសិ, អថ
ភគវតោ រូបសោភគ្គំ ទិស្វា មហាបជាបតិគោតមី ចិន្តេសិ - “សោភតិ វត មេ
បុត្តស្ស អត្តភារោ” តិ។ អថស្ស ពលវសោមនស្សំ ឧប្បន្នន្តិ។ តតោ ចិន្តេសិ -

“មម បុត្តស្ស ឯកូនតីស វស្សានិ អការមជ្ឈេ វសន្តស្ស អន្តមសោ
មោចដលមត្តម្បី មយា ទិន្នកមេវ អហោសិ, ឥទានិបិស្ស ចីវរសាជកំ
ទស្សមី”តិ។ “ឥមស្មី ខោ បន រាជគេហោ ពហ្វនិ មហាគ្លានិ វត្តានិ អត្ថិ, តានិ មំ
នតោសេន្តិ, សហត្ថា កតមេវ មំ តោសេតិ, សហត្ថា កត្វា ទស្សមី”តិ ចិត្តំ
ឧប្បាទេសិ។

អថន្តរាបណា កប្បាសំ អាហារាបេត្វា សហត្ថនេវ បិសិត្វា ចោថេត្វា
សុខុមសុត្តំ កន្តិក្វា អន្តោវត្ថុស្មីយេវ សាលំ កាហាបេត្វា សិប្បិកេ
បក្កោសាបេត្វា សិប្បិកានំ អត្តនោ បរិភោគខាទនីយភោជនីយមេវ ទត្វា
វាយាបេសិ, កាលានុកាលញ្ច ធាតិគណាបរិវុតា គន្ធា វេមកោជី អគ្គហេសិ។
និដ្ឋិតកាលេ សិប្បិកានំ មហាសក្ការំ កត្វា ទុស្សយុកំ គន្ធសមុគ្គេ បក្ខិបិត្វា
វាសំ តាហាបេត្វា - “មយ្ហំ បុត្តស្ស ចីវរសាជកំ គហេត្វា គមិស្សមី”តិ រញ្ជោ
អាហេចេសិ។ រាជា មគ្គំ បដិយាទាបេសិ, វីចិយោ សម្មជ្ជិត្វា បុណ្ណាយដេ វេបេត្វា
ធជបដាកា ទុស្សបេត្វា រាជយវទ្ធារតោ បដ្ឋាយ យាវ និក្រោធារាមា មគ្គំ
បដិយាទាបេត្វា បុច្ឆាភិកិណ្ណំ អកំសុ។ មហាបជាបតិបិ សព្វាលង្ការំ
អលង្ករិត្វា ធាតិគណាបរិវុតា សមុគ្គំ សីសេ វេបេត្វា ភគវតោ សន្តិកំ គន្ធា ឥទំ
មេ, ភន្តេ, នវំ ទុស្សយុគន្តិអាទិមាហ។

ទុតិយម្យិ ខោតិ “សង្ឃេ កោតមិ ទេហី”តិ វុត្ថេ - “បហោមហំ, ភន្តេ,
ទុស្សកោដ្ឋាការតោ ភិក្ខុសតស្សបិ ភិក្ខុសហស្សស្សបិ
ភិក្ខុសតសហស្សស្សបិ ចីវរទុស្សនិ ទាតុំ, ឥទំ បន មេ ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស សាមំ
កន្តំ សាមំ វាយិតំ, តំ មេ, ភន្តេ, ភគវា បដិគ្គណ្ហាត្វ”តិ និមន្តយមាធា អាហា។ ឯវំ
យាវតតិយំ យាចិ, ភគវាបិ បដិក្ខិបិយេវ។

កស្មា បន ភក្តី អត្តនោ ធិយ្យមាណំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទាបេតីតិ? មាតិ
អនុកម្មាយ។ ឯវំ កិរស្ស អហោសិ - “ឥមិស្ស មំ អារត្ត បុព្វចេតនា
មុញ្ចចេតនា បរចេតនាតិ តិស្សោ ចេតនា ឧប្បជ្ឈា, ភិក្ខុសង្ឃម្បិស្ស អារត្ត
ឧប្បជ្ឈន្ត, ឯវមស្ស ធិ ចេតនា ឯកតោ ហុត្វា ធិយ្យត្ថំ ហិតាយ សុខាយ
បវត្តិស្សន្តិ” តិ។ វិតណ្ណាវាធិ បនាហ - “សង្ឃេ ធិន្នំ មហាប្បលន្តិ តស្មា ឯវំ វុត្ត” តិ។
សោ វត្តញោ - “កី ត្វំ សត្តំ ធិន្នតោ សង្ឃេ ធិន្នំ មហាប្បលតំ វនសី” តិ អាម
វនាមីតិ។ សុត្តំ អាហារាតិ។ សង្ឃេ គោតមិ ទេហិ, សង្ឃេ តេ ធិន្នេ អហាញោ
បូជិតោ ភវិស្សមិ សង្ឃោ ចាតិ។ កី បនស្ស សុត្តស្ស អយមេវ អត្តាតិ? អាម
អយមេវាតិ។ យទិ ឯវំ “តេន ហានន្ត, វិហាសាទានំ បូរំ ទេហី” តិ ច (ទាធិ. ២៦៩)
“តេន ហិ តូ, កច្ចាន, វិហាសាទានំ គុឡំ ទេហី” តិ (មហាវ. ២៨៤) ច វចនតោ
វិហាសាទានំ ធិន្នំ មហាប្បលតរញ្ច ភវេយ្យ។ ឯវម្បិ ហិ “សត្តា អត្តនោ
ធិយ្យមាណំ ទាបេតី” តិ។ រាជរាជមហាមត្តាធិយោបិ អត្តនោ អាគតំ បណ្ណាការំ
ហត្ថិតោបកាធិនំ ទាបេត្តិ, តេ រាជាធិហិ មហាន្តតរា ភវេយ្យំ។ តស្មា មា ឯវំ
គណ្ហា -

“នយិមស្មី លោកេ បរស្មី វា បន,
ពុទ្ធន សេដ្ឋោ សទិសោ វា វិជ្ជតិ;
យមាហុនេយ្យនមគ្គតំ គតោ,
បុញ្ញត្ថិកានំ វិបុលជលេសិន” តិ។ -

វចនតោ ហិ សត្តារា ឧត្តរិតរោ ធិត្ថិលោយ្យោ នាម នត្ថិ។ ឯវមស្ស ធិ
ចេតនា ឯកតោ ហុត្វា ធិយ្យត្ថំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សន្តិ តិ សន្ធាយ
យាវតតិយំ បដិពាហិត្វា សង្ឃស្ស ទាបេសិ។

បដិមាយ ជនតាយ សង្ឃ ចិត្តិការជននតំ ចាបិ ឯវមាហ។ ឯវំ កិរស្ស
អហោសិ - “អហំ ន ចិវជ្ជិតិកោ, មយ្ហំ បន សាសនំ ភិក្ខុសង្ឃ បតិជ្ជហិស្សតិ,
បដិមា ជនតា សង្ឃ ចិត្តិការំ ជនេត្ថ” តិ យាវតតិយំ បដិពាហិត្វា សង្ឃស្ស
ធាបេសិ។ ឯវញ្ចិ សតិ - “សត្តា អត្តនោ ធិយ្យមានម្មិ សង្ឃស្ស ធាបេសិ, សង្ឃ
នាម ធក្ខិណោយ្យ” តិ បដិមា ជនតា សង្ឃ ចិត្តិការំ ឧប្បាទេត្វា ចត្តារោ
បច្ចយេ ធាតព្កេ មញ្ញិស្សតិ, សង្ឃា ចត្វហិ បច្ចយេហិ អកិលមន្តោ ពុទ្ធវចនំ
ឧត្តហេត្វា សមណធម្មំ កិរស្សតិ។ ឯវំ មម សាសនំ បញ្ចវស្សសហស្សានិ
វស្សតិ តិ។ “បដិគ្គណ្ហាតុ, ភន្តេ, ភគវា” តិ វចនតោបិ ចេតំ វេទិតព្ពំ “សត្តារា
ឧត្តរិតោ ធក្ខិណោយ្យ នាម នត្ថិ” តិ។ ន ហិ អានន្តត្ថេស្ស មហាបជាបតិយា
អាហាតោ វា វេរំ វា អត្ថិ។ ន ថេរោ - “តស្ស ធក្ខិណោ មា មហាប្បលា
អហោសិ” តិ ឥច្ឆតិ។ បណ្ឌិតោ ហិ ថេរោ ពហុស្សតោ សេក្ខបដិសម្ពិធាបត្តោ,
សោ សត្តុ ធិន្ទស្ស មហាប្បលភាវេ សម្មស្សមានោវ បដិគ្គណ្ហាតុ, ភន្តេ, ភគវា តិ
គហណាត្ថំ យាចិ។

បុនវិតណ្ហាវាធិ អាហា - “សង្ឃ តេ ធិន្ទេ អហាញោវ បូជិតោ ភវិស្សមិ
សង្ឃា ចា” តិ វចនតោ សត្តា សង្ឃបរិយាបន្នោ វា តិ។ សោ វត្តញ្ចោ - “ជានាសិ
បន តំ កតិ សរណានិ, កតិ អវេច្ចប្បសាទា” តិ ជានន្តោ តីណីតិ វត្តតិ, តតោ
វត្តញ្ចោ - តវ លទ្ធិយា សត្តុ សង្ឃបរិយាបន្នត្វា ទ្វេយេវ ហោន្តិ។ ឯវំ សន្តេ ច -
“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, ឥមេហិ តីហិ សរណាគមនេហិ បព្ពដ្ឋំ ឧបសម្មទ” តិ
(មហាវ. ៣៤) ឯវំ អនុញ្ញាតា បព្ពដ្ឋាបិ ឧបសម្មទាបិ ន រុហតិ។ តតោ តំ នេវ
បព្ពដិតោ អសិ, ន គិហិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធេ ច គន្ធកុដិយំ និសិន្នេ ភិក្ខុ ឧចោសថម្មិ
បវារណាម្មិ សង្ឃកម្មានិបិ ករោន្តិ, តានិ សត្តុ សង្ឃបរិយាបន្នត្វា កុប្បានិ
ភវេយ្យំ, ន ច ហោន្តិ។ តស្មា ន វត្តព្រមេតំ “សត្តា សង្ឃបរិយាបន្នោ” តិ។

៣៧៧. អាចាទិកាតិ សំវឌ្ឍិកា, តុម្កាកំ ហត្ថចានេសុ ហត្ថចានកិច្ចំ
អសាធនេសុ ហត្ថ ច ចានេ ច វឌ្ឍេត្វា បដិជគ្គិកាតិ អត្ថោ។ ចោសិកាតិ
ទិវសស្ស ទ្វេ តយោ វារេ ឆ្លាបេត្វា ភោជេត្វា ចាយេត្វា តុម្កេ ចោសេសិ។ ចញ្ញំ
ចាយេសីតិ នន្ទកុមារោ កិរ ពោធិសត្តតោ កតិចាហានេវ ធម្មារោ, តស្មី ជាតេ
មហាបជាបតិ អត្តនោ បុត្តំ ធាតីនំ ធម្មា សយំ ពោធិសត្តស្ស ធាតិកិច្ចំ
សាធយមាណា អត្តនោ ចញ្ញំ ចាយេសិ។ តំ សន្ធាយ ជេរោ វេរមាហា។ ឥតិ
មហាបជាបតិយា ពហូបការតំ កថេត្វា ឥនានិ តថាគតស្ស ពហូបការតំ
ធស្សេន្តោ ភគវាបិ, ភន្តេតិអាទិមាហា។ តត្ថ ភគវន្តំ, ភន្តេ, អាគម្មាតិ ភគវន្តំ
បដិច្ច និស្សាយ សន្ធាយ។

៣៧៨. អថ ភគវា ទិសុ ឧបការេសុ អតិរេកតវំ អនុមោទន្តោ
វេរមេតន្តិអាទិមាហា។ តត្ថ យំ ហានន្ទ, បុគ្គលោ បុគ្គលំ អាគម្មាតិ យំ
អាចរិយបុគ្គលំ អន្តេវាសិកបុគ្គលោ អាគម្ម។ ឥមស្សានន្ទ, បុគ្គលស្ស ឥមិនា
បុគ្គលេនាតិ ឥមស្ស អាចរិយបុគ្គលស្ស ឥមិនា អន្តេវាសិកបុគ្គលេន។ ន
សុប្បដិការំ វនាមីតិ បច្ចូបការំ ន សុករំ វនាមិ, អភិវាទនាទីសុ អាចរិយំ ទិស្វា
អភិវាទនករណំ អភិវាទនំ នាម។ យស្មី វា ទិសាកាគេ អាចរិយោ វេសតិ,
ឥរិយាបថេ វា កប្បេន្តោ តទទិមុខោ វន្តិត្វា គច្ឆតិ, វន្តិត្វា និសីទតិ, វន្តិត្វា
និបន្នតិ, អាចរិយំ បន ទ្វេតោវ ទិស្វា បច្ចុជ្ជាយ បច្ចុគ្គមនករណំ បច្ចុជ្ជានំ នាម។
អាចរិយំ បន ទិស្វា អញ្ចលី បគ្គយ្ហ សីសេ វេរេត្វា អាចរិយំ នមស្សតិ, យស្មី វា
ទិសាកាគេ សោ វេសតិ, តទទិមុខោបិ តថេវ នមស្សតិ, គច្ឆន្តោបិ វិគោបិ
និសីន្នោបិ អញ្ចលី បគ្គយ្ហ នមស្សតិយេវាតិ ឥទំ អញ្ចលីកម្មំ នាម។
អនុច្ឆរិកកម្មស្ស បន ករណំ សាមីចិកម្មំ នាម។ ចីវរាទីសុ ចីវរំ ទេន្តោ ន យំ វា
តំ វា ទេតិ, មហាគ្សំ សតម្វលីកម្មិ បញ្ចាសតម្វលីកម្មិ សហស្សម្វលីកម្មិ
ទេតិយេវ។ បិណ្ឌាចាតាទីសុបិ វេសេវ នយោ។ កី ពហុនា, ចតុបិ

បណ្ឌិតបច្ច័យេហិ ចក្កវាឡន្តរំ បូរេត្វា សិនេរបព្ពតេន កូដំ គហេត្វា ទេន្តោបិ
អាចរិយស្ស អនុច្ឆរិកំ កិរិយំ កាតុំ ន សក្កោតិយេវ។

៣៧៩. បុទ្ទស ខោ បនិមាតិ កស្មា អារភិ? ឥទំ សុត្តំ ចាដិបុគ្គលិកំ ទក្ខិណំ
អារព្ព សមុដ្ឋិតំ។ អានន្តត្ថេរោបិ “បដិគ្គណ្ណាតុ, ភន្តេ, ភគវា” តិ
ចាដិបុគ្គលិកទក្ខិណំយេវ សមាទបេតិ, បុទ្ទសសុ ច ហ៊ានេសុ ទិន្ននានំ
ចាដិបុគ្គលិកំ នាម ហោតិ ទស្សេតុំ ឥមំ ទេសនំ អារភិ។ អយំ បឋមាតិ អយំ
ទក្ខិណា គុណាវសេនបិ បឋមា ជេដ្ឋការសេនបិ។ អយញ្ញំ បឋមា អគ្គា ជេដ្ឋកា,
ឥមិស្ស ទក្ខិណាយ បមាណំ នាម នត្ថិ។ ទុតិយតតិយាបិ បរមទក្ខិណាយេវ,
សេសា បរមទក្ខិណាការំ ន ចាបុណ្ណិ។ ពាហិរកេ កាមេសុ វីតរាគេតិ
កម្មវាទិកិរិយវាទិម្ហិ លោកិយបញ្ចកិញ្ចោ។ បុប្ផន្នសីលវន្តេតិ បុប្ផន្នសីលវា
នាម គោសីលធាតុកោ ហោតិ, អសេហោ អមាយាវី បរំ អប៊ីឡេត្វា ធម្មេន
សមេន កសិយា វា វណិជ្ជាយ វា ជីវិកំ កហ្មេតា។ បុប្ផន្នទុស្សីលេតិ
បុប្ផន្នទុស្សីលា នាម កេវដ្ឋមច្ឆតន្ធានយោ បរំ បីឡាយ ជីវិកំ កហ្មេតា។

ឥនានិ ចាដិបុគ្គលិកទក្ខិណាយ វិចាកំ បរិច្ឆិន្ទន្តោ
តត្រានន្តាតិអាទិមាហា។ តត្ថ តិវច្ឆានគតេតិ យំ គុណាវសេន ឧបការវសេន
ចោសនត្ថំ ទិន្នំ, ឥទំ ន គហិតំ។ យម្បិ អាលោបអឡ្ញអាលោបមត្ថំ ទិន្នំ, តម្បិ ន
គហិតំ។ យំ បន សុនខសូករកុក្កជកាកាទីសុ យស្ស កស្សចិ សម្បត្តស្ស
ជលំ បដិកម្ចីត្វា យាវទត្ថំ ទិន្នំ, ឥទំ សន្ធាយ វុត្ថំ “តិវច្ឆានគតេ ទានំ ទត្វា” តិ។
សតគុណាតិ សតានិសំសា។ ចាដិកម្ចីតញ្ញាតិ ឥច្ឆិតញ្ញា។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ -
អយំ ទក្ខិណា អាយុសតំ វណ្ណសតំ សុខសតំ ពលសតំ បដិកានសតន្តិ បញ្ច
អាទិសំសសតានិ ទេតិ, អត្ថការវសតេ អាយុំ ទេតិ, វណ្ណំ, សុខំ, ពលំ, បដិកានំ

ទេតិ, ធិប្បវិតសំ ករោតិ។ កវសតេបិ វុត្តេ អយមេវ អត្តោ។ ឥមិនា ឧបាយេន
សព្វត្ថ នយោ នេតញ្ចោ។

សោតាបត្តិដលសង្ខតិវិយាយ បដិបន្នេតិ ឯត្ថ ហេដ្ឋិមកោដិយា តិសរណំ
គតោ ឧបាសកោបិ សោតាបត្តិដលសង្ខតិវិយាយ បដិបន្នោ នាម, តស្មី
ទិន្ននាមម្បិ អសង្ខ្យយ្យំ អប្បមេយ្យំ។ បញ្ចាសីលេ បតិដ្ឋិតស្ស តតោ ឧត្តរិ
មហាប្បលំ, ទសសីលេ បតិដ្ឋិតស្ស តតោ ឧត្តរិ, តទហុបព្ពជិតស្ស
សាមណោស្ស តតោ ឧត្តរិ, ឧបសម្បន្នភិក្ខុនោ តតោ ឧត្តរិ, ឧបសម្បន្នស្សេវ
វត្ថុសម្បន្នស្ស តតោ ឧត្តរិ, វិបស្សកស្ស តតោ ឧត្តរិ, អារទ្ធវិបស្សកស្ស
តតោ ឧត្តរិ, ឧត្តមកោដិយា បន មគ្គសមដ្ឋី សោតាបត្តិដលសង្ខតិវិយាយ
បដិបន្នោ នាម។ ឯតស្ស ទិន្ននាមំ តតោ ឧត្តរិ មហាប្បលមេវ។

កី បន មគ្គសមដ្ឋីស្ស សក្កា ទានំ ទាតុន្តិ? អាម សក្កា។ អារទ្ធវិបស្សកោ
ហិ បត្តិច្ឆរមាទាយ កាមំ បិណ្ឌាយ បរិសតិ, តស្ស គេហាទ្វារេ បិតស្ស
ហត្ថតោ បត្តំ គហេត្វា ខាទនីយកោជនីយំ បក្ខិបន្តិ។ តស្មី ខណោ ភិក្ខុនោ
មគ្គុដ្ឋានំ ហោតិ, ឥទំ ទានំ មគ្គសមដ្ឋីនោ ទិន្នំ នាម ហោតិ។ អថ វា បនេស
អាសនសាលាយ និសិន្នោ ហោតិ, មនុស្សា គន្ធា បត្តេ ខាទនីយកោជនីយំ
ឋេបេន្តិ, តស្មី ខណោ តស្ស មគ្គុដ្ឋានំ ហោតិ, ឥទម្បិ ទានំ មគ្គសមដ្ឋីនោ ទិន្នំ
នាម។ អថ វា បនស្ស វិហារេ វា អាសនសាលាយ វា និសិន្នស្ស ឧបាសកា បត្តំ
អាទាយ អត្តនោ យរំ គន្ធា ខាទនីយកោជនីយំ បក្ខិបន្តិ, តស្មី ខណោ តស្ស
មគ្គុដ្ឋានំ ហោតិ, ឥទម្បិ ទានំ មគ្គសមដ្ឋីនោ ទិន្នំ នាម។ តត្ថ សោណ្ឌិយំ
ឧទកស្ស វិយ សោតាបត្តិដលសង្ខតិវិយាយ បដិបន្នេ ទិន្ននាមស្ស
អសង្ខ្យយ្យតា វេទិតញ្ចា។ តាសុ តាសុ មហានទីសុ មហាសមុទ្ទេ ច ឧទកស្ស
វិយ សោតាបត្តិដលសង្ខតិវិយាយ ឧត្តរិ តវវសេន អសង្ខ្យយ្យតា វេទិតញ្ចា។

បដិវិយា ខយមណ្ឌលមត្តេ បទេសេ បំសុំ អាទិ កត្វា យាវ មហាបដិវិយា
បំសុនោ អប្បមេយ្យតាយបិ អយមត្ថោ ធិបេតព្ពោ។

៣៨០. សត្ត ខោ បដិមាតិ កស្មា អារភិ? “សង្ឃេ គោតមិ ទេហិ, សង្ឃេ តេ
ធិន្នេ អហាព្វោវ បូជិតោ ភវិស្សមិ សង្ឃោ ចា” តិ ហិ វុត្ថំ, តត្ថ សត្តសុ ហិ ទេសុ
ធិន្ននានំ សង្ឃេ ធិន្នំ នាម ហោតីតិ ទស្សេតុំ ឥមំ ទេសនំ អារភិ។ តត្ថ ពុទ្ធប្បមុខេ
ឧកតោសង្ឃេតិ ឯកតោ ភិក្ខុសង្ឃោ, ឯកតោ ភិក្ខុនិសង្ឃោ, សត្តា មជ្ឈេ
និសិន្នោ ហោតីតិ អយំ ពុទ្ធប្បមុខោ ឧកតោសង្ឃោ នាម។ អយំ បឋមាតិ
ឥមាយ ធឹក្ខណាយ សមប្បមាណា ធឹក្ខណា នាម នត្ថិ។
ទុតិយធឹក្ខណាធយោ បន ឯតំ បរមធឹក្ខណំ ន ចាបុណន្តិ។

ក៏ បន តថាគតេ បរិនិព្វតេ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ឧកតោសង្ឃស្ស នានំ នាតុំ
សក្កាតិ? សក្កា។ កថំ? ឧកតោសង្ឃស្ស ហិ បមុខេ សធាតុកំ បដិមំ អាសនេ
ឋេបេត្វា អាធារកំ ឋេបេត្វា ធឹក្ខណាធកំ អាទិ កត្វា សព្វំ សត្ត បឋមំ ទត្វា
ឧកតោសង្ឃស្ស នាតព្វំ, ឯវំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ឧកតោសង្ឃស្ស នានំ ធិន្នំ នាម
ហោតិ។ តត្ថ យំ សត្ត ធិន្នំ, តំ កិ កាតព្វន្តិ? យោ សត្តាវំ បដិជគ្គតិ វុត្ថសម្បន្នោ
ភិក្ខុ, តស្ស នាតព្វំ។ បិទុសន្តកញ្ចិ បុត្តស្ស ចាបុណាតិ, ភិក្ខុសង្ឃស្ស នាតុម្បិ
វុត្ថតិ, សប្បិទេលានិ បន គហេត្វា ធិចា ជលិតព្ពា, សាជកំ គហេត្វា បជាគា
អាហេបេតព្ពាតិ។ ភិក្ខុសង្ឃេតិ អបរិនិព្វកមហាភិក្ខុសង្ឃេ។ ភិក្ខុនិសង្ឃេបិ
ឯសេវ នយោ។

គោត្រភុនោតិ គោត្តមត្តកមេវ អនុភវមាណ, នាមមត្តសមណាតិ
អត្ថោ។ កាសាវកណ្ណាតិ កាសាវកណ្ណានាមកា។ តេ កិវ ឯកំ កាសាវខណ្ឌំ
ហត្ថេ វា គីវាយ វា ពន្ធិត្វាវិចរិស្សន្តិ។ យវទ្ធាវំ បន តេសំ បុត្តភិវិយា
កសិវណិជ្ជាធិកម្មានិ ច ចាកតិកានេវ ភវិស្សន្តិ។ តេសុ ទុស្សីលេសុ សង្ឃំ

ឧទ្ទិស្ស ទានំ ទស្សន្តីតិ ឯត្ថំ ទុស្សីលសង្ឃន្តិ ន វុត្ថំ។ សង្ឃោ ហិ ទុស្សីលោ នាម
នត្ថិ។ ទុស្សីលោ បន ឧចាសកា តេសុ ទុស្សីលេសុ ភិក្ខុសង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស សង្ឃស្ស
ទេមាតិ ទានំ ទស្សន្តិ។ ឥតិ ភកវតា ពុទ្ធប្បមុខេ សង្ឃេ ទិន្នទក្ខិណាបិ
គុណាសម្ពាយ អសង្ឃេយ្យាតិ វុត្ថំ។ កាសាវកណ្ណាសង្ឃេ ទិន្នទក្ខិណាបិ
គុណាសម្ពាយេវ អសង្ឃេយ្យាតិ វុត្ថា។ សង្ឃគតា ទក្ខិណា ហិ សង្ឃេ ចិត្តិការំ
កាតុំ សក្កោន្តស្ស ហោតិ, សង្ឃេ បន ចិត្តិការោ ទុក្ខោ ហោតិ។

យោ ហិ សង្ឃគតំ ទក្ខិណំ ទស្សនមីតិ ទេយ្យធម្មំ បដិយាទេត្វា វិហារំ គន្ធា,
- “ភន្តេ, សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស ឯកំ ថេរំ ទេថា” តិ វទតិ, អថ សង្ឃតោ សាមណេរំ
លភិទ្វា “សាមណោរោ មេលទ្វោ” តិ អញ្ញាបត្តំ អាបជ្ជតិ, តស្ស ទក្ខិណា
សង្ឃគតា ន ហោតិ។ មហាថេរំ លភិទ្វាបិ “មហាថេរោ មេលទ្វោ” តិ
សោមនស្សំ ឧប្បាទេន្តស្សាបិ ន ហោតិយេវ។ យោ បន សាមណេរំ វា ឧបសម្បជ្ជំ
វា ទហរំ វា ថេរំ វា ពាលំ វា បណ្ឌិតំ វា យំ កិញ្ចិ សង្ឃតោ លភិទ្វា និព្ពេមតិកោ
ហុត្វា សង្ឃស្ស ទេមីតិ សង្ឃេ ចិត្តិការំ កាតុំ សក្កោតិ, តស្ស ទក្ខិណា
សង្ឃគតា នាម ហោតិ។ បរសមុទ្ធវាសិនោ កិវ ឯវំ ករោន្តិ។

តត្ថ ហិ ឯកោ វិហារសាមិ កុដ្ឋម្ហិកោ “សង្ឃគតំ ទក្ខិណំ ទស្សនមី” តិ
សង្ឃតោ ឧទ្ទិសិត្វា ឯកំ ភិក្ខុំ ទេថាតិ យាមិ។ សោ ឯកំ ទុស្សីលភិក្ខុំ លភិទ្វា
និសិន្នជ្ជានំ ឱបុញ្ញាបេត្វា អាសនំ បញ្ញាបេត្វា ឧបរិ វិតានំ ពន្ធិត្វា
គន្ធិមបុប្ផេហិ បូជេត្វា ចាទេ ឆោវិត្វា តេលេន មក្ខេត្វា ពុទ្ធស្ស និបច្ចការំ
ករោន្តោវិយ សង្ឃេ ចិត្តិការេន ទេយ្យធម្មំ អនាសិ។ សោ ភិក្ខុ បន្ទាភត្តំ
វិហារជគ្គនត្ថាយ កុទាលកំ ទេថាតិ យវទ្ធារំ អាគតោ, ឧចាសកោ និសិន្នោវ
កុទាលំ ចាទេន ឱបិត្វា “គណ្ណា” តិ អនាសិ។ តមេនំ មនុស្សា អាហំសុ -
“តុម្កេហិ ចាតោវ ឯតស្ស កតសក្ការោ វុត្ថំ ន សក្កា, ឥទានិ ឧបចារមត្តកម្មិ

នត្តិ, ក៏ ជាមេត"ន្តិ។ ឧទាសកោ - "សង្ឃស្ស សោ អយ្យា ចិត្តិកាវោ, ន
ឯតស្ស" តិ អាហា។ កាសាវកណ្ណសង្ឃស្ស ទិន្ននក្ខិណំ បនកោ សោធន្តិទី?
សាវបុត្តមោគ្គល្លាណាធយោ អសីតិ មហាថេរោ សោធន្តិទី។ អបិច ថេរោ
ចិរបរិនិព្ពត្តា, ថេរោ អាទិ កត្វា យាវន្ត ធរមាណា ឌីណាសវា សោធន្តិយេវ។

ន ត្រូវបំប៉ន, អាណន្ត, កេនចិ បរិយាយេន សង្ឃកតាយ ទក្ខិណាយាទិ ឯត្ត
អត្តិ ពុទ្ធប្បមុខោ សង្ឃោ, អត្តិ ឯត្របិ សង្ឃោ, អត្តិ អនាគតេ
កាសាវកណ្ណសង្ឃោ។ ពុទ្ធប្បមុខោ សង្ឃោ ឯត្របិ សង្ឃោ ន ឧបនេតញ្ចោ,
ឯត្របិ សង្ឃោ អនាគតេ កាសាវកណ្ណសង្ឃោ ន សទ្ធិ ន ឧបនេតញ្ចោ។ តេន
តេនេវ សមយេន កថេតព្ពំ។ សង្ឃតោ ឧទ្ទិសិត្វា គហិតសមណាបុព្វដ្ឋនោ ហិ
បាជិបុគ្គលិកោ សោតាបន្នោ, សង្ឃ ចិត្តិការំ កាតុំ សក្កោន្តស្ស
បុព្វដ្ឋនសមណោ ទិន្នំ មហាប្បលតរំ។ ឧទ្ទិសិត្វា គហិតោ សោតាបន្នោ
បាជិបុគ្គលិកោ សកទាគាមីទិអាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ សង្ឃ ចិត្តិការំ កាតុំ
សក្កោន្តស្ស ហិ ឌីណាសវេ ទិន្ននាធតោ ឧទ្ទិសិត្វា គហិតេ ទុស្សីលេបិ ទិន្នំ
មហាប្បលតរមេវ។ យំ បន វុត្តំ "សីលវតោ ខោ, មហារាជ, ទិន្នំ មហាប្បលំ, នោ
តថា ទុស្សីលេ" តិ, តំ ឥមំ នយំ បហាយ "ចតស្សោ ខោ ឥមាណន្ត, ទក្ខិណា
វិសុទ្ធិយោ" តិ ឥមស្មី ចតុក្កេ ទដ្ឋព្ពំ។

៣៨០. ឆាយកតោវិសុជ្ឈតីទិ មហាប្បលភាវេនវិសុជ្ឈតិ, មហាប្បលា
ហោតីទិ អត្តោ។ កល្យាណធម្មោតិ សុចិដម្មោ, ន ចាបធម្មោ។ ឆាយកតោ
វិសុជ្ឈតីទិ ចេត្ត វេស្សន្តរមហារាជា កថេតញ្ចោ។ សោ ហិ ជូជកព្រាហ្មណស្ស
ធារកេ ទត្វា បថី កម្មេសិ។

បដិក្កាហកតោវិសុជ្ឈតីទិ ឯត្ត កល្យាណីនទីមុខទ្វារវាសិកេវដ្ឋោ
កថេតញ្ចោ។ សោ កិរ ធីយសោមត្ថេវស្ស តិក្ខត្តម្បិ បិណ្ឌាចាតំ ទត្វា

មរណមញ្ចេនិបន្នោ “អយ្យស្ស មំ ជីយសោមត្ថេរស្ស ទិន្នបិណ្ឌាចារោតា
ឧទ្ទរតី”តិ អាហា។

នេវ ឆាយកតោតិ ឯត្ថ វឌ្ឍមានវាសិលុទ្ធកោ កថេតញ្ចោ។ សោ កិរ
បេតទក្ខិណំ ទេន្តោ ឯកស្ស ទុស្សីលស្សេវ តយោ វាវេ អនាសិ, តតិយវាវេ
“អមនុស្សោ ទុស្សីលោ មំ វិលុម្បតី”តិ វិរិ, ឯកស្ស សីលវន្តភិក្ខុនោ ទត្វា
ចាបិតកាលេយេវស្ស ចាបុណី។

ឆាយកតោ ចេវ វិសុជ្ឈតីតិ ឯត្ថ អសទិសទានំ កថេតញ្ចំ។

សា ទក្ខិណា ឆាយកតាវិសុជ្ឈតីតិ ឯត្ថ យថា នាម ធរកោ កស្សកោ
អសារម្បិ ខេត្តំ លភិត្វា សមយេ កសិក្វា បំសុំ អបនេត្វា សារពីជានិ
បតិជ្ឈបេត្វា វត្ថិន្ទំ អារក្ខេ បមាទំ អនាបជ្ឈន្តោ អញ្ញាស្ស សារខេត្តតោ
អធិកតវំ ធម្មំ លភតិ, ឯវំ សីលវា ទុស្សីលស្ស ទត្វាបិ ជលំ មហន្តំ
អធិកច្ឆតីតិ។ ឥមំនា ឧចាយេន សត្តបទេសុ វិសុជ្ឈនំ វេទិតញ្ចំ។

វីតរកោវីតរកេស្វតិ ឯត្ថ វីតរកោ នាម អនាគាមី, អរហា បន
ឯកន្តវីតរកោវ, តស្មា អរហតា អរហតោ ទិន្នទានមេវ អគ្គំ។ កស្មា?
ភវាលយស្ស ភវបត្តនាយ អភាវតោ។ ននុ ខីណាសវោ ទានជលំ ន
សទ្ធិហតីតិ? ទានជលំ សទ្ធិហន្តា ខីណាសវសទិសា ន ហោន្តិ។ ខីណាសវេន
កតកម្មំ បន និច្ឆន្តរាគត្តា កុសលំ វា អកុសលំ វា ន ហោតិ, កិរិយដ្ឋានេ
តិជ្ជតិ, តេនេវស្ស ទានំ អគ្គំ ហោតីតិ វេទន្តិ។

កី បន សម្មាសម្ពុទ្ធនេ សាវិបុត្តត្ថេរស្ស ទិន្នំ មហាប្បលំ, ឧទាហុ
សាវិបុត្តត្ថេរេន សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ទិន្នន្តិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធនេ សាវិបុត្តត្ថេរស្ស ទិន្នំ
មហាប្បលន្តិ វេទន្តិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធហ្នំ បេត្វា អញ្ញោ ទានស្ស វិចាកំ ជានិតុំ

សមត្ថាធាម នត្តិ។ ធានញ៉ា ចតុប្បិ សម្បទាបិ ធាតុំ សក្កោន្តស្ស តស្មីយេវ
អត្តភាវេវិចាកំ ទេតិ។ តត្រិមា សម្បទា - ធម្មេយ្យធម្មស្ស ធម្មន សមេន បរំ
អបីឡេត្វា ឧប្បន្នតា, បុព្វចេតនាធិវសេន ចេតនាយ មហាត្តតា,
ចីណាសវភាវេន គុណាតិវេកតា, តំធិវសំ និរោធតោ វុដ្ឋិតភាវេន
វត្ថុសម្បន្នតាតិ។

បបញ្ចាសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

ធឹត្ថិណាវិភង្គសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចតុត្ថវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. សឡាយតនវគ្គោ

១. អនាថបិណ្ឌិកោវាទសុត្តវណ្ណានា

៣៨៣. ឯវំ មេ សុតន្តិ អនាថបិណ្ឌិកោវាទសុត្តំ។ តត្ថ ពាឡិគិលានោតិ
អធិមត្តគិលានោ មរណសេយ្យំ ឧបគតោ។ អាមន្តេសីតិ គហបតិស្ស កិវ យាវ
ចាធាវហីសុ, តាវ ធិវសេ សកី វា ទិក្ខុត្តំ វា តិក្ខុត្តំ វា ពុទ្ធបដ្ឋានំ អឧណ្ហំ
អកាសិ។ យត្ត កញ្ចាស្ស សត្ត ឧបដ្ឋានំ អហោសិ, តត្ថ កំយេវ មហាថេរានំ។
សោ អន្ធព គមនចាទស្ស បច្ឆិន្នត្វា អនុដ្ឋានសេយ្យំ ឧបគតោ សាសនំ
បេសេតុកាមោ អញ្ញាតរំ បុរិសំ អាមន្តេសិ។ តេនុបសង្កមីតិ ភគវន្តំ អាបុច្ឆិត្វា
សូរិយត្ថង្គមនវេលាយ ឧបសង្កមិ។

៣៨៤. បដិក្កមន្តិតិ ឌីសក្កន្តិ, តនុកា ភវន្តិ។ អភិក្កមន្តិតិ អភិវឌ្ឍន្តិ ឌីត្តវន្តិ,
ពលវតិយោ ហោន្តិ។

អភិក្កមោសានំ បញ្ញាយតិ នោ បដិក្កមោតិ យស្មីញ្ចិ សមយេ
មារណន្តិកា វេទនា ឧប្បជ្ជតិ, ឧបរិវាតេ ជលិតគ្គិរិយ ហោតិ, យាវ ឧស្មា ន
បរិយាទិយតិ, តាវ មហាតាបិ ឧបក្កមេន ន សក្កា រូបសមេតុំ, ឧស្មាយ បន
បរិយាទិន្នាយ រូបសម្មតិ។

៣៨៥. អថាយស្មា សារិបុត្តោ ចិន្តេសិ - “អយំ មហាសេដ្ឋិស្ស វេទនា
មារណន្តិកា, ន សក្កា បដិពាហិតុំ, អវសេសា កថា និរត្តកា, ធម្មកថមស្ស
កថេស្សមី”តិ។ អថ នំ តំ កថេន្តោ តស្មាតិហាតិអាទិមាហ។ តត្ថ តស្មាតិ
យស្មា ចក្កុំ តីហិ គាហេហិ គណ្ណាន្តោ ឧប្បជ្ជំ មារណន្តិកំ វេទនំ បដិពាហិតុំ
សមត្តោ នាម នត្ថិ, តស្មា។ ន ចក្កុំ ឧទាទិយិស្សមីតិ ចក្កុំ តីហិ គាហេហិ ន
គណ្ណិស្សមិ។ ន ច មេ ចក្កុនិស្សិតំ វិញ្ញាណន្តំ វិញ្ញាណញាបិ មេ ចក្កុនិស្សិតំ ន
ភវិស្សតិ។ ន រូបន្តិ ហេជ្ជា អាយតនរូបំ កថិតំ, ឥមស្មី ឋានេ សព្ពម្បិ កាមភវរូបំ
កថេន្តោ ឯវមាហ។

៣៨៦. ន ឥន្ទលោកន្តិ វសនជ្ជានំ វា យាសន្នាទនំ វា ន ឧទាទិយិស្សមីតិ
អត្តោ។ ឥន្ទញ្ចិ បច្ចយេសុ អបរិតស្សនត្ថំ កថិតំ។ ន បរលោកន្តិ ឯត្ថ បន
មនុស្សលោកំ ឋបេត្វា សេសា បរលោកា នាម។ ឥទំ - “អសុកនេវលោកេ
និព្ពត្តិត្វា អសុកជ្ជានេ ភវិស្សមិ, ឥទំ នាម ខាទិស្សមិ ភុញ្ញិស្សមិ និវាសេស្សមិ
ចារុបិស្សមី”តិ ឯវរូចាយ បរិតស្សនាយ បហានត្ថំ វុត្ថំ។ តម្បិ ន
ឧទាទិយិស្សមិ, ន ច មេ តន្តិស្សិតំ វិញ្ញាណំ ភវិស្សតិ ឯវំ តីហិ គាហេហិ
បរិមោចេត្វា ថេរោ ទេសនំ អរហត្តនិក្ខុជេន និជ្ឈេសិ។

៣៨៧. ឡីយសីតិ អត្តនោ សម្បត្តិ ទិស្វា អារម្មណេសុ ពជ្ឈេសិ
អល្លិយសីតិ។ ឥតិ អាយស្មា អានន្តោ - “អយម្បិ នាម គហបតិ ឯវំ សន្នោ
បសន្នោ មរណភយស្ស ភាយតិ, អញ្ញោ កោ ន ភាយិស្សតិ”តិ មញ្ញមាណោ

អប្បបរមា ឧបាសកោ ធានាធម៌ត្ថោ ធានាភិវត្តោ ពុទ្ធានំ សន្តិកំ កច្ចន្តោ
តុច្ចហត្ថោ ន កតបុព្វោ។ បុរេភត្តំ កច្ចន្តោ យាគុខជ្ជកាធីនិ កាហាបេត្វា
កច្ចតិ, បច្ឆាភត្តំ សប្បិមដុដាលីតាធីនិ។ តស្មី អសតិ វាលីកំ កាហាបេត្វា
កន្ធកុដិបរិវេណោ ឱកិរាបេតិ, ធានំ ធន្វា សីលំ រត្តិវា គេហំ គតោ។
ពោធិសត្តកតិកោ កិរេស ឧបាសកោ, តស្មា ភគវា ចតុរិសតិ សំវច្ឆរានិ
ឧបាសកស្ស យេតុយ្យេន ធានកថមេវ កថេសិ - “ឧបាសក, ឥទំ ធានំ នាម
ពោធិសត្តានំ កតមគ្គោ, មយ្ហម្បិ កតមគ្គោ, មយា សតសហស្សកប្បាធិកានិ
ចត្តារិ អសន្ន្យយ្យានិ ធានំ ធិន្នំ, តុំ មយា កតមគ្គមេវ អនុកច្ចសី” តិ។
ធម្មសេនាបតិអាធមោ មហាសាវកាបិ អត្តនោ អត្តនោ សន្តិកំ អាគតកាលេ
ធានកថមេវស្ស កថេន្តិ។ តេនេវាហ ន ខោ គហបតិ គិហីនំ ឱធាតវសនានំ
ឯវុបិ ធម្មិកថា បដិភាតិ តិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - គហបតិ គិហីនំ នាម
ខេត្តវត្ថុហិវញ្ញសុវណ្ណធាសីធាសបុត្តភិយាធិសុ តិព្វោ អាលយោ តិព្វំ
និកន្តិបរិយុជ្ជានំ, តេសំ - “ឯត្ថ អាលយោ ន កាតព្វោ, និកន្តិ ន កាតព្វោ” តិ
កថា ន បដិភាតិ ន វុច្ចតិ តិ។

យេន កកវា តេនុបសង្គមីតិ កស្មា ឧបសង្គមី? តុសិតកវនេ កិរស្ស
និព្ពត្តមត្តស្សេវ តិការុតប្បមាណំ សុវណ្ណាភូន្នំវិយ វិជ្ជោតមាណំ អត្តការំ
ឧយ្យានិវាណាទិសម្បត្តិញ ទិស្វា - “មហាតី អយំ មយ្ហំ សម្បត្តិ, កី ទុខោ មេ
មនុស្សបថេ កម្មំ កត” ឆ្លំ ឡើងលើកន្តោ តិសុ រតនេសុ អធិការំ ទិស្វា ចិន្តេសិ
“បមាទដ្ឋានមិទំ ទេវត្តំ ឆាម, ឥមាយ ហិ មេ សម្បត្តិយា មោទមាណស្ស
សតិសម្មាសោមិ សិយា, ហន្តាហំ គន្ធា មម ជេតវនស្ស ចេវ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច
តថាគតស្ស ច អរិយមគ្គស្ស ច សារិបុត្តត្ថេរស្ស ច វណ្ណំ កថេត្វា តតោ
អាគន្ធា សម្បត្តិ អនុភវិស្សាមី” តិ។ សោ តថា អកាសិ។ តំ ទស្សេតុំ អថ ខោ
អនាថបិណ្ឌិកោតិអាទិ វុត្តំ។

តត្ថ សសិសង្ឃនិសេវិតន្តិ ភិក្ខុសង្ឃនិសេវិតំ។ ឯវំ បឋមកាថាយ
ជេតវនស្ស វណ្ណំ កថេត្វា ឥនាទិ អរិយមគ្គស្ស វណ្ណំ កថេត្តោ កម្មំវិជ្ជា
ចាតិអាទិមាហ។ តត្ថ កម្មន្តិ មគ្គបេតនា។ វិជ្ជាតិ មគ្គបញ្ញា។ ធម្មោតិ
សមាធិបក្ខិកោ ធម្មោ។ សីលំ ជីវិតមុត្តមន្តិ សីលេ បតិជ្ជិតស្ស ជីវិតំ ឧត្តមន្តិ
ទស្សេតិ។ អថ វា វិជ្ជាតិ ទិដ្ឋិសង្គហ្មោ។ ធម្មោតិ វាយាមសតិសមាធយោ។
សីលន្តិ វាចាកម្មត្តាជីវា។ ជីវិតមុត្តមន្តិ ឯតស្មី សីលេ បតិជ្ជិតស្ស ជីវិតំ ឆាម
ឧត្តមំ។ ឯតេន មច្ឆា សុដ្ឋន្តិ ឯតេន អដ្ឋន្តិកេន មគ្គេន សត្តាវិសុដ្ឋន្តិ។

តស្មាតិ យស្មា មគ្គេន សុដ្ឋន្តិ, ន កោត្តជនេហិ, តស្មា។ យោនិសោវិចិនេ
ធម្មន្តិ ឧចាយេន សមាធិបក្ខិយំ ធម្មំវិចិនេយ្យ។ ឯវំ តត្ថ វិសុដ្ឋន្តិតិ ឯវំ តស្មី
អរិយមគ្គវិសុដ្ឋន្តិ។ អថ វា យោនិសោវិចិនេ ធម្មន្តិ ឧចាយេន បញ្ចក្ខន្ធធម្មំ
វិចិនេយ្យ។ ឯវំ តត្ថ វិសុដ្ឋន្តិតិ ឯវំ តេសុ ចត្វសុ សច្ចេសុ វិសុដ្ឋន្តិ។

ឥនាទិ សារិបុត្តត្ថេរស្ស វណ្ណំ កថេត្តោ សារិបុត្តោ វាតិអាទិមាហ។ តត្ថ
សារិបុត្តោ វាតិ អវជារណាវចនំ។ ឯតេហិ បញ្ញាធិហិ សារិបុត្តោវ សេយ្យេតិ

វេទិតិ។ ឧបសមេនាតិ កិលេសឧបសមេន។ ចារុត្តតោតិ និព្វានំ គតោ។ យោ
កោចិ និព្វានំ បត្តោភិក្ខុ, សោ ឯតាវបរមោ សិយា, ន ថេវេន ឧត្តរិតោ នាម
អត្ថិតិ វេទិតិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

អនាថបិណ្ឌិកោវាទសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. ធន្នោវាទសុត្តន្តវណ្ណនា

៣៨៩. ឯវំ មេ សុតន្តិ ធន្នោវាទសុត្តំ។ តត្ថ ធន្នោតិ ឯវំនាមកោ ថេវោ, ន
អភិនិក្ខមនំ និក្ខន្តត្ថេវោ។ បដិសល្លាណាតិ ជេសមាបត្តិតោ។ គិលានបុច្ឆកាតិ
គិលានុបដ្ឋានំ នាម ពុទ្ធវណ្ណិតំ, តស្មា ឯវំមាហា។ សត្តន្តិ ជីវិតហារកសត្តំ។
នាវកម្ពាមីតិ ឥន្ទាមិ។

៣៩០. អនុបវដ្ឋន្តិ អនុប្បត្តិកំ អប្បជិសន្តិកំ។

៣៩១. ឯតំ មមាតិអាទិនិ តណ្ហាមានទិដ្ឋិកាហវសេន វុត្តានិ។ និរោធំ
ទិស្វាតិ ខយវយំ ញាត្វា។ នេតំ មម នេសោហាមស្មិន មេសោ អត្តាតិ
សមនុបស្សាមីតិ អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តាតិ សមនុបស្សាមិ។

៣៩២. តស្មាតិ យស្មា មារណាន្តិកវេទនំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ សត្តំ
អាហារាមីតិ វេទិតិ, តស្មា។ បុព្វជ្ជនោ អាយស្មា, តេន ឥទម្បិ មនសិ ករោហីតិ
ធិបេតិ។ និច្ចកប្បន្តិ និច្ចកាលំ។ និស្សិតស្សាតិ តណ្ហាទិដ្ឋិហិ និស្សិតស្ស។
ចលិតន្តិវិប្បន្តិតំ ហោតិ។ បស្សន្តិ កាយចិត្តបស្សន្តិ, កិលេសបស្សន្តិ នាម
ហោតីតិ អត្តោ។ នតីតិ តណ្ហានតិ។ នតិយា អសតីតិ ភវត្តាយ
អាលយនិកន្តិបរិយុដ្ឋានេសុ អសតិ។ អាគតិគតិ ន ហោតីតិ បដិសន្ធិវសេន

អាគតិ នាម ន ហោតិ, បុតិវសេន គមនំ នាម ន ហោតិ។ បុត្តបទាតោតិ
 ចរនវសេន បុតិ, ឧបបន្ននវសេន ឧបទាតោ។ នេវិធ ន ហុរំ ន ឧភយមន្តវេនាតិ
 នយិធ លោកេ, ន បរលោកេ, ន ឧភយត្ថ ហោតិ។ ឯសេវន្តោ ធុក្ខស្សាតិ
 វន្តធុក្ខកិលេសធុក្ខស្ស អយមេវ អន្តោ អយំ បរិច្ឆេទោ បរិវដ្តមភារោ ហោតិ។
 អយមេវ ហិ ឯត្ថ អត្តោ។ យេ បន “ន ឧភយមន្តវេនា”តិ វចនំ គហេត្វា
 អន្តរាភវំ ឥច្ឆន្តិ, តេសំ ឧត្តរំ ហេជ្ជា វុត្តមេវ។

៣៩៤. សត្តំ អាហារេសីតិ ជីវិតហារកំ សត្តំ អាហារិ, កណ្ណានាឡិ ជិន្និ។
 អថស្ស តស្មី ខណោ មរណាភយំ ឌីក្កមិ, គតិនិមិត្តំ ឧបដ្ឋាសិ។ សោ អត្តនោ
 បុប្ផនភារំ ញាត្វា សិរិក្កោ វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា សម្ពារេ បរិគ្គណ្ណន្តោ អរហត្តំ
 បត្វា សមសីសី ហុត្វា បរិនិព្វាយិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធវិញ្ញាណោ ព្យាកតាតិ
 កិញ្ញាបិ ឥទំ ថេរស្ស បុប្ផនកាលេ ព្យាករណំ ហោតិ, ឯតេន បន
 ព្យាករណេន អនន្តរាយមស្ស បរិនិព្វានំ អហោសិ។ តស្មា ភគវា តមេវ
 ព្យាករណំ គហេត្វា កថេសិ។ ឧបវដ្តកុលានីតិ ឧបសង្កមិតត្ថកុលានិ។ ឥមិនា
 ថេរោ, - “ភន្តេ, ឯវំ ឧបដ្ឋាកេសុ ច ឧបដ្ឋាយិ កាសុ ច វិជ្ជមាណសុ សោ ភិក្ខុ
 តុម្ហាកំ សាសនេ បរិនិព្វាយិស្សតី”តិ បុច្ឆតិ។ អថស្ស ភគវា កុលេសុ
 សំសគ្គាភារំ ធិបេន្តោ ហោន្តិ ហេតេ សារិបុត្តាតិអាទិមាហ។ ឥមស្មី កិវ ហានេ
 ថេរស្ស កុលេសុ អសំសជ្ជភារោ ចាកដោ អហោសិ។ សេសំ សព្ពត្ថ
 ឧត្តានមេវាតិ។

បបព្ភាសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

ធនោវាទសុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. បុណ្ណវាទសុត្តវណ្ណនា

៣៩៥. ឃុំ មេ សុតន្តិ បុណ្ណាវាទសុត្តំ។ តត្ថ បដិសណ្ឋានាតិ ឯកីភាវា។ តំ
ចេតិ តំ ចក្ខុញោវ រូបញ្ច។ នន្ទិសមុទយា ទុក្ខសមុទយោតិ នន្ទិយា តណ្ហាយ
សមោធានេន បញ្ចក្ខន្ធទុក្ខស្ស សមោធានំ ហោតិ។ ឥតិ ធនុ ធារេសុ ទុក្ខំ
សមុទយោតិ ទិដ្ឋំ សច្ចានំ វសេន វដ្ឋំ មត្តកំ ចាបេត្វា ទស្សេសិ។ ទុតិយនយេ
និរោធា មគ្គោតិ ទិដ្ឋំ សច្ចានំ វសេន វិវដ្ឋំ មត្តកំ ចាបេត្វា ទស្សេសិ។ ឥមិនា ច
តំ បុណ្ណាតិ ចាជិយេក្កោ អនុសន្ធិ។ ឃុំ តាវ វដ្ឋវិវដ្ឋវសេន ទេសនំ អរហត្ត
បក្ខិបិទ្វា ឥនានិ បុណ្ណោត្ថវ សត្តសុ ហនេសុ សីហនានំ ននាបេតុ ឥមិនា ច
ត្វន្តិអាទិមាហ។

៣៩៦. ចណ្ណាតិ ទុដ្ឋា កិត្តិសា។ ជរុសាតិ កក្ខុឡា។ អក្កោសិស្សន្តិ ទសហិ
អក្កោសវត្ថុហិ អក្កោសិស្សន្តិ។ បរិភាសិស្សន្តិ កី សមណោ នាម តំ, ឥនព្វា
ឥនព្វា តេ ករិស្សមាតិ តន្ត្រេស្សន្តិ។ ឃុំ មេត្តាតិ ឃុំ មយ្ហំ ឯត្ថ ភរិស្សន្តិ។

ទណ្ណោតិ ចតុហត្ថេន ទណ្ណេន វា យជិកមុគ្គវេន វា។ សត្តោតិ
ឯកតោធារាទិនា។ សត្តហារកំ បរិយេសន្តិ ជីវិតហារកំ សត្តំ បរិយេសន្តិ។
ឥនំ បេរោ តតិយចារាជិកវត្ថុស្មី អសុភកថំ សុត្វា អត្តភាវេន ជិតុច្ឆន្តានំ
ភិក្ខុនំ សត្តហារកបរិយេសនំ សន្ធាយាហ។ ទម្ងបសមេនាតិ ឯត្ថ ទមោតិ
ឥន្ទ្រិយសំវរាទិនំ ឯតំ នាមំ។ “សច្ចេន ទន្តោ ទមសា ឧបេតោ, វេទន្តក្ខ
វុសិតព្រហ្មចរិយោ” តិ (សំ. និ. ១.១៩៥; សុ. និ. ៤៦៧) ឯត្ថ ហិ ឥន្ទ្រិយសំវរោ
ទមោតិ វុត្តោ។ “យទិ សច្ចា ទមា ចាគា, ខន្យា ភិយ្យោជវិជ្ជតី” តិ (សំ. និ.
១.២៤៦; សុ. និ. ១៩១) ឯត្ថ បញ្ញា ទមោតិ វុត្តោ។ “ធានេន ទមេន សំយមេន
សច្ចវដ្ឋេនា” តិ (ជី. និ. ១.១៦៦; ម. និ. ២.២២៦) ឯត្ថ ឧចោសថកម្មំ ទមោតិ វុត្តំ។
ឥមស្មី បន សុត្តេ ខន្តិ ទមោតិ វេទិតញ្ចា។ ឧបសមោតិ តស្សេវ វេវចនំ។

៣៩៧. អថ ខោ អាយស្មា បុណ្ណាតិ កោ បនេស បុណ្ណា, កស្មា បនេត្ថ
គន្ធកាមោ អហោសីតិ។ សុនាបរន្តវាសិកោ ឯវ ឯសោ, សាវត្ថិយំ បន
អសប្បាយវិហារំ សល្លក្ខេត្វា តត្ថ គន្ធកាមោ អហោសិ។

តត្រាយំ អនុបុត្តិកថា - សុនាបរន្តវេជ្ជ កិវ ឯកស្មី វាណិជកកាមេ ឯតេ
ទ្វេភាតរោ។ តេសុ កថាចិ ជេដ្ឋោ បញ្ចា សកជសតានិ គហេត្វា ជនបទំ គន្ធា
ភណ្ឌំ អាហារិ, កថាចិ កនិដ្ឋោ។ ឥមស្មី បន សមយេ កនិដ្ឋំ យវេ ឋបេត្វា
ជេដ្ឋភាតិកោ បញ្ចា សកជសតានិ គហេត្វា ជនបទចារិកំ ចរន្តោ អនុបុព្វេន
សាវត្ថី បត្វា ជេតវនស្ស នាតិទ្វេវ សកជសត្ថំ និវាសេត្វា ភុត្តចាតរាសោ
បរិជនបរិវុតោ ជាសុកដ្ឋានេ និសីទិ។

តេន ច សមយេន សាវត្ថិវាសិនោ ភុត្តចាតរាសា ឧចោសថដ្ឋានិ អធិដ្ឋាយ
សុទ្ធត្ថរាសដ្ឋា គន្ធបុច្ឆាធិហត្ថា យេន ពុទ្ធា យេន ធម្មោ យេន សង្ឃោ, តន្តិដ្ឋា
តប្បោណា តប្បាញា ហុត្វា ធខិណ្ឌាទ្វារេន និក្ខមិត្វា ជេតវនំ គច្ឆន្តិ។ សោ តេ
ទិស្វា “កហំ ឥមេ គច្ឆន្តិ” តិ ឯកមនុស្សំ បុច្ឆិ។ កី ត្វំ អយ្យេន ជាធាសិ, លោកេ
ពុទ្ធជម្ពសង្ឃរតនានិ នាម ឧប្បន្នានិ, ឥន្ទ្រេស មហាជនោ សត្ថ សន្តិកេ ធម្មកថំ
សោតុំ គច្ឆតីតិ។ តស្ស ពុទ្ធាតិ វេទនំ ធម៌ចម្មាធិនិ ជិន្និត្វា អដ្ឋមិញ្ចំ អាហាច្ឆ
អដ្ឋាសិ។ អថ អត្ថនោ បរិជនបរិវុតោ តាយ បរិសាយ សទ្ធិវិហារំ គន្ធា សត្ថ
មធុរស្សវេន ធម្មំ ទេសេន្តស្ស បរិសបរិយន្តេ បិតោ ធម្មំ សុត្វា បព្ពដ្ឋាយ ចិត្តំ
ឧប្បាទេសិ។ អថ តថាគតេន កាលំ វិទិត្វា បរិសាយ ឧយ្យេជិតាយ សត្តារំ
ឧបសង្កមិត្វា វន្តិត្វា ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា ទុតិយទិវសេ មណ្ឌបំ ការេត្វា
អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា ភុត្តចាតរាសោ
ឧចោសថដ្ឋានិ អធិដ្ឋាយ ភណ្ឌាភារិកំ បក្កោសាបេត្វា, ឯត្ថកំ ភណ្ឌំ វិស្សន្និតំ,
ឯត្ថកំ នវិស្សន្និតន្តិ សព្វំ អាចិត្វិត្វា - “ឥមំ សាបតេយ្យំ មយ្ហំ កនិជ្ឈស្ស

ទេហី"តិ សត្តំ និយ្យតេត្វា សត្តុ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា កម្មជ្ជានបរាយណោ
អហោសិ។

អថស្ស កម្មជ្ជានំ មនសិករោន្តស្ស កម្មជ្ជានំ នឧបជ្ជាតិ។ តតោ ចិន្តេសិ -
“អយំ ជនបទោ មយ្ហំ អសប្បាយោ, យំនូនាហំ សត្តុ សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា
សកជ្ជានមេវ គច្ឆេយ្យ”ន្តិ។ អថ បុព្ពល្គ្រាសមយេ បិណ្ឌរាយ ចរិត្វា
សាយន្តសមយេ បដិសល្លាឆាវុជ្ជហិត្វា ភកវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា កម្មជ្ជានំ
កថាបេត្វា សត្តុ សីហនាទេ នទិត្វា បក្កាមិ។ តេន វុត្តំ - “អថ ខោ អាយស្មា
បុណ្ណោ...បេ... វិហរតី”តិ។

កត្ត បនាយំ វិហរាសីតិ? ចតុសុ ឋានេសុ វិហរាសិ, សុនាបរន្តវដ្ឋំ តាវ
បរិសិត្វា អន្ត្រហត្ថបព្ពតេ នាម បរិសិត្វា វាលិដកាមំ បិណ្ឌរាយ ចារិសិ។ អថ នំ
កនិជ្ជភាតា សញ្ញានិត្វា ភិក្ខុំ ទត្វា, “ភន្តេ, អញ្ញត្ថ អគន្ធា ឥដេវ វសថា”តិ
បដិញ្ញំ ការេត្វា តត្ថេវ វសាបេសិ។

តតោ សមុទ្ធីវិហារំ នាម អគមាសិ។ តត្ថ អយកន្តចាសាលោហិ
បរិច្ឆិន្ទិត្វា កតចង្គមោ អត្ថិ, តំ កោចិ ចង្គមិតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថិ។ តត្ថ
សមុទ្ធវិចិយោ អាគន្ធា អយកន្តចាសាលោសុ បហរិត្វា មហាសទ្ធិំ ករោន្តិ។
ថេរោនំ - “កម្មជ្ជានំ មនសិករោន្តានំ ជាសុវិហារោ ហោត្វ”តិ សមុទ្ធិំ និស្សទ្ធិំ
កត្វា អធិជ្ជាសិ។

តតោ មាតុលគីរី នាម អគមាសិ។ តត្ថ សកុណាសង្ឃោ ឧស្សន្នោ, វត្តិព្វា
ទិវា ច សង្កោ ឯកាតធ្វោវ ហោតិ, ថេរោ ឥមំ ឋានំ អជាសុកន្តិ តតោ
មកុលការាមវិហារំ នាម តតោ។ សោ វាលិដកាមស្ស នាតិទ្វរោ នច្ឆាសន្នោ
គមនាគមនសម្បន្នោ វិវត្តោ អប្បសង្កោ។ ថេរោ ឥមំ ឋានំ ជាសុកន្តិ តត្ថ

រត្តិជ្ជានិព្វាននិព្វានបន្តិមនាទីនិ ការេត្វា វស្សំ ឧបគច្ឆិ។ ឯវំ ចតុស្ក ថានេសុ
វិហាសិ។

អថេកទិវសំ តស្មីយេវ អន្តោវស្សេ បញ្ចា វាលិជសតានិ បរសមុទ្ធំ
គច្ឆាមាតិ នាវាយ ភណ្ណំ បក្ខិប័សុ។ នាវារោហនទិវសេ ថេវស្ស កនិជ្ជភាតា
ថេវ កោដេត្វា ថេវស្ស សន្តិកេ សិក្ខាបទានិ គហេត្វា វទ្ធិត្វា គច្ឆន្តោ, - “ភន្តេ,
មហាសមុទ្ធា នាម អប្បមេយ្យេ អនេកន្តរាយោ, អម្ពេ អាវន្នេយ្យថា” តិ វត្វា
នាវំ អារុហិ។ នាវា ឧត្តមជវេន គច្ឆមាណា អញ្ញតំ ទីបកំ ចាបុណិ។ មនុស្សា
ចាតរាសំ ករិស្សមាតិ ទីបកេ ឱតិណ្ណា។ តស្មី ទីបេ អញ្ញំ កិញ្ចំ នត្ថិ,
ចន្ទនវនមេវ អហោសិ។

អថេកោ វាសិយា រុក្ខំ អាគោដេត្វា លោហិតចន្ទនការំ ញត្វា អាហា - “ភោ
មយំ លាភត្ថាយ បរសមុទ្ធំ គច្ឆាម, ឥតោ ច ឧត្តរិ លាភោ នាម នត្ថិ,
ចតុវង្កុលមត្តា យជិកា សតសហស្សំ អគ្សតិ, ហារេតព្ភកយុត្តំ ភណ្ណំ
ហារេត្វា ចន្ទនស្ស បូរេមា” តិ។ តេ តថា ករិសុ។ ចន្ទនវនេ អជិវត្តា អមនុស្សា
កុដ្ឋិត្វា - “ឥមេហិ អម្ពា កំ ចន្ទនវនំ នាសិតំ, ឃាតេស្សម នេ” តិ ចិន្តេត្វា -
“ឥដេវ ឃាតិតេសុ សត្វំ វនំ ឯកំ កុណាបំ ភរិស្សតិ, សមុទ្ធមជ្ឈេ នេសំ នាវំ
ឱសីនេស្សមា” តិ អាហំសុ។ អថ តេសំ នាវំ អារុយ្ហ មុហុត្តំ គតកាលេយេវ
ឧប្បាទិកំ ឧជ្ឈេត្វា សយម្បិ តេ អមនុស្សា ភយានកានិ រូចានិ ទស្សយីសុ។
ភីតា មនុស្សា អត្តនោ អត្តនោ ទេវតា នមស្សន្តិ។ ថេវស្ស កនិជ្ជា
ចូឡបុណ្ណាកុដ្ឋិកោ - “មយ្ហំ ភាតា អវស្សយោ ហោតូ” តិ ថេវស្ស
នមស្សមាណោ អជ្ជាសិ។

ថេរោចិ កិវ តស្មីយេវ ខណោ អាវន្នេត្វា តេសំ ព្យសនុប្បត្តិ ញត្វា វេហាសំ
ឧប្បតិក្វា សមុខេ អជ្ជាសិ។ អមនុស្សា ថេវំ ទិស្វា “អយ្យេ បុណ្ណាត្ថេរោ ឯតី” តិ

បក្កមីសុ, ឧប្បាទិកំ សន្និសីទិ។ ថេរោ មា ភាយថាតិ តេ អស្សរសេត្វា “កហំ
គន្ធកាមត្វា”តិ បុច្ឆិ។ ភន្តេ, អម្ពាភំ សកដ្ឋានមេវ គន្ធាមាតិ។ ថេរោ នារំ ជលេ
អក្កមិទ្វា “ឯតេសំ ឥច្ឆិតដ្ឋានំ គច្ឆត្វ”តិ អធិដ្ឋាសិ។ វាណិជា សកដ្ឋានំ គន្ធា តំ
បរត្ថី បុត្តទារស្ស អាហោចេត្វា “ឯថ ថេរំ សរណំ គន្ធាមា”តិ បញ្ចសតា អត្តនោ
បញ្ចមាតុតាមសតេហិ សទ្ធិ តីសុ សរណេសុ បតិជ្ជាយ ឧបាសកត្ថំ
បដិវេទេសុ។ តតោ នាវាយ ភណ្ឌំ ឌីតារេត្វា ថេរស្ស ឯកំ កោដ្ឋាសំ កត្វា -
“អយំ, ភន្តេ, តុម្ពាភំ កោដ្ឋាសោ”តិ អាហំសុ។ ថេរោ - “មយ្ហំ វិសុំ កោដ្ឋាសកិច្ចំ
នត្ថិ, សត្វា បន តុម្ពេហិ ធិដ្ឋបុញ្ញោ”តិ។ ន ធិដ្ឋបុញ្ញោ, ភន្តេតិ។ តេន ហិ ឥមិនា
សត្វ មណ្ឌលមាឡំ ករោថ, ឯវំ សត្វារំ បស្សិស្សថាតិ។ តេ សាធុ, ភន្តេតិ តេន
ច កោដ្ឋាសេន អត្តនោ ច កោដ្ឋាសេហិ មណ្ឌលមាឡំ កាតុំ អារភីសុ។

សត្វាបិ កិវ អារទ្ធកាលតោ បដ្ឋាយ បរិភោគំ អកាសិ។ អារក្ខមនុស្សា
រត្ថី ឌីភាសំ ទិស្វា “មហេសត្វា ទេវតា អត្ថី”តិ សញ្ញំ ករីសុ។ ឧបាសកា
មណ្ឌលមាឡញ្ច ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច សេនាសនានិ ធិដ្ឋបេត្វា ទានសម្ភារំ សង្ខេត្វា
- “កតំ, ភន្តេ, អម្ពេហិ អត្តនោ កិច្ចំ, សត្វារំ បក្កោសថា”តិ ថេរស្ស
អាហោចេសុ។ ថេរោ សាយន្តសមយេ ឥទ្ធិយា សារត្ថី បត្វា, “ភន្តេ,
វាណិជតាមវាសិនោ តុម្ពេ ធិដ្ឋកាមា, តេសំ អនុកម្មំ ករោថា”តិ ភគវន្តំ
យាចិ។ ភគវា អធិវាសេសិ។ ថេរោ ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិត្វា សកដ្ឋានមេវ
បច្ឆាគតោ។

ភគវាបិ អាណន្ទថេរំ អាមន្តេសិ, - “អាណន្ទ, សេ សុនាបរន្តេ វាណិជតាមេ
បិណ្ឌាយ ចរិស្សម, តុំ ឯកុនបញ្ចសតានំ ភិក្ខុនំ សលាកំ ទេហី”តិ។ ថេរោ
សាធុ, ភន្តេតិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស តមត្ថំ អាហោចេត្វា នកចារិកា ភិក្ខុ សលាកំ
គណ្ហាន្តតិ អាហា។ តំធិវំសំ កុណ្ឌាធានត្ថេរោ បឋមំ សលាកំ អគ្គហេសិ។

វាល្វីជតាមវាសិលោបិ “ស្មេ កិរ សត្តា អាគមិស្សតិ” តិ តាមមជ្ឈេ មណ្ឌបំ
កត្វា ធានគ្គំ សង្ខយីសុ។ ភគវា ចាតោវ សរីរបដិជគ្គនំ កត្វា គន្ធកុដិ បរិសិទ្ធា
ជលសមាបត្តិ អប្បេត្វា និសីទិ។ សក្កស្ស បណ្ណាកម្មលសិលាសនំ ឧណ្ណំ
អហោសិ។ សោ កី ឥន្ទន្តិ អារដ្ឋេត្វា សត្តុ សុនាបរន្តគមនំ ទិស្វាវិស្សកម្មំ
អាមន្តេសិ - “តាត អដ្ឋ ភគវា តិមត្តានិ យោជនសតានិ បិណ្ឌាចារំ កិរស្សតិ,
បញ្ច ក្ខជាតារសតានិ មាបេត្វា ជេតវន្ទារកោដ្ឋមត្តកេ គមនសដ្ឋានិ កត្វា
វេបេហិ” តិ។ សោ តថា អកាសិ។ ភគវតោ ក្ខជាតារំ ចតុមុខំ អហោសិ, ទិដ្ឋំ
អគ្គសារកានំ ទិមុខានិ, សេសានិ ឯកមុខានិ។ សត្តា គន្ធកុដិតោ និក្ខម្ម
បដិចាជិយា វេបិតក្ខជាតារេសុ ធុរក្ខជាតារំ ចារិសិ។ ទ្វេ អគ្គសារកេ អាទិ
កត្វា ឯក្ខនបញ្ចភិក្ខុសតានិបិ ក្ខជាតារំ គន្ធា និសិដ្ឋា អហោសុំ។ ឯកំ
តុច្ឆក្ខជាតារំ អហោសិ, បញ្ចបិ ក្ខជាតារសតានិ អាគាសេ ឧប្បតិសុ។

សត្តា សច្ចពន្ធបព្ពតំ នាម បត្វា ក្ខជាតារំ អាគាសេ វេបេសិ។ តស្មី បព្ពតេ
សច្ចពន្ធនាម មិច្ឆាទិដ្ឋិកតាបសោ មហាជនំ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឧគ្គណ្ហាបេន្តោ
លាភគ្គយសគ្គប្បត្តោ ហុត្វា វសតិ។ អព្ពន្ធរេ ចស្ស អន្តោចាជិយំ បដិចោវិយ
អរហត្តស្ស ឧបនិស្សយោ ជលតិ។ តំ ទិស្វា ធម្មមស្ស កថេស្សមីតិ គន្ធា ធម្មំ
ទេសេសិ។ តាបសោ ទេសនាបរិយោសានេ អរហត្តំ ចាបុណិ, មគ្គេនេវាស្ស
អភិញ្ញា អាគតា។ ឯហិភិក្ខុ ហុត្វា ឥទ្ធិមយបត្តចីវរេវេ ហុត្វា ក្ខជាតារំ
ចារិសិ។

ភគវា ក្ខជាតារគតេហិ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិ វាល្វីជតាមំ គន្ធា
ក្ខជាតារានិ អទិស្សមាណនិ កត្វា វាល្វីជតាមំ ចារិសិ។ វាល្វីជា ពុទ្ធប្បមុខស្ស
ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាធានំ ទត្វា សត្តារំ មកុលការាមំ នយីសុ។ សត្តា
មណ្ឌលមាឡំ ចារិសិ។ មហាជនោ យាវ សត្តា ភត្តនរេចំ បដិបស្សម្ពតិ, តាវ

ចាត់រាស់ កត្វា ឧបោសថផ្កានិ សមាធាយ ពហុំ គន្ធា បុប្ផញ្ចា អាធាយ
ធម្មស្សវនត្ថាយ អាវាមំ បច្ឆាគមាសិ។ សត្តា ធម្មំ ទេសេសិ។ មហាជនស្ស
ពន្ធនមោក្ខោ ជាតោ, មហន្តំ ពុទ្ធកោលាហលំ អហោសិ។

សត្តា មហាជនស្ស សង្កហត្ថំ កតិចាហំ តត្ថេវ វសិ, អរុណំ បន
មហាគន្ធកុដិយំយេវ ឧដ្ឋបេសិ។ តត្ថ កតិចាហំ វសិត្វា វាលិជគាមេ
បិណ្ឌាយ ចរិត្វា “តុំ ឥធរេវ វសាហិ” តិ បុណ្ណាត្ថេវំ និវត្តត្វា អន្តរេ នម្មទានធិ
នាម អត្ថិ, តស្ស តិវំ អគមាសិ។ នម្មទានាគរាជា សត្ថុ បច្ចុគ្គមនំ កត្វា
នាគកវនំ បវេសេត្វា តិណ្ណំ វតនានំ សក្ការំ អកាសិ។ សត្តា តស្ស ធម្មំ
កថេត្វា នាគកវនា និក្ខមិ។ សោ - “មយ្ហំ, ភន្តេ, បរិចរិតត្ថំ ទេថា” តិ យាចិ,
ភគវា នម្មទានធិតិវេ បទចេតិយំ ទស្សេសិ។ តំ វីចីសុ អាគតាសុ បិដិយតិ,
គតាសុ វិវីរិយតិ, មហាសក្ការប្បត្ថំ អហោសិ។ សត្តា តតោ និក្ខម្ម
សច្ចពន្ធបព្ពតំ គន្ធា សច្ចពន្ធិ អាហា - “តយា មហាជនោ អចាយមគ្គេ ឡីតាវិតោ,
តុំ ឥធរេវ វសិត្វា ឯតេសំ លទ្ធិវិស្សជ្ជាបេត្វា និព្វានមគ្គេ បតិជ្ជាបេហិ” តិ។
សោមិ បរិចរិតត្ថំ យាចិ។ សត្តា យនបិដ្ឋិចាសាលោ អល្លមត្តិកបិណ្ឌម្ហិ លញ្ឆានំ
វិយ បទចេតិយំ ទស្សេសិ, តតោ ជេតវនមេវ គតោ។ ឯតមត្ថំ សន្ធាយ
តេនេវន្តវស្សេនាតិអាទិ វុត្ថំ។

បរិនិព្វាយីតិ អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយិ។ មហាជនោ
ថេរស្ស សត្ថុ ធិវសានិ សរីរបូជំ កត្វា ពហុនិ គន្ធកជ្ជានិ សមោធានេត្វា សរីរំ
លាបេត្វា ធាតុយោ អាធាយ ចេតិយំ អកាសិ។ សម្ពហុលាភិក្ខុតិ ថេរស្ស
អាឡាហនេ បិតភិក្ខុ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចាសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

២. ទានកោដិសុត្តន្តបិដក

៣៨៨. ឯវំ មេ សុត្តន្តិ ទានកោដិសុត្តន្តំ។ តត្ថ តេន ខោ បន សមយេនាតិ
ភគវា មហាបជាបតិយា យាចិតោ ភិក្ខុនិសង្ឃំ ឧប្បាទេត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ
សន្និទាតេត្វា - “យេវ ភិក្ខុ វារេន ភិក្ខុនិយោ ឱវទន្ត” តិ សង្ឃស្ស ភារំ អកាសិ។
តំ សន្នាយេតំ វុត្តំ។ តត្ថ បរិយាយេនាតិ វារេន។ ន ឥច្ឆតិ តិ អត្តនោ វារេ
សម្បត្ត ទុរំ កាមំ វា គន្ធា សូចិកម្មាធិនិ វា អារភិក្ខា “អយំ នាមស្ស
បបញ្ញោ” តិ វេទាបេសិ។ ឥមំ បន បរិយាយេន ឱវាទំ ភគវា ទានកោដិសុត្តន្ត
ការណា អកាសិ។ កស្មា? ឥមាសញ្ចា ភិក្ខុនិយោ យេវ ទិស្វា ចិត្តំ ឯកត្តំ ហោតិ
បសិទ្ធិតិ។ តេន តា តស្ស ឱវាទំ សម្បជិច្ឆិតុកាមា, ធម្មកថំ សោតុកាមា។
តស្មា ភគវា - “ទានកោ អត្តនោ វារេ សម្បត្ត ឱវាទំ ទស្សតិ, ធម្មកថំ
កថេស្សតិ” តិ វារេន ឱវាទំ អកាសិ។ យេវេ បន អត្តនោ វារំ ន ករោតិ, កស្មាតិ
យេ? តា កិរ ភិក្ខុនិយោ បុព្វេ យេស្ស ជន្តរិយេ វជ្ជំ ការេន្តស្ស ឱវេនា អហោសុំ។
យេវេ បុព្វេនិវាសញ្ញាលោន តំ ការណំ ញាត្វា ចិន្តេសិ - “មំ ឥមស្ស
ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស មជ្ឈេ និសិទ្ធិំ ឧបមាយោ ច ការណានិ ច អាហារិក្ខា ធម្មំ
កថយមាទំ ទិស្វា អញ្ញោ បុព្វេនិវាសញ្ញាលាភិ ភិក្ខុ ឥមំ ការណំ
ឱលោកេត្វា ‘អាយស្មា ទានកោ យាវជ្ជនិវសា ឱវេនេ ន វិស្សន្តេតិ,
សោភតាយមាយស្មា ឱវេនបរិវុតោ’ តិ វុត្តព្ពំ មញ្ញោយ្យា” តិ។ ឯតមត្តំ
សម្បស្សមាណោ យេវេ អត្តនោ វារំ ន ករោតិ។ ឥមាសញ្ចា កិរ ភិក្ខុនិយោ យេវេស្ស
ទេសនា សប្បាយា ភិស្សតិ តិ ញាត្វា អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ ទានកោ
អាមន្តេសិ។

តាសំ ភិក្ខុនីនំ បុព្វេ តស្ស ឱរោធាការវជាននត្ថំ ឥទំ វត្ថំ - បុព្វេ កិរ
ពារាណសីយំ បញ្ច ធាសសតានិ បញ្ច ធាសិសតានិ ចាតិ ជង្គ្រសហស្សំ
ឯកតោវ កម្មំ កត្វា ឯកស្មី ហំនេ វសី។ អយំ នន្ទកត្តេរោ តស្មី កាលេ
ជេដ្ឋកធាសោ ហោតិ, គោតមី ជេដ្ឋកធាសី។ សា ជេដ្ឋកធាសស្ស
ចាទបរិចារិកា អហោសិ បណ្ឌិតា ព្យត្តា។ ជង្គ្រសហស្សម្មិ បុញ្ញកម្មំ ករោន្តំ
ឯកតោ ករោតិ។ អថ វស្សបនាយិកសមយេ បញ្ច បច្ចេកពុទ្ធា
នន្ទមូលកបញ្ចារតោ ឥសិបតនេ ឱតិវត្វា នគរេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ឥសិបតនមេវ
គត្វា - “វស្សបនាយិកកុជិយា អត្ថាយ ហត្ថកម្មំ យាចិស្សាមា” តិ ជីវំ
ចារុបិត្វា សាយន្តសមយេ នគរំ បរិសិត្វា សេដ្ឋិស្ស យរទ្ធារេ អដ្ឋំសុ។
ជេដ្ឋកធាសី កុជំ គហេត្វា ឧទកតិត្ថំ គច្ឆន្តិ បច្ចេកពុទ្ធនគរំ បរិសន្តេ អទ្ទស។
សេដ្ឋិតេសំ អាគតការណំ សុត្វា “អម្ពាភំ ឱកាសោ នត្ថិ, គច្ឆន្ត” តិ អាហា។

អថ តេ នគរា និក្ខមន្តេ ជេដ្ឋកធាសី កុជំ គហេត្វា បរិសន្តិ ទិស្វា កុជំ
ឱតារត្វា វន្តិត្វា ឱនមិត្វា មុខំ បិដាយ - “អយ្យា នគរំ បរិជ្ជមត្តាវ និក្ខន្តា, កី នុ
ខោ” តិ បុច្ឆិ។ វស្សបនាយិកកុជិយា ហត្ថកម្មំ យាចិតុំ អាគមិម្ពាតិ។ លទ្ធិ,
ភន្តេតិ។ នលទ្ធិ ឧចាសិកេតិ? កី បនេសា កុជំ ឥស្សរេហោវ កាតញ្ញា,
ទុគ្គតេហិបិ សក្កា កាតុន្តិ។ យេន កេនចិ សក្កាតិ? សាធុ, ភន្តេ, មយំ
ករិស្សាម។ សេ មយ្ហំ ភិក្ខុំ គណ្ណាថាតិ និមន្តេត្វា ឧទកំ នេត្វា បុន កុជំ គហេត្វា
អាគម្ម តិត្តមគ្គេ វត្វា អាគតា អវសេសធាសិយោ “ឯត្ថេវ ហោថា” តិ វត្វា
សញ្ញាសំ អាគតកាលេ អាហា - “អម្ព កី និច្ចមេវ បរស្ស ធាសកម្មំ ករិស្សថ,
ឧទាហុ ធាសការតោ មុច្ឆិតុំ ឥច្ឆថា” តិ? អន្លេវ មុច្ឆិតុមិច្ឆាម អយ្យេតិ។ យទិ ឯវំ
មយា បញ្ច បច្ចេកពុទ្ធា ហត្ថកម្មំ អលភន្តា ស្វាតនាយ និមន្តិតា, តុម្ពាភំ
សាមិកេហិ ឯកទិវសំ ហត្ថកម្មំ ទាបេថាតិ។ តា សាធុតិ សម្បជិច្ឆិត្វា សាយំ

អដ្ឋិតោ អាគតកាលេ សាមីកានំ អាហោចេសុំ។ តេ សាដូតិ ជេដ្ឋកធាសស្ស
គេហាធារេ សន្និបតីសុ។

អថ នេ ជេដ្ឋកធាសី ស្មេ តាតា បច្ចេកពុទ្ធានំ ហត្ថកម្មំ ទេថាតិ អានិសំសំ
អាចិត្តិកា យេបិ ន កាតុកាមា, តេ កាឡេន ឌីវាទេន តជ្ជេត្វា បដិច្ចាបេសិ។
សា បុនទិវសេ បច្ចេកពុទ្ធានំ ភត្តំ ទត្វា សព្ពេសំ ធាសបុត្តានំ សញ្ញំ អធាសិ។ តេ
តាវនេវ អរញ្ញំ បរិសិក្ខា ទព្ពសម្ភារេ សមោធានេត្វា សតំ សតំ ហុត្វា
ឯកេកកុដិ ឯកេកចន្តមនាទិបរិវារំ កត្វា
មញ្ចប័បទានីយបរិភោជនីយភាជនាទិនិ វេបេត្វា បច្ចេកពុទ្ធេ តេមាសំ តត្ថ
វសនត្ថាយ បដិញ្ញំ កាវេត្វា វារិកិក្ខំ បដ្ឋបេសុំ។ យោ អត្ថនោ វារិទិវសេ ន
សក្កោតិ។ តស្ស ជេដ្ឋកធាសី សកគេហតោ អាហារិក្ខា ទេតិ។ ឯវំ តេមាសំ
ជត្តិកា ជេដ្ឋកធាសី ឯកេកំ ធាសំ ឯកេកំ សាជកំ វិស្សជ្ជាបេសិ។ បញ្ច
ដូលសាជកសតានិ អហេសុំ។ តានិ បរិវត្តាបេត្វា បញ្ចន្នំ បច្ចេកពុទ្ធានំ
តិច្ឆិវរាទិ កត្វា អធាសិ។ បច្ចេកពុទ្ធា យថាជាសុកំ អគម៌សុ។ តម្បី
ជង្គ្គសហស្សំ ឯកតោ កុសលំ កត្វា កាយស្ស ភេទា ទេវលោកេ និព្វត្តិ។ តានិ
បញ្ច មាតុកាមសតានិ កាលេន កាលំ តេសំ បញ្ចន្នំ បុរិសសតានំ គេហោ
ហោន្តិ, កាលេន កាលំ សញ្ញាបិ ជេដ្ឋកធាសបុត្តស្សេវ គេហោ ហោន្តិ។ អថ
ឯកស្មី កាលេ ជេដ្ឋកធាសបុត្តោ ទេវលោកតោ ចរិត្វា រាជកុលេ និព្វត្តោ។
តាបិ បញ្ចសតា ទេវកញ្ញា មហាភោគកុលេសុ និព្វត្តិកា តស្ស រដ្ឋេ វិភស្ស
គេហំ អគម៌សុ។ ឯតេន និយាមេន សំសវន្តិយោ អម្ពាភំ ភគវតោ កាលេ
កោលិយនគរេ ទេវទហនគរេ ច ខត្តិយកុលេសុ និព្វត្តា។

នន្ទកត្តេរោបិ បព្ពជិត្វា អរហត្ថំ បត្តោ, ជេដ្ឋកធាសីជីតា វយំ អាគម្ម
សុទ្ធាទនមហារាជស្ស អគ្គមហេសិដ្ឋានេ វិភា, ឥតរាបិ តេសំ តេសំ

រាជបុត្តានំយេវ យវំ គតា។ តាសំ សាមិកា បញ្ចសតា រាជកុមារា
ឧទកច្ចម្ពជកលហេ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បព្ពជិតា, រាជធីតរោ តេសំ
ឧក្កណ្ឌនត្ថំ សាសនំ បេសេសុំ។ តេ ឧក្កណ្ឌិតេ ភគវា កុណាលទហំ នេត្វា
សោតាបត្តិដលេ បតិជ្ឈបេត្វា មហាសមយទិវសេ អរបាត្តេ បតិជ្ឈាបេសិ។
តាបិ បញ្ចសតា រាជធីតរោ និក្ខមិត្វា មហាបជាបតិយា សន្តិកេ បព្ពជីសុ។
អយមាយស្មា នន្ទកោ ឯត្តារ តា ភិក្ខុនិយោតិ វេមេតំ វុត្ថុ ធីបេតព្ពំ។

រាជការាមោតិ បសេនទិនា ការិតោ នគរស្ស ទក្ខិណាទិសាភាគេ
ដូចារាមសទិសេ ហ៊ានេវិហារោ។

៣៩៩. សម្មប្បញ្ញាយ សុទិដ្ឋន្តិ ហេតុនា ការណេនវិបស្សនាបញ្ញាយ
យាថាវសរសតោ ទិដ្ឋំ។

៤០០. តន្ត្រំ តន្ត្រន្តិ តំសការំ តំសការំ, អត្ថតោ បន តំ តំ បច្ចយំ បដិច្ច តា
តា វេទនា ឧប្បជ្ឈន្តិតិ វុត្ថំ ហោតិ។

៤០២. បគេវស្ស ឆាយាតិ មូលាទីនិ និស្សាយ និព្ពត្តា ឆាយា បឋមតវំយេវ
អនិច្ចា។

៤០៣. អនុបហាទ្វាតិ អនុបហានិត្វា។ តត្ថ មំសំ បិណ្ឌំ បិណ្ឌំ កត្វា ចម្ពំ
អល្លិយាបេន្តោ មំសកាយំ ឧបហានតិ នាម។ ចម្ពំ ពទ្ធំ ពទ្ធំ កត្វា មំសេ
អល្លិយាបេន្តោ មំសកាយំ ឧបហានតិ នាម។ ឯវំ អកត្វា។ វិលីមំសំ ម្ពាវុពន្ធនន្តិ
សត្តចម្មេ លក្ខវិលីបនមំសមេវ។ អន្តរាភិលេសសំយោជនពន្ធនន្តិ សព្ពំ
អន្តរាភិលេសមេវ សន្ធាយ វុត្ថំ។

៤១៤. សត្វ ខោ បដិមេតិ កស្មា អាហារតិ? យា ហិ ឯសា បញ្ញា កិលេសេ
ជិន្នតីតិ វុត្តា, សា ន ឯកិការ អត្តនោ ធម្មតាយ ជិន្នតុំ សក្កោតិ។ យថា បន
កុហរី ន អត្តនោ ធម្មតាយ ធម្មំ ជិន្នតិ, បុរិសស្ស តជ្ជំ វាយាមំ បដិច្ចេវ ជិន្នតិ,
ឯវំ ន វិនា ធម្មា ពោជ្ឈង្គេហិ បញ្ញា កិលេសេ ជិន្នតុំ សក្កោតិ។ តស្មា ឯវមាហា។
តេន ហីតិ យេន ការណេន តយា ន អជ្ឈត្តិកានិ អាយតនានិ, ន ពាហិរានិ, ន
វិញ្ញាណកាយេ, ធិនោបមំ, វុក្ខោបមំ, ការ្យបមញ្ច ទស្សេត្វា សត្វហិ
ពោជ្ឈង្គេហិ អាសវក្ខយេន ទេសនា និជ្ជមិតា, តេន ការណេន ត្វំ ស្វេហិ តា
ភិក្ខុនិយោ តេនេវ ឱវាទេន ឱវទេយ្យាសីតិ។

៤១៥. សា សោតាបន្នាតិ យា សា គុណេហិ សត្វបច្ឆិមិកា, សា
សោតាបន្នា។ សេសា បន សកទាគាមិអនាគាមិនិយោ ច ខីណាសវា ច។ យទិ
ឯវំ កមំ បរិបុណ្ណាសង្កប្បាតិ។ អជ្ឈាសយថាវិប្បិយា។ យស្ស ហិ ភិក្ខុនិយា
ឯវមហោសិ - “កទា នុ ខោ អហំ អយ្យស្ស នន្ទកស្ស ធម្មទេសនំ សុណាត្ថិ
តស្មីយេវ អាសនេ សោតាបត្តិដលំ សច្ចិកវេយ្យ”ន្តិ, សា សោតាបត្តិដលំ
សច្ចាកាសិ។ យស្ស អហោសិ “សកទាគាមិដលំ អនាគាមិដលំ អរហត្ត”ន្តិ,
សា អរហត្តំ សច្ចាកាសិ។ តេនាហា ភគវា “អត្តមនា ចេវ បរិបុណ្ណាសង្កប្បា
ចា”តិ។

បបញ្ចាស្វទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

នន្ទកោវាទសុត្តវល្លាណា និដ្ឋិតា។

៥. រាហុលោវាទសុត្តវល្លាណា

៤១៦. ឯវំ មេ សុតន្ត រាហុលោវាទសុត្តំ។ តត្ថ វិមុត្តិបរិចាចនីយាតិ វិមុត្តិ
បរិចាចន្តីតិ វិមុត្តិបរិចាចនីយា។ ធម្មាតិ បន្ទរស ធម្មា។ តេ សទ្ធិន្ទ្រិយាធិនំ
វិសុទ្ធិការណាវសេន វេទិតញ្ចា។ វុត្តញ្ចេតំ -

“អស្សន្ទេ បុគ្គលេ បរិវេជ្ជយតោ, សន្ទេ បុគ្គលេ សេវតោ ភជតោ
បយិរុចាសតោ បសាទនីយេ សុត្តន្តេ បច្ឆវេក្ខតោ ឥមេហិ តីហាការេហិ
សទ្ធិន្ទ្រិយំ វិសុទ្ធិតិ។ កុសីតេ បុគ្គលេ បរិវេជ្ជយតោ អារទ្ធវីរិយេ បុគ្គលេ
សេវតោ ភជតោ បយិរុចាសតោ សម្មប្បធានេ បច្ឆវេក្ខតោ ឥមេហិ
តីហាការេហិ វីរិយំ វិសុទ្ធិតិ។ មុជ្ជស្សតី បុគ្គលេ បរិវេជ្ជយតោ
ឧបជ្ជិតស្សតី បុគ្គលេ សេវតោ ភជតោ បយិរុចាសតោ សតិបដ្ឋានេ
បច្ឆវេក្ខតោ ឥមេហិ តីហាការេហិ សតិន្ទ្រិយំ វិសុទ្ធិតិ។ អសមាហិតេ
បុគ្គលេ បរិវេជ្ជយតោ សមាហិតេ បុគ្គលេ សេវតោ ភជតោ
បយិរុចាសតោ ឈានវិមោក្ខេ បច្ឆវេក្ខតោ ឥមេហិ តីហាការេហិ
សមាធិន្ទ្រិយំ វិសុទ្ធិតិ។ ធុប្បញ្ញេ បុគ្គលេ បរិវេជ្ជយតោ បញ្ញាវន្តេ បុគ្គលេ
សេវតោ ភជតោ បយិរុចាសតោ គម្ពីរញ្ញាណចរិយំ បច្ឆវេក្ខតោ
ឥមេហិ តីហាការេហិ បញ្ញិន្ទ្រិយំ វិសុទ្ធិតិ។ ឥតិ ឥមេ បញ្ច បុគ្គលេ
បរិវេជ្ជយតោ បញ្ច បុគ្គលេ សេវតោ ភជតោ បយិរុចាសតោ បញ្ច
សុត្តន្តក្ខន្ធទ្វេ បច្ឆវេក្ខតោ ឥមេហិ បន្ទរសហិ អាការេហិ ឥមាធិ
បញ្ចិន្ទ្រិយាធិវិសុទ្ធិន្តី”តិ (បដិ. ម. ១.១៨៥)។

អបរេបិ បន្ទរស ធម្មា វិមុត្តិបរិចាចនីយា - សទ្ធាធិនិ បញ្ចិមាធិ ឥន្ទ្រិយាធិ,
អនិច្ចសញ្ញា, អនិច្ចេ ធុក្ខសញ្ញា, ធុក្ខេ អនត្តសញ្ញា, បហានសញ្ញា,
វិរាគសញ្ញាតិ, ឥមា បញ្ច ធិព្កេធាភាគិយា សញ្ញា, មេយិយត្ថេរស្ស កថិតា

កល្យាណមិត្តតាឆាយោ បញ្ចេនម្នាតិ។ កាយ បន វេលាយ ភគវតោ
ឯតនហោសីតិ។ បច្ចុសសមយេ លោកំ វោលោកេន្តស្ស។

៤១៩. អនេកានំ ទេវតាសហស្សនន្តិ អាយស្មតា រាហុលេន បទុមុត្តរស្ស
ភគវតោ ចាទមូលេ ចាលិតនាគរាជកាលេ បត្តនំ បជ្ជបេន្តេន សទ្ធិំ បត្តនំ
បជ្ជបិតទេវតាយេវ។ តាសុ បន កាចិ ភូមជ្ជកា ទេវតា, កាចិ អន្តលិត្តកា,
កាចិ ចាតុមហារាជិកា, កាចិ ទេវលោកេ, កាចិ ព្រហ្មលោកេ និព្វត្តា។ ឥមស្មី
បន ទិវសេ សព្វា ឯកជ្ជានេ អន្តរនស្មីយេវ សន្និបតិកា។ ធម្មចក្កន្តិ
ឧចាលិតិវាទ- (ម. និ. ២.៦៩) ទីយនទសុត្តសុ (ម. និ. ២.២០៦) បឋមមគ្គោ
ធម្មចក្កន្តិវុត្តោ, ព្រហ្មាយុសុត្ត (ម. និ. ២.៣៩៥) តីណិ ជលានិ, ឥមស្មី សុត្ត
ចត្តារោ មគ្គា, ចត្តារិ ច ជលានិ ធម្មចក្កន្តិ វេទិតព្វានិ។ តត្ថ ហិ កាចិ ទេវតា
សោតាបន្នា អហោសុំ, កាចិ សកទាគាមី, អនាគាមី, ទីណាសវា។ តាសព្វា
បន ទេវតានំ ឯត្តកាតិ កណ្តានវសេន បរិច្ឆេទោ នត្ថិ។ សេសំ សព្វត្ថ
ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចស្សននិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

រាហុលោវាទសុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៦. ធម្មក្កសុត្តវណ្ណាន

៤២០. ឯវំ មេ សុតន្តិ ធម្មក្កសុត្តំ។ តត្ថ អាទិកល្យាណន្តិអាទិម្ហិ កល្យាណំ
ភទ្កកំ និទ្ទោសំ កត្វា ទេសេស្សមិ។ មជ្ឈិបរិយោសានេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥតិ
ភគវា អរិយវំសំ នវហិ, មហាសតិបជ្ជានំ សត្តហិ, មហាអស្សបុរំ សត្តហិយេវ
បទេហិ ថោមេសិ។ ឥទំ បន សុត្តំ នវហិ បទេហិ ថោមេសិ។

វេទិតញ្ចានីតិ សហវិបស្សនេន មគ្គេន ជានិតញ្ចានី។ មនាយតនេន
តេភូមកចិត្តមេវ កចិតំ, ធម្មាយតនេន ពហិទ្ធា តេភូមកធម្មា ច,
មនោវិញ្ញាណេន វេបេត្វា ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញាណានិ សេសំ ពារីសតិវិធំ
លោកិយវិចាកចិត្តំ។ ជស្សវេទនាយ ថាវុត្តវិចាកវិញ្ញាណាសម្មយុត្តារ។
តណ្ហាតិ វិចាកវេទនាបច្ចយា ជវនក្ខណោ ឧប្បន្នតណ្ហា។

៤២២. ចក្ខុ អត្តាតិ ចាដិយេក្កោ អនុសន្និ។ ហេដ្ឋា កថិតានញ្ចិ ទ្វិន្នំ សច្ចានំ
អនត្តការវេទស្សនត្ថំ អយំ ទេសនា អារទ្ធា។ តត្ថ ន ឧបបន្នតីតិ ន យុជ្ឈតិ។
វេតីតិ វិគច្ឆតិ និរុជ្ឈតិ។

៤២២. អយំ ខោ បន, ភិក្ខុវេតិ អយម្យិ ចាដិយេក្កោ អនុសន្និ។ អយញ្ចិ
ទេសនា តិណ្ណំ គាហានំ វសេន វដ្តំ ទស្សេតុំ អារទ្ធា។ ទុក្ខំ សមុទយោតិ ទ្វិន្នំ
សច្ចានំ វសេន វដ្តំ ទស្សេតុនិបិ វទន្តិយេវ។ ឯតំ មមាតិអាធិសុ
តណ្ហាមានទិដ្ឋិគាហារវ វេទិតញ្ចា។ សមនុបស្សតីតិ គាហាត្ថយវសេន បស្សតិ។

ឯវំ វដ្តំ ទស្សេត្វា ឥទានិ តិណ្ណំ គាហានំ បដិបក្ខវសេន, និរោធា មគ្គោតិ
ឥមេសំ វា ទ្វិន្នំ សច្ចានំ វសេន វិវដ្តំ ទស្សេតុំ អយំ ខោ បនាតិអាធិមាហា។ នេតំ
មមាតិអាធិនិ តណ្ហាធិនំ បដិសេធវេចនានិ។ សមនុបស្សតីតិ អនិច្ចំ
ទុក្ខមនត្តាតិ បស្សតិ។

៤២៥. ឯវំ វិវដ្តំ ទស្សេត្វា ឥទានិ តិណ្ណំ អនុសយានំ វសេន បុន វដ្តំ ទស្សេតុំ
ចក្ខុញ្ច, ភិក្ខុវេតិអាធិមាហា។ តត្ថ អភិនន្នតីតិអាធិនិ តណ្ហាទិដ្ឋិវសេនេវ
វុត្តានិ។ អនុសេតីតិ អប្បហីនោ ហោតិ។ ទុក្ខស្សាតិ វដ្តទុក្ខកិលេសទុក្ខស្ស។

៤២៦. ឯវំ តិណ្ណំ អនុសយានំ វសេន វដ្តំ កថេត្វា ឥទានិ តេសំ
បដិក្ខេបវសេនវិវដ្តំ ទស្សនោ បុន ចក្កញ្ចាតិអាទិមាហ។ អវិដ្តំ បហាយាតិ
វដ្តមូលិកំ អវិដ្តំ បដហិត្វា។ វិដ្ឋន្តិ អវហត្ថមគ្គវិដ្តំ ឧប្បាទេត្វា។

៤២៧. ហនមេតំ វិដ្ឋតីតិ ឯត្ថកេនេវ កថាមគ្គេន វដ្តវិវដ្តវសេន ទេសនំ
មត្តកំ ចាបេត្វា បុន តនេវ សម្ម័យោត្វា ទស្សនោ ឯវំ បស្សំ,
ភិក្ខុវេតិអាទិមាហ។ សដ្ឋិមត្តានំ ភិក្ខុនន្តិ ឯត្ថ អនច្ឆរិយមេតំ, យំ សយមេវ
តថាគតេ ទេសេន្តេ សដ្ឋិភិក្ខុ អវហត្ថំ បត្តា។ ឥមញ្ញំ សុត្តំ ធម្មសេនាបតិម្ហិ
កថេន្តេបិ សដ្ឋិភិក្ខុ អវហត្ថំ បត្តា, មហាមោគ្គល្លានេ កថេន្តេបិ,
អសីតិមហាថេវេសុ កថេន្តេសុបិ បត្តា ឯវ។ ឯតម្មិ អនច្ឆរិយំ។
មហាភិញ្ញប្បត្តា ហិ តេ សាវកា។

អបរភាគេ បន តម្កបណ្ឌិទីបេ មាលេយ្យទេវត្ថេរោ នាម ហេដ្ឋា
លោហាចាសាទេ ឥទំ សុត្តំ កថេសិ។ តទាបិ សដ្ឋិភិក្ខុ អវហត្ថំ បត្តា។ យថា ច
លោហាចាសាទេ, ឯវំ ថេរោ មហាមណ្ឌាបេបិ ឥទំ សុត្តំ កថេសិ។ មហាវិហារា
និក្ខមិត្វា ចេតិយបព្ពតំ គតោ, តត្ថាបិ កថេសិ។ តតោ សាកិយវំសវិហារេ,
ក្ខុដាលីវិហារេ, អន្តរសោព្តេ, មុត្តដ្ឋ័លោ, វាតកបព្ពតេ, ចាបិនយរកេ,
ទីយវាបិយំ, លោកន្តរេ, នោមណ្ឌាលតលេ កថេសិ។ តេសុបិ ហនេសុ សដ្ឋិសដ្ឋិ
ភិក្ខុ អវហត្ថំ បត្តា។ តតោ និក្ខមិត្វា បន ថេរោ ចិត្តលបព្ពតំ គតោ។ តទា ច
ចិត្តលបព្ពតវិហារេ អតិរេកសដ្ឋិវស្សោ មហាថេរោ, ចោក្ខរណិយំ
កុរុវកតិតំ នាម បដិច្ចន្ទដ្ឋានំ អតិ, តត្ថ ថេរោ ម្លាយិស្សាមីតិ ឌីតិណ្ណោ។
ទេវត្ថេរោ តស្ស សន្តិកំ គន្ធា ម្លាបេមិ, តន្តេតិ អាហ។ ថេរោ បដិសន្តារេនេវ -
“មាលេយ្យទេវោ នាម អត្ថិតិ វទន្តិ, សោ អយំ ភវិស្សតី”តិ ញាត្វា ត្វំ ទេវោតិ

អាហា។ អាម, កន្លែតិ។ សង្ឃីស្សន្ទានំ មេ, អារុសោ, កោចិ សរីរំ ហត្ថេន ដុសិតុំ
នាម នលភិ, តុំ បន ម្ហាបេហិតិ ឧត្តរិក្ខា តិរេ និសីទិ។

ថេរោ សព្ពម្ម្យ ហត្ថចាទាទិបរិកម្មំ កត្វា មហាថេរំ ម្ហាបេសិ។ តំ ទិវសញ្ញា
ធម្មស្សន្ទនទិវសោ ហោតិ។ អថ មហាថេរោ - “ទេវ អម្ពាភំ ធម្មទានំ ទាតុំ
វុដ្ឋតិ” តិ អាហា។ ថេរោ សាធុ, កន្លែតិ សម្មជិដ្ឋិ។ អត្ថផ្ដុតេ ស្វរិយេ ធម្មស្សន្ទនំ
យោសេសុំ។ អតិក្កន្ធសង្ឃីស្សន្ទនំ សង្ឃី មហាថេរោ ធម្មស្សន្ទនត្ថំ អគម្មសុ។
ទេវត្ថេរោ សរភាណាវសានេ ឥមំ សុត្ថំ អារភិ, សុត្ថន្តបរិយោសានេ ច សង្ឃី
មហាថេរោ អរហត្ថំ ចាបុណ្ណិសុ។ តតោ តិស្សមហាវិហារំ គន្ធា កថេសិ,
តស្មិម្ម្យ សង្ឃី ថេរោ។ តតោ នាគមហាវិហារេ កាឡកច្ឆកាមេ កថេសិ, តស្មិម្ម្យ
សង្ឃី ថេរោ។ តតោ កល្យាណី គន្ធា តត្ថ ចាតុទ្ទសេ ហេដ្ឋាចាសានេ កថេសិ,
តស្មិម្ម្យ សង្ឃី ថេរោ។ ឧចាសថទិវសេ ឧបរិចាសានេ កថេសិ, តស្មិម្ម្យ សង្ឃី ថេរោ
ឯវំ ទេវត្ថេរេយេវ ឥទំ សុត្ថំ កថេន្តេ សង្ឃីដ្ឋានេសុ សង្ឃីសង្ឃី ជនា អរហត្ថំ បត្តា។

អម្ពិលកាឡកវិហារេ បន តិបិដកច្ចឡនាគត្ថេវ ឥមំ សុត្ថំ កថេន្តេ
មនុស្សបរិសា កាវុតំ អហោសិ, ទេវបរិសា យោជនិកា។ សុត្ថបរិយោសានេ
សហស្សភិក្ខុ អរហត្ថំ បត្តា, ទេវេសុ បន តតោ តតោ ឯកកោវ បុព្វដ្ឋនោ
អហោសីតិ។

បបញ្ចាស្សននិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

ធនក្កសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. មហាសឡាយតនិកសុត្តវណ្ណានា

៤២៨. ឯវំ មេ សុតន្តិ មហាសឡាយតនិកសុត្តំ។ តត្ថ
មហាសឡាយតនិកន្តិ មហាឆានំ ធន្នំ អាយតនានំ ជាតកំ ធម្មបរិយាយំ។

៤២៩. អជាធន្តិ សហវិបស្សនេន មគ្គេន អជាធន្តោ។ ឧបចយំ គច្ឆន្តិតិ វុឡី
គច្ឆន្តិ, វសិភាវំ គច្ឆន្តិតិ អត្ថោ។ កាយិកាតិ បញ្ចទ្វារិកទរថា។ ចេតសិកាតិ
មនោទ្វារិកទរថា។ សន្តាថាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។

៤៣០. កាយសុខន្តិ បញ្ចទ្វារិកសុខំ។ ចេតាសុខន្តិ មនោទ្វារិកសុខំ។ ឯត្ថ ច
បញ្ចទ្វារិកជវនេន សមាបជ្ជនំ វា វុជ្ជានំ វា នត្ថិ, ឧប្បន្នមត្តកមេវ ហោតិ។
មនោទ្វារិកេន សត្តំ ហោតិ។ អយញ្ច មគ្គវុជ្ជានស្ស បច្ចយភូតា
ពលវិបស្សនា, សាបិ មនោទ្វារិកេនេវ ហោតិ។

៤៣១. តថាភូតស្សតិ កុសលចិត្តសម្មយុត្តចេតាសុខសមដ្ឋីភូតស្ស។
បុព្វេវ ខោ បទស្សតិ អស្ស ភិក្ខុនោ វាចាកម្មន្តាជីវា បុព្វសុទ្ធិកា នាម អាទិតោ
បជ្ជាយ បរិសុទ្ធាវ ហោន្តិ។ ទិដ្ឋិសង្កប្បវាយាមសតិសមាធិសង្ខតានិ បទ
បញ្ចដ្ឋានិ សព្ពត្តកកាវបកដ្ឋានិ នាម។ ឯវំ លោកុត្តរមគ្គោ អដ្ឋង្គិកោ វា
សត្តង្គិកោ វា ហោតិ។

វិតណ្ណវាទី បទ “យាយថាភូតស្ស ទិដ្ឋិ”តិ ឥមមេវ សុត្តបទេសំ គហោត្វា
“លោកុត្តរមគ្គោ បញ្ចង្គិកោ”តិ វុទតិ។ សោ - “ឯវំមស្សយំ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ
មគ្គោ ភាវនាចារិប្បវី គច្ឆតិ”តិ ឥមិនា អនន្តរវចនេនេវ បដិសេធិតព្ពោ។ ឧត្តរិ ច
ឯវំ សញ្ញាបេតព្ពោ - លោកុត្តរមគ្គោ បញ្ចង្គិកោ នាម នត្ថិ, ឥមាទិ បទ បញ្ច
សព្ពត្តកកាវបកដ្ឋានិ មគ្គក្ខណោ វិវតិវសេន បូរេន្តិ។ “យា ចត្វបិ
វចីទុច្ឆរិតេហិ អារតិ វិវតី”តិ ឯវំ វុត្តវិវតីសុ ហិ មិច្ឆាវាចំ បជហតិ, សម្មាវាចំ
ភាវេតិ, ឯវំ សម្មាវាចំ ភាវេន្តស្ស ឥមាទិ បញ្ចង្គិកានិ នវិនា, សហោវ វិវតិយា

បូរេន្ត្រី។ សម្មាភម្មត្តាជីវេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥតិ វចីកម្មាធិនិ អាទិតោ បដ្ឋាយ
បរិសុទ្ធានេវ វដ្ឋន្ត្រី។ ឥមាជិ បន បញ្ច សព្ពត្ថកកាវាបកម្ពានិវរិតិវសេន
បរិបូរេន្ត្រីតិ បញ្ចន្ត្រីកោ មគ្គោ នាម នត្ថិ។ សុភទ្ធសុត្តបិ (ធិ. និ. ២.២០៤) ចេតំ
វុត្ថំ - “យស្មី ខោ, សុភទ្ធិ, ធម្មវិនយេ អរិយោ អដ្ឋន្ត្រីកោ មគ្គោ” តិ។ អញ្ញោសុ ច
អនេកេសុ សុត្តសតេសុ អដ្ឋន្ត្រីកោវ មគ្គោ អាគតោតិ។

៤៣៣. ចត្តារោបិ សតិបដ្ឋានាតិ មគ្គសម្បយុត្តាវ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា។
សម្បប្បធានាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ យុគនន្ធាតិ ឯកក្ខណិកយុគនន្ធា។
ឯតេហិ អញ្ញាស្មី ខណោ សមាបត្តិ, អញ្ញាស្មី វិបស្សនាតិ។ ឯវំ នាណខណិកាបិ
ហោន្តិ, អរិយមគ្គេ បន ឯកក្ខណិកា។

វិជ្ជា ចវិមុត្តិ ចាតិ អរហត្តមគ្គវិជ្ជា ច ជលវិមុត្តិ ច។ សេសំ សព្ពត្ថ
ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសុទនិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

មហាសឡាយតនិកសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. នករវិន្ទេយ្យសុត្តវណ្ណានា

៤៣៥. ឯវំ មេ សុតន្តិ នករវិន្ទេយ្យសុត្តំ។ តត្ថ សមវិសមំ ចរន្តិ កាលេន
សមំ ចរន្តិ, កាលេន វិសមំ។ សមចរិយម្បិ ហេតន្តិ សមចរិយម្បិ ហិ ឯតំ។

៤៣៧. កេ អាការាតិ កានិ ការណានិ? កេ អនុយាតិ កា អនុតុទ្ធិយោ?
នត្ថិ ខោ បន តត្ថាតិ កស្មា អាហា, ននុ អរញ្ញោ ហិវតតិណាចម្បកវនាធិវសេន
អតិមនុញ្ញា រូបាធយោ បញ្ច កាមគុណា អត្ថិតិ? នោ នត្ថិ។ ន បនេតំ
វនសណ្ណេន កថិតំ, ឥត្តិរូបាធិនិ បន សន្ធាយេតំ កថិតំ។ តានិ ហិ បុរិសស្ស

ចិត្តំ បរិយាធាយ តិដ្ឋន្តិ។ យថាហ - “ឆាបំ, ភិក្ខុវេ, អញ្ញំ ឯករូបម្បិ
សមនុបស្សមិ, យំ ឯវំ បុរិសស្ស ចិត្តំ បរិយាធាយ តិដ្ឋន្តិ, យថយំ, ភិក្ខុវេ,
ឥត្តិវូបំ។ ឥត្តិវូបំ, ភិក្ខុវេ, បុរិសស្ស ចិត្តំ បរិយាធាយ តិដ្ឋន្តិ” តិ (អ. និ. ១.១)
វិត្តារេតព្វំ។ សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចស្វទនិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

នគរវិន្ទេយ្យសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. បិណ្ឌាចាតចារិសុទ្ធិសុត្តវណ្ណានា

៤៣៨. ឯវំ មេ សុតន្តិ បិណ្ឌាចាតចារិសុទ្ធិសុត្តំ។ តត្ថ បដិសល្លាណាតិ
ជលសមាបត្តិតោ។

វិប្បសន្នានីតិ ឱកាសវសេនេតំ វុត្តំ។ ជលសមាបត្តិតោ ហិ វុដ្ឋិតស្ស
បញ្ចហិ បសាទេហិ បតិដ្ឋិតោកាសោ វិប្បសន្នោ ហោតិ, ធូរវិល្លោកា បរិសុទ្ធោ។
តស្មា ឯវមាហា។ សុញ្ញតវិហារេនាតិ សុញ្ញតជលសមាបត្តិវិហារេន។
មហាបុរិសវិហារោតិ ពុទ្ធបច្ឆេកពុទ្ធតថាគតមហាសាវកានំ មហាបុរិសានំ
វិហារោ។ យេន ចាហំ មគ្គេនាតិអាជីសុ វិហារតោ បដ្ឋាយ យាវ គាមស្ស
ឥន្ទឌីលា ឯស បរិដ្ឋមគ្គោ នាម, អន្តោកាមំ បរិសិទ្ធា គេហបដិចាជិយា ចរិត្វា
យាវ នគរទ្វារេន និក្ខមនា ឯស ចរិតព្ពបទេសោ នាម, ពហិ ឥន្ទឌីលតោ
បដ្ឋាយ យាវ វិហារា ឯស បដិក្កន្ធមគ្គោ នាម។ បដិយំ វាបិ ចេតសោតិ ចិត្ត
បដិហញ្ញនកិលេសជាតំ កិញ្ចិ អត្ថិ នត្ថិតិ។ អហោរត្តានុសិក្ខិតាតិ ទិវសញ្ច
រត្តិញ្ច អនុសិក្ខន្តេន។

២២០. បប្ផាណុទោមេ បញ្ចកាមគុណាតិអាទីសុ ឯកភិក្ខុស្ស
 បច្ឆវេក្ខណា នាណា, នាណាភិក្ខុនំ បច្ឆវេក្ខណា នាណាតិ។ កម៌? ឯកោ ហិ ភិក្ខុ
 បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌាចាតបដិក្កន្តោ បត្តចីវរំ បដិសាមេត្វា វិវិត្តាកាសេ និសិន្នោ
 បច្ឆវេក្ខតិ “បប្ផាណុទោមេ បញ្ចកាមគុណា”តិ។ សោ “អប្បប្បាណា”តិ ញាត្វា
 វិវិយំ បគ្គយ្ហ អនាគាមិមគ្គេន បញ្ចកាមគុណិកាភកំ សមុគ្សាដេត្វា មគ្គានន្តរំ
 ផលំ ផលានន្តរំ មគ្គំ តតោ វុដ្ឋាយ បច្ឆវេក្ខន្តោ “បប្ផាណា”តិ បដាណាតិ។
 នីវរណាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯតេសំ បន អវហត្ថមគ្គេន បហាណាទីនិ ហោន្តិ,
 ឯវំ ឯកភិក្ខុស្ស នាណាបច្ឆវេក្ខណា ហោតិ។ ឯតាសុ បន បច្ឆវេក្ខណាសុ
 អញ្ញោ ភិក្ខុ ឯកំ បច្ឆវេក្ខណំ បច្ឆវេក្ខតិ, អញ្ញោ ឯកន្តិ ឯវំ នាណាភិក្ខុនំ
 នាណាបច្ឆវេក្ខណា ហោតិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថាយ

បិណ្ឌាចាតចារិសុទ្ធិសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. ឥន្ទ្រិយការវាសុត្តវណ្ណានា

២៥៣. ឯវំ មេ សុតន្តិ ឥន្ទ្រិយការវាសុត្តំ។ តត្ថ គជផ្កលាយន្តិ ឯវំនាមកេ
 និគមេ។ សុវេឡ្យវនេតិ សុវេឡ្យ នាម ឯកា វុក្ខជាតិ, តេហិ សញ្ញន្នោ
 មហាវនសណ្ណោ, តត្ថ វិហារតិ។ ចក្ខុនា រូបំ ន បស្សតិ, សោតេន សទ្ធិំ ន
 សុណាតីតិ ចក្ខុនា រូបំ ន បស្សិតព្ពំ, សោតេន សទ្ធាន សោតញ្ញោតិ ឯវំ
 ទេសេតីតិ អធិប្បាយេន វទតិ។

អញ្ញថា អរិយស្ស វិនយេតិ ឥមិនា ភគវា អត្ថនោ សាសនេ អសទិសាយ
 ឥន្ទ្រិយការវាយ កថនត្តំ អាលយំ អកាសិ។ អថាយស្មា អានន្នោ - “សត្តា
 អាលយំ ទស្សេតិ, ហន្តាហំ ឥមិស្សំ បរិសតិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឥន្ទ្រិយការវាកថំ

ការរើម"តិ សត្តារំ យាចន្តោ ឯតស្ស ភគវាតិអាទិមាហ។ អថស្ស ភគវា
ឥន្ទ្រិយការំនំ កថេន្តោ តេន ហានន្ទាតិអាទិមាហ។

៤៥៤. តថ យទិទំ ឧបេក្ខាតិ យា ឯសាវិបស្សនុបេក្ខា នាម, ឯសា សន្តា
ឯសា បណ្ឌិតា, អតប្បិកាតិ អត្ថោ។ ឥតិ អយំ ភិក្ខុ ចក្កទ្វារេ រូបារម្មណាម្បិ
ឥដ្ឋ អារម្មណោ មនាបំ, អនិដ្ឋ អមនាបំ, មជ្ឈត្ថេ មនាចាមនាបញ្ច ចិត្តំ, តស្ស
រជ្ជិតុំ វា ទុស្សិតុំ វា មុយ្ហិតុំ វា អនត្វាវ បរិគ្គហេត្វាវិបស្សនំ មជ្ឈត្ថេ បេតិ។
ចក្កមាតិ សម្មន្នចក្កវិសុទ្ធនេត្តោ។ ចក្ខាពាធិកស្ស ហិ ឧទ្ធិ ឧម្ពីលននិម្ពីលនំ ន
ហោតិ, តស្មា សោ ន គហិតោ។

៤៥៦. ឦសកំចោណោតិ រជីសាវិយ ឧដ្ឋហិត្វា បិតេ។

៤៦០. បដិក្ខលេ អប្បដិក្ខលសញ្ញាតិអាទិសុ បដិក្ខលេ មេត្តាជរណោន វា
ធាតុសោ ឧបសំហារេន វា អប្បដិក្ខលសញ្ញាវិហារតិ។ អប្បដិក្ខលេ
អសុភជរណោន វា អនិច្ចតោ ឧបសំហារេន វា បដិក្ខលសញ្ញាវិហារតិ។
សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ តទុកយំ អភិនិវេដ្ឋត្វាតិ មជ្ឈត្តោ ហុត្វា
វិហារិតុកាមោ កី ករោតីតិ? ឥដ្ឋានិដ្ឋសុ អាចាជគតេសុ នេវ សោមនស្សិកោ
ន ទោមនស្សិកោ ហោតិ។ វុត្ថញ្ចេតំ -

“កថំ បដិក្ខលេ អប្បដិក្ខលសញ្ញាវិហារតិ? អនិដ្ឋស្មី វត្ថុស្មី មេត្តាយ
វា ជរតិ, ធាតុតោ វា ឧបសំហារតិ, ឯវំ បដិក្ខលេ អប្បដិក្ខលសញ្ញា
វិហារតិ។ កថំ អប្បដិក្ខលេ បដិក្ខលសញ្ញាវិហារតិ? ឥដ្ឋស្មី វត្ថុស្មី
អសុកាយ វា ជរតិ, អនិច្ចតោ វា ឧបសំហារតិ, ឯវំ អប្បដិក្ខលេ
បដិក្ខលសញ្ញាវិហារតិ។ កថំ បដិក្ខលេ ច អប្បដិក្ខលេ ច
អប្បដិក្ខលសញ្ញាវិហារតិ? អនិដ្ឋស្មីញ្ច ឥដ្ឋស្មីញ្ច វត្ថុស្មី មេត្តាយ វា ជរតិ,

ឆាតុតោ វា ឧបសំហារតិ។ ឯវំ បដិកូលេ ច អប្បដិកូលេ ច
អប្បដិកូលសញ្ញាវិហារតិ។ កេមំ អប្បដិកូលេ ច បដិកូលេ ច
បដិកូលសញ្ញាវិហារតិ? ឥដ្ឋស្មិញ្ច អនិដ្ឋស្មិញ្ច វត្ថុស្មី អសុកាយ វា ជរតិ,
អនិច្ចតោ វា ឧបសំហារតិ, ឯវំ អប្បដិកូលេ ច បដិកូលេ ច បដិកូលសញ្ញា
វិហារតិ។ កេមំ បដិកូលេ ច អប្បដិកូលេ ច តទុកយំ អភិនិវេដ្ឋត្វា
ឧបេក្ខកោវិហារតិ សតោ សម្មជាតោ? ឥធខិក្ខុ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា នេវ
សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ, ឧបេក្ខកោវិហារតិ សតោ សម្មជាតោ... បេ...
មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ, ឧបេក្ខកោវិហារតិ
សតោ សម្មជាតោ។ ឯវំ បដិកូលេ ច អប្បដិកូលេ ច តទុកយំ
អភិនិវេដ្ឋត្វា ឧបេក្ខកោវិហារតិ សតោ សម្មជាតោ” តិ។

ឥមេសុ ច ឥសុ នយេសុ បឋមនយេ មនាបំ អមនាបំ មនាចាមនាបន្តិ
សំកិលេសំ វដ្ឋតិ, និក្ខិលេសំ វដ្ឋតិ។ ទុតិយនយេ សំកិលេសំ, តតិយនយេ
សំកិលេសនិក្ខិលេសំ វដ្ឋតិ។ បុន វុត្ថំ - “បឋមំ សំកិលេសំ វដ្ឋតិ, ទុតិយំ
សំកិលេសម្មិ និក្ខិលេសម្មិ, តតិយំ និក្ខិលេសមេវ វដ្ឋតិ” តិ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានមេវា តិ។

បបញ្ចសូទនិយា មជ្ឈិមនិកាយជ្ជកថាយ

ឥន្ទ្រិយភាវនាសុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

បញ្ចមវគ្គវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

ឧបរិបណ្ណាសជ្ជកថា និដ្ឋិតា។

យោ បាយំ “សត្តធម្មមូលបរិយាយំ វេ, ភិក្ខុវេ, ទេសិស្សមី” តិ អារទូត្តា
អាធិកល្យាណោ, មជ្ឈេ “សុត្តំ គេយ្យំ វេយ្យាករណំ គាថា ឧទានំ ឥតិវុត្តកំ
ជាតកំ អត្តតធម្មំ វេទល្ល” តិ វេទនតោ មជ្ឈេកល្យាណោ, សន្និដ្ឋានេ “អរិយោ
ភាវិតិទ្រិយោ” តិ វេទនតោ បរិយោសានកល្យាណោ តិ តិវិធកល្យាណោ
មជ្ឈិមនិកាយោ “មហាវិបស្សនា នាមាយ” តិ វុត្តោ, សោ វណ្ណានាវសេន
សមត្តោ ហោតិ។

និកមនកថា

ឯត្តាវតា ច -

អាយាចិតោ សុមតិនា ថេវេន ភទន្តពុទ្ធមិត្តេន,
បុព្វេ មយ្ហរទូតបដ្ឋនម្ហិ សទ្ធិំ និវសន្តេន។

បរវាទវិធំសនស្ស មជ្ឈិមនិកាយសេដ្ឋស្ស,
យមហំ បបញ្ចស្វទនិមជ្ឈកជំ កាតុមារកី។

សា ហិ មហាអដ្ឋកថាយ សារមាទាយ និដ្ឋិតា ឯសា,
សត្តត្ថរសតមត្តាយ ចាឡិយា ភាណាវារេហិ។

ឯក្ខនសដ្ឋិមត្តោ វិសុទ្ធិមត្តោបិ ភាណាវារេហិ,
អត្ថប្បកាសនត្ថាយ អាគមាធំ កតោ យស្មា។

តស្មា តេន សហាយំ គាថាគណនានយេន អដ្ឋកថា,
សមធិកធនសដ្ឋិសតមិតិ វិញ្ញាយ្យា ភាណាវារាធំ។

សមធិកធនសដ្ឋិសតបមាណមិតិ ភាណាវារតោ ឯសា,

សមយំ បកាសយន្តី មហាវិហារាធិវាសីនំ។

មូលដ្ឋកថាសារំ អាធាយ មយា ឥមំ ករោន្តេន,
យំ បញ្ញាមុបចិតំ តេន ហោតុ លោកោ សធា សុខិតោតិ។

បរមវិសុទ្ធសទ្ធាពុទ្ធវិរិយប្បដិមណ្ឌិតេន
សីលាចារជ្ជវមទ្ធាវាទិគុណាសមុទយសមុទិតេន
សកសមយសមយន្តរកហនន្តោកាហនសមត្ថេន
បញ្ញាវេយ្យត្តិយសមន្នាគតេន តិបិដកបរិយត្តិប្បភេទេ សាដ្ឋកថេ សត្ត
សាសនេ អប្បដិហាតញ្ញាណប្បភាវេន មហាវេយ្យាករណេន
ករណាសម្បត្តិជនិតសុខវិនិគ្គតមដុរោធាវចនលាវណ្ណាយុត្តេន
យុត្តមុត្តវាទិនា វាទីវេន មហាករិណា បភិន្នបដិសម្ពិទាបរិវាវេ
ធម្មភិញ្ញាទិប្បភេទគុណាប្បដិមណ្ឌិតេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មេ សុប្បតិដ្ឋិតពុទ្ធនំ
ថេរវំសប្បធិទានំ ថេរវានំ មហាវិហារាវាសីនំ វំសាលដ្ឋារក្ខតេន
វិបុលវិសុទ្ធពុទ្ធិនា ពុទ្ធខោសោតិ ករូហិ កហិតនាមធម្មយេន ថេរេន កតា
អយំ បបញ្ចាសូទនី នាម មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថា -

តាវ តិដ្ឋតុ លោកស្មី, លោកនិត្តរណេសិនំ;
ទស្សេន្តី កុលបុត្តានំ, នយំ ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិយា។

ពុទ្ធាតិ នាមម្បិ, សុទ្ធចិត្តស្ស តាទិនោ;
លោកម្ហិ លោកជេដ្ឋស្ស, បវត្តតិ មហេសិនោតិ។

បបញ្ចាសូទនី នាម

មជ្ឈិមនិកាយដ្ឋកថា សញ្ញាការេន និដ្ឋិតា។

